İNSAN KISIM KISIM YER DAMAR DAMAR

Hatice Meryem

İletişim

HATİCE MERYEM İnsan Kısım Kısım, Yer Damar Damar

İLETİŞİM

HATİCE MERYEM

İnsan Kısım Kısım, Yer Damar Damar

HATİCE MERYEM 1968 Kasımı'nda İstanbul'da doğdu. 9 Eylül Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü'nden mezun oldu. Üç buçuk yıl bir bankada çalıştı. 1994 yılında mesleğini bırakıp Londra'ya gitti. Orada temizlikçilik, çocuk bakıcılığı, ütücülük, gazete dağıtıcılığı gibi çeşitli işlerde çalıştı. 1996-2001 yılları arasında *Öküz* dergisinin Genel Yayın Koordinatörlüğü'nü yaptı. 1999 yılında *Varlık* dergisinin düzenlediği "Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri Yarışması"nda "Siftah" adlı öyküsü öykü dalında dikkate değer bulundu. 2000 yılında *Siftah* adlı öykü kitabı Varlık Yayınları'ndan çıktı. Öyküleri *Varlık* ve *E* dergisinde yayımlandı. Fotoğrafçılıkla uğraşıyor, ayrıca İletişim Yayınları'ndan çıkan *Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun* (2002) adlı bir kitabı da vardır.

İletişim Yayınları 1314 • Çağdaş Türkçe Edebiyatı 175
ISBN-13: 978-975-05-0594-2
© 2008 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2008, İstanbul
2. BASKI 2008, İstanbul

EDİTÖR Murat Gültekingil - Belce Öztuna
KAPAK ve FOTOĞRAFI Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Defne İpek
BASKI ve CİLT Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

HATİCE MERYEM

İnsan Kısım Kısım, Yer Damar Damar

iletişim

İçindekiler

Hayatın Alelade Akışı Kozluk'ta **9**

Uzun Bir Öğleden Sonra **13**
Dili Güllü Zümrüt ile Dilini Yutmayı Düşleyen Elmas **15**
Baht Olmayınca Başta, Ne Kuruda Biter Ne Yaşta **19**
Istakoz Neye Benzer **25**
Kozluk Neresi, Elmas Kim? **31**
Yalnız Ana Dilinde Küfreder İnsan **35**
Zeytinyağı ile Ayçiçek Yağı Arasındaki Fark **42**
Yaptığın Bana, Öğrendiğin Kendine **46**
Elmas'ın Suç Listesi **50**
Akıllarını Yitiren Kızların Suçları **53**
Sıradan Bir Eteğin Harikulade Geçmişi **56**
Huyun Cisimde Tezahürü **59**
Mazlumu Savunan, Kollamalı Sırtını **62**
Unuta Unuta Büyür Çocuklar **66**
Zenginlerın Bokundaki Boncuk Mevzusu **72**
Cehennemin Kapısı Bir An Aralanıyor **75**

Borcam: Olağanüstü Bir Şey **78**
Nevri Dönen Zümrüt **82**
Ah Ne de Zormuş Kocası İştahlı Olanın İşi **85**
Bir Başka Hayatın Hayali Saklıdır Misafir Odalarında **94**
Plastik Gibisi Yok **96**
Su Gibi Güzel Havva **98**
Ağlama Nataşa Kardeş,
Gözyaşı Dökmekle Dertler Biter mi Hiç **101**
Agucuk Bugucuk Hanimiş Aynurcuk **105**

Coşkun ve Diğerleri **109**
Mahşer Günü Dirilir Gibi Kalktın İşte Ayağa! **111**
Yoksullar Öğleye Dek Uyumamalı **118**
Masumiyeti İspat Çalışmaları **125**
Dünyanın Polis Karşıtı İlk Köpeği: Löp Et **132**
İliğini Kemiğini Kurutana Kadar **138**

Geçmişe Hürmet **141**
Dünya, Ar Damarı Çatır Çatır
Çatlamış Kadınlarla Doldukça **143**
Sonra **147**
İçtikçe Sami'nin Aklına Düşen **148**
İçtikçe Cansın'ın Aklına Düşen **151**
İçtikçe Coşkun'un Aklına Üşüşen **155**
İnsan Yükü Ağır mı **159**
Komünist Cemal **163**
Herkese Yer Var da, Bir Allah'a mı
Yer Yok Şu Güzel Dünyada **166**
Ekonomik Darboğaz **170**
Düşmanları Şeltoks Gibi Püskürten Atatürk **173**
Üşümek Sıradan İnsanların İşidir **176**

O Gün 182
Su Testisi Bin Yıldır Kırılıyor Su Yolunda 187
Duran Kumandan 190

Piknik Zamanı 197
Amerikan Kotu, Tahran Pazarlarında
"Şalvar-ı Türki" Diye Satılıyor 199
Saraylara Sığmayan Adam 202
İçmeyen Erkeğe Erkek mi Denir 209
Evladını Öldürmek İster mi İnsan 212
Ölüme Gelmesin, Ölüsüne Gitmem 217
Deli Saçması Aynalar 220
Aklı Muhafaza Sınavları 223
Üstüne İğne Toplarsın, İçine Derdini 226
Aslolan Anlatmaktır 228
Öyle Demem Böyle Derim 232
Aynanın İçinde Olanlar 236

Eli Kulağında Kış 239
Yalnız Acı mı Denkler İnsanı 241
Önce Doğurmam Lazım Seni 248
Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün
Ezilmişin Horlanmışın Abisi 252
Kozluk'ta Konuşulacaklar 258
Kimseye Anlatılmayacaklar 262
Çarpan Kalbe Benzer Pazar Yeri 272
Kediyi Köpeği, Kurdu Kuşu Düşünen 277
Bayram Sabahı 281
Boğazdan Akan Sular Gibi Akıyor Hayat 285

Hayatın Alelade Akışı Kozluk'ta

Bazıları şehr-i İstanbul'un yalnız kalburüstü semtlerinde yaşayan kadınların modayı takip ettiğini düşünür; oysa aynı şehrin bazen biraz ötesinde bazen biraz berisinde kalan, biraz sağına biraz soluna düşen –ama asla ortasına düşmeyen– Kozluk ve benzeri yerlerde yaşayan kadınlar da modadan haberdardır. Misal, doğurmanın modası mı olur denmemeli hiç! Olur. Kozluk'ta yaşayan kadınlar, şunun şurasında daha beş on yıl öncesine kadar, evde doğurmayı pek elzem ve saygın bir davranış biçimi, kadının gücünü ve kararlılığını gösteren bir tür gösteri olarak algılarken, şimdilerde her sokak arasında mantar gibi bitiveren özel hastanelerin başlattığı doğum kampanyalarıyla unutulmaya yüz tutan, hatta epeyce küçümsenen bir âdet dahi olup çıkmıştır bu. Eskinin kadınları bile evde doğurmanın sakıncaları hakkında fikir birliğine varmış, bu yeni adeti çıtkırıldım gelinlerin işi olarak görmekten vazgeçmişlerdir. Sezaryenle doğuma sıcak baktıklarıysa, hâlâ söylenemez. Allah'ın işine karışmak gibi görürler bunu biraz. Bazıları bebeğin cinsiyetini erkenden öğrenmek için karnın açılmasını ayıplar, bazıları da ultrason

denen aletten ve bu aletin uygulanabilmesi için göbeğe sürülen jelimsi maddeden huylanır. Ancak Kozluklu kadınların tamamının akıllarından hiç çıkarmadıkları ve doktorların da üzerine basa basa tavsiye ettiği şey, uzun uzun emzirmektir bebeleri. Bu yüzden, günler geceler boyu "kuzum, kuzum" diyerek sever, bol bol emzirirler onları. Analarının göğüslerini büyük bir iştahla somuran Kozluklu kuzular, ayaklanıp evlere sığmaz olduklarındaysa, kendi kucaklarından sonra en güvendikleri yer olan sokağa salar Kozluklu analar ve sokakta karşılaşacakları muhtemel tehlikelere karşı onları bol bol uyarırlar. Analarının tembihlerini kulak ardı etmeyi erkenden öğrenen Kozluklu kuzular da boklu derelerde, tehlikeli sulama kanallarında yahut İstanbul Boğazı'nın güçlü akıntılı sularında –şehir içi vapurlarda seyahat eden ve mülâyim hayatlar süren İstanbulluların gürültülü öfkelerine, hatta kınamalarına karşın– usta birer yüzücü olup çıkarlar.

Yine Kozluklu analar, kuzularının suça yatkın olacağı düşüncesi ve Allah'tan korkmanın öfkelerini bir parça yatıştıracağına duydukları inançla, onları çoğun Kuran ya da dikiş nakış kursuna yollar, ancak kuzuların hayalini her daim vücut geliştirme, judo, tekvando kurslarıyla büyük alışveriş merkezlerindeki mağazaların pırıltılı vitrinleri süsler.

Böylelikle Kozluklu kuzular, sokaklarda düğün arabalarının arkasında bol bol idman yaparak kısa yoldan iş hayatına atılır ve trafik ışıklarında bekleyen araçların camlarını parlatmak, yazın kuruyan boğazlara soğuk su ve kışın çeşmeye dönen burunlara kâğıt mendil yetiştirmek gibi işlerde umulmadık başarılar gösterirler.

Birçoğu okuma şansı bulamaz kuzuların. Ya matematiğe basmaz kafaları yahut öğretmenler onlara muhakkak "takar". İçlerinden bazısı olmadık suçlar yüzünden demir parmaklıkların arkasında bulur kendini; hapishaneleri doldururlar. Bazısı da çat pat okuyup liseyi devirir ve onlar da çoğun

memleketin güvenliğinden sorumlu birimlerine katılır, ya polis ya da asker olurlar. Bundan sonra başlarlar birbirleriyle didişmeye! Bir taraftan varsılların varını yoğunu soyup soğana çevirirken, diğer taraftan varsılların varını yoğunu da onlar koruyup kollarlar.

Daha sonra Kozluklu kuzuların karşısına gerçek hayatın evdeki tek gerçek mümessili sayılan babalar dikilir. O zamana kadar evlatçıklarının yalnızca isimlerini bilen babalar, o günden sonra onların hayatlarını tanzim işine girişir, bir an evvel mürüvvet görmek istediklerini söyler, tez elden düğün dernek kurulmasını buyururlar.

Kuzuların bir kısmı bu ilk emre karşı koysa da, babayla ilk cenkten çoğu yenik çıkar. Paraya kıyan Kozluklu babalar, borç harç düğün davetiyesi de bastırır. Evin en küçük ve yazısı en düzgün kuzusu, içine davetiyelerin konulduğu beyaz zarfların üzerine, davetlilerin isimlerini kolu ağrıyana dek yazar da yazar. Düğün tarihi mutlaka yağmurlu çamurlu bir güne denk gelir. Artık "gelin ile damat" adı verilen Kozluklu iki kuzu, düğün arabasından düğün salonuna koşup yetişene kadar sudan çıkmış sıçana dönerler. Gelinin, koca bir öğleden sonra, üstelik bütün kuaför çalışanlarının elinin değdiği karikatürize saçlarının fiyakası bu yağmurla söner. Nihayet, eş, dost, akraba bir araya toplanır, havalandırmasız bodrum katlarda, adi yağlardan yapılan düğün pastalarından yer, boyalı limonatalardan bardak bardak içer, ya halay çeker yahut mutlaka horon teperler. Esas olarak her düğün, Kozluk'ta bir nevi birbirini görme, görüşme ve hasret giderme törenine dönüştüğünden ve takı töreni de saatlerce sürdüğünden, gelinle damat bitkin halde oturdukları masadan, kendi düğünlerini dalgın gözlerle iki yabancı gibi seyreder.

Kozluklu ana babalar, dört gözle bekledikleri torunlarına da çarçabuk kavuştuktan sonra, öte dünyadan adeta bir so-

kak öteden bahseder gibi bahsetmeye başlar. O kadar ki cennet de cehennem de onların kapı bir komşusu olup çıkar. Bu yüzden ağır yün yorganların altında yahut devlet hastanelerinin loş koridorlarında sessizce öldüklerinde kimselerin ruhu duymaz.

Bu hikâye onların.

HATİCE MERYEM

Uzun Bir Öğleden Sonra

Dili Güllü Zümrüt ile Dilini Yutmayı Düşleyen Elmas

Zümrüt sabah sabah "Akşama yaprak saralım da sahilde lokum gibi yiyelim kız! Hem ne demişler, gelinlik kıza yapıştır para pul, sarmayı sofraya koy, geç karşısına kurul!" deyince Elmas, ablasının iki canlı olduğunu, yükünü aldığını, artık aklına düşen, gözüne çarpan ne varsa canının çekeceğini, yine taşa toprağa aşereceğini, olur olmaz her şeyi vakitli vakitsiz isteyeceğini şıp diye anladı; çünkü önceki gebeliklerinde de kadın, bir avuç kömür tozuyla bir avuç ince bahçe toprağını *–canının çektiğini söyleyerek–* hırkasının ceplerine doldurmuş, kıyıda köşede gizlice yalayıp yutmuş, sonra da ağzını şaplata şaplata, dudaklarını büzüştüre büzüştüre "Ohh, canıma değsin! Ne de tatlıymış şu kömür tozu, yanında şeker hiç kalır valla!" demiş, etrafına toplanan diğer kadınlarla birlikte Elmas da bir sürü fuzuli işle uğraştığından o zamana dek keşfedemediklerine hayıflandıkları kömürün tadını damaklarında hayretle hissetmeye başlamış ve yine ablasının, "Valla tuzu âdet edinmişiz bir kere, insan tuz niyetine toprak eleyip serpmeli salataya, çorbaya!" demesiyle de şaşkınlıktan küçük dillerini yutacak gibi olmuşlardı.

Baştan ayağa kulak kesilip onu dinleyenler kadar Elmas da şaşırırdı, ama çok fazla değil. Böyleydi ablası; hem dilbaz hem de cesur. Sanki Allah bütün kelimeleri onun dilinden neşeyle dökülsün diye, sanki Allah kederli bütün kelimeleri onun dilinde kederlerinden arınsın diye icat etmişti ve sanki Elmas'ın sessizliğini, Elmas'ın suskunluğunu telafi etsin diye yaratmıştı onu. Oysa ne soylarında soplarında vardı bir benzeri, ne de kitaplar okurdu sabahlara dek. Dili doğuştan güllüydü yalnız.

"Maral gibiydim, eşiklere sığmazdım, kurudum! Şimdi arpaya katsan at yemez, kepeğe katsan it yemez!"

"Feleğin gözü kör olsun, Cavit'in üstüne burnumu silmezdim ben..."

"Ahh! Gül ömrüm kül oldu, hep Cavit'in yüzünden!"

Konu komşu dili bir sirk, dili bir panayır, dili bir pazar yeri gibi rengarenk ve capcanlı ablasının peş peşe, soluk almadan sıraladığı bu gibi lafları yeri zamanı geldiğinde tıpkı onun gibi sarf edebilmek için hafızalarına kaydetmeye de çalışır, ancak hiçbiri onun gibi olmaz, olamazdı. Kelimeler onun dilinde şıkır şıkır boncukların bir ipe uyum içerisinde dizilmesine benzer bir ahenkle art arda sıralanır; bunun için fazladan bir gayret göstermesine gerek kalmazdı. Hele Elmas'ın bir beceriksizliğini, bir sakarlığını yahut bir işe yetmezliğini gördüğünde, Kozluklu diğer kızları örnek gösterirken, uçsuz bucaksız bozkırların üzerinde özgürce kanat çırpıyormuşçasına:

"Güneşi pencereden, sokağı kapı aralığından görüyor şu Şükrülerin kızı!" derdi.

"Bak Zekiye'ye, gökte uçan kuşun nakışını çıkarıyor!" derdi.

"Falancanın kızı bülbül gibi Kuran okuyor!" derdi.

"Kız değil, ateş parçası şu Ayten, ateş!" derdi.

Derdi de, lafın sonunu boşuna beklerdi Elmas. Ablasının

ağzında laf, kendi başına üredikçe üreyen bir mahluk gibi çoğaldıkça çoğalır, bitmek tükenmek nedir bilmezdi. Sanki bütün gücü kuvveti dilinde toplanmış gibi konuştukça konuşur, eskiler ve yeniler, dün ve ondan önceki günler, olanlar ve olması gerekenler zihninde perde perde açılır, o yalnız dilini bir kaydırak edip ağzını açık tutar, kelimeler zehir zemberek etrafa saçılır, sonra nefeslenerek ve iki elini beline yaslayarak testi duruşunu alır, ne demeye susuyormuş, kızar, "Konuşsana kız!" derdi.

"Ah be abla, senin şu tutulası çenen yüzünden tek kelime edecek hal mi kalıyor insanda!" demez, diyemezdi de, susardı Elmas.

Onun suskunluğunu görmekle iyice sinire kesen Zümrüt de, gemi azıya alan kararlı bir sorgucu gibi "Ne varmış susacak kız! Dilini eşek arısı mı soktu yoksa!" der, hatta onun kendisine inat sustuğunu da söylerdi. Güya onu sinirlendirmek için susuyormuş Elmas. Peki sustukça haklı mı olacağını sanıyormuş? Ne mümkünmüş bu. Susmakla haklı çıkmazmış insan. Susan her zaman ezilirmiş. Hakkı savunmak gerekirmiş. Ama başkasınınkini değil, yalnız kendi hakkını savunmalıymış insan. Başkasının hakkını savunmanın kendisinin başına ne işler açtığını bin defa anlatmışmış. Hem sustuğuna göre, savunulacak yanı da yokmuş belli ki... Daha neler neler... Kelimeler, gelmiş geçmiş en maharetli hatipleri kıskandıracak akıcılıkta gürül gürül boşalırdı ağzından.

Ablasının cıvıl cıvıl sesinin kâinatı dev bir bulut gibi sardığı böylesi zamanlarda Elmas da, konuşmak ne kelime, ağzının içinde bir işe yaramayan ve onun yanındayken asla yaramayacağına emin olduğu dilini derler toplar, üçe beşe katlar, dişleriyle ezdikçe ezer, tam yutulacak kıvama getirir, fazlaca oyalanmadan bir lokmada yutar, böylece sonsuza dek susmayı istemesine haklı bir sebep icat etmiş olurdu.

Yalnız, girişti̇ği̇ bu delice iş yüzünden aklı da boşalırdı, zembereği boşalan bir saat gibi.

Zümrüt'se onca ağır söze bir karşılık vermeyişini, onun ketum mu ketum, inatçı mı inatçı oluşuna yorar, hayret eder, sonunda *–eh kendisine göre yapacak başka bir şey de kalmadığından–* güllü dillini balta eder, indirirdi yukarıdan aşağı: "Susarsın tabii... Suçunu bildiğinden elbet!"

Baht Olmayınca Başta,
Ne Kuruda Biter Ne Yaşta

"Zeytinyağlı yaprak sarması diyorum sevdalı... Ne bu dalgın haller? Hadi hadi çıkar şu yaprakları buzluktan, çıkar da işimize bakalım... Bana bak... Âşık mısın yoksa kız sen!"

Ablasının komutuyla buzdolabına uzanan Elmas düşündü: Âşık mıydı? Değildi. Hem öyle olsaydı da onun yanında böyle şeyleri aklından bile geçirmezdi. Yalnız kendisi mi? Ablasının yanında aşktan söz edecek kişinin aklını peynir ekmekle yemiş olması lazımdı. "Ne işi olur bizim gibilerin aşkla meşkle!" Durup durup böyle söylerdi kadın. "Bizim gibiler"le kimi kastettiğini bilirdi Elmas. Yoksulları! Neymiş, yoksullara göre değilmiş aşk! Aklını aşkla meşkle bozan yoksulların sonu muhakkak tımarhaneymiş! İnsanın bir eli yağda, bir eli balda, gönlü de hovarda olacakmış ki aşkı düşünsün! Bir günü ötekine devirmenin telaşına düşenlerin, karnını doyurmaktan başka derdi olmayanların harcı mıymış bu gibi işler!

Elmas'a göreyse ne zenginlikle alakası vardı aşkın ne de yoksullukla. Şöyle düşünürdü bazen: Yüreği aşk acısıyla yanan biri, gözyaşlarıyla çürüttüğü yastığın içinde kuş tüyü

mü yoksa kuru sünger mi olduğunu düşünür mü hiç? Düşünmez, aklının ucundan dahi geçirmezdi. Eh hal böyle olunca, zengin de yoksul da aynı aşk tavasında yan yana kızarırdı.

Buzlukta durmaktan taşlaşmış torbayı alıp tezgâhın üstüne bıraktı. Kulpları kırık bir iki tavayla tencerenin durduğu raftan gözüne kestirdiği bir tencereyi aldı. Yarıya kadar suyla doldurdu. Torbanın naylonunu sıyırıp biçimini yitirmiş üzüm yapraklarını suyun içine bıraktı. Ocağı da tutuşturup tencereyi üzerine koyarken aklına *Türk Mutfağının Harikulade Yemek ve Tatlı Kitabı* geldi. Hevesli adımlarla çıktı mutfaktan.

Zümrüt arkasına döndüğünde onu göremeyince, iki elini beline dayayıp testi duruşunu aldı. Kaderine yandı. Kız kardeşinin tembel, uyuşuk, doğduğuna bin pişman, aklı bir karış havada, ağır kanlı, en fenasıysa susan, gönlünde ne varsa dilinde yeşermeyen hallerini biliyordu bilmesine de, son zamanlarda da iyice tuhaflaşmıştı kız. Öyle taş gibi susuyordu ve onun tahammül edemediği bir şey varsa o da konuşmayan insandı. İnsan dediğin konuşmalıydı. Yalan yanlış, eksik fazla konuşmalı, içindekini dışına vurmalıydı. Üstelik aklıyla dili arasındaki mesafe kısa mı kısa olmalı, diyeceğini çarçabuk demeliydi. Ya bu kız! Yanında kalmaya başladığı günden beri adam etmeye çalıştığı halde bir arpa boyu yol almamıştı bu kız! Ne kadar uğraştıysa da onu –*kendisi gibi*– çevik, canı tez birine dönüştürememişti. Yine sabahtan beri boş boş dolanarak avarelik ediyor, yine elini bir işe sürmüyordu. Hoş, gördüğü işten de bir hayır gelmezdi ya! Sabahtan beri ancak, lütfedip iki yatağı toplayabilmişti. Tabii yatak toplamak denilirse ona! İnsanın midesi bulanırdı onun topladığı yatağın yanından geçerken! Gayret insanın içinde olacaktı! İçinde gayret olmadıkça insanın ne elinde maharet ne dilinde bereket ne de gönlünde hik-

met yeşerirdi. Kızın eli işe bir türlü yakışmıyorsa, bu yüzden yakışmıyordu. Bunca beceriksizlik, bunca suratsızlıkla yarın bir kısmeti çıkıp evlenecek olsa *–ki bu imkânsız gibi bir şeydi gözünde–* bir tas çorba pişirebilecek miydi bakalım? Nerdee... Acıdı emeklerine! Yatak yorgan toplamaktan sofra hazırlamaya, yemek pişirmekten tut da pazar görmeye kadar her işi öğretmeye çalışmıştı oysa. Yalnız Kozluk'ta değil dünyanın her yerinde bir kadını kadın yapardı böylesi işler. Hafife alınmamalıydı. Hepsi birbirinden önemliydi. Sonradan öğrenilmesi imkânsız mıydı? Değildi, fakat zordu. Zamanında öğrenmek gerekirdi. Ama ne olmuştu; dağ taş öğrenmişti de, öğrenememişti bu kız.

Onu düşünerek harcadığı zamana da acıdı sonra. İnsan yedisinde neyse yetmişinde de oydu. Düşünmeyi bir yana bırakmalıydı. Akşamüstü sahile pikniğe gideceklerdi. Görülecek yığınla iş vardı. Önce pikabın yağını suyunu kontrol etmesini Coşkun'a hatırlatmalı, sonra ucuzundan iki kilo tavuk kanadı almasını Cavit'e söylemeli, marketten sekiz ekmek almasını Sinan'a buyurmalı... "Ah, ah!" dedi birden, her birinin üzerine düşeni tek tek hatırlatmak zorunda oluşunun yükünü omuzlarında hissederek. Etrafında kim var kim yok hepsi izandan yoksundu ona göre: kocası, çocukları ve diğerleri. Hiçbiri, ama hiçbiri üzerine düşeni kendi başına akıl edemezdi. Kendisi hatırlatmayacak olsa belki de sabahları uyanamaz, sonsuza dek yataktan çıkmazlardı. Kim bilir söylenmeyecek olsa karınlarını doyurmayı bile... Yok yok karın doyurmayı unutmazlardı hiç! Bir öğün sektirmez, asker gibi dizilirlerdi sofranın başına. Yemek yetiştiremezdi onlara! Neyse ki Elmas vardı. Eh işte, iyi kötü tutuyordu işlerin ucundan... Tutuyordu da neredeydi!

Bir iki odanın kapısının çoğu zaman gıcırdayarak açıldığı koridora hızla göz attı. Elmas'ın tuvaletten çıkıp gündüz vakti bile aydınlatılması icap eden kör cephe karanlık oda-

ya girdiğini görünce, ziyan ettiği nefese de acıyarak seslendi, "Elmas... boş boş dolanmayı bırak da şuraya elimin altına gel!"

Onu duydu ancak cevap yetiştirmedi Elmas. Peşine düşen bir felaketten kaçmayı ister gibi de sıkı sıkı kapattı kapıyı. Yine de ablasının ağzından bir lav gibi püsküren ve her biri anında birer av köpeğine dönüşerek kapıya dayanan kelimelerin boşluklardan sızmaya çalıştığını düşünmeden edemedi. "İş... yağ... nerd... sönd..."

Karanlıkta el yordamıyla bulduğu elektrik düğmesini açar açmaz tavandan sarkan kablonun ucundaki ampul hastalıklı bir hayvanın fersiz gözü gibi ışıdı ve rutubetten boyası kabarmış duvarları, bu duvarlarda kendisinin elceğiziyle hafta sekiz gün dokuz şıpın işi dikiverdiği, dikip de birer çiviyle asıverdiği iğnelikleri, örtülerini daha o sabah lalettayin kapattığı iki divanı gücü yettiğince aydınlattı. Her gece iki yeğeni ve onların sabahlara kadar dinmeyen aksırıkları, öksürükleri, sayıklamaları, yorgunluktan perişan düştükleri gecelerdeyse horultularıyla iç içe uyuduğu bu odanın tüm eşyası da buydu zaten. Dört duvar, iki divan, bir de yüklük! Yanmış, lime lime olmuş bir insan yüzüne benzeyen duvardaki lekeyi görünce olanları tahmin işine girişti. Üç beş gün önceydi. Oğlanlar bulup buluşturdukları gazetelerden, hayranı oldukları futbolcuların fotoğraflarını kesmiş, *"dan dan dan, koca kafalı Erman"* bağrış çağrışlarıyla yapıştırmışlardı duvara. Analarının da, top âşığı bu adamları duvarda görür görmez cinlenmiş, kamuya açık alanda izinsiz gösteri düzenleyen bir grubun üyelerini sopadan geçirmeden az önce zorlama bir nezaketle uyarmak zorunda kalan bir yetkilinin tehditkâr diliyle onları uyarmış, akıllarını topa, topçuya değil de derslerine vermelerini söylemiş, şu resimleri de duvardan sökmelerini buyurmuştu. Besbelli oğlanlar bu çok ciddi uyarıya aldırış etmemiş, analarının

koyduğu yasağa uymamışlardı. O da hak ettikleri dersi vermek için, saçlarını diplerinden yolar gibi yolmuştu fotoğrafları. Duvardaki briketin, kumun, harcın ablasının eline gelmediğine şükretti Elmas. Maazallah, el örgüsü bir kazağı söker gibi söker indirirdi de koca duvarları, elinde kalırdı şu sefil ev!

Ablasının neye kızacağını, neye sevinip neye öfkeleneceğini iyi bilirdi o. Bilirdi de duvarlara resim yapıştırmak gibi bir işe kalkışmazdı. Hem zaten yaşıtı kızların hülyalı gözlerle dalıp dalıp gittikleri, ıssız patikalarda el ele tutuşup yürüyen âşıkların yahut kuytu köşelerde öpüşüp koklaşan sevdalıların resimlerini duvarlara yapıştırmak işini o da çocuksu bulurdu. Çocuk değildi ki! Çoktan büyümüştü. Âşık olmuştu on beşinde. Bir heyecan sarmıştı ki her yanını, kanı damarlarından taşacak sanmış, yaşamak nedir iliklerinde hissetmiş, gecelerden bir gece başını yastığa koyup aşkı düşünmüştü uzun uzun. Düşünürken düşünürken bacakları, kolları ve incecik boynu uzamaya başlamış, yastığın yorganın altından taşıp kapı altlarından süzülüp karanlıklar içindeki sokaklara varmış, o kadar ki tüm dünyayı kucaklar halde kalakalmıştı Elmas. Dağlara, ovalara, evlere, sokaklara kuş bakışı bakmış, dünyanın pek de küçük bir yer olduğunu idrak etmiş, yeşil yaprakların dallara, salkım saçak ağaç köklerinin topraklara, coşkun nehirlerin yataklara, buğday başaklarının saplara, kirpiklerin gözlere, tırnakların etlere, etlerin butlara ancak ve ancak aşkla tutunabildiğini, başka türlüsünün imkânsız olduğunu o dakka anlamış, sonra gözlerinin önünde bir mercimek tanesi kadar küçülen dünyayı tutup içine sokmuş, uyumuş, ertesi sabah uyandığında koca dünyayı yüreğinde hissetmiş, işte o gece büyümüştü.

"Aah, aaah!" dedi Zümrüt mutfakta, "Baht olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta!" Sonra iç çekip seslendi,

"Elmaas! Ne halt ediyorsun orda! Gelsene şuraya, dursana elimin altında..." Ve sonra susmadı; kelimelerin her birini ayrı ayrı giydirip kuşatıp saldı üstüne. Emrine kul köle ettiği kelimeler hızla yol alarak kör cephe odanın kapısından, anahtar deliğinden, eşik aralığından, menteşe boşluklarından azgın birer sürüngen gibi başlarını soktular. Gövdelerini zorlayarak da olsa içeriye kapağı atabilenler hızla duvarlara tırmanıp sıvaya yapıştılar. Kıvrım kıvrım kuyruklarını kamçı edip vurdular ve Elmas'a "Aşkı meşki bırak da çık kız şu odadan, daha ne oyalanıyorsun uyuşuk! Kıracak ablan o çöp bacaklarını! Hem sen işten mi kaçıyorsun ha! Tembellik ede ede nereye varacaksın! Sen işten korkmayacaksın, iş senden korkacak!" dediler hep bir ağızdan.

Kelimelerden korkardı Elmas. Bu yüzden söz dinleyip divanın yanına diz kırdı. Döşeği kaldırır kaldırmaz eline geldi aradığı: *Türk Mutfağının Harikulade Yemek ve Tatlı Kitabı*!

Istakoz Neye Benzer

O gün ablası kuş olup uçarak yeni açılan markete gitmesini, ucuzundan bir paket makarna, bir paket yağ, az da salça almasını söylemişti. Yol boyunca kafasını önünden kaldırmamasını da sıkı sıkı tembihlemişti. O da kuş olup kanatlanarak yola koyulmuş, çiçekleri Kozluk'un azgın çocukları tarafından çarçabuk yolunduğundan uyuz iskelete dönen iki çelengin yanından hızla geçmiş, içeri girdiğinde tezgâhın arkasında duran ve soluk benzine sebep o an bir solucana benzettiği delikanlıya isteklerini sıralamıştı.

"Açık mı, kapalı mı!" demişti o.

Dili tutulmuştu da sanki, bir cevap verememişti Elmas. Devasa bir böceğe bakar gibi de bakıyordu suratına. Saçı kaşı, yüzü gözü hep aynı soluk kahverengindeki bu solucanın, sanki doğduğu günden beri ailesiyle birlikte toprak altında yaşadığını, yer altındaki iyi okullarda eğitim gördüğünü, her zaman başarılı bir öğrenci olduğunu, mezuniyetinden hemen sonra diplomasını kolunun altına sıkıştırarak ailesinin karşısına dikildiğini, onlara *–biraz çekinerek–* toprak üstünde yaşama kararını açıkladığını, bilmem kaç nesil-

dir toprak üstünü çocuklarına korkuyla anlatan solucan ailesinin *–bilhassa göz yaşlarına boğulan annesinin–* bu kararı endişeyle karşıladığını, ancak oğullarının inatçı yapısını bildiklerinden, bir de bu işi kıvıracağına duydukları inançla, davulla zurnayla, "en büyük oğlan bizim oğlan" tezahüratlarıyla onu uğurladıklarını, bilinmezlerle dolu bir hayata tek başına atılan bu genç ve cesur solucanın toprak üstüne çıkar çıkmaz silkelenip tozunu toprağını döktüğünü, beş on dakika önce bu marketteki iş ilanına başvurduğunu, şansının yaver gittiğini, işe hemen kabul edildiğini ve işte tezgâhın arkasında durup kendisinin dalgın yüzüne bakarak "Açık mı kapalı mı," dediğini düşünüyordu.

"Salçayı... Tenekeden mi vereyim, kavanoz mu istersin?" demişti o yine.

"Ucuzundan olsun!" demişti Elmas da, bozuk paralar terden avucuna yapışmak üzereydi.

Kıvrılıp bükülerek tezgâhın altına eğilen solucan, elinde naylon bir torbayla doğrulup *–bir solucan ne kadar doğrulabilirse işte o kadar–* tezgâhın arkasından çıkmış, salça bidonunun başında durmuş, fiyakayla havalandırdığı torbanın içine kaşık kaşık salça doldurmaya başlamıştı ki, kuyruğuna teneke bağlı kediler gibi gürültüyle içeri doluşmuştu çocuklar. Onları görür görmez ablasının sözleri düşmüştü Elmas'ın aklına. Güya bu çocuklar bir araya geldiler mi *–ki 'it sürüsü' gibi birbirlerinden ayrılmazlarmış hiç–* su birikintisi gibi her yere kolaylıkla sızarlarmış. Açık bir kapı, yere yakın bir balkon, umut vaat eden bir çöp tenekesi, aralık kalmış bir pencere görmeyiversinler, lastik bir top gibi sıçrayıp girerlermiş içeri. Zaten içerisi de dışarısı da hep onlarınmış. Onlar için girilmesi imkânsız bir delik yahut çıkılması imkânsız bir yokuş yokmuş Kozluk'ta. Çocuk kısmı kaygan, akışkan, hatta yapışkan olur muymuş hiç? Öyleymişler! Minik elleriyle olmayacak işlere kalkışır, boylarından bü-

yük eşyaları sırtlanıp hurdalığa götürür, birkaç saniye içinde parçasını ayrı koyarlarmış.

Ablası tarafından apaçık bir tehdit olarak algılanan çocukları görmekle şu solucanın da *–yeryüzüne çıkar çıkmaz peyda olan–* gözleri fal taşına dönmüş, gövdesi kaskatı kesilmiş, belki solucan anasıyla solucan babasının nasihatleri de hatırına düştüğünden, elindeki salça torbasının ağzını alelacele düğümleyip tezgâha fırlatmış, sonra düşmüştü peşlerine. Çocuklarsa, ne Zümrüt'ün sözlerini ne de onun telaşını umursadıklarını *–çiğnendikçe büyüyeceğine, emildikçe çoğalacağına ve damakta büyüleyici tatlar bırakacağına emin oldukları–* raflardaki sakızların, şekerlerin ve çikolataların üzerinde parmaklarını inatla gezdirerek göstermiş, böylelikle gerginlik an be an yükselmiş, hatta öylesine yükselmişti ki bir iki gofret yerlerinden oynayıp düşmüştü yere.

Onlara bakmaktansa, tezgâhın üstündeki gazetelere göz gezdirmeye başlamıştı Elmas da. Ama ne göz gezdirmek! Sanki gazeteleri günü gününe takip eden biriymiş, sanki günlük gazetelerde yayımlanan haberleri bir gün kaçırıverse zihni aç kalacak, sanki başbakanın Avrupa gezisinin çok başarılı geçtiği haberiyle sevinç dolacak, sanki başbakanın memleket adına bu çok yararlı seyahatinde Avrupalılarla oturup kalkması, yemesi içmesi ve onlara yüzlerce yıllık şanlı tarihiyle tüm dünyayı kendisine hayran bırakan Türk milletiyle kaynaşmalarının kendileri için ne kadar hayırlı olacağını anlatmasıyla göğsü kabarı kabarıverecek ve yine başbakanın, gözleri Avrupa ışığıyla kamaşan yurttaşlarını daha fazla zapt edemeyeceğini, Türkleri bir an önce aralarına almadıkları takdirde olacaklardan kendisinin sorumlu olmayacağını kati bir dille bildirmesiyle dünyası büsbütün değişecekmiş gibi pür dikkat!

Ha böyle demekle de yanlış anlaşılmasın! Hiç gazete okumayan, dünyadan bihaber, hatta okuması yazması ol-

mayan biri değildir Elmas. Ablasının evine günlük gazete alınmadığı doğru; ancak eline geçeni okuyan, hiç değilse göz gezdiren ve dünyanın neye benzediğini, neye benzeyebileceğini, hatta neye benzemesi gerektiğini de kendince tahmin, hatta muhakeme eden birisidir o. Şöyle ki, göz gezdirdiği şu gazetelerden birinde, hırsızın birinin bir gece bir eve girdiğini, ev sahibinin uyanıp bağırmaya başladığını, hırsızın kendisini korkuyla pencereden aşağı koyuverdiğini, fakat kılına zarar gelmediğini, mahallelinin onu yakalayıp polise teslim ettiğini okuyor, böylesi bir vakanın Kozluk'ta gerçekleşmesi durumunda ne olacağını düşünüyordu misal. Kozluklu, bir hırsızı polise teslim etmek ve devletin memurunu boş yere oyalamaktansa, kendi işini kendi görürdü. Bir hırsızı ıslah etmenin yolunu en iyi onlar bilirdi. Bu gibi ufak tefek işlerle devletin memurunu meşgul etmek gereksizdi. Sekizi onu üzerine çullanır, allah yarattı demeden dövdükçe döver, sonra bir leş gibi hurdalığın oraya fırlatıp atarlardı. Hırsızın anası bile oğluna reva görülen bu cezaya sesini çıkarmazdı. Neden mi? Evladı adam olsun diye tabii.

Yine gazetelerden birinin ön sayfasında yer alan ve Boğaz'daki tarihî yalılardan birinde düzenlenen şaşaalı bir düğünde ikram edilen ıstakozdan davetlilerin zehirlendiği haberini çarçabuk okuyor, yalnız kendisinin değil, Kozluk'ta hiç kimsenin ıstakoz denen şeyi görmediğini ve bu arada ıstakozun neye benzediğini geçiriyordu aklından. Bir ağaca mı, kuşa mı? Ekilse Kozluk'ta yetişir mi? Kozluk'taki kedi köpek, ıstakoz görse korkar mı? Kılçığı mı var, yoksa tüylerini mi yolmak gerekir? Taze fasulye gibi kenarını mı ayıklamalı, yoksa bamya gibi tepesini mi soymalı dikkatle? Tutup bunları düşünüyordu işte.

Hele aynı genç kıza âşık olan iki delikanlının güpegündüz sokak ortasında harp ettiğini, mermilerin havada uçuş-

tuğu bu kanlı kavgada ikisinin de telef olduğunu, olaya sebep olan gözü yaşlı genç kızın "bari biri yaşasaydı" dediğini okurken, yalnız baş harfleriyle anılan kızın cesaretine şaşıp kalıyordu. Tamam, Kozluk'ta da erkekler, hem yaşını başını almış kadınlar ve hem de genç kızlar için cenk ederdi etmesine de, hiçbir kız böyle bir laf etmez, edemezdi. Tut ki etti, o zaman delikanlılar birbirleriyle dövüşmeyi keser, kızın boğazına çökerlerdi alimallah!

Sonra arka tarafta birden bir kıyamet kopmuş, o da gözünü gazetelerden ayırıp bakmış, çocuklardan birinin elinde bir kutu deterjanla fırlayıp kaçtığını görmüştü. Şu solucan da peşindeydi. Dikkatsizliği yüzünden işinden olacağını, başka bir iş bulamayacağını *–bu zamanda bir solucanın iş bulması o kadar kolay değildir–* yer altına dönmek zorunda kalacağını, annesini utanç gözyaşlarına boğacağını düşünerek sıkıntıyla ve babasından yiyeceği zılgıtı hesap eder gibi hızla koşuyordu. Ancak Kozluk'un tozlu yollarında çırpı bacaklarıyla koşan bir çocuğu yakalayabilene aşk olsun! Görülmüş şey değildir bu! Bu yüzden yılgın halde geri dönen solucan, sağa sola kaçışan öteki çocukların sırtlarına öfkeli yumruklar indirmiş, nihayet öfkeden mora çalan yüzünde boncuk boncuk terlerle oflaya puflaya içeri girmiş ve "Doğurup doğurup sokağa atmasalar olmaz şu itoğluitleri!" demişti, Elmas'tan da onay bekler gibi.

Susmuştu o. Kendi yeğenlerinin şu çocukların arasında olması değildi bu suskunluğun sebebi. Solucanın sözünü doğrulamak yahut ona bir parça hak verebilmek için Kozluk'ta yaşamıyor olmak, Kozluk'u tanımıyor olmak gerekirdi yalnızca. Fakat ondaki suskunluğu, kendisine hak vermeyişine yoran ve bu kavrayışla başından kuyruğuna kasılan şu solucan, kibirli adımlarla tezgâhın arkasına geçmiş, öfkesinin meyvelerini toplar gibi tam arkasındaki raftan kaptığı bir paket makarnayı, biraz önce hazırladığı salçayı

ve bir paket yağı naylon bir torbanın içine çarçabuk doldurmuş, uzatırken de burnundan soluyarak sormuştu:

– Kozluklu muymuş?

– Evet, Kozluklu'ymuş.

– Adı neymiş?

– Elmas'mış adı.

Kozluk Neresi, Elmas Kim?

Yıllar önce İstanbul'un çeşitli semtlerine, bilhassa tepelerine bir gecede kuruluveren mahallelerden biridir Kozluk. Aynı tarihlerde kurulan diğer mahallelerin sakinleri gibi Kozluklular da dillere pelesenk olan hani şu çok meşhur "taşı toprağı altın" yalanına itibar edip pılı pırtıyı, tası toprağı, çoluk çocuğu kol altına sıkıştırarak ve binlerce yıldır onlarca uygarlığın karnını tıka basa doyuran bereketli Anadolu topraklarını geride bırakarak yola koyulmuş, türlü zahmet ve badirenin ardından, üstelik epeyce telefat verdikten sonra varmışlardı İstanbul'a. Umdukları gibi karşılanmamaları bir tarafa, daha yol yorgunluğunu üzerlerinden atamadan, başlarını sokmak için binbir maharet sergileyerek el çabukluğuyla çattıkları evlerini, bu evlerden müteşekkil mahallelerini, hatta giyimlerini kuşamlarını ve hatta konuşmalarını tavırlarını hor görenlerle karşılaşmışlardı burada. Bu hor bakışa ilk zamanlar gönül koydularsa da, sokaklarını silip süpürdükleri, kahvesini çayını herkes uykudayken pişirip taşırıp demledikleri, inşaatlarına geceler boyu bekçilik ettikleri, merdivenlerini sabah akşam cam gi-

bi sildikleri koca İstanbul'a kafa tutar hale de gelmişlerdi kısa zamanda. Şöyle diyenler bile vardı aralarında: "Madem ki bir adı da 'saadet kapısı' bu soysuz şehrin, öyleyse adil bir ana gibi dayamalı bizlerin de ağzına dolgun memelerini ve doyurmalı bizleri de değil mi!"

İşte o yıllarda Elmas doğmamıştı bile. Ne zaman ki Kozluk'ta yaşayanlar, insanlığın büyük buluşlarından elektriğe, çağdaşlık göstergesi sayılan asfalt yollara, kanalizasyona ve temiz içme suyuna herkes kadar sahip olma hakkını kendilerinde bulmaya ve bu isteklerini her seçim zamanı kapı önlerine kadar gelerek oy dilenen politikacılara diklenerek söylemeye başlamış ve ne zaman ki politikacılar da bir avuç oy için leblebi şekeri saçar gibi arsa tapusu dağıtır olmuş, işte o zaman Kozluk'tan çok uzakta, mis kokulu ekmek ayvasıyla meşhur *–köyle kasaba arası–* bir yerde, kadınların daha önce şahit olmadığı zayıflıkta bir bebek olarak doğmuştu Elmas. O çam yarması gibi babadan olduğuna, o tokmak gibi anadan çıktığına kimselerin inanası gelmemişti. Parmak kadar bir şeydi. Kızlarının her birine bir cevher ismi vermeyi adet edinen babası *–ilk kızına Zümrüt, ikinci kızına Altın–* ona da Elmas ismini uygun görmüştü.

Koptu kopacak incelikteki boynu ve bir arpa kadar boyuyla Elmas, ayva ağaçlarının altında serpilip gelişirken, Kozluk da gün be gün büyüyüp kat be kat genişlemiş ve ilkokul bire başladığı yıl bir önlük ve uçlarına ay yıldızın nakşedildiği beyaz bir yakalığa kavuşması gibi, Kozluk da yılların özlemi haline gelen elektriğe, suya, kanalizasyona ve asfalta peyderpey kavuşmuştu.

Elmas'ın dik bir merdivenin basamaklarını tırmanır gibi bir sınıftan ötekine geçtiği yıllarda Kozluklular, evlenecek çağa gelen evlatlarına ucuza kiraladıkları salonlarda davullu zurnalı, halaylı horonlu düğünler tertip etmişler ve bir süre bitişik odalarda iç içe yaşadıktan sonra, artık gereği olduğu

üzere, gecekondularının üstüne kat çıkmaya başlamışlardı. Kolon filizleri çok daha büyük arzuların sembolü gibi Allah'a avuç açarcasına yükselirken ve yarı gecekondu yarı apartman görünümlü bu yapılar çatısız, sıvasız, imanla, gayretle, hevesle, arsızca güpegündüz boy atarken, Elmas da dördüncü sınıfa geçmişti.

Elmas sosyal bilgiler dersinde Türkiye'nin dağlarını, ovalarını, platolarını, akarsularını ve yakın tarihindeki hem siyasi hem de sosyal değişim ve dönüşüm hareketlerini ezber ederken, akla ziyan bir hızla gelişmekte olan Kozluk'a düzenli minibüs ve otobüs seferleri başlamış, inşaatı yıllar boyu sürecek dev bir caminin temeli atılmış ve adına Kozluk çarşısı denilen meydanın orta yerine bir Atatürk büstü göstermelik bir törenle alelacele yerleştirilmiş ve onun da etrafını kısa sürede beyaz eşya mağazalarıyla baklavacılar, nalburlarla dönerciler, kuyumcularla züccaciyeler, bijuterilerle mefruşatçılar, halıcılarla kilimciler, çeyizcilerle telefoncular çevrelemişti.

Nihayet üniversitelerin körpe sosyoloji öğrencileri, İstanbul'un kenarlarında mantar gibi bitiveren Kozluk ve benzeri mahalleler hakkında hocalarına tezler sunarken, bu şehirde doğmuş olmayı bahtsızlıklarına yoran modern şehir planlamacıları panel üzerine panel düzenlerken, kısmen gecekonduya kısmen de apartmana benzeyen bu yapıların şehrin siluetini bozduğu hususunu uzun uzun tartışırken ve kalpleri her daim mazlumların kalpleriyle atan roman ve hikâye yazarları da bu mahalleleri eserlerine konu edinirken ve kimi politikacılar seçim alanlarında bu mahallelere sahip çıkılması gerektiğini, kimi politikacılar da yine seçim alanlarında bu mahallelerin yıkılması gerektiğini çatır çatır savunurken, Elmas ders kitaplarının sayfalarını parmak uçlarını ıslatıp ıslatıp çevirmeyi ve sayfaların üzerine nakşedilmiş bilgileri annesinin pişirdiği ayva reçelini kaşıklar gibi

ardı ardına yutuvermeyi bir kenara koymuş, iflah olmayacak bir aşka tutulmuş, başına gelen talihsiz birkaç hadiseden sonra kendisini İstanbul'da, bahsi geçen mahallelerden Kozluk'ta, Zümrüt ablasının yanında bulmuştu.

O yıl, Kozluklu kadınların hemen hepsi, inşaatı altı ay gibi kısa bir sürede tamamlandığı için ağızları açık bırakan, dudakları uçuklatan Kozluk Center'ın ışıltılı koridorlarında yürüyüp gezer, *–alışveriş edemeseler de–* vitrinleri uzun uzun süzer olmuşlardı ve yine o yıl çok moda olan güpürlü tül perdeleri pencerelerine asmışlardı. Sayıları gittikçe artan televizyon kanallarındaki kadın programları hakkında fikir sahibi olup görüş bildirmeye başlamışlar, hatta içlerinden bazısı Kozluk'tan kaldırılan otobüslerle bu programlara konuk olmayı bile başarmıştı. Komşularıyla *–tam kapasite kullanmayı bir türlü beceremedikleri fakat onsuz da edemedikleri–* cep telefonları marifetiyle konuşma işinin üstesindense hayli hayli gelmişlerdi.

Elmas on yedi yaşın tazeliğinde salınan bir metre altmış santimlik boyu, tertemiz, avuç içi kadar suratı, bir de mutena semtlerin caddelerinde satılan soyulmuş enginarlar kadar yumuşacık ellerinde yağ, makarna ve salçanın bulunduğu torbayla marketten çıktı ve bir tarafında boyasız, hatta kaba sıvası dahi vurulmamış üçer dörder katlı evlerin bitişik nizam sıralandığı yolda yürümeye başladı. Üst katların pencere ya da balkonlarında, tülbentlerini enselerinde gevşekçe toplayan ve bir halı, bir kilim ya da bir çarşaf silkeleyen Kozluklu kadınların kendi aralarında konuştuklarını duyuyordu. Yolun sağ tarafına düşen hurdalığa belalar okuyordu kadınlar. Dediklerine göre, bu hurdalıktan kalkan ince kıyım metal tozu evlere doluşuyor, gırtlaklarından giriyor, midelerini kasıp kavuruyordu. Bu hurdalığın, Kozluklu'nun baş belası olduğunu Elmas da biliyordu. Gece yarıları gizlice bırakılan atıklardan ağır bir yağ kokusu yayılıyordu gerçekten ve aslına bakılırsa Kozluklu bu kokuya da razıydı. Fakat şu zehirli variller yüzünden, çoluk çocuk hastanelik olunca ve el kadar bir tabutun arkasında yürümek

zorunda kalınca, kaderine lanetler okumuş, bu metal cehenneminin taşınması için gerekli mercilere başvurmuş, hatta televizyonda yayımlanan akşam haberlerinde belediyeye, devlete isyan etmişti Kozluklu. Ablası da "Bir hurdalık, bir de boklu dere!" diyordu sık sık. Ne yapıp edip bu ikisinden kurtulmak gerek. "Yoksa!" diyordu sesini yükselterek, "yoksa, ölüm dizimizin dibinden hiç ayrılmayacak!"

Çocukları gördü sonra. Hurda yığınları arasında bir görünüp bir kayboluyor, kızgın öğle güneşinin altında oyunlar oynuyor, çığlık çığlığa bağrışıyorlardı. Gözünü onlara dikmişken, yolun kenarında yanlamasına devrilmiş karton koliyi de fark etti. Sayfaları hafif rüzgârla, denizden yeni çekilmiş balıklar gibi çırpınıp duran birkaç kitap etrafa dağılmıştı. Merakla yanaşıp diz kırdı. Birini eline aldı. Güneşten kamaşan gözlerini kısıp üstündeki yazıyı okumaya çalıştı: *My First Dictionary, The Beginner's Pict...* Sonuna doğru kâğıt incelip yırtıldığından okunmuyordu. Hoş, okunur olsaydı da okuyamazdı ya! Türkçe'den başka annesinden öğrendiği bir dil vardı, ancak bu dilde konuşan birinin kitap okuduğunu görmemişti hiç.

Öyle bir dildi ki bu, galiba yalnızca konuşmaya yarıyordu. Anasıyla babası, akrabaları ve komşuları, hep bu dilde konuşurmuş bir zamanlar. Çeşme başlarında, yaylalarda, ağıllarda, düğünlerde, doğumlarda, ölümlerde, hastalıkta, sağlıkta hep bu dille anlatırlarmış hikâyelerini. Dert de derman da, dedikodu da yakınma da, feryat da figan da hep bu dilde söylenirmiş. Allah'a bu dilde yakarır, bu dilde şükreder, bu dilde isyan ederlermiş. Hayvanlara bu dille seslenir, ağıtlarını bu dilde yakarlarmış. Hastalıktan ateşlenen çocuklar bu dille sayıklarmış ağrıyan yanlarını. Nineler torunlarına bu dilde masallar anlatır, babalar oğullarına at binmeyi öğretirken bu dilde öğütler verir, kocalarından dayak yiyen taze gelinler babaevlerine dönüp başlarından geçenle-

ri yana yakıla hep bu dilde anlatırmış. Ancak akıllarına tek bir satır olsun yazmak gelmemiş. Bunca işe yarayan dillerine düşmanlık besleneceği de düşmemiş akıllarına hiç. Bu yüzden yangınlar başladığında çok şaşırmışlar. İşin içinde bir bit yeniği olduğunu sezmişler, fakat tam olarak değil. Gizli bir el tarafından başlatılan ve gecenin karanlığını gündüzün ışıltısına boğan büyük, çok büyük yangınlar ortalığı kasıp kavurmaya başlayınca anlamışlar işin vahametini. Alevler, dil düşmanı kötü niyetli birilerinin ağzından fışkıran pis bir koku gibi sarıp sarmalamış evleri, ahırları, tarlaları, bahçeleri, bostanları; katıp önüne yakmış. Önceleri değirmenden dereden, kuyudan çeşmeden taşıdıkları helke helke, bakraç bakraç suyla söndürmeye çalışmışlarsa da, şu gizli elin kararlılığına iyiden iyiye kanaat getirdiklerinde yılıp, ana ata ocağı köylerini terk etmeye karar vermişler. Göz pınarlarında onca yangının kurutamadığı yaşlarla, can havliyle başka şehirlere göç etmişler. Elmas'ın anası o günlerden hiç bahsetmez; ahir yaşında göçmek zorunda kaldığı şu ayva kokulu yerde kendisini sorularla karşılayanlara "Anlatacak bir şey yok!" derdi. Sesindeki kırgınlığı yalnız onu yakından tanıyanlar duyardı. Cayır cayır yanan onca şeyin arasında ana dilini bile isteye bırakmış gibi kararlı bir tavır takınması yüzünden, gururundan başka her şeyini kaybetmiş bir halkın son temsilcisine de benzerdi biraz. Ya küfürler! İşte onları, son anda oyuncaklarını toplayan bir çocuk gibi cebine sokuşturmuş olmalıydı; ilençlerini olsun, hep bu dilde söylerdi.

My First Dictionary, The Beginners Pict... yazısının hemen altında, rengarenk giyimli ve saçlarının sarısı insanın gözünü kamaştıracak parlaklıkta yedi sekiz gürbüz çocuk, ellerinde "table", "pencil", "book" yazan pankartlarla yürüyor, ayak diplerinde bir tavşan ve bir sincap pür neşe koşturuyor, bir kedi yavrusu da bu curcunalı kafileyi takip ediyor-

du. Böyle bir kitabın nasıl olup da hurdalığa atıldığına ilk anda akıl erdiremedi Elmas. Kapaktaki resme biraz daha bakınca şu kafilenin üzerinde uçan iki kara kuşu gördü. Onları kötülüğe delalet saydı. Kitabın, sahibi tarafından fırlatılıp atılması için yeterli iki hakiki sebepti, iki kara kuş! Ona öyle geldi ki, bu güzel çocukların mutlu mesut yürüyüşleri bir zaman daha sürecek, sonra birdenbire gökyüzünü zifiri karanlık bulutlar kaplayacak, ortalık kararacak, ilkin Allah'ın fiyakalı imzası gibi görkemli birkaç şimşek, ardından kulak patlatan gök gürültüleri, sonunda dünyanın acısından, dünyanın ıstırabından bihaber bu güzel çocukların elma yanakları, çıplak kolları, pembe bacakları ve insanın gözünü kamaştıracak parlaklıktaki sarı saçları, benzeri görülmemiş bir yağmurla kırbaçlanacak ve az evvel *–yani kitabın kapağındayken–* bembeyaz görünen çoraplarıyla rüzgârda uçuşan etekleri sudan, çamurdan görünmez hale gelecek, temizliğe, özene, düzene alışmış bu yavrucaklar sudan çıkmış sıçan halleriyle kendilerinden tiksinecek, çıldırmış halde annelerini arayacak, maalesef annelerinin kendilerini o çirkin halleriyle görmek istemediğini, maalesef terk edildiklerini anlayınca, bu korkunç gerçeği idrak edince akıllarını yitirecek ve sonsuza dek birbirinden ayrılmayan ve hiç büyüyemeden delirmiş çocuk grubu olarak kendi memleketlerinde ancak dilenerek yahut belki Avrupa'ya gidip oralardaki sirklerde çalışarak karınlarını doyurabileceklerdi.

Uğursuzluğuna artık iyice kani olduğu kitabı eline bulaşmasından korkar gibi, fakat dikkatle yere bıraktı Elmas. Fırlatıp atmadı. Aksi halde uğursuzluk peşine takılırdı. Kalkıp gidecekti, şayet kapağında anadan üryan sekiz on aylık bir bebeğin fotoğrafının bulunduğu o kitabı görmese! Şayet üzerinde *Annelik ve Bebek Bakımı, Gebelikten Otuz Yaşa Kadar Her Anne Babanın Bilmesi Gerekenler* yazmasa! Eline

alıp sayfalarına göz gezdirdiği bu kitabı da, kim bilir kimin, nasıl olup da elden çıkarmış olabileceğine dair karanlık bir hikâye belirdi kafasında. Belki de yıllar boyunca çocuk sahibi olamayan bir kadın ve dölsüz olduğu için aynı yıllar boyunca ezim ezim ezilen kocası kavuşmuşlardı heveslerine, fakat kader bir taraftan güldüyse yüzlerine, öte taraftan hatırlatmak için cilvesini, yapmıştı bir kahpelik ve el bebek gül bebek büyütülen yavrucak daha ilk adımını atmak üzereyken bilinmedik bir sebepten ölüvermişti de, bahtsız çift kahırla savurmuştu kitabı camdan dışarı, oradan geçmekte olan bir eskici de atıvermişti terkisine...

Uğursuz mu uğursuz olduğuna o an tastamam inandığı bu kitabı da usulca bıraktı yere. Geciktiğini düşündü. Ablası tarafından yine küfürle kalayla karşılanacaktı. Doğrulup birkaç adım atmıştı ki onu gördü. *Türk Mutfağının Harikulade Yemek ve Tatlı Kitabı*'nı! Kapağında, kar gibi beyaz dolaplarla döşeli bir mutfak, bu mutfakta gürül gürül yanan bir ocak, bu ocağın üzerinde kaynayan bir tencere ve bu tencereden nazlı nazlı yükselen buharın ilk anda göze çarptığı kitabı, hiç düşünmeden kolunun altına sıkıştırıp yola koyuldu. İnsana uğurdan başka bir şey getirmezdi böylesi bir kitap.

Köşeyi dönerken, koca göbeğinde güçlükle düğmelenen ve terden sırılsıklam olmuş limon sarısı gömleğinin içinde Oğuz'la burun buruna geldiler. Üstten iki düğmesi açık yakasından taşıp boynuna doğru vahşi bir sarmaşık gibi tırmanan kıllara takıldı Elmas'ın gözü.

Ablasının dediğine göre, Kozluk'un tek tuhafiyecisiymiş babası. Uzun yıllar yün ve orlon satmış Kozluklu kadınlara. Sıcak bir yaz günü *–caddelerde yumurta pişirme deneylerinin yapıldığı ve bu deneylerin televizyonlarda gösterildiği bir yaz günü–* canından çok sevdiği karısının aniden fenalaşarak ölüvermesiyle hayata küsmüş. Bu elim olaydan *–çok değil–*

birkaç gün sonra evinden çıkıp dükkânına doğru yürürken çok tuhaf bir şey yapmış. Karısının adını sayıkladığını görüp duyanların da tanıklığına göre, tam yolun karşısına geçecekken inşaatlara kum taşıyan bir kamyonun üstüne geldiğini görmüş, görmüş ama kaçmamış. Hatta kollarını ardına kadar açarak, kamyonu kucaklamayı ister gibi de yolun ortasına dikilmiş ve ezilerek feci şekilde can vermiş.

Anasının hemen ardından babasını da kaybeden ve cümle Kozluklu tarafından kafadan biraz noksan olduğu tasdik edilen Oğuz da, kendisinden hiç beklenmeyen bir atiklikle köhne dükkânı çekip çevirmiş, *güya* modernleştirdiğini söyleyerek püsküller, su taşları, ponponlar, renk renk kurdeleler, iğneler, iplikler, fermuarlar, çıt çıtlar, kopçalar, yatak örtüleri, havlular, çarşaflar, tığ, şiş, makas, cımbız gibi envai çeşit malzemeyi Sultanhamam'daki toptancılardan ucuz ucuz almış, vitrini *–bir karyola, üzerine bordo renkli saten kumaştan bir örtü, bu örtünün üzerine iki pofuduk yastık, bu yastıkların yanı başına gök gözlü bir bebek, birkaç yumak da renkli ip koymak suretiyle–* yeniden düzenleyerek dükkânı günden güne zenginleştirmiş ve Kozluk'un, bilhassa kadınların gözbebeği haline getirmiş. Bundan sonra Kozluklu kadınlar bu dükkânı su yolu edip gün aşırı uğrar olmuşlar. Hatta bu dükkânda bulduklarını ne Kozluk Center'da ne de Kozluk çarşısındaki afili dükkânlarda bulabildiklerini birbirlerine söyleyip duruyorlarmış. Öyle ki bu tuhafiye Kozluklu kadınlar için sık sık ziyaret edilmesi gereken, türbe gibi bir yer olup çıkmış zamanla. Fakat aynı yerde görmeye katlanamadıkları bir şey de varmış ki ne yapsalar da kurtulamayacakları bu şey, Oğuz'un ta kendisiymiş. Yirmili yaşlarını süren bu genç adamın çirkinliğinden, güzelim kar gibi ipliklerin yanında onun kara kayış suratından ve birbirinin dengi yaratılmış çıtçıtların yanında onun bir deliği diğerinden büyük kıllı burnundan ve her gömleği yırtacak kadar

zorlayan yağ bağlamış taş göbeğinden öylesine huylanıyor, öylesine tiksiniyorlarmış ki, şişi tığı kaptıkları gibi onun biçimsiz gövdesini şu vitrindeki karyolanın üzerine sırt üstü devirmeyi kalplerinden geçiriyor, sakız gibi kırlentlerin arasında ciğerini delik deşik etmeyi düşlüyorlarınış.

"İğnelik soruyorlar hep!" dedi Oğuz, alnında biriken teri silerken, nefes nefese.

"Gerçekten mi?"

"Gerçekten ya! İğneler her yana dağılıyormuş, ayaklarına falan batıyormuş! Uğrar mısın dükkâna?"

"Uğrarım."

"Uğrarsın değil mi?"

"Uğrarım dedim ya!"

Onun yanından koşarak ayrıldı ve ablasının sinir küpüne döndüğünü düşünerek eve girdi Elmas. Sessizce odaya geçti. Kitabı aceleyle sokuşturdu döşeğin altına ve o günü takip eden günler boyunca, deniz kenarından topladığı renkli taşları silip okşayan bir çocuk gibi çevirip çevirip baktı sayfalarına. Tariflerin hepsini büyük bir ciddiyetle okudu. Yemeklerde kullanılan malzemelerin çeşitliliğine şaştı kaldı. Kitabın tamamını okuduktan sonraysa gözlerini kapağına dikti. Oradaki güzel mutfağa büyülenmişçesine uzun uzun baktı. Türlü gıdayla dopdolu olduğuna inandığı dolapların kulplarından tutup tutup açtı. O zamana dek adını duymadığı binbir çeşit yiyeceği bu dolaplardan çıkarıp o pırıl pırıl mermer tezgâhta ince ince kıydı, doğradı. Işıltısı göz kamaştıran o geniş eviyede *–kendileri nedense lavabo diyordu buna–* bol suyla yıkadı. Üzerinde tek bir leke görünmeyen o pasparlak tencerelerde harmanladı; o gürül gürül yanan ocakta pişirdi. Böylelikle kör cephe oda, günler boyu binbir çeşit baharatın, yumuşak etin, taze sütün, turfanda sebze ve meyvenin, bolluk ve bereketin rahiyasıyla doldu taştı.

Zeytinyağı ile Ayçiçek Yağı Arasındaki Fark

Elinde kitapla mutfağa girdiğinde ablasını pirincin suyunu süzerken buldu Elmas. Kadın bir eliyle kabı tutuyor, pirinçlerin dökülmemesi için diğer elini üzerine bastırıyor, ha babam de babam silkeledikçe silkeliyor, tezgâha dayadığı gövdesi de aynı ritimle sallanıyordu. Elmas durup, onun sakince üstesinden geldiği bir iş olup olmadığını düşündü. Yalnız büyük bahar temizliğine giriştiklerinde ve halıyı kilimi, koltuğu kanepeyi yerlerinden oynattıklarında değil, misal iki çay bardağını lavaboda çalkalarken *–kütür kütür kütürderdi bardaklar ve kırılacak gibi ovalanırdı ağızları–*, pencereden bir mendil silkelerken *–cam çerçeve, çam çerçeve olduğunu hatırlar, çivilerinden oynar, ufak çaplı bir deprem olduğu hissine de kapılırdı insan–*, oğlanların saçını tararken *–gözlerinden yaş gelesiye tarağı bastırır da bastırırdı–* ya da bunlar gibi fazla güç kuvvet gerektirmeyen günlük işleri yaparken bile sıradışı ve ihtiyaç duyulandan fazla bir güç sarf ederdi. Gürültüsü de cabası! Hani yoldan geçerken inşaat sahalarında biçimsiz makineler görür ya insan; ne iş yaptığını bilmez de yarattığı karmaşa ve çıkardığı gürültü sebe-

biyle alamaz gözünü. İşte böyle makinalara benzerdi ablası biraz.

Islak elini eteğine silerken Elmas'ın arkasında dikildiğini göz ucuyla gören Zümrüt, "O ne, o?" dedi sinirle.

"Yemek kitabı!"

Nereden bulduğunu da sordu.

Hurdalıktan bulduğunu söyleyecek olsa haşlanacağını tahmin ettiğinden, çocukların bir yerlerden bulup getirdiğini söyledi Elmas. İyi niyetle söylenmiş bu yalana rağmen, çocukların da bulsalar bulsalar çöplükten bulmuş olacaklarını söyleyerek terslendi Zümrüt:

– Pirpislik içindedir... Hem ne işimize yarayacak!

– Okuyayım mı?

– Oku bari!

– Zeytinyağlı dolma içinin hazırlanması.

Malzemeler:

500 gram pirinç.

2,5 su bardağı zeytinyağı.

1 kilogram soğan.

3 kaşık çam fıstığı.

3 kaşık kuş üzümü...

Kan beynine sıçramış gibi onun sözünü kesti ve kitabı nereden çıkardıysa oraya sokmasını, ötesini okumaya gerek olmadığını söyledi Zümrüt. Suratını ekşiterek başladı sızlanmaya. Önce zeytinyağının ekmek gibi bi' koşu marketten alınamayacak denli pahalı olduğunu bilip bilmediğini sordu ve sonra zeytinyağının damlasının evde olmadığını bal gibi bilmek, bilip de kendisini sinir etmek için şu kitabı icat etmekle suçladı onu. Sonra da yalnız kendisinin değil Kozluk'taki kadınların tamamının, zeytinyağlılar diye bilinen yemekleri her daim ayçiçek yağıyla pişirdiklerini, üstelik bu iki yağ arasında öyle ahım şahım bir fark olmadığını ileri sürdü. Ca-

nı zeytinyağı çekmediği için haline şükrettiğini ve bu pahalı yağa taştan topraktan, kordan kömürden daha zor ulaşabileceğini aklından geçirdiğiniyse belirgin şekilde yutkunmasından anlayıverdi Elmas. Ona öyle geldi ki, bir çay bardağı dolusu ılık zeytinyağının, yumuşacık, boğazından akmasını istedi ablası! Gebe olduğunu tahmin ettiğinden, üzüldü.

"Çiçek yağıyla yaparız be abla." dedi işlediği suçu affettirmek ister gibi, "Çoluk çocuğun boğazından mı kaçacak!"

"Zıkkım yesinler!" dedi o da, "Çam fıstığıymış, kuş üzümüymüş, tarçınmış! Rüyalarında mı görmüşler! Hadi, hadi, oyalanma, götür şunu gözümün önünden!"

Mutfaktan çıkarken kendisine kızgındı Elmas. Ablasının bir yemek kitabından öğreneceği fazla bir şey olmadığını tahmin edemeyişine de, kitaptaki tarifleri hayata geçirebilmek için gereken malzemelerin çeşitliliğini düşünemeyişine de. Kör cephe odaya girdiğinde kıymeti anlaşılmamış kitabın kapağına, ondan af diler gibi bakarken aklına "o güzel gün" düştü. Gelecekte güzel bir gün bekliyordu onu. Köşe başında bekler gibi. Güzel bir gün! Diğer günlere benzemeyen bir gün. Öylesine güzel bir gün ki tarifi yalnız acemi yazarların ucu kör kalemleriyle değil, nice usta yazarın ucu sivri, hünerli kalemleriyle dahi dökülemez satırlara! Hoş, o da bilmiyordu o güzel günün nasıl başlayıp nasıl biteceğini, o güzel günün sabahı saat kaçta uyanacağını, o güzel günün gecesi hangi rüyaları göreceğini, o güzel gün ne yiyeceğini, ne giyeceğini, ne içeceğini, o güzel günün sabahında, öğlesinde, ikindisinde, akşamında, gecesinde neler yaşayacağını, neler konuşacağını. Yalnız bildiği mühim bir şey vardı ki bu, o gün çok mutlu olacağıydı! O güne dek sıkıntı ve kasavetle geçen günlerin tamamının, bir ipe dizili çamaşırlar gibi geçmişin geniş boşluğunda dalgalanacağını biliyordu bak. O günün sabahı saat kaçta uyanırsa uyansın kendisini bir tüy gibi hafif hisse-

deceğini, yataktan kalkmakta hiç ama hiç zorlanmayacağını biliyordu. O günün pırıl pırıl sabahında ne yerse yesin, ne içerse içsin her yanının et tutacağını, şimdiki gibi sıska olmayacağını biliyordu. O gün ne giyerse giysin çok ama çok yakışacağını, o gün yalan konuşmak zorunda kalmayacağını biliyordu. O gün Kozluk Center'a yolunun düşmeyeceğini biliyordu. O gün gövdesini şimdi olduğu gibi gözlerden gizlemeye çalışarak ve kamburunu çıkararak yürümeyeceğini, başı dik, göğsü ileride yürüyeceğini, gönlü ferah yatağa gireceğini ve birbirinden güzel rüyalar göreceğini biliyordu.

Türk Mutfağının Harikulade Yemek ve Tatlı Kitabı'nın da o gün bir işe yarayacağını biliyordu. Ablası gibi pazarda çata çat pazarlık etmeyeceğini, bir züccaciyenin kapısından tam da bir hanımefendi gibi salınarak gireceğini, kristal bardakların, hakiki gümüş çatal kaşık takımlarının, billur sürahilerin arasında ağır adımlarla gezineceğini, ince eleyip sık dokuyan bakışlarla, raflara dizilmiş her şeye beğenmekte güçlük çekercesine acelesiz göz gezdireceğini, sağında solunda el pençe dolanan dükkân sahibinin yüzüne hiç bakmadan "Şunu, şunu... Hah bir de şu turkuaz renkli olanı istiyorum!" diyeceğini, raflarına bembeyaz dantelleri seriverdiği bir mutfakta, şu yemek kitabındaki tariflere harfiyen uyarak birbirinden lezzetli yemekler pişireceğini, yine ablası gibi eve para getirmeyen ve bu yüzden yokluk içerisinde yaşamasına sebep olan aylak kocasına fırçayı basmayacağını, nefesi daralıp kapı önüne fırlamayacağını, komşu kadınlarla akşam serinliğinde oturup demlik demlik çay içmeyeceğini, diğerleri gibi kocasından dert yanmayacağını, çektiği çileli hayatın yükünü uzun uzun anlatmayacağını biliyordu. O gün. Bambaşka bir gün olacaktı o gün. Biliyordu bunu. Biliyor ve bekliyordu.

Elektrik düğmesine uzanıp kapattı ışığı. Çıt!

Kozluk'ta iki bacı, öğlenin o sıcağında mutfağın betonuna atıverilmiş *–ağustos sıcağında bile çocukların ayacıkları mıknatıs gibi soğuğu çeker çünkü–* eski bir kilimin üzerine bağdaş kurup karşılıklı oturdular. Bir zamanlar üzerinde nar çiçeği kırmızısı iri güllerin tomur tomur açtığı, şimdiyse kaç kara kışın soğuğunu yemiş gibi solgun görünen örtüyü dizlerine çektiler ve başladılar yaprak sarmaya. Elmas üzüm yapraklarının saplarını ısırıp ısırıp ağzına atıyor, sakız çiğner gibi çiğneyip ekşimsi özü emiyor, tatsızlaşan posayı kenardaki gazetenin üzerine bırakıyordu. Onun bu yaptığıyla midesinin kalkıp ağzına geldiğini, ona her konuda akıl vermekten bıkıp usandığını, dilinde tüy bittiğini söyleyen, sık sık yüzünü ekşiten, elini tutulan omuzlarına götüren, o denli zor şartlarda dahi yaprak sarmada ne denli usta olduğunun, kalem gibi incecik sardığının altını çizen, düzgün sarması için onu sık sık uyaran ve yaprak sarmanın altın kaidelerini büyük bir ciddiyetle sıralayansa ablasıydı.

– Harcı bol keseden koyma, idareli kullan!

– Bir gözün yaprakta, bir gözün harçta olsun!

– Kalan yaprağa göre ayarla harcı!
– Yaptığın bana, öğrendiğin kendine!

Susuyordu Elmas. Elini ılık suyla dolu tencereye daldırıyor, birbirine yapışmış bir tomar yaprağı çekip alıyor, suyun tamamen süzülmesi için tencerenin üstünde bir müddet bekletiyor, yoğun mayi haline gelen su yapraklardan ağır ağır süzülürken o sarma tenceresinin başından kalkıyor, çok eski model bir buzdolabı haricinde teknolojiden nasibini almamış ablasının zavallı mutfağından çıkıp yola koyuluyor, ara sokaklardan geçip Kozluk çarşısına varıyordu. İnşaatı altı ay gibi kısacık bir zamanda tamamlandığı için Kozluklu kadınların dudağını uçuklatan şu Kozluk Center'ın önüne geldiğinde birdenbire küçülmeye başlıyordu. Boyu o kadar küçülüyordu ki neredeyse binanın bir tuğlası boyu kadar oluyor, bu şeklen değişikliğe hiç şaşırmıyor, ne yapacağını, nereye gideceğini bilen insanların kararlı adımlarıyla ilerleyip içeri giriyor, ışıltılı koridorlarda yürümeye başladığında vitrinlerden saçılan kuvvetli ışık yüzünden gözleri kamaşıyor, önünü göremeyecek gibi olduğunda elini gözüne siper ediyordu. Kimse onu görmüyordu. Bir karış boyuyla zaman zaman ayaklar altında ezilecek gibi oluyor, fakat buna aldırış etmiyor, insanın ruhunu okşayan güzel bir melodinin ritmine ayak uydurarak alışkın adımlarla umumi tuvaletlere doğru yürüyor, içeri girdiğinde aynalara gözünü dikmiş, güzelleşme uğraşındaki kadınları görüyordu. Bir kenara gizlenip ortalığın sakinleşmesini bekliyordu bir zaman. Son kadının da çıktığını görür görmez su borularından birine yapışıp tırmanıyordu yukarıya. Hoş kokulu deterjanlarla silinmiş mermer tezgâhın üzerine çıkıp da aynanın karşısına vardığında görüntüsüne, en çok da kafasındaki tülbende şaşırıyordu. Tek hamlede sıyırıp çıkarıyor, sağ cebine sokuşturuyor, sonra aynaya bir

daha bakıyordu. Allah allah! Kaşsız gözsüz bomboş görünce suratını, korkudan ölecek gibi oluyordu her seferinde. Bir elini cebine sokup orada bulduğu bir kalemle kaş göz çiziyordu boş suratına. Boyu bir parça uzamaya başlıyordu bu sırada. Yine cebinden çıkardığı bir rujla kan damlayan dudaklar çizerken, boyunun biraz daha uzadığını görüyordu aynada. Hele parmaklarını ensesinden daldırıp da seyrek saçlarını iyice kabarttığında, hani ışık aldıkça boy atan bitkiler gibi, boyu tavana değecek gibi oluyordu neredeyse. O sırada içeri giren bir kadın gözünü ona dikiyor, Elmas da artık görünür olduğunu anlıyordu. Görünür olmayı her şeyden çok istiyordu. Sonra dışarı çıkıyor, ışıl ışıl kızlarla çakı gibi delikanlıların salındığı koridorlardaki kalabalığa karışıyor, yürüyen merdivenlerde bir vitrin mankeni gibi dimdik duruyordu. Herkesin kendisine baktığını biliyordu. Ne gördüklerini de.

En üst katta, alışveriş meraklılarının soluklandığı bir kafede, kendisini bekleyen bir adamla buluşuyor, tokalaşıp karşılıklı oturuyor, fazla konuşmuyor, hızlı hızlı birer kahve ya da çay içiyor, sonra iki sevgili gibi el ele tutuşarak sinema salonlarından birinin karanlığına dalıyorlardı. İşte o an Elmas yine başlıyordu küçülmeye. Öyle küçülüyordu ki adeta oturduğu koltuğun üstünde kaybolacak kadar ufalıyor, yine de şu adamın keskin gözleri onu karanlıkta seçerek ensesinden yakaladığı gibi pantolonunun içine atıyordu. Elmas orada nefes alamasa da, bunalsa da, terin suyun içinde kalsa da, fenalaşıp ateşi yükselse de, boğulacak gibi olsa da bağırıp çağırmıyor, "Kurtarın beni," demiyor, gıkını çıkarmıyor, hep o güzel günü düşünüyordu. Sonunda adam onu ensesinden tuttuğu gibi çekip çıkarıyor, avcunda tutup gözlerini gözlerine dikiyor, ısrarla "o güne kadar onun gibisini görmediğini" söylerken cebinden çıkardığı paraları uzatıyordu. Elmas boyundan büyük kâğıt paraları hemen

katlayıp cebine sokmaya çalışıyorsa da bunu bir türlü beceremiyordu. Hele bozuk paralar... Kendi ağırlığından daha ağır olduğundan altlarında kalarak ölme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordu onlar yüzünden. Hiç korkmuyordu ama. Her şeyin yolunda olduğuna inanıyordu. Sonra birdenbire beklenmedik bir şey oluyor, ablasının çıngıraklı sesi bir yılan gibi duvarlarda gezinmeye başlıyor, "İşe yaramaz, bu da işe yaramaz!" bağırtıları kulakları paralıyor, binbir küfrünün ışıltısıyla salon cayır cayır aydınlanıyor, Elmas dımdızlak ortada kalakalıyordu.

Son zamanlarda bu lafı diline dolamıştı Zümrüt.

'İşe yaramaz!'

Elmas'a işe yaramaz olduğunu iki lafın arasında söylemesinin yanı sıra, şimdi de yırtılan üzüm yapraklarının işe yaramaz olduğunu söylüyordu. Kocası Cavit de, eltisi Seher de, hatta büyük küçük fark etmez, kayınlarının hepsi de işe yaramazmış ona göre. Sadece onlar mı, tüm Kozluk ve Kozluk'ta yaşayan kim varsa hepsi işe yaramazmış. Şu dünyada olmasa da olurlarmış. Olmazmış ya, hani yeryüzünden bir anda kaybolup gitselermiş, yokluklarını fark eden bir Allah'ın kulu olmazmış. Öyle birkaç kişi de değil ama! Hani kapısıyla bacasıyla, penceresiyle damıyla, yaşlısıyla genciyle bütün bütün uçuverseymiş koca Kozluk, kimsenin haberi olmazmış. Ortalıkta uçuşan şu kara sineklerden farkı yokmuş hiçbirinin. Ha var, ha yok!

Elmas'la Zümrüt hâlâ mutfaktalar. Bağdaş kurup oturmuşlar yere. Dizlerinde bir örtü, yaprak sarıyorlar. Sonsuza dek sürecek gibi görünen bu işe öylesine kaptırmışlar ki kendilerini, ağızlarını açıp tek kelime etmiyorlar. Başlarının

üzerinde kara sinekler uçuşuyor. Vızıltıları sessizliği belirginleştirmeye yarıyor yalnız. Sarma tenceresinin kıyıcığına konuyor biri. Suya eğilen bir geyik gibi de eğiliyor bir damla suya. Bir başkası da gelip onun üzerine yapışıyor. Mutlu, öylece kalakalıyorlar.

Manzarayı görmekle deliye dönüyor Zümrüt. Ona "Sakın kıpırdama!" demesiyle usulca dürüp büktüğü bir gazeteyi üstlerine yapıştırması bir oluyor. Bu vuruşla ortalık birbirine giriyor. Posalar etrafa saçılıyor. Sineklerden çıkan toplu iğne başı büyüklüğündeki kan damlacıkları tencerenin dibinde, okul bahçesinde sıraya dizilmiş öğrenciler gibi uslu uslu duran sarmaların üzerine belli belirsiz benekler atıyor. O zaman Zümrüt yüzünü buruşturuyor ve başlıyor öğürmeye. Nihayet beklenen oluyor ve apar topar fırladığı gibi yerinden, son anda tuvalete yetişiyor. İçi dışına çıkasıya bir temiz kusuyor orada.

Göz açıp kapayana kadar gelişen olaylara şaşırmıyor Elmas. Onun da midesi bulanıyor, fakat olanlar kendi suçuymuş yahut az da olsa payı varmış gibi kıpırdamıyor yerinden. Geri dönen ablası gözlerini kısarak bir kartal gibi bakıyor ona. Bu bakışın altında öyle eziliyor ki Elmas, suçları düşüyor aklına bir bir.

– Ablasının kızmasına rağmen dar kot pantolonunu inatla giyiyor.

– Ne zamandır gizli gizli sigara içiyor.

– Evi süpürürken divanların altındaki tozları almıyor.

– Bulaşıkları durular ya da elini yüzünü yıkarken suyu biraz fazla akıtıyor.

– Ev işlerini ağırdan alıyor.

– Ablasının öğretmeye çalıştığı dantel motiflerindeki ilmekleri onun buyurduğu yönden atmıyor.

– Ablasının birbirinden kıymetli eşyalarla dolu misafir odasında Havva'yı ağırlıyor ara sıra, hatta onun gözü gibi

sakındığı ve hakiki porselen olduğuna yeminler ettiği beyaz fincanlarla çay ikram ediyor, sonra yıkayıp kurulayıp yerine bırakıyor.

– Bazen de kirli külotlarını yıkamaya üşendiğinden yastığın altında biriktirip çöpe atıyor, ablasının kar gibi temiz külotlarından çalıyor. Üzerindeki külot onun.

– En fenasıysa şu Kozluk Center'da oluyor. Duyacak olsa ablasının, kemiklerini kıracağını, dünyayı ona dar edeceğini iyi biliyor Elmas.

Suçları aklına düşenler gibi onun da yüreği soba borusuna dönüyor birden. Kapkara kurum bağlayan bu yürek ancak başkalarının suçlarını düşünmekle pırupak olacağından, o da başlıyor, ablasının kendisine iffet melaikesi, namus abidesi olarak gösterdiği Kozluklu kızların suçlarını düşünmeye.

Hani güneşi pencereden, sokağı kapı aralığından gören şu Şükrülerin kızı var ya, işte bu kızın, ablasının sandığı gibi kapı aralığından yalnız sokağı görmediğini, bu dikine manzaraya dahil olan her şeyi ve herkesi anasının ak sütü gibi helali saydığını; bir erkek, ne yakışıklı ne de genç, ne alnı ak ne de kulakları dik, sadece bir erkek görüş alanından geçiyorsa, pusuya yatmış bir hayvan gibi iliğine kemiğine varana dek gözleriyle somurup bitirmeyi iş edindiğini, kapıyı ardına kadar açsan kaçmayacağını, öyle durup bakacağını, göz zinası yapacağını, hiç durmadan içeride oturacağını, fakat müebbet cezaya mahkûm biri gibi gözünün, gönlünün, aklının, fikrinin dışarıda gezineceğini, Kozluk Center'a gün aşırı uğradığını, bazen de yaşıtı kızları eve çağırdığını, erkekler tarafından hiç ellenmediğine yeminler ettiği memelerini gösterdiğini biliyordu Elmas. Şahit de olmuştu bir seferinde. Kızın, düğmelerini hızla çözdüğü sıra gömleğinden fırlayan iri memelerinin ucunda yeşeren kalın köklü kıllara hayretle bakarken kendi memelerinin azgın ormanlarla kaplı bu iki yüce dağın eteğindeki iki öksüz çıplak tepeye

benzediğini bile düşünmüştü. O "Dokunsana!" deyince, işaret parmağıyla incitmekten korkar gibi dokunmuştu da, sallanmıştı dağlar sıra sıra! Yamaçlardan düşer gibi avazı çıktığınca bağırmaya başlayınca kızcağız, zavallının aklını kaybettiğini anlamak kalmıştı Elmas'a yalnız.

Hele şu ateş parçası Ayten! Çocukken geçirdiği bir hastalık yüzünden bir bacağı diğerinden beş santim kısa kalan ve bu yüzden yengeç gibi yampiri yampiri yürüyen bu kızın, akşam saatlerinde karanlık bastırdıktan sonra arka bahçeye Kozluklu çocukları topladığını, onlara bir el fenerinin yardımıyla aydınlattığı kasıklarında birbirine geçmiş iri dişli taraklara benzeyen dikiş izlerini gösterdiğini, bu gösteri karşılığında onlardan para topladığını, toplasan üç kuruş etmeyecek bu bozukluklarla Kozluk'tan kaçıp gitmeyi planladığını, üstelik Kozluk Center'a uğramadan edemediğini de biliyordu Elmas! Delirmişti o da besbelli!

Gökte uçan kuşun nakışını çıkaran şu Zekiye'ye ne demeli! İhtiyar ninesiyle yaşayan bu kızın mahareti iğneyle iplikte, dikişte nakışta beliriyordu, bu doğru. Gece gündüz dantel ören ve bu yüzden şişe dibi gözlükle dolaşan bu kızın maharetli parmaklarının ününün günden güne yayıldığı da doğruydu, ama işin iç yüzü biraz farklıydı. Zır deliydi bu kız, zır! Etaminlerin üzerine renk renk ipliklerle dokuduğu edepsiz işlemeleri gösterdiğinde beti benzi atmıştı Elmas'ın. Onun da oynattığını o dakka anlamıştı. Hem Kozluk Center'a gidip gelmeden durabiliyor muydu o da?

Ya şu bülbül gibi Arapça şakıyanlar! Kozluk'ta ardı ardına açılan Kuran kurslarının tamamına giden bu kızlardan birinin anlattıklarını duyunca ödü kopmuştu Elmas'ın. Artık musalla taşı mı kalmamıştı hoca efendiyle kenar süsü oldukları, minber mi... Yok gecenin bir yarısı minarenin tepesine koşuyormuş da çırılçıplak, yok hoca efendi de peşine takılıyormuş da... Ne uydurmalar, ne düzmeceler... Son ola-

rak yine bu kızlardan birinin, ölülerin sabun sabun, köpük köpük yıkandığı gasilhanede geçen bir olayı anlattığını da duyunca kulakları, bu kızların da diğerleri gibi çıldırdığını anlamıştı Elmas. Hoş, ablası hiç değilse her gün sayfalar dolusu Kuran okuyan ve Allah'a dualar eden bu kızların suçlarını kolaylıkla affettirebildiklerini söylüyordu ya, aralarında Kozluk Center'a uğrayanlar olduğunu da bildiğinden, hiç durmadan Kuran okusalar da suçlarını sildiremeyeceklerine emindi Elmas. Yalnız onlar mı! Kozluklu kızların tamamı, ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, suçlarını en kuvvetli silgilerle bile sildiremezlerdi.

Ablası onun yüzüne bakarken kafasından geçenleri bir kitap okur gibi okudu da sanki, bayramlık ağzını açıp kayış diliyle her yanını kırbaçlamaya başladı birden. Öyle duracağına kıçını kaldırmasını, tencerenin kenarında hâlâ duran ve kusmasına sebep olan şu sineklerin dört bir yana saçılmış şeffaf kanatçıklarını, pörtlemiş karınlarını, bacacıklarını falan toplamasını, sarmaların üstündeki kan lekelerini silmesini, bir işi de bir kez olsun söylemeden yaptığını görürse şu dünyadan gözü açık gitmeyeceğini falan söyledi. Sonra, başıyla tezgâhı işaret etti: "Şu bezle gör işini!"

Temizlik için kullandığı bezlerin tarihini ayrıntısıyla bilirdi Zümrüt. Hani başıyla işaret ettiği tezgâhta duran şu bez var ya, bir zamanlar severek giydiği bir etekten bozmadır o ve baş örtüsünü çekiştire çekiştire pazara yollandığı o günün hava durumunu *(parçalı bulutluydu ve gökte güneş bir görünüp bir kayboluyordu)*, pazar yerine vardığında meyve sebzeye biçilen fiyatın fakir fukaranın cebini nasıl etkilediğini *(soyup soğana çeviriyordu)*, kalabalığın arasında ağır adımlarla yürürken bir ipte sallanan etekleri gördüğünde

aklından geçenleri *(Seher de eteğini buradan mı almıştı acaba)*, tereddütlü adımlarla yanaştığı tezgâhın yüzölçümünü *(yaklaşık iki metrekareydi)*, pazarcıya fiyatı sorduğu anda rüzgârın hangi yönden hangi şiddetle estiğini *(kuzeyden yedi sekiz şiddetinde esiyordu)*, pazarcının fiyatı söylediği anda taksit denen ödeme biçiminin kendisi ve kendisi gibiler için ehemmiyetini *(hayatiydi)*, onca etek arasından yeşil üstüne pıtrak pıtrak mor çiçeklerle bezeli o eteğin gözüne çarptığı anda yüreğinin nasıl atmaya başladığını *(küt, pat, küt pat, küt pat, küt pat)*, pazarcıya ancak taksitle alabileceğini söylediği ve adamın da bu isteği kabule yanaşmadığı sıra canının nasıl sıkıldığını *(çoook)*, binbir ricanın sonunda taksite razı olan adamın eteği koyduğu torbayı uzatırken ettiği yılışıkça sözleri *(her hafta uğrayıp ödemezsen, abla mabla demem, kapıya dayanır, alacağımı alırım valla)*, eve dönünce eltisi Seher'in yüzünün alacağı şekli *(muhakkak beğenmez bir ifade takınacak, bir kusur arayacak, aslında o kadar para etmeyeceğini, falanca yerde daha ucuzuna rastladığını, kendisinin oradan aldığını söyleyecek, o da kıskandığı için böyle konuştuğunu düşünecekti)*, nihayet eve gelip eteği denediği sıra kulağına çalınan akşam haberlerini *(memleketin durumu her gün biraz daha kötüye gidiyordu)*, haberlerden sonraki eğlence programlarında kimlerin neye güldüğünü *(televizyonun önüne bok bulmuş sinek gibi toplanan oğullarıyla kocası, ayırt etmeksizin her şeye gülüyorlardı)*, aynı akşam eteğini savura savura çıktığı üst katta Seher'in hiç de umduğu gibi davranmadığını *(eteği çok beğendiğini söylemiş, fiyatını da son derece makul bulmuştu)*, sonrasında yine Seher'in hangi derdine kulak verdiğini *(zenginlerin hayatına özenen erkek kardeşinden dert yanmıştı)*, işte o gece başını yastığa koyduktan hemen sonra nasıl da huzurla uyuduğunu, rüya müya görmediğini, hülasa, eteğinin dokumasına sızmış günlerin teferruatını birçok kadın gibi ezbere bilirdi Zümrüt de.

Herkesin evinin düzeni kendine. Kiminin midesi kaldırır, her işi aynı bezle görür. Misal, ayakkabıyla gezilen yerleri sildiği bezle mutfak tezgâhını da aydınlatır yahut tuvalet taşını parlattığı bezi cama da sürüverir. Allahtan Zümrüt böylesi kadınlardan değildir. Temiz, titiz, gayretlidir. Elleri hindi ya da horoz pençesine dönmüş şehirli yaşlı kadınların da sıklıkla dediği gibi, "İnsan yoksul olabilir, ancak temizlik için su ve sabun yeter!" Kocalarını gömdükten sonra kasvetli apartman dairelerinde, hali vakti yerinde fakat yapayalnız hayatlar süren bu yaşlı kadınlar onu görseler muhakkak takdir ederlerdi. Çünkü yoksulluğuyla tembelliğini örtbas etmeye çalışanlardan değildi! Aç yatar, sararan tuvalet taşını layıkıyla ağartmak için iki eli kanda olsa markete koşar, çamaşır suyu, kezzap, tuz ruhu gibi temizlik malzemelerine sayardı parayı.

Elmas'a gelince. Ablası kadar temizlik mütehassısı sayılmazdı bak o! Eğer öyle olsaydı ablasının azarıyla yerinden fırlayıp şu bezi gördüğü an zınk diye dururdu! Durur ve musluktan akan suyun altında bir temiz çitilerdi. Çünkü önceki gece geç vakit sıcaktan nasıl da bunalmıştı... Efendim, bir bardak su içmek için mutfağa gelmişti... Sonracıma, bardağı kafasına dikmişti... Ondan sonra, tam suyunu içerken duvarda yürüyen bir haşere gözüne çarpmıştı... Şaşırmıştı vallahi! Ablasıyla el ele verip her allahın günü tertemiz ettikleri şu evde bu pis böceciğin işi ne acep diye düşünmüştü! Bezi tezgâhtan kaptığı gibi böceği duvara yapıştırmış, bir iyice de bastırmıştı. Daha sonra Kozluklu her genç kız gibi pencereden uzun uzun silkeleyip bol suyla arıtması gerektiğini bal gibi bildiği halde, bezi tezgâha öylece bırakmıştı.

Bezi aldı ve sarmaların üstünü fazlaca bastırmadan sildi Elmas. Böylelikle geçmişi binbir badireyle dolu bezin tarihine yeni bir hikâye ve onun da suç listesine yeni bir madde eklenmiş oldu.

Tabiri caizse haşarat kabristanına dönen bezi silkelemek için mutfak tülünü araladığında Coşkun'u gördü Elmas. Hemen gösterişle silkinerek saçlarını kabarttı, göğüslerini ortaya çıkarmak için yarım kollu tişörtünü çekiştirdi, yanaklarını çimdikleyip al al etti, göz süzdü, gerdan kırdı. Eh, Coşkun da onu görünce dal gibi kuruyup kaldı.

Yok canım, daha neler! O bunların hiçbirini yapmaz, yapamazdı. Utangaç mıydı? Pek sayılmaz. Tamam, kısa yoldan söylemek lazım: Güzel olan Zümrüt'tü ve çirkin olduğuna inanırdı Elmas. Peki aslı astarı var mıydı bu düşüncenin? Ender rastlanan bir güzelliğe sahip olmamakla beraber, kendisinin inandığı gibi çirkin de sayılmazdı aslında; ablasının gölgesinde rengine kavuşamamış zarif bir bitkiye benzediği söylenebilirdi belki. Bir de ikisinin aynı anadan, aynı babadan doğan iki kardeş olduğuna bin şahit gerektiği. Şöyle ki, aynı pencerenin önünde Zümrüt duracak olsa ve iki adım ötesinde değil Coşkun, kör bir adam dursa, ne yapar eder onun kendisini görmesini sağlardı. Hatta onu nefessiz bırakacak, onu deli edecek şeyleri bilir, kıkırdar, göz-

lerinden kıvılcımlar saçar, onu o an başlattığı bir yangının orta yerinde bırakır, sonra karşısına geçip keyifle seyrederdi. Yalnız huyları mı? Şekil şemailleri de benzemezdi birbirine hiç. Tepeden tırnağa bambaşkaydılar.

Elmas'ın sarıya çalan kahve renkli, cılız, neredeyse yolunmuş gibi duran seyrek saçlarına karşılık, bir halat gibi sırtını döverdi ablasının koyu siyah, dalgalı saçları.

Zümrüt'ün içinde yürüdüğü havayı tokatlayan iri göğüsleri ve kalçalarının yanında, fasulye sırığını andırırdı Elmas'ın sıska gövdesi.

Kâh neşeyle açılan kâh öfkeyle kısılan parlak gözleri Zümrüt'ün, oyuncu bir kedininki gibi gece karanlığında bile parlardı da, Elmas'ınkiler neredeyse can çekişen bir kümes hayvanının sönük ifadesiyle seyreylerdi dünyayı.

Hele ağzı Zümrüt'ün! Hele Zümrüt'ün ağzı! Birbirine kavuşmak için hasret çeken ana karalar gibi etli dudaklarla çevrili bu ağız bir anda büzülüverse ve o şöyle bir içine çekivermek istese, hiç itirazsız tüm Kozluk, hatta şehr-i İstanbul'un Asya ve Avrupa kıtalarına yayılan tüm semtleri, belki de yedi bölgesiyle Türkiye ve dağıyla tepesiyle, deniziyle okyanusuyla tüm dünya, üstelik tüm zamanlarıyla birlikte kendiliğinden akıverirdi. İnsanı tepeden tırnağa sarhoş eden, insanda dille damak arasındaki o huzurlu bölgede erimek, pütürlü dilde kayıvermek, kaygan dişler arasında koşturmak arzusu uyandıran iştahlı mı iştahlı bir ağızdı onunki ve Elmas'ın cigara kâğıdı gibi incecik dudakları gün geçtikçe incelecek, yok olacakmış hissi uyandırırdı insanda. Sanki Elmas'ın sımsıkı ağzı az konuşmaktan kapanıvermişti de, Zümrüt'ün gece gündüz yerli yersiz aklına eseni anlatmaktan yorulan ağzı dışarıya pörtleyivermişti.

Elmas'ın şakaklarına doğru ince bir çizgi halinde efendice inen kaşları gizli işlere yatkınlığının emaresi gibiydi de,

Zümrüt'ün alnına doğru yükselen heybetli kaşları ölçüsüzlüğünün, bir o kadar da çelik iradesinin sembolü.

Ve yine Elmas'ın dar omuzlarından belliydi duygu ve düşüncelerini gövdesinin en ücra köşelerinde sakladığı.

Velhasıl iki kız kardeş huyun cisimde tezahürünün kanıtı gibiydiler. Sesleri, konuşma tarzları, el kol devinimleri, gövde salınımları, bambaşka kıtalarda hasıl olmuş bambaşka iki ırkın insanı kadar benzerdi birbirine.

Bir de Zümrüt, günlük hayatın telaşından bir an olsun uzaklaşmayı tehlikeli bir boşluğa düşmekle bir sayanlardandı bak! Bu yüzden söylenmeye başlamıştı bile. Akşamın yaklaştığını, sahilde piknik fikrine hepsinin can attığını, ancak hiçbirinin bir işin ucundan tutmadığını, parmağını kımıldatmadığını, topunun tembel olduğunu söyleyip duruyordu.

Elmas onun hışmına maruz kalmamak için, pencerenin önünden derhal çekilip yerine döndü. Elini daldırıp tencereden yeni bir yaprak aldı. Önündeki tabağa serdi. Bir kaşık harcı tam ortasına bıraktı. Sarıp sarmalıyordu ki Zümrüt onu yine uyardı. Harç yaprağın ortasına konmamalıymış! Yaprağın üst kısmına yakın bir yere konmalıymış harç! Aksi halde sarmalar pişerken patlar, onca emek boşa gidermiş! Şu sineklerin de Allah bin belasını versinmiş! Belediyeciler gelip de dereyi kurutmadıkça kökleri kurumayacakmış!

O gün arka taraftaki taşlıktaydılar. Seher de vardı yanlarında. Halı yıkıyorlardı köpük köpük. Etekler toplanmıştı bele. Ayaklar çıplaktı, soğuk suların içinde. Bacaklar ıpıslaktı. Geçen yıla kadar zemini toprak olan bu küçük alandan kalkan toz Zümrüt'ü delirtmişti. Buraya beton dökmesini, kocasına kim bilir kaç kere söylemişti. Onun kılını kıpırdatmadığını görünce dayanamayıp bu işi kendi eliyle halletmeye karar vermiş, eltisi Seher'in "Abla söyleyeyim Nurettin'e, hafta sonu yapsın, işi ne!" sözüne kulak asmamış, biraz da kocasına ders verir gibi oğullarına sağdan soldan çimento bulmalarını buyurmuştu. Kozluk'un hiç bitmeyen inşaatlarına dağılan oğlanlar, usulsüzce temin ettikleri çimento torbalarını çeke çeke getirdiklerinde, ona yalnız kolları sıvamak, suyu, çimentoyu, kumu, çakılı karmak, toprağın üstüne yaymak, işini bitirdikten sonraysa karşısına kurulup bardak bardak çay içmek kalmıştı. Eltisinin becerikliliği karşısında dili tutulan Seher de onu takdir ettiğini, "Eline sağlık be abla, mis gibi oldu valla!" diyerek göstermiş, yine de Zümrüt'ün onun hakkındaki olumsuz düşüncele-

rinde zerrece değişiklik olmamıştı. Yüzüne değilse de arkasından "İş bilir Seher," derdi onun için. Denize düşse topuğu ıslanmaz, üstelik götüyle balık tutarmış kadın. Nalıncı keseri gibi de her işi kendine yontmasını iyi bilirmiş.

Köpüklerin arasında bir bulup bir kaybettiği tahta fırçayı kolunun tüm kuvvetiyle bastırıyordu Elmas. Arap sabununu biraz fazla kaçırsa, ablası elini işten çekip eltisine dönüyor, "Bu kızın elinin ayarı yok kız Seher, gören paşa konağında büyüdü sanır!" diyor; Seher de, "Aman be abla, bırak kızı, gönlünce görsün işini, zaten eti ne budu ne şuncağızın!" diyordu.

Ancak kimsenin lafının altında kalır mı Zümrüt! Değil ki hiçbir huyunu beğenmediği, fakat onsuz da edemediği eltisinin! Bu lafa burun kıvırıp, onun yaşındayken kendisinin karlı dağları devirdiğini söyleyerek yapıştırıyordu lafı. Susmuyordu sonra. Yolcuyu yolundan edecek çenesi açılıyor, eve bir girip bir çıkarak, ucunu tuvaletteki musluğa bağladığı hortumu bir açıp bir kapıyor, ay başında gelecek su faturasının hesabını yapıyor, ellerini beline dayayarak ve karşıki apartman bloklarına doğru koca bir of çekerek "N'olaydı, şu dere tertemiz akaydı da orda yıkayaydık halıyı kilimi!" diyordu ki birden, "Elmas!" demişti, "Çocuklar derede mi yoksa! Bi koşu bak, ordalarsa tut getir kulaklarından!"

Ona göre, gözü kör olasıca belediye, türlü hastalığa sebep olan bu dereyi ıslah edeceğine her seçim zamanı söz veriyor, sonra da unutuyordu. Aslına bakarsan unutmuyor, zenginlerin turladığı caddeleri cilalamaktan vakit bulamıyordu. Geçen yıl seçim zamanı kapıya kadar gelerek oy dilenmemiş miydi başkan adayı? Hani Seher de hatırlardı canım! Hani herkes suratına sırıtararak bakarken o nasıl da açmıştı ağzını, yummuştu gözünü. İyi de etmişti ama. Kozluklu çocuklara hastalık, analara dert tasa saçan bu dereden söz açmış, adam afallayıp kalmış, "Hanımefendi inşallah biz

başa gelince..." der demez, "Hadi be!" demişti o, "Senden öncekileri de gördü bu gözler! Hiç vicdan yok sizde! El kadar bebeler telef oluyor mikroptan, basiliden!" Vallahi basilinin ne olduğunu aslında ne o zaman biliyormuş ne de şimdi, akşam haberlerinden duymuşmuş işte: "Koh basili" diye! Hani hatırlarmış canım Seher de... Hani nasıl da lafı adamın ağzına tıkayıvermişti. Neye uğradığını anlayamayan adamcağız, nasıl da arkasına bakmadan kaçmıştı. Çok da iyi olmuştu ama! Tek üzüntüsü, Kozluklulardan hiç değilse bir kuru teşekkür beklediği halde, "Zümrüt! N'aptın! Herif başkan olursa ilk işi Kozluk'un suyunu kesmek olacak!" gibi laflar işitmesi olmuştu.

Ah keşke bu lafları işitmeyeymiş de kulakları eşek kulağına döneymiş. Ah insan başkasının hakkını hiçbir surette savunmamalıymış. Her insan canını dişine takmayı öğrenip kendi hakkını savunmalıymış. Hele mazlumun hakkını, hele mazlumun hakkını... İllallahmış ki ne illallah! Mazlumun hakkını hiç savunmamak lazım gelirmiş. Mazlum dediğin ilkin hakkını savunana diklenirmiş. Mazlumu mu savunacaksın, kollayacakmışsın arkanı. Yoksa kendisi gibi sırtının ortasına hançeri yer, otururmuşsun aşağı.

O günden çıkardığı ders bu olmuş.

Kahramanlık etmeyecekmişsin, bu bir.

Elin çocuğunun hakkını hukukunu savunmayacakmışsın, bu iki.

Bu işlere kalkışacaksan da başına gelecekleri bilecekmişsin, bu üç.

Yoksa Arafat'ta soyulmuş hacıya dönermişsin, bu da dört.

Kıymetli bir maden keşfetmiş de dilini çekiç kılmış gibi vurdukça vuruyor, zengin damarlara varmak için konuştukça konuşuyordu sanki. Sonra birden durmuş, Elmas'ın hâlâ orada olduğunu, üstelik hortumdan akan suyun altın-

da ellerini ovuşturduğunu görünce cinlenmiş, "Seher şuna bak allahaşkına! Su parasını kendisi verecek gibi nasıl da akıtıyor gürül gürül!" diyerek dert yanmıştı. Elmas da ayakları kıçına vura vura uzaklaşmıştı oradan.

Kozluklu çocukların gün boyu dereden ayrılmayışlarının sebebini o gün anlamıştı Elmas. Son bir yıl içerisinde Kozluk'un üst taraflarına, bir zamanlar sadece bir gecede inşa edildiklerinden dolayı gecekondu adı verilen yapılardan çok daha hızla dikilen ve bloklar halinde yükselen toplu konutlardan karışan lağım sularına rağmen bu incecik dere, üzerine altın tozu serpilmiş gibi parlıyordu. Hatta öylesine parlıyordu ki insan gözü kamaştığından ilkin bakamıyor, bir an baktıktan sonraysa gözünü almakta zorlanıyordu. Sanki Kozluk'un bittiği ve apartman sitelerinin başladığı yerde gözle görünmeyen bir saray, bu sarayda can sıkıntısından patlamak üzere olan güzeller güzeli bir prenses varmış da, bir sabah uyanır uyanmaz "Of hayat ne kadar da sıkıcı, bolluk bereket içindeki bu hayattan bıktım usandım," diyerek bir süre kendi kendine söylenmiş, halis muhlis ipekten örtülerle kaplı yatağının altını üstüne getirdikten sonra, odasının bir köşesinde değerli mücevheratla dolu bir sandık gözüne ilişmiş; ince mi ince, narin mi narin kollarıyla *–biraz zorlanarak da olsa–* kucaklayıp kaldırdığı gibi

bu sandığı, sırf müreffeh bir hayat sürmesini sağlayan, dolayısıyla can sıkıntısından patlamasına neden olan ana babasına inat, fırlatıp atmış pencereden.

Elmas'ın tahayyülüne göre bu sandıktan, ablasıyla enişte-sinin peşine takılıp gittiği düğünlerde gelinlere takılan beşi-biryerdeler, yine gelinin dirseğine kadar dizilen Trabzon burmaları ve nihayet gelinliğin üzerine çengellenen çeyrek, yarım, tam cumhuriyet liraları dökülüp saçılmış ve derenin zeminine boylu boyunca yayılmıştı sanki. Yoksa kırmızıya çalan yirmi dört ayar altın sarısı renkte akar mıydı boklu dere ve rüzgârın yönüne göre şiddetlenen kokusuyla kasıp kavurur muydu Kozluk'u?

Elmas'a göre Kozluklu çocuklar sonuna kadar haklıydı. O gün, o dakika kendisinin büyülendiği gibi büyülenip kalıyor, bu pırıltılı dereden ayrılmamak uğruna ana babalarından dayak yemeyi göze alıyorlardı. Ama ne saray vardı Kozluk'ta ne de can sıkıntısından patlamak üzere bir prenses. Ablasının renkli anlatımıyla, işsizin güçsüzün, çulsuzun uğursuzun, arsızın hırsızın, fakirin fukaranın, itin kopuğun, sefilin baldırı çıplağın yurt tuttuğu bir yerdi burası. Varlıklarını kimselerin fark etmediği, yokluklarını kimselerin umursamayacağı insanların yaşadığı Kozluk'un erkek suratlı kadınları, sabah uyanır uyanmaz akşama ne pişireceğinin derdine düşer, ne pişirirse pişirsin yüz elli gram dana kuşbaşıyı katık edemeyeceğini bilmenin sıkıntısıyla daha kahvaltı sofrasının başında kocalarına günü zehir eder, sonra da can sıkıntısından doğurduklarına yeminler ettikleri çocuklarına camdan sarkarak küfürler savururlardı.

Erkeklerine gelince Kozluk'un. Onlar yine ablasına göre ikiye ayrılırdı. İşliler ve işsizler. İşliler sabah sabah iki lokma peynir zeytini boğazlarına dizen çaçaron karılarından kaçarak işine, işsizler doğru kahveye. Kahve dolar taşardı! Öyle ki Kozluk'ta kocası çalışan kadını, yüz metre öteden,

yürüyüşündeki endamdan tanırdı insan. Karılarının deyimiyle erkeklerin hepsi birer "erkek müsveddesi"ydi ve yeteri kadar erkeklik gösteremediklerinden *–çalışıp çabalayıp boğaza yetseler üste başa yetemiyor, üste başa yetseler ilaçtan iğneden eksik kalıyorlardı hep–* karılar erkekleşiyor, gece gündüz sokak ortasında gövde gösterisine girişiyor, birbirleriyle cenk ediyorlardı. Biçarelik, beceriksizlik, zavallılık, kiminin genç yaşta sırtına yapışan kamburdan, kiminin kafasına vurula vurula hasıl olan bodurluğundan, kiminin iri gövdesi üzerinde mengeneyle sıkıştırılmış gibi duran, soğan kadar küçük kafasından akardı.

Ya çocuklar! Ablasına göre çocuk her yerde çocuktu. Çocuk kısmının varsılı yoksulu olmazdı. Yalnız bilhassa kış sabahları okula giderken öylesine bahtsız görünürmüş ki Kozluk'un çocukları, insan soğuğun herkesten çok onların küçük bedenlerine zulmettiğini düşünürmüş ister istemez. Önlüklerinde Allah rızası için ne bir gram yün ne de pamuk bulunurmuş; safi naylon, gıcır gıcır ses çıkarmış yürürken. Hele ayakları! Her bir teki başka bir ayakkabıyla okula giden Kozluklu bir çocuğu yolda çevirip "Büyüyünce ne olacaksın?" diye sorsan, çoğu cevap veremezmiş, belki eğilip ayaklarına bakarmış uzun uzun. "Yok, bir çift birbirinin eşi ayakkabı yüzü gören çocuğu çevir de sor bakalım," derdi ablası bilmiş bilmiş, "Ya doktor olacağım der ya da avukat!"

Yine de yaz gelince keyiflerine diyecek olmazmış canım! Su satar, mendil satar, otobüs bileti satar, para kazanmanın haklı gururuyla, yalın ayak başı kabak, gece yarılarına kadar oyun oynarlarmış. Şeytana pabucunu ters giydirecek birçok oyun bulurlarmış oyuncaksızlıktan. Boş bir arsa, bir de lastik top yetermiş. Yalnız arsalar hep dolmuşmuş. Toplar da el sürülmeyecek denli pahalıymış. Allahtan dere varmış. Boklu moklu, hiç değilse ferahlıyormuş çocuklar. Hat-

ta öylesine ferahlıyor, öylesine hafifliyorlarmış ki tez elden uçup cennet katına yükseliyorlarmış. Her türden yoksulluğa karşın, her yerde olduğu gibi yalnız çocuklar mutlu görünürmüş Kozluk'ta da. Yok mutsuz olsalar, bütün gün yemek isterlermiş. Oysa Kozluklu çocuklar, açlıktan karınları sırtlarına yapışsa, unuturlarmış evin yolunu. Çok da iyiymiş bu. Çocuk dediğin zaten unuta unuta büyürmüş. Maazallah her tasa yer etseymiş çocukların kalbinde, vallahi de billahi de cüce kalırmış hepsi.

Ya gençler! Yalan yokmuş, mumla arasan Kozluk'ta genç menç bulamazmışsın. Çocukların ayağına sokaktaki taş gibi dolanırmış ya ölüm, tesadüfen büyüyüp gençliğine ulaşabilenlerden de neredeyse hiçbiri adam olmaz, ya hırsız ya da hayta olurmuş! Kozluklu gençlerin suratındaki meymenetsizliği görmemek için tülbendinin ucuyla gözlerini kaparmış yanlarından geçerken. Öylesine kızgınmış gençlere. Madem boklu dereden, türlü hastalıktan, ana baba dayağından kurtulup bu yaşa vardılar, ne demeye uslanmaz, ne demeye akıllarını başlarına toplamaz, güzel güzel okumaz, kendilerini tümden derslerine vererek bir baltaya sap olmaz da serserilik eder, kahve köşelerinde uyuklar, alışveriş merkezlerinin önlerinde ağzı açık ayran delisi gibi dolanıp volta atar, kuytularda bira içerek ömürlerini çürütürler diye düşünürmüş de ondan.

Kozluk'a yeni taşınanlara, çok eskiden, kocası Cavit'in şuracığa şu evi kondurduğu vakitlerde, daha üstüne kat atmadıkları tarihlerde, Kozluk'un bir gecekondu mahallesi olduğunu da anlatırdı ablası. Musluklarından bir damla suyun aktığını haftalar boyu görmedikleri, günaşırı kesilen elektrik yüzünden ampullerin sık sık patladığı, her yağmurda çamur deryasına dönen sokağın pisliğinin çoluk çocuğun ayaklarıyla çarşafa yorgana bulaşmasından bıktıkları, belediyenin yollara asfalt dökmesi için her gün Allah'a yal-

vardıkları o vakitlerde yeni gelinmiş kendisi ve aslında hayat şimdikinden çok daha iyiymiş o zamanlar. Gecekondu diye küçümsedikleri evlerini özlüyormuş şimdi birçok kadın. Hiç yoksa hepsinin üç beş tavuğu varmış. Bayramda seyranda aç kalmaz, etraftaki boş arsalarda otlayan besili tavuklarını kesip yerlermiş. Arsa namına bir avuç toprak da kalmamış artık. Dereye kadar uzanan arsaları hurdalık yapmış kendini bilmez çapulcular. Her şeyleri tammış tamammış da bir alışveriş merkezleri eksikmiş gibi, onu da çativermişler göz açıp kapayıncaya kadar!

Eskiden hiç değilse iki kök soğan, üç beş domates fidesi ekecek kadar toprakları varmış kapı önlerinde. Şimdi öyle miymiş ya! Bir zamanlar telaşla inşa ettiği gecekondudan birer apartman çıkarmış herkes. Tabii bunlara apartman denirseymiş! Çünkü kimi merdiven basamaklarını kıymetli Muğla mermerinden yaptırmış, ama yorulsan tutunacak tırabzanını yaptıramamış parasızlıktan. Bu yüzden yaşlılar baş dönmesinden, çocuklar telaşlarından düşüp düşüp sakatlanıyormuş. Kimi parayı denkleştiremediğinden oda kapılarını bile taktıramamış, ama *su bazlı* saten boyayla boyatmış duvarları. Kimi de soba deliği bile açtıramamış henüz ama *laminat* parkeyle kaplatmış yerleri. Ve hepsi ama hepsi mutlaka plastik doğramayla donatmış pencereleri.

İşte böyleymiş. Onca zor zamanı görmüş geçirmiş ablası. Sonra kocasıyla onun kardeşi Nurettin el ele vermiş, inşaat işçiliği, bekçilik, pazarcılık gibi işlerde çalışmış, nihayet kondularının üstüne bir kat atabilmiş ve onlar da iki katlı bir apartman yarısının sahibi olmuşlar. Aslında Cavit o vakitler bir okulda servis şoförlüğü yapıyormuş ve düzenli maaş alıyormuş. Paranın büyük kısmını da o koymuş. Yani, yeni yapılan üst kata kendisinin yerleşmesi gerekiyormuş. Ancak küçük kaynı Nurettin, işbilir Seher'le evlenir evlenmez, kadın cin gibi öne atılıp kurulmuş üst kata. Giriş katta

kalakalmış o. Bir kraliçe gibi hazıra konan Seher de başlamış silkelenmeye! Yemek artıkları, çaydanlık dibi, saç, tırnak kesikleri, bulaşık suyu, eline ne geçerse silkelemeye başlamış, kafasından aşağı. Esasında, sonradan yapılan bu üst kat, anasının ak sütü gibi de helalmiş ona, ama sırf kocasının boynu bükükliği yüzünden sesini çıkaramamış. Çünkü kaynı Nurettin, mıymıntı, sümsük ağbisi Cavit'e hiç mi hiç benzemiyormuş. Çalışkan, ekmeğini taştan çıkaran cinsten bir adammış o ve karısı bir yana dünya bir yanaymış. İşbilir Seher'in üstüne titriyor, gözü ondan başkasını görmüyor, dünya yanıp tutuşsa umurunda olmuyormuş. Zümrüt onunla evleneymiş üst katta dört başı mamur oturur, keyfine keyif katarmış, orası kesin.

Zenginlerin Bokundaki Boncuk Mevzusu

Laf lafı açıyor, lafın ucu kaçıyor, su nerdeymiş, inek içmiş, inek nerdeymiş, dağa kaçmış, dağ nerdeymiş... Sürüp gidiyor. Sahi biz nerde kalmıştık? Tamam, ateşten bir kuşak gibi parlıyordu dere! Parıltılı boşlukta sinekler uçuşuyor, yalnızca kara gölgeleri seçilen çocuklar durmadan gülüşüyor, birbirlerine avuç avuç su atıyor, güreşiyor, küfürleşiyordu. Elmas da derenin kenarında durmuş, bir elini gözüne siper etmesine rağmen onları bir türlü göremiyor, yalnız seslerini duyabiliyor, bir yandan da yüzüne konan sinekleri kovalıyordu.

Gözündeki kamaşma biraz azaldığında var gücüyle bağırdı, "Sinan, Ayhan, Ozan, Kenan... Çabuk çıkın sudan! Ablam kıracak bacaklarınızı!" Çocuklar onu duymazdan geldiler. Hatta edepsizliğe vurarak bir anda ortadan kayboldular. O da yırtınmayı bıraktı, dizlerinin üzerine çöktü, iki elini çenesine dayayıp torba torba çöp yığınları, lime lime halı kilim parçaları, eski ayakkabı tekleri, ayyaşların fırlatıp attığı içki şişeleri, inşaat artıkları ve bilumum ıvır zıvırın arasında akan dereyi seyre daldı. Gerçekten de gelmişti yet-

kililer geçen sene. Hurdalığa izinsiz bırakılan varillerden yer altına falanca gazın *(hegzan adında bir kimyasaldı bu)* sızdığını, deredeki renk cümbüşünün sebebinin bu gaz olduğunu, ilerlerdeki falanca fabrikanın mühürleneceğini, derenin zehirlendiğini, ilaçlanıp taşınacağını... En çok buna şaşırmıştı. Yetkililerin dilinin sürçtüğünü düşünmüştü. Dere taşınır mıydı hiç! Suyu bidonlara doldurulup başka bir yatağa taşınabilir miydi? Diyelim taşındı; kuruyup gitmez miydi? Üzerine düşen gölgenin ne yaptığını sormasıyla afalladı. Doğrulup kalkması, "Abla valla ne zamandır sesleniyorum ama söz dinlemiyor senin şu 'işe yaramaz' oğulların, bir türlü çıkmıyorlar sudan!" demesi gerektiği halde, "Abla dereye bak, nasıl da parlıyor!" deyiverdi ve bunu der demez onun yine kendisiyle alay edeceğini, sinirleneceğini de tahmin etti ya, söz ağızdan çıkmıştı bir kere. Dönüp ona baktı.

İki elini beline dayamıştı Zümrüt. Kafasını, bıkkınlığının emaresi olsun diye sanki, bir yana eğmişti. Gür saçlarının gerisine kaymış tülbendin çevrelediği yüzünde, dereden yansıyan pırıltılarla ışıl ışıldı gözleri. Kozluk'ta hiç kimsenin onun gözlerinden bahsetmeyip de varsa yoksa gerdanını söylemesine şaşırdı durup dururken. İman tahtasında adam asılırmış Zümrüt'ün! Durup durup bunu söylerlerdi. Ablası da durumun basbayağı farkında olduğundan elbisenin, gömleğin bağır düğmelerini birer ikişer açık koyar, kışın en soğuk günlerinde bile bağrı açık dolaşırdı. Yine gömleğin yakasından gerdanın olanca beyazı taşıyordu.

Sonra hayret, onun sözüne itibar etmiş gibi dereye baktı. Elmas'ın da kalbi, lafının dikkate alınmış olmasından gerek, havadar bir mekâna girmiş gibi çarptı üst üste. Dere de onun yüzünü kara çıkarmayarak daha bir yandı, daha bir ışıdı sanki. İşte tam o sıra, "Zenginlerin bokunda boncuk var derlerdi de inanmazdım kız! Yukardaki sitelerden karı-

şıyor ya lağım, ondan parlıyor bu dere!" deyiverdi ablası. Ağzından çıkan lafı kendisi de sonradan fark etmiş olacak ki başladı gülmeye. Öyle güzel gülüyordu ki, ne gam ne kasavet! İnsana her nevi dünyevi sıkıntıyı unutturacak, şen şatır bir gülüş. Bu kısacık kendini kaybediş anından hemen sonra toparlanarak, "Kalksana kız!" dedi, "İşi gücü bırakıp boklu dereyi mi seyredeceğiz, kalk hadi, kalk kalk!"

Elmas söz dinleyerek doğrulurken, o gözlerini son kez kıstı ve bir kartal gibi baktı dereye. Allahın cezası oğullarını görmesine ne güneş ne de derenin cazibesi mani olabildi. Oğlanlar göbek deliklerine kadar köpük köpük suyun içinde, sinek peşindeydiler. Zümrüt onları ne zaman doğurduğunu hatırlamaya çalıştı. Dört oğlan. Yılları hatırlamaya çalıştı bir zaman. Hangisini, hangi yıl doğurduğunu... Bir tek Sinan'ı hatırlıyordu. İlk doğumuydu. Kapkara bir kuşa benziyordu oğlan. Alıp bağrına basmıştı. Ayhan da çok soğuk bir kış günü doğmuştu. Buz gibiydi oda. Komşular odun kömür taşımışlardı hep. Ozan'la Kenan'ı ise hatırlayamadı. Yaz mıydı, kış mı? Aylardan hangisi, günlerden salı mı, perşembe mi... Ne kadar zorladıysa da hafızasını, bir türlü hatırlayamadı. Yılıp "Amaan!" dedi, "Şu oğlanlar aynı kara sineklere benziyor kız Elmas, aynı onlar gibi kafalarına vurdukça çoğalıyorlar, bir şey anlamadım ben bu işten!"

İşi gücü bir anlığına unutup birlikte gülmeye başladılar.

Pişmekte olan sarma kokusu gibisi yoktur. Akşam yaklaşıyor, Kozluk'un üzerinde gün boyu pelteleşen sıcak hava ağır ağır dağılıyor, sokaklar ferahlıyor, evinin kapısından penceresinden, pirinç tarlalarının anaç kokusuyla üzüm bağlarının bereketli ve sarhoş edici kokusu sokaklara dalga dalga yayılıyordu ki, koşar adım yatak odasına girdi Zümrüt. Söyleniyordu. Onca saattir yaprak sarmaktan, üstüne bir de onca bulaşığı yıkamaktan, akıl mı kalmışmış kafasında! Unutmuş gitmişmiş! Kaderi batsınmış, kaderi!

Elmas da onu iki adım geriden takip ediyor, ondaki unutkanlığın ne bulaşık yıkamakla ne de yaprak sarmakla bir ilgisi olduğunu düşünüyordu. Ona göre, dünyayı kendisine dar eden sakat kızını bilerek unutuyordu ablası. Çünkü bu sık sık oluyor, bazen saatlerce altı değiştirilmiyor, bazen gün boyu bir lokma yemek, bazen de bir yudum su verilmiyordu kıza.

Odaya girdiklerinde *–beş yaşında olduğu söylenmeyecek olsa görünümünden katiyen anlaşılmayacak–* tırnak kadar bir kız çocuğu, demir bir beşiğin içinde, cılız bacaklarının ara-

sında defalarca işenmekten taşlaşmış bir bezle, sabır sınavlarının hepsini vermiş vaziyette, sırt üstü yatıyordu. Başında durup bu bekleyişi sonlandırdı Zümrüt. Anasını gören kızın yüzüne, yeryüzünün tüm bedbahtlarını mesut edecek bir gülüş yayıldı; ancak o bu gülüşten zerre etkilenmediğini, burnunun direğini kıran keskin sidik kokusundan şikâyet ederek gösterdi ve Elmas'a dönerek dedi ki:

"Zırt pırt su mu veriyorsun sen buna!"

"Yoo!" diyen Elmas'ın suç listesine yeni bir madde eklendi!

Abla kardeşin arasındaki gerilimi sezen kız da ağlamaklı olup alt dudağını sarkıttı hemen. Bu bilinçli tavra da sinirlendi anası. Dişlerini sıkarak bez istedi Elmas'tan. Yatağın altına eğilen ve sepetten aldığı temiz bezi uzatan Elmas, ablasının hoyrat hareketlerle kızının birer baş parmak kalınlığındaki bacaklarının arasındaki kirli bezi çekip aldığını, temiz bezi bağladığını, buncacık işi görürken dudaklarını kanatacak gibi ısırdığını, fısıltıyla kaderine lanetler okuduğunu gördü. Anasının fena muamelesiyle bakışları koyulaşan ve çehresi de düşen kızcağızın gönlünü almayı istediğinden, onun yanağını okşarken "Aynuur, Aynuur!" dedi tatlı bir sesle. Adının söylenmesi, bir de yanağının okşanmasıyla kızın ağlamaklı güzel yüzü hemen aydınlandı. Gülmeye başladı. Tuhaf sesler çıkarıyordu bu gülüşlerde. Tükürüğü boğazına kaçacak, boğulacak, oracıkta ölecek gibi oluyordu.

İşte bu sesler anasının kulağına, cehennemin bir an aralanan kapısından gelir gibi geldi ki zahir, dayanamayıp kendisini dışarıya dar attı kadın. Mutfağa geçip ağır yükten kurtulmuş bir yük hayvanı gibi yere çöktü ve sanki dünyanın tüm yükünü omuzlarında hissederek, "Ovalayıver şu omuzlarımı Elmas!" dedi.

Koşup gelen ve omuzlarını ovmaya başlayan Elmas, ablasının sırtına fena bir hastalığın yuva yaptığını hemen anla-

dı. Bastırdığı kemikler nazik camdan yapılmış gibi çıtır çıtır kırılıp dökülüyordu sanki, ama bunu ona söylemedi.

O "Duyuyor musun, nasıl da çatırdıyor, kireç ocağına dönmüş sırtım, kireç!" dedikçe, "Yok be abla, evham yapma!" dedi, bahsi geçen şu kireç ocağını söndürmeye azmetmiş bir kol işçisi gibi daha da bir girişerek işine. Ta ki Zümrüt kulpları kırık tencere tavadan ayrı bir yerde, en üstteki rafta, mutfağı mağrur bir bakışla gözleyen *borcam*'ı indirmesini ondan isteyene kadar da sürdü bu ovalama işi.

Yüksek ısıya dayanıklı camdan imal edilen bu çukur kap, iki üç hafta önce pazardan alınmıştı. Zümrüt onu ilk zamanlar misafir odasındaki büfede saklamış, karton kutusundan çıkarmamış; sonra bir akşamüstü sanki "felekten bir gece çalalım" yahut "bir hercailik yapalım" dercesine Elmas'a dönmüş, "Dünyanın malı dünyada kalır be, haydi şu kızartmayı yayalım *borcam*'a!" deyip misafir odasına koşmuş, elinde kapla dönmüş, ilkin kızarmış patlıcan, patates ve sivri biberleri kaba bir güzel yaymış, ardından akşam pazarından ucuza bulduğu için beş kilo kadar aldığı domatesleri fokur fokur kaynatarak pişirdiği bir tencere dolusu domates sosunu sıcak sıcak boca etmişti üzerine. Daha sonra, adeti olduğu üzere karşısına geçmiş, sıvı yağ ile domates çekirdeklerinin birbirine karışmasını, biberin parlak yeşiliyle patlıcanın mor karasının yan yana ışıldamasını, şahane bir şeye bakar gibi dili tutulmuş halde seyre dalmıştı. Elmas da ablasına bakarken onun enişteşiyle göğüs göğüse çarpışmasının, enişteşinin bir kap parçası, üstelik camdan bir kap parçası için tek kuruş vermeyeceğini söylemesi üzerine

akıllı uslu durmasının, sabırla akşamı beklemesinin, enişte-si uyur uyumaz cebinden *borcam*'ın ilk taksitini çalmasının, bu yaptığını gördüğündeyse "Hırsızlık sayılmaz kız bu!" demesinin sebebini anlamıştı. Ertesi gün birlikte koşa koşa pazara gitmelerinin, türlü ebatta *borcam*'ın satıldığı tezgâhın önünden defalarca geçmelerinin sebebini de tabii.

Pazarcı, ablasının hangi amansız mücadelelerden sonra karşısına dikildiğini gözlerinden anlamış gibi *borcam*'ın marifetlerini sıralamaya başlamıştı. *Borcam* gibisi yokmuş vallahi! İçine ne koyarsan koy, hem temiz hem de fiyakalı gösterirmiş billahi! Üzerinde hiçbir mikrobu barındırmadığından, çok, pek çok sağlıklıymış, iki gözü önüne aksın! Alüminyum, bakır ve hatta epeydir çok moda olan çelik kaplara dahi bazı mikroplar yapışabilirmiş de, tek bir inatçı mikrop bu kaygan cama tutunamazmış, Allah onları inandırsın!

Adam anlatıp duruyordu ya, ablası elindeki kabı evirip çeviriyor, altını üstünü, sağını solunu tekrar tekrar kontrol ediyor, bir çatlak, bir kusur arıyordu sanki. Elmas bir ara adamın ağzının *borcam*'dan bahsettiğini, gözünün başka yerde olduğunu; ablasının ağzının suyunun *borcam*'a, adamın ağzının suyunun ablasının gösterişli güzelliğine aktığını görür gibi olmuş, "Hadi! Hadi be abla, çocuklar sokakta kaldı." demişti. Ablası da, nasıl olduysa, hemen toparlanmış ve pazarlık o dakka başlamıştı ya, istediği fiyata inene kadar kibar Zümrüt, işveli Zümrüt, boşboğaz Zümrüt, cilveli Zümrüt ve yılışık Zümrüt hallerini art arda görmüştü. Adamın nuh deyip peygamber demeyenlerden olduğu anlaşılınca, yavrularının sağlığı için binbir fedakârlıkla bu kabı almak zorunda olan cefakeş bir anne olup çıkıyordu. Adam "Abla vallahi kurtarmıyor," dedikçe, kabı elinde tutuşu değişiyor, alelade bir kap gibi tezgâha bir bırakıp bir geri alıyor, "Aa, bir tek sende mi var bu meretten, gider başka yerden alırım!" diyerek tezgâhtan uzaklaşıyor, arkasından ses-

lenileceğini bilir gibi gayet ağır adımlarla yürüyordu. Nihayet, cebinden tam ayarladığı kadar para çıkmıştı. Tam da "işe yaramaz" kocasının cebinden yürüttüğü kadar yani! İlk taksiti pazarcının avcuna saydıktan hemen sonra *borcam*'ı eline aldığındaysa, Kozluk'tan çok uzaklarda yaşayan bambaşka bir kadına benzeyip çıkmıştı. Kabı elinde tutuşu, sırtını dikleştirişi, parmaklarının duruşu, Elmas'ın hem hiç tanımadığı hem de sanki birtakım hal ve tavırlarını tıpa tıp bildiği bir kadının sırtını dikleştirişine, parmaklarının duruşuna benzemişti ansızın ve yüzünde her vakit yer eden şikâyet dolu ifade uçup gittiği gibi, evinin, eşyalarının kendine has ince bir zevki yansıttığını bilen, kocasının huyundan suyundan memnun, evlatlarının aralıksız başarılarıyla gururlanan, mesut bir hayat süren, tek üzüntüsü dudak kenarlarında belirginleşen incecik bir iki kırışık olan, fakat rahat bir hayatın içerisinde debelenip durduğundan, bu kırışıklıkları da kayısı kokulu hoş kremlerle sabah akşam ayna karşısında tatlı tatlı ovalayan, mutlu bir kadının şekli şemaili gelip oturmuştu üstüne. Eh, Elmas da böylesi bir kadının pazar dönüşü zerzevat torbalarını taşıyamayacağını bildiğinden, yüklenivermişti torbaları.

Kapı önüne vardıklarında sesini yükseltmiş, üst kattaki eltisine duyuracak şekilde, "Çabuk aç şu kapıyı Elmas... *Borcam* elimden düştü düşecek!" demişti ablası.

O da gözünün önünde ablası olmaktan çıkıp bir hanımefendiye dönüşen bu kadının lafını ikiletmemiş, torbaların ağırlığıyla yalpalayarak önden koşmuş, açmıştı kapıyı. O da kendisine yakışacak şekilde misafir odasına geçmiş, büfenin önünde durmuş, bakışlarını diğer bütün değerli eşyalarının *–kesme kristal olduğunu söylediği çay bardaklarının, gümüş olduğuna her misafirin önünde yeminler ettiği çay kaşıklarının, üzeri çiçeklerle bezeli bakır bir tepsinin, koyu renk yeşil camdan tuzluk ve karabiberlik takımının, eve yerleştikle-*

ri günlerde "Hayırlı olsun, güle güle oturun," demeye gelenlerin getirdiği bir iki cam küllüğün, mavi bir gülün kökleriyle resmedildiği bir vazonun, ki onun da hakiki Çin porseleni olduğuna yemin ederdi her seferinde, değişik boy ve ebattaki bir sürü kolonya şişesinin, altı parça porselen kâsenin, bir de insana kursağında kalan tomur tomur bir kız çocuğu özlemini dile getirdiğini düşündüren kırmızı kabarık gür saçlarıyla bir kız çocuğu biblosunun– üzerinde gezdirmiş, sonra münasip bir köşeye de *borcam'ı* yerleştirmiş ve yine malumun karşısına geçip bir süre seyrederek yorgunluk atmıştı.

Varlığıyla ablasının evine şan katan, şeref katan şu *borcam*'ın Elmas'ın elinden bir kalıp sabun gibi kayması ve bir anda ortasından ikiye ayrılan bir kayık misali mutfağın zeminine oturmasıyla, abla kardeşin soluksuz kalmaları bir oldu. Sanki bu camdan kayığın içinde gözlerini birbirine dikmiş halde suyun dibine ağır ağır çöküyorlardı.

"Zümrüt, hazır mısınız?"

Şükürler olsun ki Cavit'in sesi sağlam bir ip gibi uzandı da dibe, can havliyle tutundular, yoksa boğularak öleceklerdi. Elmas aklı başına gelir gelmez, ablasının oturduğu yere mıhlanıp kalacağını, muhakkak bir tarafına inme ineceğini düşündü; fakat Zümrüt canının acısını dudağını ısırarak kanatanların metanetiyle yerinden doğruldu. Yerdeki *borcam*'ın iki parçasını bütünleyerek eline aldı ve mutfaktan çıkarak misafir odasına doğru yürümeye başladı. Daha iki adım atmıştı ki kaynağını tamamen gebe kadınların hassasiyetinden alan bir şey oldu ve burnundaki kıllar, koku odaklı yaşamlar süren hayvanlarınki gibi titreşti. Başka alemlerden mühim bir uyarı almışların uyurgezerliğiyle so-

kak kapısına yöneldi o da. Eşikte durup kapının sol yanında yanan ateşe, ateşin üstündeki tenekeye, tenekenin içinde fokur fokur kaynayan suya, suyun içinde bir görünüp bir kaybolan ciğer parçalarına ve bu manzaranın etrafında dört dönen, kuyruğunu hevesle çırpan Löp Et'e baktı. Bir an gözlerine inanamadı ya, yine de bu manzaradan yükselen ve insanı insanlıktan çıkaracak ağır bir koku eğer o denli kırmasaydı burnunun direğini, o da yüce bir dağdan kopan dev bir kaya parçası gibi iki adımda tenekenin yanına varmaz, varıp da Löp Et'in mutluluktan çipil çipil gözlerle kendisine baktığını görmez, görüp de bu temasa dayanamayarak *–çünkü köpeğe bakan hamile kadının çocuğu köpeğe benzer–* terliğinin tabanıyla itivermezdi! Sonra... Sonrası, yaşayan merhamet sahibi her insanın yüreğinin kaldırabileceğinden fazlası! Sonrası, Löp Et'in kaynar suyla yanmaktan çok donması, adeta taşlaşması! Sonrası, hayvanın olduğu yere civa gibi çakılması! Sonrası, hayvanın bütün iç organlarının eriyip birbirine yapışması! Sonrası vallahi Zümrüt'ün de ne olduğunu anlayamaması! "Uyuz it"in kaçacağını düşünmüştü. Kuyruğunu bacağının arasına sıkıştırıp kaçacaktı. Kaçmamıştı. Öylece durmuştu. Böylelikle kaynar su başından aşağı boşalmış, o da taştan bir heykel gibi olduğu yere devrilivermişti.

Zümrüt onu öyle görmekle fenalaşacak gibi oldu birden. Midesi yerinden kopup parça parça ağzına geldi de sanki, başı da fırıl fırıl dönmeye başladı. Nihayet yere kapaklanacakmış gibi hissettiğinden kendisini, içeri dar attı ayakta durmaya mecali kalmayan gövdesini. Az önce bıraktığı yerde duran *"borcam"*a da, çektiği çileli hayata da belalar okuya okuya eğilip aldı ve göğsüne bastırıp misafir odasına geçti. Pencerenin yanında durdu. Tülü hafifçe aralayıp dışarıda kopan kızılca kıyameti sessiz sakin başladı seyre.

Yedi düvelden, yetmiş iki milletten çocuğun nasıl olup da

bu denli hızla kapı önüne toplaştıklarına akıl erdiremedi. Demek kaynar suyla haşlanan hayvanın iç kıyan iniltileri ara sokaklara dek varmıştı. Gözüne bir şenlik havasında göründü ki çocuklar, dışarıya fırlayıp hepsini kovalayası geldi. Bir kovanın çalışkan arıları gibi de vızır vızır bağırışıyorlardı. Bunca velvele edecek ne vardı? Alt tarafı bir köpek... Pişmanlıkla doldu birden içi. Vicdansız biri değildi ki o! Hayır değildi! Hayvanı yakmak aklında fikrinde yoktu! Keşke kırılmasaydı şu *borcam*! Altüst olmuştu sinirleri. Sadece *borcam*'ın kırılması mı? Her şey üzerine üzerine geliyordu. Kaçacağını düşünmüştü. Kaçmamıştı. Kaçmayıp onun suratına bakmıştı. Bakıp da...

Şimdi şu tülün kenarında duran Zümrüt'e bu düşünce biraz tuhaf gelmekle beraber, hayvanın kendisiyle alay ettiğini düşünmüştü o an. Güçsüzlüğünü, zavallılığını görür gibi bakmıştı sanki suratına. "İstediğin kadar yırtın, herkes bildiğini okuyor işte!" der gibi bakmıştı. Ona bakarken Coşkun'u da görür gibi olmuştu bir an. Allah'ın belası Coşkun'u. Eve döner dönmez köpeği getirip kapının önüne bağlayan Coşkun'u. Ya günler boyunca Cansın'ın getirip bıraktığı altından kan sızan ciğer torbaları. Taş olsa çatlardı insan, taş! Tak etmişti canına, tak!

O sıra çocukların yanına koşar adım yaklaşan Coşkun'u gördü. Elinde unuttuğu borcamı sıkıca bastırdı göğsüne. Kırık uç göğsüne batınca, canının acısından gözleri yaşardı. Tülü kapatıp olduğu yere çömeldi. Gözlerini yumdu. Tekrar araladığında incecik sızı gibi iki damla göz yaşı süzüldü yanaklarına. Usul usul, uğuldanarak ağlamaya ve yıllardır tutmaktan yorulduğu bir muhasebeye başladı. Kârlar bir yana, zararlar bir yana.

Ah Ne De Zormuş, Kocası İştahlı Olanın İşi

Daha on sekizine girmemişti ki, duvarlarındaki her bir briketten tek tek huylandığı şu eve karı olduğunda! O vakit de rutubet her yanı sarmıştı örümcek ağı gibi. Ayva kokulu çeyizinde ne var ne yok *–zaten fazlaca bir şey yoktu ya–* yüklükte temiz pak muhafaza ettiğini sanırken, o günlerde yatıya gelen misafirlere yatak yorgan indirmek için örtüyü açtığında tamamının küften yırtılacak hale geldiğini görmüş, kimselere görünmeden epeyi ağlamıştı. O zamanlar utanır, kimselerin yanında ağlamazdı. Şimdi de ağlamaz, ancak utandığından değil: Ser verip sır vermemek için ele güne! Temkinli olmayı, kan kusup kızılcık şerbeti içtim demeyi öğrendiğinden. Hassasiyetinin, inceliğinin zamanla azaldığını da kendince ifade eder eltisine. "Eskisi gibi ağlayamıyorum Seher, göz pınarlarım kurudu!" Yalnız senede bir olsun dişlerini sıkarak, dudaklarını kanatarak, bazen de kolunu çimdikleyerek ağlamaktan alamaz kendisini.

Henüz kanamamıştı bile şu eve karı olduğunda! Yaşıtı kızların hepsi kanamıştı. Ne kendisi ne de anası kadından sayıyordu onu. "Söyle kocana, kanayana kadar dokunmasın

sana!" demişti anası bu yüzden. Şimdiki aklı olsa "Kanayana kadar vermesen ya beni!" derdi; derdi ama o zamanlar onun da aklı, evlenme çağına gelen kızların çoğu gibi bir karış havadaydı. Diğer kızlar gibi onun da hayalini evinin kadını olmak süslüyordu. İçinde kocasının karısı yahut çocuklarının anası olacağı bir evden başka bir şeyde de yoktu gözü. Bıkmıştı babaevini temizlemekten, silip süpürmekten, yıkayıp yuğmaktan yastığı yorganı. Madem ki silerek, süpürerek geçecekti hayat, o vakit kendi evini silmeli, kendi evini süpürmeliydi.

Cavit'i uzaktan, yalnızca bir defa görmüştü. Bir akşam, bir düğünde. Kızlara caka atan bir delikanlı topluluğunun içinde. Öyle çok içmişti ki, arkadaşlarının desteği olmasa ayakta duracak hali yoktu. "Evlendikten sonra bıçak gibi kesilir erkek kısmının içkisi!" demişti anası. Sonra evlenmişlerdi. Düğünleri de olmuştu. Ona malum olduğu üzere Cavit düğün gecesi öyle çok içmişti ki sabaha kadar mışıl mışıl uyumuş, horultusu ta arşa ulaşmıştı! Şaşıp kalmıştı o. Ertesi gece kocası yanına yanaştığında ürkek bir sesle "Cavit!" diye mırıldanmıştı, "Daha kanamadım ben!" Cavit'se damarlarını zorlayan kanın üzerine, dalından yeni koparılmış karısıyla ilk gece birlikte olamamanın sıkıntısını da ekleyip onu duymamıştı bile. Sadece o gece mi? Kocasının bekârlık zamanlarında bacak arasında biriken arzusunun harlı ateşi, bu işten daha ilk gece buz gibi soğuyan onun apış arasındaki sulak bölgede sönmek nedir bilmemişti.

"En nihayet gebe kaldım da kurtuldum!"

Gerçekten de gebe kaldığını söyler söylemez, Cavit durmadıysa da hız kesmişti. Çünkü namaz kılmaz, oruç tutmaz, üstelik gece gündüz sünger gibi çeker, ama yeri geldiğinde iyi bir Müslüman olduğunu söylemekten de geri durmazdı. Hamile bir kadına yanaşmanın, onunla oynaşmaya kalkmanın büyük günahlardan olduğunu da nereden duy-

duysa duymuştu. Zümrüt'se büsbütün safsata olduğunu bildiği bu bilgiyi, işini kolaylaştıracağını düşündüğünden yalanlamamış, "Kıçından uydurma Cavit, yok öyle bir şey!" dememişti kendisine yakıştığı üzere. Gebe olduğunu söylediği an, karşısında karısı değil de, hak yoluna ömrünü adamış bir evliya varmış gibi duran kocasından kurtulmanın yolunu da böylelikle bulmuştu. Etinin etine değmesini istemediği bu adamdan Allah'ın yardımıyla kurtulacak, yine Allah'ın yardımıyla hiç durmadan çocuğa kalacaktı. Yaklaşık on beş sene boyunca, sayısını kendisinin bile hatırlamadığı kadar çok gebe kalması, bu hamileliklerin çoğunun düşükle sonuçlanması hep bu yüzdendi.

Cavit'in içkiyi fazla kaçırıp dini imanı unutuverdiği zamanlar da olmuyor değildi. Böyle zamanlarda, "Cavit dur! Dinimize göre çocuklu kadına el süren erkek, alimallah, harama el sürmüş sayılır!" diyordu bilmiş bilmiş. Kocasının geri adım attığını ve oyuncağı elinden alınmış bir çocuk gibi küskün hallerini gördükçe de seviniyordu için için.

Doğurduktan sonra da sütü kesilesiye, hatta sütü kesildikten sonra bile emzirirdi. İşte bunu da kendisi "icat etmişti". Güya, emziren kadına yanaşmak da yasaklanmıştı dinimizce! Güya, Peygamber efendimiz de yanaşmamıştı karılarına emzirdikleri süre boyunca! Doğumdan sonraki aylar boyunca, kuruyan göğüslerinden hâlâ gürül gürül süt kaynıyormuş gibi boş göğüslerine bastırması yavrucakları, hep bu yüzdendi. Sırf Cavit görsün diye! Sırf Cavit dursun diye!

Onca yıl ardı ardına doğurdukça komşular şaşıp kalmış, "Zümrüt kız, daha yeni doğurdun, bebene bak bir zaman, rahat et, elin boktan yeni kurtuldu, ne demeye gebe kaldın yine!" demişlerdi tekmil.

Sırrını kimseye açmamış, açamamıştı. Cavit gibisini görmemişsinizdir, dememişti. Kara sineklerin tencere tava peşinde koşması gibi, kocasının da uyuyup uyanıp kendisinin

etrafında dönendiğini anlatamamıştı. Her yatıştan sonra apış arasını kırkladığını ise zinhar kimselere söylememişti. Ah ne de zormuş kocası iştahlı olanın işi, dememiş, diyememişti. Hele bir de tembelse, uyuşuksa, hele bir de sigortalı bir iş bulmuyor, sarhoşluk zamanlarında delleniyor, kim bilir nereden çalıp çırptığı pikabı sokak lambasının direğine beygir bağlar gibi bağlıyor, üstelik içtiği zıkkım beynini uyuşturduğundan sabahları uyanamıyor, laf söylemeye kalksan tınmıyor, günde iki paket sigarayı ne yapıp edip temin ediyor, akşama kadar fosur fosur içiyor, çoluk çocuk aç mı tok mu umurunda olmuyor, manavın pazarcının veresiye defterinde karısının adının en üst sıralarda yer aldığını bile bile gözünün içine utanıp sıkılmadan bakabiliyor, üstüne üstlük gece koynuna girince orasını burasını sıkıştırıyorsa dememiş, diyememişti.

"Olacak iş değil!" diyordu bazen. Çalışmak için kılını kıpırdatmayan kocasının, yatağa girer girmez nasıl olup da bu denli kanlı canlı olduğuna onca yıldır akıl erdiremiyordu. Hoş, yıllar içerisinde o da kendince yol yordam edinmişti, ama yine de kocasının dinmeyen iştahı asabını bozduğundan, komşu kadınlarla laflarken, bilhassa bu tür mevzuları açmaya çalışıyor, onların kocalarının üç beş yıllık evlilikten sonra, değil yanlarına her gün yanaşmak, ayda bir, o da karılarının zoruyla bu işe kalkıştıklarını kahırla öğreniyordu.

Düşündükçe keskin bir burgu oyuyordu beynini. Kocasıyla oğullarının arkasını toplamaktan yorulduğu sıralarda, kaynanası iki oğlunu da ardına takıp gelmemiş miydi şu eve! Onlara hizmet etmekten dönmez miydi başı!

Neyse ki mayası hamaratlıkla yoğrulmuş kaynı Nuretin'in eli genç yaşta ekmek tutmuş, evin giderine yardımcı olmuş, nihayet tez elden evlenmişti ve kaynanası da birkaç yıl sonra sessizce göçüp gitmişti de kurtulmuştu.

Ya Coşkun! Ah bu Coşkun! İşte o adeta kazık çakmıştı

yanına ve hiçbir yere gitmemişti. Dinmeyen bir ağrı gibi saplanmıştı başına. Adam olmayacağına başından beri külliyen inandığı bu Coşkun, az mı iş açmıştı başına. Kim bilir kaç kere karakoldan toplamış, adam olması için karşısına alıp uzun uzun konuşmuştu. Çok emeği vardı üstünde, çok! Ancak o minnet nedir bilmiş miydi? Tek bir gün hürmet etmiş miydi? Nerde! Kızgındı bu yüzden. Üç beş sene haytalık ettikten sonra, başına öncekilerden büyük bir iş sardığından kodesi boylamıştı. Oh olsundu! Olacağı buydu.

Ya Elmas! İçi yanıyordu bak bu kız düşünce aklına. Gül gibi başını yakıvermişti. Hem de anacığının dizi dibinde! Aşk meşk işte ne olacak! Babası, elini kana bulayıp leşini kurda kuşa yem etmemek için son çare, kedi köpek gibi getirip bırakmıştı onu da yanına. Derdi tasası yetmiyor gibi bir de o eklenmişti.

Zavallı bir kadın bunca yükü nasıl taşıyabilirdi? Aklına mukayyet olmaya çalıştıkça şartlar onu zorluyor, "Boş ver Zümrüt! Delir hadi, delir de kurtul!" diyordu sanki.

Yalnız son iki buçuk yıldır Coşkun'un evden uzaklaşmasıyla ve Elmas'ı da ev işlerine koşturmakla, biraz olsun rahat yüzü gördüğü söylenebilirdi. Ev işleriyle, kapı önlerinde laflamakla, sabahları yatak yorgan havalandırmakla, akşamları yine yatak yorgan açmakla, çabucak geçivermişti zaman ve Coşkun dönüvermişti işte. Dönmesiyle işler de yine tersine dönmüştü. Bir kere evdeki yatak sayısı, hane nüfusuna bölündüğünde bir tam sayı çıkıyordu o yokken. Şimdi bu sayı küsuratlı olduğundan, kocaman oğlanlar aynı yatakta yatmak zorunda kalıyordu. Ah matematiğe de çalışırdı kafası! Keşke çalışmaz olaydı.

Coşkun'un elini kolunu sallaya sallaya döndüğü gün, geciken yazın yakıcı güneşini fırsat bildiğinden, kış boyunca nemden çürümeye yüz tutan yatak yorganı sökmüş, açık havada yünleri uzun uzun çırpmış, güneşin altında gün bo-

yu bekletmiş ve o kadar çok yorulmuştu ki, ne Coşkun'a ağız dolusu bir hoş geldin diyebilmiş *–ki yolunu gözlediği de yoktu–* ne de ondaki değişiklikleri ilk anda fark edebilmişti.

O gece sabaha kadar bir damla uyku da girmemişti gözüne. Uykusuzluğunun görünürdeki sebebi aşırı yorgunluk olsa da asıl sebep kocasının anlattıklarıydı. İnanamıyordu. Nasıl, nasıl oluyor da ahmak kardeşinin değişebileceğine inanıyor, inanabiliyordu koca adam. Ha tabii... Daha o akşam karşılıklı oturuşlarını görür görmez işin içinde bir tuhaflık olduğunu sezmişti *–eltisi Seher'e, Cavit'in sanki işi gücü olan, karısına kızına istediğini istediği dakika satın alabilen kudretli bir adam ve Coşkun'un da onun vatani hizmetini yerine getirmiş olmanın iç huzuruyla dopdolu kardeşi gibi yan yana oturduklarını ve memleket meselelerinden konuştuklarını anlatmıştı, anlattıklarına kendisi de inanamayarak–* ancak daha sonra Coşkun'un mutfağa gelerek bir bardak su istemesi, oracıkta suyunu kafasına dikip dereye inmiş camız gibi yalandıktan sonra Elmas'ın pantolonunun darlığına laf etmesi tuz biber ekmiş, ortada aklının ermediği birtakım işlerin döndüğünü de anlamıştı.

Yine de aynı gece Cavit, eğer geç vakitte dışarı savrulup sabaha karşı düşe kalka kim bilir hangi meyhaneden, hangi şer yuvasından kopup gelmeseydi eve, gelip de terden leş gibi kokan ve yaz günü bile buz kalıbı gibi soğuk ayaklarını kendisinin ateşten yanan baldırlarına yapıştırarak yüzsüzce ısıtmaya çalışmasaydı, üstelik gönlünü almak için bir miktar gevezeliğe karar vermişlerin iştahıyla anlatmasaydı, Coşkun'un yeni kararlarından haberdar olmayacaktı.

Ah keşke de olmasaydı!

Güya, tarihe karışacakmış eski Coşkun. Oğlan çok iyi bir komutana düşmüş askerdeyken. Hiç tanımadıkları bu adamdan Allah bin kere razı olsunmuş. Kendisi gibi haktanır bir adam olduğu besbelli bu komutandan çok şey öğ-

renmiş Coşkun. Orada her sabah tıraş olmuş, dişlerini fırçalamış. Eh, askerlik böyleymiş. Zümrüt kadın aklıyla nereden bilsinmiş. Erkek dediğin, ana kucağından sonra asker ocağında öğrenirmiş her bir şeyi.

Zümrüt'ün dişlerini gıcırdatarak "Macunu kim kaybetmiş de Coşkun efendi bulmuş!" diye söylendiğini de duyunca, anlattıklarının karısının ilgisini çektiğini düşünerek, içinde bir parça cesaret barındıran bir sesle "Bi' sus da dinle Zümrüt!" diyerek adeta horozlanmış, "Ağbi, yeni bir pantolon alalım bana, ama şöyle bol, dökümlü kumaştan olsun, zibidi işi, dar pantolon giymek yok artık!" dediğini de söylemişti Coşkun'un.

Güç bela susmuş, kocasının konuşması biter bitmez yapıştıracağı lafı hazırlayıp tam yeri gelene kadar aklının bir köşesinde tutmuştu. "İnsan yedisinde neyse, yetmişinde de..."

Açık unutulmuş cızırtılı bir radyo gibi öksürüklere boğularak anlattıkça anlatmıştı Cavit o gece. Galiba bu oğlan adam olacakmış Zümrüt! Çocukcağızı düşünen bir kendi olmayaymış. Nurettin de şu oğlan için bir parça çırpınsaymış. Birlik olup sigortalı bir işe soksalar, baş göz edip everseler, ne de iyi olurmuş be Zümrüt! Yarın sabah Veli'yle konuşacakmış. Veli kim miymiş? Hani şu dünyanın en büyük stadyumu olacak inşaatta çalışan kadim arkadaşıymış. İşte onun çalıştığı inşaata bekçi arandığını duymuş, ama o işin sigortası var mıymış ki acaba? Bak, artık o bıyıkları terleyen oğlan değilmiş bu. Tuttuğunu koparacak güçte koca adam olmuş ha! Hem eve bir parça katkısı da olurmuş be Zümrüt! Hem de mahallenin serserilerinden kurtulurmuş. Aksi takdirde yine başlarmış gezip tozmaya, içip sıçmaya o itlerle...

"Hadi be!" deyip aklında sıkı sıkı tuttuğu lafı suratının ortasına yapıştırmaktan son anda vazgeçerek, "Boş versene!" demişti Zümrüt, "Uyu, hadi uyu!"

Susmadığı gibi uyumamıştı da Cavit. Onca yıllık karısının yapacağını bilmez gibi!

Eh, o da böyle bir durumda bildiği en doğru şeyi yapmış, yatağın içinde doğrularak başlamıştı söylenmeye. Zaten yıllardır yanında kalan bu oğlanın saçından, kılından huylandığını söylemiş, rahmetli kaynanasının bile bu oğlanın çalışmakta gözü olmadığını kendi ağzıyla söylediğini de eklemişti. Sonra, "Okula kaydını yaptırdığın halde okumadı, onca sene koca İstanbul'da iş bulamadığını söyleyip durdu, onun gözü çalışmakta değil Cavit efendi, onun derdi nasıl yapsam nasıl etsem de günümü gün etsem, Cansın'la, Sami'yle orda burda sürtsem, sabahlara kadar sokaklarda serserilik etsem derdi!" demişti ve derin bir nefes alarak, kati kararını bildirdiğini de iyice belli eden bir ifadeyle "Valla onu bunu bilmem artık, gitsin nerede kalırsa kalsın... Allah senin de onun da belasını versin, tükendim ben, tükendim!" demişti pamuklu geceliğinin yakasını yırtıp nefes almaya çalışırken ve susmamıştı tabii.

İşe yaramaz kardeşini düşündüğü kadar karısını, gonca gül kadar tazeyken kendisine varan akılsız Zümrüt'ü, onca yıl içinde anasına, kardeşlerine, çocuklarına bakarken pörsüyüp kocakarıya dönen zavallı Zümrüt'ü, şu rutubetli evde yaşamaktan genç yaşta romatizmaya tutulan bahtsız Zümrüt'ü düşünmesini...

Üst katta gül gibi yaşayan kardeşi Nurettin'i örnek almasını... "Bak, bak kardeşin Nurettin'e! Nasıl da düşünüyor Seher'i! Yaz günü terlemesin diye vantilatör almış karısına. Seher Hanım da salonun baş köşesine koymuş. Coşkun onun da kardeşi değil mi? Bir senin kardeşin mi bu çocuk?" derken derken... Kocasının insan soyunun görüp görebileceği en geniş adam olduğu gelmişti hatırına. Adı kadar emindi ki, ciğerleri patlayasıya konuşsa, nefesi, yüreği tükense, yok, kocasının kılının kıpırdayacağı yok!

Yine de son olarak okkalı bir laf etmiş olmak için sesini bir parça yükselterek Coşkun'a kafa yoracağına, ona sigortalı bir iş bulmaya çalışacağına kendi derdine yanmasını, bugüne kadar açlıktan ölen yavrularının ruhlarının sabahlara kadar kendisini rahat bırakmadığını, yakında karın, kışın kapıya dayanacağını, hastalıktan yine kırılıp dökülecekleri ni, çocukların öksürüğünden yine uyuyamayacaklarını, kış bastırmadan iki ton kömürü yıktırarak kömürlüğü nasıl dolduracağına kafa yormasını, okulların açılmasına şunun şurasında iki ay kaldığını, okul ihtiyaçlarına hangi parayla yeteceğini hesap etmesi gerektiğini, Aynur'un ilacını alamadıkları için kızın kasım kasım kasıldığını, bir kuru canı kaldığını, yavrusunun ölüp gideceğini gözleri yaşararak söylerken söylerken, görmüştü ki Cavit'in atleti omzundan düşmüş ve kılla kaplı sırtı ona dönük hâlde horlamaya başlamıştı bile!

"Ah benim kaderim, ah benim kara yazım!" demiş ve bu amansız mücadeleden istemeden vazgeçerek başını yastığa bırakmıştı, ama bunca laftan sonra uyu uyuyabilirsen. Kalkıp misafir odasına geçmiş, sırtını duvara yaslamış, karanlıkta şöyle böyle seçilebilen eşyalara bakmıştı. Tıpkı şimdi olduğu gibi. İyi ki vardı şu misafir odası.

Bir Başka Hayatın Hayali Saklıdır Misafir Odalarında

Bir misafir odası tertip etmek, Kozluk'ta yaşayan tüm kadınlar gibi onun da hakkı olduğundan, birbirinin benzeri olan ve su gibi akan yıllar içerisinde layıkıyla düzenlemişti Zümrüt bu odayı. Yine Kozluklu tüm kadınlar gibi daha en baştan adını misafir odası koyarak hane halkının girmesini rahatça engelleyebildiği bu odada, kimi zaman pazardan, kimi zaman da kapı önüne kadar gelen taksitçilerden satın aldıklarını, kullanılmadan saklamak üzere istif etmişti. Ağır ağır, sabırla tanzim edilen bu odadaki eşyaların gerektiğinde kullanılacağını söyleyip duruyordu ya, inanan yoktu. Hatta Cavit, ara ara celallenip kapısının sürekli kilitli tutulmasına, yalnızca bayramdan bayrama gelen misafirlere açılmasına laf ediyorsa da, kararı katiydi Zümrüt'ün.

Onun çelik kararlılığıyla anlamı gittikçe büyüyen bu oda, aslında son derece basit bir fikri temel almıştı. Bir başka hayatın hayalini saklardı bu odada Zümrüt. *Duralex* fincanların kulplarında, elektrikli kahve değirmeninin kordonunda, otomatik süpürgenin sapında, taklit de olsa aslından ayırt edilemeyecek gümüş çay tabaklarının kenar süslerinde, iç

içe geçen *zigon* sehpaların parlak cilasında, bu sehpaların üzerinde duran cam meyveliğin ışıltısında, bu meyveliğin içine özenle yerleştirilmiş plastik üzüm salkımlarının yeşilinde, hiç solmayan plastik çiçeklerin yapraklarında, kapı arkasında dikili duran halıların karmaşık desenlerinde bambaşka bir hayatın izlerini görürdü sanki. İçerisinde debelendiği yoksul hayatın yanı başında, özlediği hayatın bir numunesini yaratmıştı adeta.

Yürüyüşü de değişirdi bu odada, oturuşu da. Öyle ya, kapı arkasındaki şu güzelim halıların üzerinde Coşkun mu yürüyecekti kir pas içindeki ayaklarıyla! Yoksa şu porselen fincanla Elmas mı kahve pişirip içecekti bir hanım gibi! Ya şu portatif mini televizyonun sesini sonuna kadar açarak ve bangır bangır bağırtarak çizgi film mi izleyecekti haylaz oğulları! Hele şu keskin kokulu tütün kolonyasını o fettan eltisi Seher'in avcuna mı boşaltacaktı!

Hayır! Bu eşyalar mutlaka kendilerinin kıymetini bilecek, değerini anlayacak kişiler tarafından, hak edildikleri şekilde kullanılmalıydılar! Bu yüzden, artık ev eşyası satan bir mağazanın ardiyesine dönen bu odayı hiç ihmal etmemesi gerektiğine inanıyor, zaman zaman elektrikli kahve değirmenini, mikseri, çelik tencereleri kartonlarından çıkararak tozunu alıyor, plastik çiçeklerin yapraklarını incitmekten korkar gibi hafif nemli bir bezle nazikçe siliyor, layık oldukları ilgi ve şefkatten yoksun kalmamaları için her birine olabildiğince adaletli davranmaya gayret ediyordu. Düşlediği hayatı tanzim edemeyeceğini çoktan idrak etmişti ve hiç değilse bir odayı gönlünce düzenleme, şekil verme isteğine boyun eğmişti o sadece. Bu uğurda yapılması gereken hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacaktı.

Dûpedûz bir mevki, bir mertebeydi bu oda ve ancak bu mevkiye, bu mertebeye layık olanlar yerlerini alabilirdi orada.

Borcam'ı kırdığı için suçluluk duygusu yüreğine manda gibi çökünce, Elmas da kendini işe vurdu. Dışarıda, kapı önünde gelişen olaylardan bihaber, suyu az akıtmaya özen göstererek bezi musluğun altında çitiliyor, kalan iki parça bulaşığı eritiyor, lavaboyu süngerle bastıra bastıra ovalıyor, ocağın üstündeki sarmayı bir çatal batırarak kontrol ediyor, tülü pencereye ortalıyor, sağa sola saçılmış ekmek kırıntılarını toplayıp ekmek torbasının ağzını bağlıyor, buzdolabının kapağında göze çarpan parmak izlerini siliyordu. Tam yerdeki kilimi pencereden silkeleyip tekrar yerine sererken ablası içeri girdi. Onun yüzünde belli belirsiz bir huzur sezdi Elmas. Yüreğine çöken manda kımıldar gibi oldu birden. Hele ablasının "Haydi durma öyle kazık gibi de hazırla şu peyniri zeytini!" demesi ve ardından derin bir nefes alıp, sonra aldığından fazlasını koca bir of çekerek vermesiyle de silkinip ayağa kalktı şu manda. Nihayet ablasının pencereye yanaşıp "Caviit, hazırız biz!" diyerek yırtınıp bağırmasıyla da, inanılır şey değil ama, koca manda kanatlanıp uçtu gitti. Bir tüy gibi hafiflediğini hissetti Elmas da. Peyniri zeytini

mutfakta bolca bulunan plastik kaplara neşeyle yerleştirdi. Kapaklarını güzelce kapattı. "Plastik gibisi yok," diyordu bu işi görürken, "Cam da neymiş!".

"Koş!" dedi Zümrüt onunla ilgilenmeksizin, "Sekiz ekmek al marketten, maşallah hepinizin iştahı domuz gibi açılıyor açık havada!"

Elmas, ablasının kendisine domuz demesine başka zaman olsa içerlerdi. Ancak o an sevindi. Gerçekten de yalnız çocukların değil, kendisinin de iştahı açılıyordu açık havada. Demek domuz gibi! Yangın yerinden kaçan biri gibi fırlayıp çıktı mutfaktan. Cami önünü andıran iç içe geçmiş ayakkabı yığınından terliklerini güç bela seçip ayağına geçirirken çocukların, "Yanmış!", "Çekilsene oğlum!", "Bi' de ben bakiim!", "Ayy zavallı köpek!" konuşmalarını duydu, ama hiç ilgilenmedi. Kendisini sokağa attı. Derin derin nefes alarak markete doğru yürümeye başladı. Ilık rüzgâr boynunu tatlı tatlı yalarken ablasının mutfağının cehennemin diğer adı olduğunu düşünüyor ve her cehennemde "güzel bir gün"e açılan bir kapının olduğuna inanıyordu.

Yaklaşık bir metre yetmiş santim boyunda yemyeşil bir bitki, köklerinden kurtulduğuna sevinir gibi gülümseyerek yürüdü, yürüdü. Yanına yanaşıp filizlerini tam Elmas'ın boynuna dolar ve alacalı bulacalı çiçeğini koklatmayı ister gibi de sarılırken birdenbire Havva oluverdi. Güzel Havva! Su gibi güzel Havva! Mis gibi kokan Havva! Elmas bir tencere yağın içine düşmüş bir baş soğan gibi koktuğunu düşündüğünden, ondan biraz uzak durmaya gayret etti, fakat Havva onu içine sokacakmış gibi sarıldıkça sarıldı ve sordu:

İyi miymiş?

İyiymiş.

Beğenmiş mi?

Neyi?

Gözlüğü canım, yanaş bakayım!

Kafasına taç gibi geçirdiği güneş gözlüğünü çıkarıp onun gözüne takarken "Hakan'la buluştuk dün, evlenelim diye tutturuyor ama ben istemiyorum!" dedi. Sonra da, daha önce defalarca açıkladığı gibi şu evlilik mevzuundaki isteksizliğinin sebebini açıklama işine girişti. Bir üniversitede oku-

ması gerekiyormuş. Öğretmenlik falan olabilirmiş mesela. Bir mühendisin karısı lise mezunu olur muymuş hiç? İki yıllık da olsa bir üniversiteye kapağı atmalıymış. Ee, davul bile dengi dengineymiş! Öyle değil miymiş?

Elmas onu dinler görünüyordu, ama aklı gökyüzünde cayır cayır yanan güneşin gözündeki şu kara gözlükle ehlileşip efendileşmesinde, çirkin mi çirkin Kozluk'un da her zamankinden daha güzel görünmesindeydi.

"Aaa dün n'oldu biliyor musun?" diyerek tek başına konuşmayı sürdürdü Havva. Sigara almak için markete uğramış. Şu solucan yine oradaymış. Bir paket sigara isteyince, 'sigara cildi bozar' falan diye zırvalamış. Sonra da lap diye görüşelim mi deyivermemiş mi? Kendisi ne mi demiş?

"Yerin altına gelin mi edeceksin beni dedim de, öyle kalakaldı angut!"

Havva'nın hazırcevaplığına her zaman hayranlık duyardı Elmas. Yine duydu ve başladı gülmeye. Havva da ona katıldı. Birlikte güya Havva'nın kar beyaz gelinlikler içinde şu solucanla düğün dernek yerin altına indiği, onu orada çok konforlu bir hayatın beklediği, yer altının ünlü kulüplerinde boy gösterdiği, "yerin üstünden gelen gelin" denilerek el üstünde tutulduğu, ancak kendisinin bu karanlık dünyayı her tür konforuna rağmen bir türlü sevemediği, solucan kocasına her gün ağlayıp sızladığı, yerin üstüne taşınalım diye tutturduğu gibi saçma sapan bir düşün içinde kaybolup gittiler.

'Elmaaas! Elmaaasss!"

Çıngıraklı bir yılan gibi onca yolu katedip gelen ablasının sesi yerin altını üstüne getirince Elmas gözlüğü çıkarıp hemen uzattı. Havva candan bir tavırla ona kendisinden daha çok yakıştığını, eğer isterse bir süreliğine ödünç olarak verebileceğini söyledi. Elmas sevindi, gözlüğü tekrar gözüne taktı ve ekmek almak için çıktığını tamamen unutmuş hal-

de eve doğru yürümeye başladı. Onu düşünüyordu. Havva'yı! Güzel Havva'yı! Su gibi güzel Havva'yı! Kozluklu kadınların, anası orospu diyerek arkasından söylenmedik laf bırakmadıkları Havva'yı. Güya o da dershaneye gitmiyormuş da orospuluk etmeye gidiyormuş her gün. Oysa orospuluk etmek isteyenlerin gittiği yeri biliyordu Elmas. Orada bir kere bile rastlamamıştı ona.

Ağlama Nataşa Kardeş, Gözyaşı Dökmekle Dertler Biter mi Hiç

Geçen mayıs başında, kıştan kalma soğuk, yağmurlu bir günde Kozluk kahvesinin iki apartman ötesinde bir kamyonet durmuş, branda bezi telaşla açılmış, üç beş parça eşya fazla ıslanmadan içeriye telaşla taşınmıştı. Ablası Kozluk'a yine çulsuz birilerinin taşındığını söylemişti derhal.

Yok öyle olmasaymış, bu yağmurda taşınmazlarmış, bu bir.

Eşyalarını indirmek için hiç değilse bir adam tutarlarmış, bu iki.

Peki ya şu Şükrü'ye ne demeliymiş, ne demeye sırtlanıyormuş kiracılarının eşyalarını bir heves bir gayret, bu üç.

İşin içinde bir bit yeniği varmış, kokusu yakında çıkarmış, haydi hayırlısıymış, bu da dört.

Ertesi günü zor etmiş, öğle vakti misafir odasına girmiş, hediyelik eşya mağazasını keskin bakışlarla tarayan bir müşteri gibi bir süre gezindikten sonra sehpanın üstündeki kırmızı cam küllüğü eline almış, bir gazete kağıdı bularak sarmasını istemişti Elmas'tan. Ona göre yeni taşınan birinin evine eli boş gitmek görgüsüzlerin işiydi ve ondaki görgü

vallahi İngiltere kraliçesinde yoktu! Hediyesini göğsüne bastırıp onu da önüne katarak koşa koşa "hoşgeldin"e gitmişlerdi. Yolda, "Nataşa mataşa diyorlar ama gidip gözümüzle görelim bi' yol... Hem kadın yatalak mıymış ne! Sen hiç yatalak Nataşa gördün mü kız!" demişti.

Yok, nerden görsün Elmas, yatalak "Nataşa"!

Eve girdiklerinde battaniyelere, kartonlara, çula çaputa sarılı eşyalar göreceğini düşünen Zümrüt, "Aa pek de çabuk yerleşmişsiniz!" diyerek şaşkınlığını belli etmişti. Evinin düzenini bir günde kuran kadın "Nataşa" da olsa, tam puan verirdi. Vermişti! Ancak yine onun, birine paye vermesiyle verdiği payeyi geri alması arasındaki mesafe çok kısa olduğundan, sırtında rengi atmış bir eşofmanla yatakta oturan kadının nezaketle toparlanıp doğrulmaya çalışmasıyla, verdiği payeyi hızla söküp almıştı. Bu uğraş fuzuli görünmüştü gözüne. İlla da kibarlık gösterme hevesinden başka bir şey değildi. Ne gereği vardı! Kozluk'ta bir kadın yatak döşek hastaysa, değil bir komşusu, padişah gelse kılını kıpırdatmazdı ve inim inim inleyerek daha da perişan ederdi kendini. Yatağın yorganın hakkını verirdi. Bir misafir, bir yabancı gibi durmazdı içinde. Bir kardeş gibi sarılırdı yorgana. Mezara girer gibi gömülürdü yatağa. Yastık ne tarafta, çarşaf ne yanda bilmezdi hiç! Yolunu şaşırmış bir yolcu gibi gözlerini kaydırır, müebbet hapse mahkum biri gibi umutsuzca susar, ziyaretçilerine anlatacaklarını aralayabildiği gözleriyle anlatırdı yalnız.

Ya şu "Nataşa"? Hem madem o kerte hastaydı, saçlarını geriye toplayacak, güzel yüzünde bir çift raptiye gibi çakılı duran boncuk mavisi gözlerini ortaya çıkaracak zamanı nereden bulmuştu! Kozluklu kadınlar hasta oldular mı, dünya yansa umurlarında mı olurdu allahaşkına! Kapıp koyuverirlerdi kendilerini. Sıktırırlardı kafalarını bir çatkıyla, uzanırlardı iki seksen. Güzellik müzellik şurda dururdu.

Demek "Nataşa" kısmı böyle oluyordu. Hasta olduklarında bile geçmiyorlardı dünyadan.

Kapıyı açan kız, yatağın yanına iki sandalye yanaştırarak oturacakları yeri belli etmişti. Şu "Nataşa"ysa Zümrüt'ün kafasından geçenlerden bihaber yine doğrulmaya çalışarak *–ve malum bir kez daha düşerek onun gözünden–* gelmelerine çok sevindiğini, yalnızlığın çekilesi dert olmadığını söylemiş, bunları söylerken raptiye gözleri dolu dolu olmuş, sonra iç geçirerek "Güsel kızım, gümüşlükten fincanları al, misafırlara çay koy, bir parça da darçın at içine!" demişti.

O ki ceset görse şaşırmayan ve edecek bir çift lafı bulunan Zümrüt şaşkınlıktan ölecek gibi olmuş, bu şaşkınlıktan ancak Elmas'a dönerek ve kıza yardım etmesini söyleyerek kurtulabilmişti.

Elmas'ın ayağa kalktığı sıra, adının Tatyana olduğunu söylemişti şu kadın. "On yedi yıl önce tanıştik kocamla... Sevdik, evlendik... Hep bizim memlekette yaşadik. Üç sene önce kocam Türkiye'ye gelelim dedi... Geldik... Her şey iyiydi ama geçen sene bir trafik kazası..." dedikten sonra hıçkırıklara boğularak başlamıştı ağlamaya.

Beklenmedik bu gelişme karşısında Zümrüt'ün de yüreği bir anda yağ gibi erimiş, "Ağlama 'Nataşa' kardeş!" deyivermişti birden. Hemen sonra ayıbının farkına varıp lafı çevirmiş, "Amaan! Ne Nataşa'sı canım... Ağlama Tatyana kardeş, gözyaşı dökmekle dertler biter mi hiç!" demişti, söylediğine kendisi de inanamayarak.

Çaylar içilirken Zümrüt bildik hikâyelerini anlatmıştı yine. Yok eskiden buralar yemyeşilmiş de... Yok tavuklar, kazlar, koyunlar, kuzular varmış da... Yok sık sık kesilirmiş sular ama...

Anlatısına yepyeni bir ekleme de yapmıştı o gün. Şu Kozluk Center yapıldıktan sonra evlerinin, arsalarının fiyatı kat kat artmış söylediğine göre. Müteahhitler gruplar halinde

kapı kapı dolaşıyor, büyük paralar teklif ediyorlarmış kendilerine. Sonunda Kozluk da para eder bir yer haline gelmiş canım!

Dönüş yolunda da keyfi yerindeydi. "Elmasciim, güzel kızım, gümüşlükteki fincanlari al da... Elmasciim, canim yavrum darçını unutma!" diyerek kadını taklit etmiş, sonra birden ciddileşerek, az evvel gözleri yaşararak dinlediği kadının anlattıklarının zerresine inanmadığını söylemiş, "Hepten yalan konuşmuyorsa bu kadın, arap olayım e mi! Kim bilir dostu mu vurdu tekmeyi kıçına? Hem kız da anasına benzemiyor hiç! Ana kız olmadıklarına kalıbımı basarım! Kırk yıllık büfeye 'gümüşlük' demesinden de belli değil mi ne mal olduğu!" diyerek fitne kumkumalığı etmiş, "Şükrü Efendi de okşamayacağı eşeğin önüne ot koymaz!" diyerek Elmas'ın ağzını bir karış açık bırakmıştı.

Üst kattan seslenen eltisinin sesini duyduğunda torbaları hazırlamıştı Zümrüt. Pencereye koştu. Seher ona, çocukların kapı önüne toplanmalarının sebebini sordu ilkin. Kederli bir sesle "Yakmışlar hayvanı!" dedi. Fazla soracak diye korktuysa da konunun üzerinde durmadı Seher. Kendi derdindeydi. O saate kadar kilolarca salça yaptığını, gün boyu balkonda kızgın güneşin altında demlenen tepsiler dolusu domatesi akşam serinliğinde süzerek bidonlara dolduracağını, oğlu Uğur'un eline dolaşmasını istemediğini, onu da sahile götürüp götüremeyeceklerini sordu yalnız.

Bu işe hiç de gönüllü olmadığı suratından anlaşılan Zümrüt de, becerikli eltisine zaman zaman işi düştüğünden ve şu salçadan kendisine de bir pay düşeceğini tahmin ettiğinden "Elimize mi yapışacak, gelsin!" deyiverdi. Sonra hazır camdayken kız kardeşine bakındı. Ortalıkta göremeyince ciğerleri patlayasıya bağırmaya başladı.

"Elmaasss! Elmaasss!"

O sıra nereden çıktıysa çıktı, Cansın da gelip Coşkun'la birşeyler konuşmaya başladı. Hop etti onun yüreği. Hemen

tülün arkasına gizlendi. Konuşulanları duymaya çalıştıysa da bu mümkün olmadı. Kendisi hakkında konuştuklarına emindi ama! Yoksa niye öyle fısıltıyla konuşsunlardı ki? Yanan köpek hakkında konuşuyorlardı muhakkak. Hayvanı bu hale koyanın peşine düşmek gerektiği konusunda hemfikirlerdi muhakkak. Bu işi kendisinin yaptığını anlamalarına ramak kalmıştı muhakkak. İçi öylesine daraldı ki patlayacak gibi oldu, fakat aynı anda kendi hücumundan kendisini korumak isteyenlerin kararlılığıyla "Amaan!" dedi, "Ne olacak! Çocuk gibi karşılarına çekip hesap soracak değiller ya!"

Hem evelallah ikisinin de hakkından gelirdi. Hele Coşkun ağzını açıp da tek laf etsindi bakalım! Köpeği kendisine inat kapı önüne bağlamakla çok yanlış bir iş yaptığını, kendisinden de, itinden de bıkıp usandığını haykırırdı suratına. Katiyen reddetmez "Ben yaptım!" derdi. Coşkun susardı muhakkak. Ya Cansın! Ondan çekinirdi bak. Deli cesareti vardı bu oğlanda. Ne yapacağı belli olmaz, bir anı bir anına uymazdı. Üstüne yürürdü belki de. Yapabilir miydi bunu?

Cansın'ın, boynundaki ipten çekiştire çekiştire hayvanı sürüklediğini görünce şaşkınlığı had safhaya vardı. Çocuklar da onların peşine düşmüştü bile. Coşkun'unsa kılı kıpırdamıyor, öyle kazık yutmuş gibi arkalarından bakıyordu. Aralarında ne geçtiğini, neler konuştuklarını meraktan ölecek gibi oldu Zümrüt. Eve doğru yaklaşan Elmas'ı gördü sonra. Gözünde kara bir gözlük! Eli kolu bomboş! Sallana sallana! Öyle gamsız! Sanki bu dünyayla hiç ilgisi yok! Tülü aralayıp "Ekmek almadın mı sen!" dedi sinirle. Onun yanıt vermesini beklemeden "Tamam, tamam, geç içeri de taşı şu torbaları! Yolda durur, fırından alırız artık! Zaten sana iş söyleyende kabahat..."

Görünürde Elmas'a laf sokuşturuyordu ama bir gözü hâlâ Coşkun'daydı. Cansın'la aralarında her ne geçtiyse donup

kalmıştı besbelli. Fakat onu ayıltmanın yolunu bilirdi Zümrüt. Bir an önce yola çıkmalarını, aksi takdirde sahilde yine yer bulamayacaklarını, yine karayolunun kenarına oturacaklarını, yine egzoza, dumana bulanacaklarını, her seferinde aynısının olduğunu söyledi hemen. Coşkun'un istifini bozmadığını görünce sesine buyurgan bir ifade takınıp oğlanları toplamasını istedi ondan. Gerçekten de bu buyrukla kendine geldi ve oğlanlara bağırdı Coşkun: "Sinan! Ayhan! Geçin lan şu arabaya!"

Löp Et'in peşindeki oğlanlar onun bu emriyle düpedüz bir çılgınlık halinden sıyrıldılar ve meyve dolu bir ağaca saldıran maymun sürüsü gibi saldırdılar pikaba. Elmas da elinde torbalarla evden çıkıp aracın yanına geldi. Torbaları kasaya bırakıp bir köşeye iliştiği sıra, ablası şu hayattaki en ağır yükünü taşır gibi ayaklarını sürüye sürüye yanaştı ve kucağındaki kızı ona uzattı. Aynur'u kucaklar kucaklamaz "Agucuk bugucuk, hanimiş Aynurcuk!" demeye başladı Elmas. Bunu arka arkaya defalarca söyledi. Oğlanlar da kız kardeşlerini görünce sevinçten bayılacak gibi oldular. "Aynur! Aynur! Pikniğe mi gidiyorsun sen!" diyorlardı hep bir ağızdan. Kızcağızın demir bir çubuk gibi sert gövdesi neşeli kasılmalarla dalgalanıyor, sanki kalkıp yanlarına gitmek istiyor ama bunu yapamıyor gibiydi. Ancak minik bir gülücük olsun konduramaz mıydı yüzüne? Bunu yaptı bak! Oğlanlar bu gülücüğü görünce iyice dellendiler. Yerlerinde duramaz oldular. Bu coşkulu sevincin üzerine bir de sahile kadar pikabın kasasında yolculuk edecek olmanın mutluluğunu ekleyerek, bir ileri bir geri koşmaya başladılar. Pikap devrilecek gibi olunca ve anaları da dayağa çok yakın durduklarını hatırlatınca bir parça durulduular. En nihayet motorun homurtusu, hani yaygın tabirle tüm bu curcunanın üstüne kalın bir örtü gibi serildi de, yola koyuldular.

Coşkun ve Diğerleri

Bazıları bir işte dikiş tutturamayışlarının, doğru kadın ya da doğru erkeği bulamayışlarının, diğerleri gibi hayata kolayca tutunamayışlarının, toprağa eğri basışlarının, kafalarına balkonlardan düşen saksıların, piyangoda teselli ikramiyesinin kendilerine tesadüf etmeyişinin, taşımaktan yorulduklarını sık sık ifade ettikleri yeteneklerinin bir türlü keşfedilmeyişinin, sokağa her çıktıklarında yağmura çamura rast gelişlerinin ve daha bunlar gibi birçok talihsizliğin başlarına gelmesinin sebeplerini analarının, babalarının, akrabalarının, arkadaşlarının, öğretmenlerinin, sevgililerinin, karılarının, kocalarının, konu komşunun, yaşadıkları ülkenin, iklimin, coğrafyanın, zamanın, ekonomik parametrelerin, talihin, Tanrı'nın, devletin, hatta iç ya da dış mihrakların ve daha kimlerin kimlerin sırtına yükleyip kuş gibi hafifler, bedbaht hayatlarının sorumlusu saydıkları kim var kim yok, kafalarında kurdukları mahkemede bir güzel yargılayıp tek celsede ipe yollar, sonra da rahat bir uyku çekerler.

Bir de başlarına gelen talihsizliklerin hakiki sebebini kendisinde arayanlar vardır ki vay bunların haline! Ellerinde

kazma kürek, çekiç gürz, cımbız törpü... başlarlar içlerini oymaya! Doğru, yanlış, her ne var ise içlerinde bulacaklarına inandıklarından, kazdıkça kazar, oydukça oyar, bulduklarını kürek kürek başlarından aşağı boşaltır, rahat bir uyku yüzü görmezler bu yüzden.

Coşkun da rahat uyku yüzü görmeyenlerden! Kozluk'tan uzak kaldığı zamanlarda; yaşadıklarını, sebepleri ve sonuçlarıyla düşünecek zaman bolluğunu bulmuş, eskinin Coşkun'unu suçlamış, hiç düşünmeden onu ipe yollamış, işte bu ruh haliyle, aslında çok da istemeden –*çünkü ne eski hatalarının coğrafyasına ne de eli maşalı, zilli Zümrüt yengesiyle onun boyunduruğunda inim inim inleyen Cavit ağbisinin yanına dönmeyi istiyordu, ancak başka bir seçeneği de yoktu*– tam bir ay önce dönmüştü Kozluk'a. "Değiştim ben! Bambaşka bir Coşkun oldum!" diyordu. Başta ağbisiyle yengesi olmak üzere Kozluk'ta yaşayan herkese değiştiğini göstermek niyetindeydi. İmkânsızlıklarla boğuşan Kozluklu çocuklara bir örnek, bir milat olacağını düşündüğü zamanlar dahi oluyor; bir zamanlar kendisine "adam olmaz" gözüyle bakanların hepsinin ağzını bir karış açık bırakacağını, anaların kendisini evlatlarına örnek göstereceğini, "Bak, Coşkun da haylazın tekiydi önceleri, zor zamanlar yaşamadı mı? Yaşadı! Hem de en alasından! Öyle ki gelmedik kalmadı başına, ama sonunda düzlüğe çıktı!" diyeceklerini düşünüyor, Cavit ağbisine, "Toydum, cahildim ben eskiden! Her türlü yanlışı yaptırıyor insana cahillik!" diyordu. Eskinin Coşkun'unu, yaşayan bir ölü sayıyordu. Nefes alan, yemek yiyen, su içen, her akşam uyuyan, her sabah uyanan bir ölü! Azgın bir sel önünde kuru bir yaprak! Suyun kuvveti ne yana savurursa o yana savrulan, kâh büyük bir dalganın kâh durgun bir gölcüğün içinde ne yaşadığını, ne için yaşadığını bilmeyen biri. Daha Kozluk'a döndüğü akşam, eski günleri hatırladıkça aklını kaybedecek gibi olduğunu da

söylemişti ağbisine. Fısıltıyla. Zümrüt yengesinin duymasını istemiyordu. Nasıl olup da okulu yarım bıraktığını, nasıl olup da geleceği aklına hiç getirmediğini, amaçsızlığın şu dünyadaki en bela şey olduğunu, amacı olmayan insanın köksüz ağaca, kanatsız kuşa, pençesiz aslana benzediğini nasıl olup da idrak edemediğini söylemişti.

Fena bir trafik kazası geçirenler gibi onca yıl bitkisel bir hayat sürmüştü sanki, fakat yine onlar gibi hafızasını yitirmemişti. Şimdi, geçmişte yaşadıklarından utanıyor, o günleri unutmaya çalışıyordu. Ancak akşamları başını yastığa koyduğunda, elinin kavuşamayacağı yerde bir kene gibi sırtına yapışan geçmişi onu uyandırıyor, o günleri unutturmak yerine, etinden et koparıyor, çırılçıplak soyunup yatağa girdiği o hayasız geceleri, aynı geceler boyunca televizyonda gözüne çarpan kadınları ve hatta namuslu birçok Kozluklu kadını düşlerinde soyup soğana çevirdiğini, toplam bir gün bir gecede sekiz saatten çok uyuduğunu, sabah vakti uyanmak nedir bilmediğini, peynir ekmek yer gibi yalan söylediğini, Müslüman mezarlığında şarap içtiğini, bir yanı üzerine yaslanıp ekmek yediğini, diz kırmadan su içtiğini, ekmek kırıntılarını yere döktüğünü, eline geçen çer çöple dişlerini kurcaladığını, en fenasıysa adam dövdüğünü, adam yaraladığını, paralarını ceplerinden yürüttüğünü, arabalarını, evlerini soyduğunu, tam da bir haydut gibi masum insanların hayatlarını alt üst ettiğini hiç durmadan hatırlatıyordu. Kozluk'a dönmekle de daha bir kanlanmıştı şu kene. Uzaktayken düşünmediği anılar kolayca canlanıyor, sıkıntıdan patlayacak gibi olunca o da bir yabancıyla konuşur gibi "Yeter!" diyordu, "Kendini yemeyi bırak, mahşer günü dirilir gibi kalktın işte ayağa! Bambaşka biri oldun sen artık! İnançlı, güçlü, geleceğe umutla, korkusuzca bakan biri! Tanıyamayacaklar seni! Kendine inandın ya bir kere, herkes inanacak sana! Yepyeni bir insan var edeceksin

kendinden! Geçmişi bırak, geleceğe bak sen! Ne varsa gelecekte var!"

Fakat hemen sonra Zümrüt yengesinin kendisini gördüğü an kömür gibi kararan suratını ve Kozlukluların alaycı bakışlarını hatırlıyor, bu hatırlayışla öyle bir karamsarlığa düşüyordu ki sorma gitsin! Ne Zümrüt'ün ne de Kozluklulların, kendisinin gelecek planlarıyla ilgileneceklerini dini gibi biliyordu. Haksız da sayılmazdı bak! Gerçekten de bütün gevezelikleri, bitmeyen haylazlıkları ve edepsizlikleriyle çocuklar sevilirdi Kozluk'ta. Yaşlılar da her halleriyle hoşgörülür, onlar da sevilirdi. Ya gençler? Onlar bir gerilim unsuru olarak algılanır, fazla da sevilmezlerdi. Hele orda burda, gelecekte yapmayı düşündüklerini çan çan anlatan gencin ağzına lafı tıkar; artık kendi gençliklerinde düştükleri hataları ve yahut gerçekleştiremedikleri idealleri sıkıntıyla anımsadıklarından mıdır nedir, çorak tarla görmüş yağmur yüklü bulut gibi başlarlardı içlerini boşaltmaya. Bir zamanlar kendilerinin de şöyle şöyle hayaller kurduklarını, fakat hayatın çok zalim olduğunu, boş hayaller kurmaktansa gerçekçi olmak gerektiğini, hayatı hayallerle idame edemeyeceklerini... Sonra, ömürlerinin baharındaki gençlerle sidik yarıştırır gibi "Hem az laf, çok iş! Yap da görelim!" der, kirli tırnaklarını nutku tutulan gençlerin böğürlerine daldırdıkları gibi umutlarını söküp alırlardı içlerinden. Hiçbir şeyden nefret etmezlerdi, boş hayallerden, boş umutlardan ettikleri kadar.

Bir de varsa yoksa geçmişi düşünür, yatıp kalkıp geçmişten konuşurlardı. Şunun ya da bunun hakkında "Eskiden neydi ki, şimdi ne olsun!" derlerdi sık sık. Hiç durmadan başkalarının geçmişini kurcalar, dipsiz kuyu bulmuş gibi başında dikilir, kova kova çektikleri suyu kafalarından aşağı boşalttıkça, analarından yeni doğmuş gibi ferahlarlardı. Doğrusu, başkalarının geçmişinin hesabını tutmaktan, yeri

geldikçe bazen bir sözle, bazen bir bakışla, bazen de uzun uzun konuşmakla bu hesabı döküp saçmaktan aldıkları lezzeti, vallahi baklavadan börekten almazlardı.

Aslında Coşkun da, gurur yapmayacak olsa, bir yol kahveye uğrasa, geçmişte yaşadıklarından duyduğu pişmanlığı tıpkı ağbisine anlatır gibi Kozluk'un aylak takımına da anlatsa, eski hatalarından şu şu şu dersleri çıkardığını söylese, onu ayakta karşılayacaklarını, canıgönülden sarılıp yanaklarından şapır şupur öpeceklerini, mahpusluğu erkekliğin şanından sayacaklarını, sırtına pat pat vuracaklarını, "geçmiş olsun" diyeceklerini, tavşan kanı çay ve sigara üstüne sigara ikram edeceklerini, sergiledikleri bunca iyi niyetin karşılığında ondan yalnızca Kozluk'tan uzakta geçirdiği zamanlara dair hikâyeler anlatmasını isteyeceklerini biliyordu.

Şayet ikram edilen acı çayları yudumlasa, sigarasının dumanını savurarak ve kederinden ölüyormuş gibi görünerek yanlış arkadaşlar, bir de gençlik hatası yüzünden kodese düştüğünü, mahpusluğun güç iş olduğunu, "içeride" hayatın en sert yanıyla karşılaştığını, "içeriye" düşmeden önce meğer bir çocuk olduğunu anladığını, dostluğu da kardeşliği de, kalleşliği de puştluğu da hep "içeride" öğrendiğini söylese... Efendim, çaylar tazelenirken, mahpusluktan sonra teslim edildiği askerlik günlerinden de bahsetse tatlı tatlı... Askerlik yaptığı şehri, bu şehrin ılık rüzgârlarını, tatlı sularını ve en çok da yine bu şehrin her an her köşede oynaşmaya meyyal ak tenli, kara benli kızlarını, bu kızlarla park köşelerinde buluştuğunu, hepsinin tadına ayrı ayrı baktığını, komutanlarından tek bir tokat bile yemediğini, türlü muziplikler yaparak onların gözüne girdiğini, yalandan hastalanıp sık sık kapağı revire attığını, yan gelip yattığını, hatta kendisine zimmetlenen koca bir kamyona şoförlük ettiğini, bu sayede şoförlüğü de kıvırdığını ballandıra ballandıra anlatsa...

Yani sallasa... Yani esip gürlese... Yani saçıp savursa... Ya-

ni hep geçmişten bahsetse de, geleceğe, kendi geleceğine dair bir kelime çıkmasa ağzından... Her şey yoluna giriverirdi bak o zaman.

Ama yok! Kimsenin arzusunu yerine getirmek değildi onun niyeti. Ne mahpusluğun güç iş olduğunu, ne de ne öğrendiyse askerde öğrendiğini anlatacaktı kimseye. Aç itin önüne atar gibi ikram ettikleri tavşan kanı çayları içmeyecek, sigaralarının dumanıyla ciğerlerini doldurmayacak, elinin tersiyle bir kenara itecekti bunları. Neden mi? Şunu iyi biliyordu ki aynı kahvede yeni kararlarından, yaşadığı büyük değişimden, hayatın Kozluk'tan ibaret olmadığını anladığından, hayallerinden, Duran Kumandan'ından, onunla kuracakları güvenlik şirketinden, bu şirkette yapıp edeceklerinden, yani gelecekten, kendi geleceğinden samimiyetle bahsedecek olsa, "Hadi canım! Sen kim, güvenlik şirketi kurmak kim!" der, paçayı kurtaramadıklarından ve kurtaramayacaklarını da iyi bildiklerinden "güvenlik" lafını dillerine dolar, gıdıklanır gibi güldükçe gülerlerdi. Oysa kimseyi güldürmeye niyeti yoktu onun! Korkusuz bir yaşamın ne olduğunu bilmeyenlerin diline dolanası laf değildi güvenlik! Ödleklerin yurdu Kozluk'ta, gölgesinden bile korkan Kozluklu'nun diline hele, hiç yakışmazdı bu kelime! Korkmaktan başka bir şey bilmezdi çünkü Kozluklu. Küçük büyük, yaşlı genç, hepsi, ama hepsi, geçmişten, şimdiden ve gelecekten korkardı misal. Geçmişin peşini bırakmayacağından, şimdinin boğazına yapışacağından ve geleceğe kavuşamayacağından korkardı en çok. Birbirinden de ölesiye korkardı Kozluklu. Bu yüzden hiçbiri sırtını gönül rahatlığıyla dönemezdi bir başkasına. Düz yolda yürürken ayağına çelme takılacağından korkardı. Kapı bir komşusundan, anasından, babasından, öz evladından, en yakın arkadaşından, kol kola yürüdüğünden, yan yana saf tutup secdeye kapandığından, zabıtadan, belediyeden, güneşten, aydan,

havadan, sudan hep korkardı. Korkusuz bir yaşamın ne olduğunu hiç bilmez, semirmekten azılı bir hayvana dönmüş korkularının tasmasını, nesilden nesile devrederdi.

Kahveye adımını atmayacaktı. Akıllarının kıt olduğuna ve nefeslerinin açlıktan koktuğuna inandığı Kozluk'un aylak takımıyla tavla oynamayacak, laf çoğaltmayacak, onlara yeni kararlarından bahsetmeyecekti.

Zümrüt'ün çenesi düşüklüğü yüzünden cümle Kozluklu'nun diline dolanan, hatta kahve müdavimleri arasında açıktan açığa alaya alınmaya başlanan Coşkun'un yeni kararları arasında, birbiriyle alakalı alakasız binbir konu vardı ve hepsi birleşip tek bir amaca hizmet ediyordu: Kötülükten, suçtan, günahtan arınmış saffetli bir hayata.

Öğleye dek uykuya paydostu misal. Döndükten sonraki bir ay boyunca erkenden uyuyup erkenden uyanması hep bu yüzdendi. Yeni adetleri hızla tatbike başlaması. Geçmişte olduğu gibi yastıkla yorganla cebelleşmeyip yataktan bir pire gibi atik, tek sıçrayışta kalkması. Tuvalete koşup yüzüne avuç avuç su çarpması. Boğazını temizleyip ağzını bol suyla çalkalaması. Kenarını "kızken" işlediğini yengesinin sık sık söylediği bir el havlusuyla ensesini, yüzünü tertemiz kurulaması. Gürültü çıkarmamaya özen göstererek tamamladığı bu işlerden sonra baş köşesine elli beş ekran bir televizyo ıun bütün haşmetiyle kurulduğu, tavanından ismi duyulmamış cismi görülmemiş amansız bir yaratığın tanımsız bir organı gibi floresan bir lambanın sarktığı, bir kö-

şesinde açılır kapanır formika bir masanın durduğu salona dönmesi.

Her sabah, aynı divanda kıçlı başlı uyuyan yeğenleri Sinan'la Ayhan'a takılıyordu gözü. Onların bir makinenin dişlileri gibi birbirine girmiş gövdelerine. Bir zaman durup bakıyor, sonra dudağında keyifli bir gülümseyişle birinin ağzına girmek üzere olan ötekinin ayağını, birinin karnının üzerine devrilmiş ötekinin bacağını, birinin ters çevrilerek gövdesinin altında kalan kolunu yahut yatağın kenarından sarkan kafasını derleyip toplayıp yerlerine bırakıyor; fırlatıp attıkları örtüyü de üstlerine seriyordu. Şefkatli ve sorumluluk sahibi biri gibi tam da. Giysilerini üstüne geçirdiği sıra kendisinin bozmamaya çok dikkat ettiği evin sessizliğini, tuvaletteki demir musluğun gacırtısının cesurca bozduğunu duyuyor, hemen ardından kudretli adımların patırtısıyla doluyordu kulakları. Rotasını ezelden ebede tanıyacağı bu adımların sahibinin yengesi olduğunu hatırlayınca biraz huzursuzlanıyor, sonra hemen toparlanıyordu. Yengesiyle arayı düzeltmek kararları arasında başı çekiyordu. Nasıl davranması gerekiyorsa o şekilde davranacak, bir dediğini iki etmeyecekti. Onun arka odaya geçtiğini ve çocuklarının başına dikildiğini neredeyse gözüyle görür gibi oluyordu sonra. Çocuklar biraz daha uyuyabilmek için ona yalvarıyor, yaz tatilinde olduklarını söyleyerek ayak diriyorlardı. O da yalnız oğullarını değil, evin duvarlarını da sesiyle tokatlamaya başlıyor ve yaz kış ayırımı nedir bilmeyen, hayat dersi vermeyi şiar edinmiş bir kumandanın, askerlerinin başında dikilmesine benzer bir kararlılıkla anlatıyordu.

Erken kalkmayı öğrenmeleri gerekiyormuş! Öğleye kadar uyuma lüksüne hayatları boyunca sahip olamayacaklarmış! Yoksullar erken kalkmasını bilmelilermiş! Erken kalkan yol alırmış da, geç kalkan bakakalırmış! Babalarını mı örnek alacaklarmış yoksa? Allah yazdıysa bozsunmuş! Bıraksalar

gün boyu uyuyacak tembel babalarını örnek alacaklarına, Kozluk'un delisini örnek alsınlar daha iyiymiş! Çocuk yaşta erken kalkmanın önemini idrak etmelilermiş! Öyle ki, uyuşuk babaları erken kalkmayı öğrenebilseymiş, hani geçen bayram çok istedikleri şu asker kıyafetlerini alamadıkları için zırıl zırıl ağlamak zorunda kalmazlarmış!

Kadının, ağbisini kendi çocuklarına kötü örnek olarak göstermekten vazgeçmesi gerektiğini düşünüyordu Coşkun. Düşünüyordu ama tam o sırada ağbisinin sesini duyuyor, neredeyse yengesine hak verecek gibi oluyordu. Her sabah biraz daha ağlak, biraz daha mızmız! Fazladan birkaç dakika uyuyabilmek için çocuklardan daha çok yalvarıyordu karısına. Kadının hiddetleneceğini, yorganı üstünden çekerek sövüp sayacağını onca yıldır nasıl olup da öğrenemediğini almıyordu aklı. Yine de yengesindeydi suçun büyüğü. Bir kadın, ne denli "işe yaramaz" olursa olsun, çocuklarının önünde küçük düşürmemeliydi kocasını. Yengesi gibi çirkef bir karısı olacağına ömür boyu yalnız kalmayı diliyor ve zamanı geldiğinde evleneceği kadın düşüyordu aklına. Öyle bir kadın ki o, ağırbaşlı ve ehli namus! Bin düşünüp bir konuşan! İyi kalpli ve merhametli! Kendisi hiddetinden kudursa, ağzına geleni sayıp söylese, hatta kırıp dökse dahi karşılık vermeyen! Olgunlukla sakinleşmesini bekleyen! Sofrayı kuran, yağ ya da tuz eksik diyerek şikâyet etmeyen! Şükretmesini bilen! Her tür sıkıntıya göğüs geren!

Sonra, sabahın seslerinin yerini yavaş yavaş sabahın görüntüleri almaya başlıyor, elinde bir örtüyle salona gelen Elmas neredeyse duyulmayacak kadar kısık bir sesle "Günaydın," diyordu ona. Coşkun da, sabah sabah tayini mutfağa çıkmış ve bu tayinden memnun kalmadıysa da kaderine razı bir memur gibi kahvaltı masasını hazırlamaya girişen Elmas'a "Günaydın," diyordu pek usul bir sesle. Elmas

yere bir örtü seriyor, kenardaki seyyar masayı da kucaklayıp bırakıyordu üstüne. Coşkun'a öyle geliyordu ki, masa uykusundan uyanır gibi gerinip kanatlarını kendiliğinden ardına dek açıyor!

O sıra dizleri fırlamış eşofmanının belini çekiştire çekiştire ve gözlerini yerlerinden çıkarmaya yemin etmiş gibi ovuştura ovuştura giriyordu içeri ağbisi. Hemen yerinden fırlayıp "Günaydın!" diyordu Coşkun ona. Kimsenin kimseyi selamlamadığı bu evde, kardeşinden gördüğü hürmete şaşkın, fakat bir o kadar da memnun, "Sana da günaydın be Coşkun!" diyordu Cavit de. Zümrüt de gecenin olanca yükünü omuzlarında taşır gibi bıkkın, bu fuzuli hamallığa öfkeli mi öfkeli adımlarla içeri girerek, onca gürültüye rağmen derin uykularından uyanmak nedir bilmeyen Sinan'la Ayhan'a öyle bir kükrüyordu ki, çocuklar baskına uğramış gibi dehşetle fırlıyorlardı yataktan.

Bütün bu görüntülerde keyifli birşeyler buluyordu Coşkun. Hayatını bir düzene sokma kararı aldığından beri her şeyde bulduğu gibi. Yeğenlerinin dördü birden salona daldıklarında ona öyle geliyordu ki, uykularından değil de büyük bir baş belasından kurtulmuşlar. Çakı gibi dimdik, sabah kadar diri. Hâlâ fokurdamakta olan çaydanlığı bir tür vahşi hayvanı zapt etmeye çalışır gibi getirip çay bardaklarını dolduran Elmas da masaya oturduktan sonra, genellikle Zümrüt'ün çenesi açılıyordu. O gün yapılacak işleri sıralıyordu Elmas'a. Şayet döşekler o gün havalandırılmaz, şayet yastık, yorgan ve halılar o gün bir temiz dövülmez ve şayet camlar o gün kırılasıya silinmez ise zamanın duracağından korkan bir imanla!

Coşkun da ağbisine, ana hatları Duran Kumandan, bir güvenlik şirketi ve güvenliğin önemli olduğu bir dünyadan haberler veriyordu. Usul bir sesle. Yengesinin gözüne batmak istemediğinden. "Yakında Duran Kumandan gelecek,"

diyordu, "bir şirket kuracağız birlikte." Cavit de onun anlattıklarını nazarı itibara aldığını göstermek için çay bardağını ağzına yaklaştırırken başını bir aşağı bir yukarı sallıyor, düşüncesizce giriştiği bu davranış yüzünden kaynar çay dudaklarını yakıyor, "Yandım anam, yandım!" diyerek durumu abartıyor, bunu yaparak evlatçıklarını karınları çatlayasıya güldürüyor; böylelikle onların gözünde sıradan bir baba olmaktan çıkıp daha çok onları eğlendirmek gayesindeki neşeli bir soytarıya dönüşüyordu. Doğrusu bu durumdan fazla bir şikâyeti olmadığı gibi, memnun olduğu bile söylenebilirdi. Ya Zümrüt? Bak o, bir babadan beklenecek ağırbaşlı davranışlar yerine, kocasının çocuksu hallerini gördükçe baştan ayağa sinire kesiyor, çocukların önünde onu paylıyor; oğlanlar babalarının anaları tarafından alaya alınmasına yine katıla katıla gülüyor, ağızlarındakini püskürtecek kadar arsızlaşarak yine analarını deliye çeviriyorlardı.

Coşkun en fazla iki bardak çay içtikten ve yalnızca açlığını bastıracak kadar reçelden, yağdan çimdikledikten sonra kalkıyordu. Sofradan tıka basa doymadan, neredeyse aç kalkmak gerektiğine inanıyordu. Nefsinin efendisi olmanın ilk koşuluydu bu. Boğazına hâkim olamayanın başka hiçbir şeye hâkim olamayacağını, tarihin sayfalarının, boğazına gem vurmayanlarla iştahının esiri olanların hazin hikâyeleriyle dopdolu olduğunu söylüyordu çocuklara. Az yemekle hayata hükmedebilmek arasında ciddi bir ilişki olduğunu da bütün samimiyetiyle ekliyor, bu tür konuşmaların bilhassa yengesinin hoşuna gideceğini düşündüğünden lafı sakız gibi uzattıkça uzatıyordu. Yeğenlerine örnek olmayı da diliyordu içten içe; bu yüzden masadan kalkar kalkmaz dişlerini fırçalıyor, üzerinde başka bir canlının karnını doyuracak kadar ufak bir artığın kalmaması için fırçayı kıracak gibi bastırıyor, bol suyla ağzını çalkalıyor, sonra salona dö-

nüp pencere önündeki kanepeye diz kırıyor, aynı kanepenin altından çıkardığı bir kitabın sayfalarına uzun uzun bakıyordu. Kapı dışarı adımını atmıyordu. Kendisini eve gönüllü hapsetmişti. Tamam, cebinde beş kuruş yoktu ve dönüş biletini de Duran Kumandan vermişti; ama yine de asıl sebep bu değildi. İstese çıkar dışarı, dolaşırdı sokaklarda. Oysa bir vazifeyi yerine getiriyor, sakince bekliyordu. Söz vermişti. Hareketten kaçınacaktı. Hareket, bereket falan değildi, basbayağı bela demekti hareket.

Cavit ağbisi eve kapanmasını dert edinip bir iki sefer para vermeye de kalkışmıştı. O her seferinde almayı reddetmiş, "Gerek yok ağbi," demişti. Bir gün Zümrüt onları bu halde görmüş, kocasının babayiğitliği sinirine dokunduğundan herhalde, başlamıştı söylenmeye. Koskoca adamın cebine sigara parası bırakılır mıymış! Askerliğini de yapmış bir adamın gün boyu evde oturup fosur fosur sigara içmesi, bir ilkokul öğrencisi gibi ders çalışması görülmüş şey miymiş! Öğrencilik edecekse, vaktinde okuldan kaçmasa, sokak itleriyle gününü gün etmeseymiş! Çıksınmış dışarı, iş arasınmış! Gelinlik kız gibi eve kapanacak ne varmış! Başına profesör mü kesilecekmiş yoksa! Hele şu sabah akşam diş fırçalamaların, kitap okumaların, defter yazmaların hepsi gösterişmiş, gösteriş!

Kadının ağzından çıkan her kelime Coşkun'un sırtında bir kırbaç gibi şaklamıştı o gün. Fakat karşılık vermek yerine gözlerini yere dikmiş, Allah'tan kendisine sabır dilemiş, susmuştu. Ağbisini düşünmüştü. Karısının kırbacı altında sırtı dilim dilim yırtık, dişi dili kenetli, kabuğuna çekilmeyi âdet edinen kirpiler gibi sus pus ağbisini! Kızmak ya da acımak yerine derin bir merhamet duymuş, "Eh!" demişti, "Bir erkeğin böyle bir karısı olursa, elbette kış günü çatılardan sarkan buzlar gibi donar kalır, zavallı ağbimin başına gelen de bu işte!"

Onu kurtarmayı ilk defa o gün düşünmüştü. Çok yakında şu güvenlik şirketini kuracaktı. İşler yoluna girip paralar da oluk oluk akmaya başladığında, yengesi de ağbisine artık bu denli kötü davranmayı bırakacaktı.

Bir hafta önce, yengesinin iğneli sözleri her yanını delik deşik etmese, Coşkun kendisini dışarı atmayacak, hani bir kibrit çaksan tutuşarak Kozluk'u aleviyle yutacak gibi görünen hurdalığın yanı sıra yürümeyecek, "Coşkun! Coşkun!" diye kendisine seslenildiğini duymayacak, güneşten kamaşan gözlerini kısıp sesin geldiği yöne bakmayacak, bakıp da o cehennemî kargaşanın üzerinde incecik bacakları ve simsiyah gölgesiyle bir insandan ziyade su üstünde yürüyen kertenkeleye benzer bir yaratığın kendisine doğru koştuğunu görmeyecek, ağzı kulaklarına varan bir gülüşle Cansın'ın yanına varmasını durup beklemeyecekti.

Allah belasını versindi Cansın'ın! O gün ne demeye karşılaşmışlar, ne demeye şu alışveriş merkezine gitmişlerdi ki! Karşısında oturup anlattığı onca martavalı sakin sakin niye dinlemişti! Yok kardeşim demeliydi! Diyebilmeliydi. Bu taraklarda bezim yok benim artık! Sen yoluna ben yoluma, demeli, diyebilmeliydi! Ama n'olmuştu? Taş gibi susmuştu. Cansın da edeceğini etmişti işte! Hoş, geciktirmeye ne kadar uğraşırsa uğraşsın, eninde sonunda karşılaşacaklarını bili-

yordu. Biliyordu ya, diyeceklerini hazırlamıştı bu yüzden. Çok konuşmayacak, birlikte serserilik ettikleri günlerin geçmişte kaldığını, geçmişe bir sünger çektiğini, çok değiştiğini, bundan sonra yalnız gelecekle ilgilendiğini, düzgün bir hayat kurmayı planladığını falan söyleyecekti. Hazırladığı onca lafın teki olsun düşseydi bari aklına! Dut yemiş bülbüle dönmüştü herifçioğlunun karşısında! Tek yapabildiği, sert, kararlı ve hafızalı bir metal gibi durmak olmuştu yalnız.

Cansın'sa eğilip bükülebilen, şekilden şekile giren esnek bir metal gibi kollarını onun boynuna dolamış, "Vay kardeşim!" demişti. Gözlerinin yolda kaldığını söyleyip hayırsızlıkla da suçlamıştı onu ayak üstü.

"Geldin de haber uçurmadın ha! Haydi düş önüme!"

Kozluk çarşısına kadar yan yana, hızlı hızlı yürümüşlerdi. Tıpkı eskiden olduğu gibi. Yavaş yürüdükleri vaki değildi. Arkalarından kovalayan varmış gibi hızlı hızlı yürürlerdi hep. Çarşıya vardıklarında, günün moda şarkıları birbirine karışıyor, seyyar satıcıların bağırtıları birbiriyle yarışıyor, iki taksi şoförü yaka paça dövüşüyor, arap saçına dönen trafikte şoförler araçlarından iniyor, öfkeyle birbirlerine sövüyor, korna sesleri ayyuka çıkıyor, simitçiler, soğuk su satıcıları, dondurmacılar, dilenciler ve köpekler işlerine bakıyor, annelerinin elinden kurtulmaya çalışan çocuklar ağlayıp zırlıyor, anneler tokadı şamarı basıyor, yol kenarına sıra sıra dizilmiş büfelerin kaldırımlara taşan taburelerinde oturan yaşlı genç, kadın erkek herkes sanki ortak bir devinimi gerçekleştiriyor, sanki yakıcı sıcağın konu edildiği bir filmin figüranlarıymışçasına kaynar çayları arka arkaya deviriyor ve bitmek tükenmek bilmez meselelerini hiç durmadan konuşuyorlardı.

Kozluk Center'a girerlerken, Cansın oranın tek sahibiymişcesine önden yürümüş, bir turist kafilesini gezdiren deneyimli bir rehber gibi de avucunun içi gibi bildiği mekânı

anlatmıştı. Coşkun bal dök yala koridorlara, envaiçeşit giyim kuşamın, tabak çanağın sergilendiği zengin vitrinlere, bu vitrinlerin önüne üşüşenlere, yiyip içenlere, alışveriş edenlere hayretle bakarken, Duran Kumandan'ın sıklıkla anlattığı "bina ve zinanın çoğalacağı ahir zaman" mevzuunu hatırlamıştı. Yüksek binalar inşa etmek, büyüklenmeden başka bir şey değildi. Kibirleri de, kendileri de, binaları da helak olacaktı sonunda.

Cansın onu bir masaya oturtup az sonra elinde iki soğuk kolayla dönmüş ve suçunu bilen çocuklar gibi, hemen başlamıştı masumiyetini ispat çalışmalarına.

Ekmek mushaf çarpsınmış ki onun zannettiği gibi değilmiş işin iç yüzü. Dört ayak üzerine düşmek şurda dursun, başına gelenler pişmiş tavuğun başına gelmemiş. Coşkun'un bileğine kelepçeyi takıp götürdükleri günlerde, iki aynasız da kasabın kapısında bitmiş. Mesut ağbisinin gövdesini siper etmesine rağmen, kolundan sürükleyerek karakola götürmüşler onu da. Bunlar kesinlikle Feridun'un yakın arkadaşlarıymış. Yoksa Türk polisi onu öldüresiye döver miymiş hiç?

Ağbisi günler sonra arayıp bulmuş onu. Berbat haldeymiş tabii! Kaşı yarılmış, gözü patlamış, anasından emdiği süt burnundan gelmişmiş. Yediği onca sopa yetmezmiş gibi ağbisi de yollarda ite kaka götürmüş bunu, yol boyu küfür etmiş. "Ulan it," demiş, "onca yıl ana babalık ettim sana, haram zıkkım olsun emeklerim!"

Kasabın arkasındaki "göt kadar" odaya kilitlemiş bunu. "Adam olana kadar çıkmayacaksın burdan!" demiş. Sonra kapmış yetmişlik rakıyı, oturmuş tezgâhın arkasına, başlamış bir yandan bıçakları bilemeye, öte yandan içini çeke çeke ağlamaya. Hisli adammış ne de olsa, bilirmiş Coşkun. O içeriden seslenip duruyor, yalvarıyor, "Ağbi, gözünün yağını yiyeyim aç şu kapıyı!" diyormuş.

"Doğrayacağım ulan seni!" diyormuş ağbisi de. Aslında ağbisinin onu canından çok sevdiğini, doğramak ne kelime, kılına zarar vermeyeceğini, sırf gözdağı vermek için bunları yaptığını adı gibi biliyormuş. Sonunda, Feridun puştunun, yarı çıplak vaziyette kendisine etek giydirerek fotoğraflarını çektiğini, bu fotoğrafları kahvenin duvarına asmakla tehdit ettiğini, işte bu yüzden onun pis işlerinden kopamadığını, sonunda isyan ettiğini, karakolda bunca fena şeyin başına gelmesinin sebebinin de yine bu Feridun iti olduğunu söyleyivermiş ve susmuş.

Ağbisi yerinden fırlayıp, "Ulan o pezevenk kimsesiz mi sandı seni!" demiş durup dururken. Elindeki bıçağı havalara savurarak, "Eh ben de o deyyusu satırla doğramazsam, iliğini kemiğinden ayırıp Kozluklu'ya hayrına dağıtmazsam ne olayım!" demiş.

Anahtar deliğinden gördüğü ağbisinden ilk kez korkmuş!

Ulan, şansa baksınmış! Ertesi sabah, omzu sarılı halde dükkâna uğramamış mı bu Feridun yavşağı! Kanına susadığı her halinden belliymiş! Kudurmuş gibi bağırıyor, onun nerede olduğunu soruyormuş! Yine anahtar deliğinden görmüş, herifin bağırtısından dolaptaki butların zangır zangır sallandığını... Korkudan donuna kaçıracakmış! Mesut ağbisindeki soğukkanlılığa, "Cansın mansın yok burada!" deyip deyyusu postalamasına da şaşmış kalmış. Tamı tamına iki ay dışarıya adım atmasına izin vermemiş ağbisi. Günler geçmek bilmiyormuş. Et kokusundan sürekli kusuyormuş. Biraz olsun kafa bulmaya yarayacak hiçbir şeyi de sokmuyormuş ağbisi odaya. O yalvarıp yakarıyor, duvarları tırmalıyormuş, ancak onu bu şekilde ıslah edebileceğine inanmışmış ağbisi bir kere.

Bir gece geç vakitte, yanına her boydan kesici aleti alan ağbisinin bir kurt gibi fırlayıp çıktığını görmüş. Yine şu anahtar deliğinden. Sabaha karşı, suratında bir huzur, sır-

tında bir çuvalla dönmüş. Kapıyı açıp fırlatmış şu fotoğrafları, "Şimdi çık dışarı, gez dolaş, hava al, ama bundan sonra başımı belaya sokarsan seni de haklarım anam avradım olsun!" demiş.

O vakit Feridun şerefsizinin, ağbisinin sırtından yere devirdiği çuvalın içinde iki büklüm vaziyette sonsuz uykusuna balıklama daldığını anlayıvermiş. Sevinçten ağlayarak sarılmış ağbisinin ellerine.

Böylelikle haftalar sonra, gecenin karanlığında vurmuş kendisini sokaklara. Nereye gittiğini bilmeden saatlerce yürümüş. Derin derin solumuş. Söylediğine göre, egzoz kokusu bile kır çiçeklerinin kokusu gibi güzel gelmiş burnuna.

Cansın deli dolu konuşup duruyordu ya, bir ara üzerinden oynak bir melodi yayılmış, ceketinin iç cebinden çıkardığı telefonu kulağına dayamış ve bu konuşma sırasında hayli kibar birine benzeyip çıkmış, "Bu akşam imkânsız... Haftaya olabilir, hay hay!" gibi ağzına yakışmayan laflar etmiş, sonra yeteri kadar duyamadığından şikâyet ederek ayağa fırlamış, böylelikle onu bir film izler gibi izleyen Coşkun'un da gözleri, giyiminin fiyakasıyla doluvermişti. Düzgün kesimli, kumlu ketenden yazlık siyah bir pantolon kıçında! Üstten birkaç düğmesi açık kısa kollu, beyaz bir gömlek sırtında! Burunları parıl parıl parlayan ayakkabılar ayağında! Hele şu kulağına yasladığı gümüş rengi telefon! Tertemiz saç tıraşı ve saçlarının kıyak kesimi de cabası!

Konuşması biter bitmez yerine dönmüş, masanın üzerine abanıp etrafı da kolaçan ederek "Yaklaş, yaklaş!" demişti. Coşkun istemeye istemeye eğilmiş ve duyduklarıyla vallahi kanı damarında donmuştu. Söylediğine göre Feridun'u kıyma makinesinden geçirmişti ağbisi! İliğiyle, kemiğiyle, siniriyle, kıkırdağıyla bir ay boyunca ağır ağır makinede çekmiş, Kozluklu'ya hayrına dağıtmıştı. Böylelikle hem yaptık-

ları Feridun'un yanına kâr kalmamış, hem Kozluklu'nun da midesi bayram etmişti. Nasılmış ama? Sevinmemiş mi yoksa? Yahu zil takıp oynaması gerekiyormuş? Başına onca belayı saran puştu hakladığı için ağbisine ne kadar teşekkür etse az değil miymiş? Neyse canım, teşekküre gerek yokmuş. Hem zaten ağbisi olayın duyulmasından korkup kaçmış, yurtdışına mı gitmiş ne! Kendisi bile bilmiyormuş nereye gittiğini. Eee, nesi varmış? Neden sararıp solmuş birden? Hem nereye gidiyormuş canım! Otursunmuş biraz daha! Tabakhaneye bok mu yetiştirecekmiş. Anlatacakları da daha bitmemiş!

Çok değişmiş Kozluk, çok! Yüzde yüz! Orospular mesken tutmuş Kozluk'u! Öyle laf icabı değil ama. Hakiki orospular! Hem de analı kızlı! Bildiği Nataşa! Yalnız kendisi değil, kahveden çocuklar da görmüş kadını iş üstünde. Hem de defalarca. Kızının da anasından farkı yokmuş hiç. Mahalleye taşındıkları günden beri çoluk çocuğa kötü örnek oluyorlarmış. Hadi Allah o orospunun cezasını vermiş, eskiden sikiştiği günleri hiç durmadan hatırlaması ve kendisini affettirene dek dua etmesi için yatağa mahkûm etmiş geberip gidene kadar, ama ya kızı! Bu kız giyimi kuşamıyla, yürüyüşü ve rahat davranışlarıyla anasının kötü mikrobunu Kozluk'a yayıyor, onun sinirini tepesine çıkarıyormuş. Mesela etek giyiyormuş ama muhakkak donu görünüyormuş; tişört giyiyormuş ama memeleri muhakkak ortadaymış; pantolon giydiğinde ise, alimallah, gözü kayan kırk yıl cehennemde yanarmış, öyle dar!

Ama Coşkun merak etmesinmiş! Hepsinin hakkından geleceklermiş! Yok birtakım yeni işlere başlamış... Yok hiçbir tehlikesi olmayan bu işlerden parmağını kımıldatmadan "bok gibi para" kazanıyormuş... Yok bundan sonra bu işlerin tümüne Coşkun'u da ortak edecekmiş... Ha unutmadan... Sami götlük etmişmiş, her sokağında bin kerhanenin

barındığı Beyoğlu'nda bir tiyatroya takılıyormuş artık ve basbayağı artist sanıyormuş kendisini teresss...

Aa Löp Et'i unutmuş! Döndüğünden beri hiç görmüş mü onu? Vallahi görse de tanıyamazmış! Her gün etle beslendiğinden semirmekten tanınmayacak hale gelmiş hayvan. Dur, en iyisi yarın sabah tasmasından tutup getirsin, kapının önüne bağlasınmış, bağlasınmış da, Coşkun da bir zamanlar canı kadar sevdiği köpeğine kavuşsunmuş!

Dünyanın Polis Karşıtı İlk Köpeği: Löp Et

Anası onu, kışın var gücüyle Kozluk'un üstüne abandığı ve baştan başa beyaz bir örtüyle örttüğü günlerden birinde, bir inşaatın karanlığında üç kardeşiyle birlikte doğurmuş, sonra yavrularını terk ederek karın doyurmak gayesiyle sokaklara savrulmuştu. Yavrular daha bağırmayı bile bilmediklerinden, birbirlerine sokulmuş, ne beklediklerini bilmeden beklemeye başlamışlardı. Fakat insan yahut hayvan, ne beklediğini bilmeli muhakkak! Beklenen bilinmeyince, beklenmedikler kapıyı çalmaya başlar çünkü. Onların kapısını ilkin soğuk çalmış, zangır zangır titremişlerdi. Ardından açlık! Birbirlerinin ıslak, eciş bücüş gövdelerine saldırıp somurmayı denemişlerse de bir netice alamamışlardı. Sonra yalnızlık! Dışarıdaki rüzgârın uğultusundan başkaca ne bir ses ne de nefes! Nihayet ölüm! Gelir gelmez, oyalanmadan koyulmuştu işine. Bir can, iki can, üç can... Derken... Gürültülü şakalarıyla onlar gelmişti sonra. Coşkun, Cansın ve Sami! Ölüm onları görünce işini yarım koyup üst katlara savuşmuş, böylelikle dört yavrudan biri, hâlâ bir inip bir kalkan göğsüyle hayatta kalmış ve Coş-

kun'un merakla uzanan eline, sırtını bir kedi gibi kamburlaştırarak ve elini kapıya kıstırmış bir çocuk gibi cırlak sesler çıkararak karşılık vermişti. Belli ki ne olduğuna dair kesin bir fikri yoktu!

Cansın kucaklayıp havaya fırlatmıştı onu. Öldürmek değildi maksadı. Sevgisini alışılmadık biçimlerde göstermeyi biliyordu yalnız. Yere yapışan hayvanın gıkı çıkmamıştı. Coşkun'la Sami öfkeden kudurmuş, Cansın onun gücünü kuvvetini sınadığını, dayanıklılığını artırmak gayesi güttüğünü söyleyerek kendisini savunmuş, yine Coşkun'la Sami eğer gerçekten bunu istiyorsa kasaptan et yürütmesi gerektiğini söylemişlerdi. Cansın da koşarak kasaba gitmiş, ağbisinin kıyma çekmek için arkasını döndüğü sıra bir salkım dana ciğerini kaptığı gibi sokağa fırlamış, boynuna astığı ciğeri getirip hayvanın önüne bırakmıştı. Buna da itiraz etmişti Coşkun! El kadar yavrunun çiğ et yiyemeyeceğini söyleyerek Sami'nin yardımıyla inşaattaki kalaslardan birini parçalarına ayırmış, rüzgâr almayan bir köşede ateş yakmış, etraftaki boş tenekelerden birini tepeleme karla doldurup ciğeri içine koymuş, bir güzel kaynatmış, soğumasını da bekledikten sonra nihayet hayvanın önüne bırakmıştı.

O da löpür löpür bu ciğer parçasına hırlaya gürleye yumulmuş, midesini patlayasıya doldurduktan sonra bir temiz uyumuş; biraz yemek, biraz uykuyla hayata tutunan cümle mahlukat gibi o da hayata tutunmuştu.

Uyuduğu sıra ona bir ad verme telaşına da düşmüşlerdi. Ancak birinin önerdiği isme öteki burun kıvırmış, birinin bayıldığı isme diğeri itiraz etmiş, ortak bir isimde anlaşamayınca, hayvanın henüz bir yavru olduğu düşünülerek bu iş zamana bırakılmıştı.

Boğazına, kendi boğazlarından daha çok özen gösterdiklerinden, iki ayın sonunda parlak tüyleri, akıllı bakışları ve

iri gövdesiyle göz doldurur hale de gelmişti hayvan. Fakat aralarında fikir birliğine varamadıklarından hâlâ bir ismi yoktu. Üstelik yaradılış itibariyle hayvan maalesef tembel mi tembeldi! Yalnızca yemek için uykusundan uyanıyor, karnını doyurduktan hemen sonra tekrar uyuyordu. Bilhassa Cansın'ın bir köpekte olmazsa olmaz özelliklerden gördüğü, uzağa fırlatılan bir tahta parçasını geri getirme, koku tanıma, "yakala, ısır, tut, otur, kalk" komutlarını idrak edebilme gibi meziyetlerden fersah fersah uzaktı. Uyuyor, uyanıyor, yiyor, içiyor, bazen biraz oyun oynuyor, oyundan çarçabuk sıkılıp yahut yorulup yine uyuyordu. Diğerleri şiddetle karşı çıkıyorlarsa da Cansın, ona "Löp Et" diyor da başka bir şey demiyordu bu yüzden.

"Löp Et aşağı! Löp Et yukarı!"

Tabii, ne aşağı ne de yukarı Löp Et'in umurunda olduğundan Cansın basıyordu küfürü! Sonra Coşkun ve Sami'ye dönüyor, doğasında vahşilik olan hayvanı süt kuzusuna çevirmekle suçluyordu onları. Aslına bakılırsa, hayvanın yürüyemeyecek kadar şişmanlaması onların da canını sıkmıyor değildi, fakat Cansın'ın şiddet dolu yöntemlerine olur demek de gelmiyordu içlerinden. Kafası dalavereye yatkın Cansın nihayet bir gün, kendince bu çok ciddi soruna bir çözüm bulduğunu düşünüp karşılarına geçmiş ve onlara sorular sormuştu:

– Aynasızlar, köpeklerini eğitmiyorlar mı?

(Eğitiyorlar!)

– Aynasızların köpekleri hırsızı, eşkıyayı tanıyor mu?

(Tanıyor!)

– Löp Et de aynasızları tanıyamaz mı?

(Tanır!)

– Peki, Löp Et bir aynasızı yüz metreden tanısa fena olmaz mı?

(İyi olur!)

– Diyorum ki, Löp Et bizi aynasızların gazabından korusun!

(Korusuuun!)

Çok afili buldukları bu soruların cevapları kafalarında alt alta dizilince, Coşkun ve Sami fikir değiştirmişler ve çalışmalara da hemen başlamışlardı. Hem de ne için? Dünyanın polis karşıtı ilk köpeğini eğitmek için! Ağızlarıyla siren sesi yapıyor, Löp Et'i kovalıyor, Löp Et'i koşturuyor, hatta bir sopayla korkutuyorlardı onu.

Löp Et'in canı çıkıyordu bu çalışmalar sırasında. Daha ilk haftanın sonunda kilo vermiş, bayağı süzülmüştü. Sonunda olmayacak bir işe de kalkışmış, bir polis giysisi bulmayı kafalarına koymuşlardı. Öyle ya, polis giysisi olmadan, polis karşıtı olabilir miydi bir köpek? Her türlü ihtiyaçlarını kolaylıkla temin ettikleri hurdalığı uzun uzun taramış, altını üstüne getirmişlerdi de emellerine nail olamamış, nihayet, zabıta, garson, komi gibi personel giysisi diken bir konfeksiyonda çalışan birine biraz para vererek bu işin üstesinden gelebilmişlerdi. Polis giysisi, Löp Et'in eğitimine apayrı bir hava katmıştı. Üç tahta parçasıyla bostan korkuluğu gibi bir şey çatıp, üzerine bu giysiyi geçirmişlerdi ve sonra...

Löp Et, bak bu aynasız!
Löp Et, yakala aynasızı!
Löp Et, tut aynasızı!
Löp Et, yapış aynasıza!
Löp Et, kap şunun silahını!
Löp Et, getir aynasızı!
Löp Et, dişle aynasızın götünü!
Koparrr, Löp Et!

Löp Et'in tam gaz devam eden eğitimi bir gün ansızın kesilmişti. Sahiplerinin başı, Feridun adında biriyle belaya

girmişti de ondan. Coşkun bir tarafa, Cansın bir tarafa, Sami bir tarafa ve tabii Löp Et de bambaşka bir tarafa savrulmuştu. Üç sahibi aynı anda yer yarılıp da içine girmiş gibi ortadan kaybolduğunda Löp Et bunalıma girmiş, onları köşe bucak aramış, günlerce ağlayıp sızlanmış, nihayet Kozluklu çocukların eline düşmüş, kaderine razı olup onlarla hoşça vakit geçirmeye de başlamıştı. Nerede bir polis görse havlıyor, bunu yaparak çocukları çıldırasıya sevince boğuyordu. Bir süre sonra Sami ortaya çıkmış, sevinçten bacaklarına sarılan hayvanı götürüp evinde beslemeye karar vermişti. Ancak dertli anası, kendi boğazlarına bile yetemediklerini söyleyerek sitem etmişti ona. Tam da o günlerde, dere kenarındaki evlerin yıkımı için belediye ekipleri gelmiş, bu evlerde yaşayanlar, *–tabii Sami, ihtiyar anası ve güzeller güzeli karısı Dilber de–* kendilerini yerden yere atmışlar, sonunda işe polis karışmış, işte bu dakka Löp Et ismini hiç de hak etmediğini gösterme fırsatını yakalamış, polislerin üzerine yiğitçe atlayarak onların bacaklarını ısırı ısırıvermeye kalkışmış, işte bu kahraman tavrıyla dere kenarında yaşayan kim var kim yok herkesin sevgilisi olup çıkmış, tansiyonu yüksek bu hadisenin ardından Sami'nin anası bile onu beslemekten gurur duyar olmuştu.

Löp Et'in rahat ve mutlu bir hayat sürdüğü söylenebilecekken bir gün çıkagelmişti Cansın. Sami'yle sokak ortasında hırlaşmışlar, sebebini kimselerin bilmediği bu dalaşmanın neticesinde birbirlerine girmişler, hatta birbirlerinin gözünü oymaya kalkışmışlardı. Hoş, herhangi bir mücadelede hasmının gözünü oyacak olan yalnızca Cansın'dı ve iri cüssesiyle onu devirecek adam daha anasının karnından doğmamıştı ya, neyse. Cansın, yaka paça dağınık halde oradan ayrılırken Löp Et çalınmıştı gözüne. Hayvan, anasıyla babası birbirine düşmüş çocuklar gibi üzgün görünüyordu. Cansın da öfkeli bir ebeveyn gibi davranarak tam da, onu

kulağından çekip yanında götürmüş, kasabın önüne bir zincirle bağlamış ve kendi kurallarınca onu eğitmeye başlamıştı. "Sosyete köpeği mi oldun lan sen! Kenarın iti seniii!" diyordu misal severken. Sırtına, karnına "sevgiyle" indiriyordu yumruğu, tekmeyi.

Kozluklu çocuklar onu ilk zamanlar yalnız bırakmamışlar, sık sık ziyaret ederek eğlendirmişler, ancak Cansın'ın azarlarının yanı sıra oyuna fazlaca daldıklarından zamanla bu işi boşlamışlardı. Löp Et de eski güzel günlerin hatıralarıyla dopdolu, melankolik bir köpek olup çıkmıştı bu yüzden. Surat ifadesi bile değişmişti. Dere kenarındaki canlı, ışıl ışıl o Löp Et gitmiş; yerine ölgün bakışlı, düşük çehreli, basbayağı kederli bir hayvan gelmişti. Hareketsizlikten yine şişmanlamaya başlamış, miskinleşmişti.

Cansın sert davranarak onu canlı tutabileceğini düşündüğünden dövmeye de başlamıştı. Löp Et iyice içe kapanmıştı o zaman. Cansın da daha çok sertleşmiş, günlerce yemek vermeyerek onu cezalandırma yoluna gitmişti. Löp Et bu cezaya tepkisini kendisini uykuya vererek göstermiş, günlerce uyumuş, önüne konulan yemeği dahi yemeyerek protesto etmişti. En sonunda tahammülü kalmayan Cansın onun sırtına ölümcül tekmeler geçirmeye başlayınca hayvan iğne ipliğe dönmüş ve açlıktan neredeyse ölecek hale geldiğinde mücadelesinden bezmiş, gelen geçene havlayıp hırlayarak tam da Cansın'ın istediği gibi bir "it"e dönüşmüştü.

İç burkan acı bir çığlık sıcak havanın içinde yol aldı ve kafasını pikabın kaportasına bir deve kuşu gibi gömmüş haldeki Coşkun'un kulağına vardı. O da işini hemen bırakıp ön tarafa koştu. Etrafını saran her yaştan çocuğun arasında yerde yatan Lôp Et'i gördü. Hayvan hırlıyor, tuhaf, kesik kesik sesler çıkarıyordu. "Zümrüt" adı çocukların ağzında dolaşıyor, hayvanın üstüne tenekeyi iterken onu gördüklerine dair yeminler ediyorlardı.

Öyle sinirlendi ki Coşkun, ayakkabılarını bile çıkarmadan hemen eve girip onun karşısına dikildi. Bu haltı neden yediğinin hesabını sormaktı niyeti, fakat çakmak çakmak gözlerle karşılaşınca ne diyeceğini şaşırdı. Gözlerini kaçırarak, "Şeyy, hayvanın üstüne kaynar su dökülmüş!" dedi. "Dökülmedi, ben ittim!" dedi o dik bir sesle. Sonra, kapanmak nedir bilmeyen çenesi açıldı ve car car konuşmaya başladı: Şöyleymiş de böyleymiş de, bıkmış usanmış da... Şaşırdı Coşkun. Ondaki korkusuzluğa! Ölümü, öldürülmeyi aklına hiç getirmeyişine. Kısa süren bu şaşkınlığın ardından boğazı yırtılırcasına haykırdı: "Ne istedin hayvandan? Allah

korkusu da mı yok hiç sende!" Bunları söylerken kadının üstüne yürüyordu. Niyeti onu iyice bir korkutmaktı. Fakat korkmak ne kelime, dimdik duruyordu kadın. O da ne yapması gerektiğini o anda idrak etti ve onun kafasına yapıştı. Ancak kadın kuvvetli bir silkinişle elinden kurtuldu ve arka tarafa koştu. Tülbendi Coşkun'un elinde kaldı. Şayet çenesi dursaydı, bırakacaktı peşini. Ancak ne bağırması durdu ne de bıktığını söylemesi. O zaman ardından koşarak az önce kaygan bir su samuru gibi elinden kaçırdığı kara saçlarına yapıştı ve sürüklemeye başladı. Saçlarını derisinden koparır gibi çekiyor, bütün oynak kemiklerini kırmayı, bacağını baldırını kökünden ayırmayı, iliğini kemiğini kurutmayı, onu ağlatmayı, onu inletmeyi, pişmanım billahi dedirtmeyi istiyordu. Oysa küfrediyordu kadın. Delirmiş gibiydi. Çıldırmış gibiydi. Büsbütün çeneye dönüşmüş gibiydi. Coşkun'dan kurtulmaya çalışmak yerine direniyor, hatta saldırıyor, yüzüne tükürüyor, "Defol git burdan!" diyordu. En sonunda bir elini boynuna dayayıp nefes almasını engelledi Coşkun ve diğer eliyle de dilini yakalayıp çekmeye başladı. Hırıltılar arasında küfürleri duyunca tüm gücüyle çekip kopardı ve dünya birden müthiş bir sessizliğe kavuştu.

"Coşkun! Coşkun!"

Korkunç bir kâbustan uyanır gibi yanındakine baktı Coşkun.

"İşte!" diyordu yanı başındaki Cansın, "Geçende sana bahsettiğim kız bu!"

Onun başıyla işaret ettiği yöne sadece bir an baktı Coşkun. Aklı Zümrüt'teydi. Onun çirkefliğinde. Onun fenalığında. Gerçekten de onunla alt alta üst üste güreşmiş gibi nefes nefeseydi. Sırtından ter süzülüyordu. Sonra birdenbire tüm bu yaşananlara kimin sebep olduğu fikri, bir asit damlası gibi düştü aklına: Cansın! Löp Et'i getirip kapının önüne bağlayan da, her gün altından kan sızan torbalar do-

lusu ciğeri getirip bırakan da oydu. Dönüp "Nasıl getirdiysen öyle götür şu iti!" dedi. Başkaca ne bir söz ne de bir ses.

"Ne?" dedi Cansın onu duymamış gibi.

"Götür şu iti burdan!" dedi Coşkun bir daha.

"Götür şu iti burdan!" upuzun bir cümleydi aslında. Coşkun'un anlatmak istediği ne varsa, tamamını içinde barındıran bir cümleydi. Cansın bu cümleyi baştan sona anladı ve büyük bir ihanete uğrayanlar gibi kahırlı bir bakış fırlattı. Sonra tek kelime etmeksizin Löp Et'e doğru yürüdü. Çocuklar aralandılar. Onun yaklaştığını gören hayvan da ayağa kalkıp havlamaya yeltendi, ancak buna gücü yetmedi. Cansın ipini bileğine doladığı hayvanı çekmeye başladı. Hayvanın bağırtısıyla evlerin camları zangır zangır zangırdadı. Çocuklar da ipinden kopan topaçlar gibi onların peşine takıldılar. Beş on adım atmıştı ki dönüp arkasına baktı Cansın. Coşkun'a. Bu bakışla son bir şans tanıdı sanki ona. Bir karşılık bekledi. Öfkesinden kudurmasını, kendisine hâkim olamayıp üstüne atlamasını, ana avrat dümdüz gitmesini, ağzını burnunu çarşamba pazarına çevirmesini...

Ancak hiçbir tepki göstermeksizin öylece durdu Coşkun. Mesafeli, soğuk, kararlı bir metal gibi tam da. Kolları, kopuk iki dal parçası gibi sarkıktı iki yanında. Aslında öfkesinden kuduruyordu kudurmasına, Cansın'ın dişlerini ağzına dökecekti dökmesine, ağzını burnunu çarşamba pazarına çevirecekti çevirmesine de... Şayet geçmiş tüm görkemiyle gözlerinin önünde belirmeseydi! Dişlerini sıktı, öylece durdu. Sırf geçmişe hürmeten.

Geçmişe Hürmet

Dünya, Ar Damarı Çatır Çatır Çatlamış Kadınlarla Doldukça

Onlar üç arkadaştılar; bir de yalnız dünya vardı. İş güç yoktu. Para pul yoktu. Seven sevilen yoktu. Beklenen, özlenen, yolu gözlenen kimse yoktu. Ellerinde kafa dağıtmaya, kafa bulmaya, kafa dumanlamaya, kafa cilalamaya yarayacaklar vardı yalnız. Cepteki mangır neye yeterse, içer, çeker, çakar, anlata anlata ağırlıklarından kurtulur, hafifler ve kolaylıkla yükselerek arza, yaşadıkları şehri ve kâinatı yukarıdan seyreyler, dönen dolapları ve devranı anlamaya çalışırlardı. Ne vakit uykuda ne vakit uyanık olduklarını, ne kendileri ne de başkaları bilirdi. Kâh hurdalıkta kâh otobanın kenarında sere serpe uzanıp gökyüzünü seyrederlerdi. Öyle pek mühim meselelerden konuşmazlardı. Ne baştaki hükümetin yanlış kararları, ne dünyayı saran çevre felaketi, ne Avrupa Birliği, ne savaşlar ne de bir alçalıp bir yükselen ve günü en yüksek değerle kapatan borsa. Maçlardan konuşurlardı en çok. Tuttukları takımın onbirini, dizilişini, taktiğini hararetle tartışır, geçen haftanın, geçen ayın, geçen yılın maçlarından, bu maçlarda Ahmet'in, Mehmet'in, Ali'nin, Veli'nin son anda kaçırdığı gol pozisyonlarından, kaçan bu fırsatlar

yüzünden takımın perişan olduğundan, bu antrenörle bu takımın iflah olmayacağından, bu başkanın kulüpten çok cebini düşündüğünden, yabancı transferlerin kulübe yarardan çok zarar verdiğinden ya da mutlaka vereceğinden bahis açarlardı. Kaçırılan her gol pozisyonuyla hayatlarının yolunda gitmediği, bundan sonra da gitmeyeceği perçinlenirdi. Takımlarının talihi ile kendi kişisel talihleri arasında görünmez bir bağ kurar, her yenilgide harap olurlardı. Ah, taraftarı oldukları takım bir tıkır tıkır oynasa, bir sıralasa golleri peş peşe; her şeyin bir anda yoluna gireceğinin, raydan çıkan trenlerin, rotasını şaşırmış gemilerin ve dahi kuş kervanlarının derhal belini doğrultacağının delili olacaktı bu; fakat bir türlü olmaz, nedense tüm goller son anda kaçar, takım her seferinde telef olurdu.

Bazen de bir film, bir artist ya da bir şarkıcıdan bahis açarlardı. Üçü de, "karı gibi kıvırtmayan", yalnız şarkısından türküsünden değil, aynı zamanda hal ve tavırlarından da fakirin fukaranın halinden anladığı belli olan, parayı bulduktan sonra ana babasına sırt çevirmeyen, geldiği yeri unutmayan, sulu zırtlak magazin programlarında görünmeyen, karısı ya da sevgilisiyle uygunsuz vaziyette kameralar önünde görünmekten kaçınarak başka erkeklerin iştahını uyandırmaktan imtina edenleri takdir ederlerdi. Sevmediklerine gelince! Şu sayılanların tamamını ve daha fazlasını yapanlardı ki bunların çoğu kadındı. Karı gibi kıvırtmak, baldır bacak sergilemek onların asli göreviydi zaten. Muhabbet koyulaştıkça kadın "artiz"ler arasında sıkı bir güzellik kıyasına da girişirlerdi. Bak işte bu, uzun uzun tartışılacak bir konu olur çıkardı. Bayağı bir uğraştan sonra birinin boncuk mavi gözlerinin, diğerinin taş gibi sıkı ve dolgun bacaklarının, ötekinin kalkık poposunun harmanlandığı doğaüstü bir yaratığın resmi çıkardı ortaya.

Hava kararıp gökyüzündeki yıldızlar birer fener gibi yan-

maya başladığındaysa, o saate kadar çenelerini yoran kadınların tümünün aslında birer "orospu" olduğu fikrine varmış olurlardı. En çok da Cansın! Zira onun için her mevzunun kilit noktasıydı ar namus. Her konuşma, namus dolu bir ovaya varana kadar usulen takip edilmesi gereken bir yoldan başka bir şey değildi onun için. "Ar namustan başka bir şeyimiz yok bizim!" derdi. "Başka ne için hayattayız!" derdi. "Ne paramız ne de son model arabamız var bizim!" derdi. "Her şey vesile, ar namus asıl mesele!" der, sohbetin lokomotifi kesilirdi. Kadınların, kendileri gibi masum genç erkekleri kışkırtmak için numaralara kalkışmayacakları bir ovada huzur içinde yaşamaktan başkaca dileği yoktu onun. Sahilde baldırını bacağını açarak dolaşan, göz süzen, ceplerinde para olmadığı için kendilerine yüz vermeyen şımarık kızlarla, bedenlerini para karşılığı satan ucuz kadınların esamesinin okunmadığı bir yerdi bu ova. Tertemiz, huzur dolu, fitneden fuhuştan fersah fersah uzak. Ona göre, ekmek parası için "ev işi"ne giden Kozluklu kadınlarda da vardı birtakım numaralar. Gözüyle görmemişti ama duymuştu. Birçoğu çalışmaya gittikleri evlerin kapı arkalarında para karşılığında iş pişiriyorlardı. Bu soysuzluk daha ne kadar sürecekti! Dünya, ar damarı çatır çatır çatlamış böylesi kadınlarla doldukça ne yapılabilirdi! İnsan, haysiyetine halel gelirse yaşayabilir miydi! Ya bu kadınların onuru ayaklar altına alınmış kocaları, babaları, ağabeyleri... Onlar, geceleri başlarını yastığa bıraktıklarında akreplerle, çıyanlarla mı boğuşurlardı düşlerinde! Bu namussuz kadınların cezasını kim verecekti! Onları arlı hallerine döndürmek için kendilerine düşen görevler neydi! Bir delikanlı, yanlış işler yapmadan nasıl hayatta kalabilirdi! Nasıl sürdürebilirdi yaşamını, gururunu ayaklar altına paspas gibi sermeden!

Onun bir gün bile okula gitmemiş, fen, matematik yahut sosyal bilgiler gibi derslerin yüzünü görmemiş olmasına

rağmen, böyle fiyakalı laflar etmesine şaşardı Coşkun en çok. Sanki yüksekçe okullarda okumuş, eli kağıda, gözü kaleme alışmış, bolca mürekkep yalamış, bunca işten yılmayıp yorulmayıp dere tepe dolaşmış, dünya âlem hakkında kafa yormuş bir adama benzer çıkardı gözünde. Hani esen rüzgâra, çağıldayan dereye, sessiz toprağa, durgun dünyaya kulak vermiş, sabrı, ihaneti görmüş duymuş, ekmeğini bölmüş yemiş, suyunu kana kana içmiş de nihayet şu cihanı boydan boya anladığına kâni olduktan sonra otoban kenarındaki şu biçare Coşkun'la şu ucube Sami'yle takılayım diyerek yanlarına uğramış gibi bir hal sezerdi. Epey havalı da bulurdu onu. Beş parasız oldukları günlerde bile giyinip çıkardı da ortaya, kalıplı mı kalıplı, basbayağı yakışıklı bir adama benzerdi.

İşte o günlerde, zil zurna sarhoş olana dek Haliç'in dibindeki hazinelerin *–çıkarırız ama yarısı bizim diyormuş Capon bilim adamları–*, aya ayak basar basmaz Allahuekber diyen astronotların *–başka ne diyeceklermiş, meraba televole mi–*, Kızıldeniz'de tuzlu suyla tatlı suyun birbirine karışmadığını gören Kaptan Kusto'nun suratının alacağı şeklin *–hortlak görmüşe dönmüş ama eğer o güne dek mübarek Kuran'ı okusaymış şaşırmazmış o kadar da–*, Nuh'un gemisinin aslında bilim adamları tarafından çok uzun zaman önce Ağrı'da bulunduğunun *–Türkiye'ye turist akını başlamasından korktukları için gizliyorlarmış bunu–*, Antalya taraflarında uzaylıların sık sık görüldüğünün *–uzaylılar da ağızlarının tadını biliyor ve Rus kızlarını röntlüyorlarmış aslında–* ve daha birçok havadan sudan mevzuun konu edildiği sohbetlerin içinde kaybolur giderlerdi.

Sonra

Sonra birden susarlardı.

Üzerine yayıldıkları toprak altlarından kaymaya, dünya yalnız onlar için dönmeye başlardı da ondan. Döner, öylesine güzel dönerdi ki dünya, hâlâ dönmediğine inanan varsa eğer, Kuran'a el basarlardı gözleriyle gördüklerine dair.

Ve sonunda öylesine artardı ki dönüş hızı dünyanın, etraftaki ağaçların dala budağa, yaprağa meyveye, köke sapa, kurtçuğa tırtıla, damara kıymığa, yeşile siyaha, mora pembeye tel tel ayrıldığını; üzerine yayıldıkları toprağın taşa kuma, suya sele, madene minerale, ana zerreye tel tel dağıldığını; yanı başlarındaki otobanda hızla yol alan araçların cama tekerleğe, janta direksiyona, demire çeliğe, fara aynaya tel tel parçalandığını görürdü gözleri hayretler içerisinde.

Her şey dönmeye başlayınca, malum insanoğlu da an an ayrışıyor tabii. Onlar da geçmişe, geleceğe, şimdiye bölünüyor ve dilleri çözülüp anlatmaya başlıyordu bir bir.

Kafayı her bulduğunda, genç irisi o kızı hatırlardı Sami. Eli kolu, kıçı başı nal gibi iri mi iri o kızı. Anasının bir haftalığına köye gittiği, dönerken oğlunun koynuna sokup karı etmesi için getirdiği, boylu boslu ve yanında değil Sami'nin hemen her erkeğin kendisini bir nebze eksik hissedeceği o kızı.

Loş odanın ortasında oturmuş, kocası olacak adamı, Sami'yi bekliyormuş o akşam. Yüzünde irili ufaklı siğillerin tümüyle Sami kapıyı aralayıp içeriye göz gezdirince, bir karaltı halinde görmüş onu. Kapının açıldığını görünce kafasını kaldırıp bakmış o da, sonra hemen önüne eğmiş.

Yok canım! Eğer öyle başını önüne eğen kızlardan olsa Sami'nin aklında kalır mıydı hiç? Aksine, kapının açılmasıyla gözlerini Sami'ye dikmiş, dikmiş ya, odaya girip girmemekte, bir adım daha atıp atmamakta kararsız kalmış Sami. Korkmuş da biraz. Bir metre altmış santimlik boyu, kasap Hayri'nin çengeline takıp vitrine koysan kimsenin dönüp bakmayacağı mini mini cüssesiyle bir solucan gibi hissederek kendisini, adeta sürünerek yanaşmış, diz çök-

müş yanına. Hiç konuşmadan, Allah katında kendilerini karı kocalık mertebesine ulaştıracak hocayı beklemeye başlamışlar. Sami'nin anası önde, hoca efendi arkada içeri girdiklerinde bunlar bir miktar toplanmışlar ya, Sami'nin haşmetli toparlanışı yanında kızınki pek sönük, pek yapmacık kalmış. Hele hoca efendi gözlerini kapayarak gevrek gevrek okumaya başlayınca, kızdan yayılan ekşimsi bir koku *–artık giydiği kat kat gömlek, yelek, hırka yüzünden mi yoksa her vakit öyle koktuğundan mı bilinmez–* önce Sami'nin burun kıllarını, sonra da o güne dek varlığından bile haberdar olmadığı erkekliğini uyarmış. Hocanın gitmesini sabırsızlıkla beklemeye başlamış. Hoca uzattıkça uzatmış. O, kendisine yolladığı nimet için şükrediyormuş yaradana. İnanamıyormuş da bir türlü. Bir mucize bu, diyormuş. Ya rüyaysa diyor, uyanmaktan korkuyormuş. Hoca okuyup üfledikçe kafasını azıcık yana çevirip az sonra karısı olacak dilberin gülcemaline bakmak da istiyormuş; fakat hem anasından hem de hoca efendiden çekindiği için bakamadıkça renklenen hayal gücünün de tesiriyle, aklından geçenler yüzünden az kalsın pıtır pıtır boşalıverecekmiş ar suyu.

İnsan hayatı ikiye, üçe, beşe bölünür bazı olaylarla. O güne dek anacığıyla Kozluk deresinin kenarında her yağmurda suyun bastığı iki göz evde, varla yok arası yarı aç yarı tok geçen Sami'nin hayatı da o günden sonra ikiye bölünmüş. Dilber'den önce, Dilber'den sonra diye anlatmaya başlamış her şeyi.

Bünyesi hayli zayıftı Sami'nin. Erkenden sızar, Dilberli rüyalarına dalardı.

O vakit, içtikçe gıdasını alan bir hayvan gibi semiren Cansın sazı eline alır, Dilber'in yürüdüğü yolları sarsan heybetinin kahvedekileri aşka getirdiğini söylerdi. Güya Kozluk kahvesinde sabahtan akşama vakit geçirenlerin hepsi kadının endamı yüzünden deliye dönüyormuş. Bir

gün bir köşede sıkıştırabilme umuduyla gözlerini orasından burasından alamıyor, ancak o koca memelerin, o koca kıçın neresine nasıl yetişeceklerini de bilemiyor, neresinden başlayacaklarını bilemedikleri bu ziyafetin heyecanıyla her akşam karılarına saldırıyorlarmış bu yüzden.

Sami'nin evlendikten sonra evden nadiren çıkmasının da kahvedekileri kışkırttığına emindi Cansın. Çünkü karısı ateşli olan adam, bal kovanı bulmuş ayı gibi evden ayrılmazdı ona göre ve böylelikle diğerlerine de cennetin yerini bildirirdi, istemeden de olsa.

İçtikçe Cansın'ın Aklına Düşen

Anası Cansın'ın, o daha beş yaşında, geleceğine dair hiçbir endişe taşımayan mutlu bir çocukcağızken adamın biriyle kaçmış. Terk edilmeye dayanamayan ve iki küçük oğluyla yapayalnız kalan babası da düşmüş ardına. Kozluklu'nun dediğine göre "çok sevmiş kahpeyi". Hangi deliğe girdiyse bulup, evine döndürmekmiş niyeti. Kısa bir zaman sonra, kadının pavyonlarda çalışmaya başladığını görmüş. Üstelik Beyoğlu'nda her sokak arasında mantar gibi biten pavyonlardan birinin kapısında bir gece yarısı "Gönlüm geçti senden be, düşme peşime, veletlerini de seni de bir daha görmek istemiyorum," diyerek köpeklemiş bunu. Hatta birilerine dövdürtmüş de galiba.

Eh gururu sokak ortasında kaldırım taşlarına yapışan her erkek gibi Cansın'ın babası da, karanlık bir gecede pusu kurup bir köşeye, başlamış beklemeye. Boşa geçirmemiş zamanı tabii. Öfkesiyle bileyip durmuş ceketinin iç cebindeki ekmek bıçağını. Hayli sarhoş, dökülünce kadın sokağa, fırlamış gizlendiği pusudan, kırk parçaya ayırmak için kendisine yar olmayan günahkâr gövdesini karısının. İki hamle-

de yere devirip başlamış doğramaya. Fazlaca çırpınmamış kadın. Beyoğlu denen iblis yatağında "sıradan" sayılacak bu vakayı görenler başlarını çevirip yollarına devam etmiş. Nihayet polis arabasının sireniyle ayılıp kendisine geldiğinde, insanlıktan çıktığının, elinin yüzünün kana bulandığının farkında bile değilmiş. "Namusumu temizledim," diyor da başka bir şey demiyormuş. Hakikaten misler gibi tertemiz namusuyla boylamış kodesi. Zavallı kadının kanlar içindeki gövdesinin parçalarını toplayıp etraftan, nasıl olduysa vaktinde yetiştirmişler hastaneye. Doktorlar da doktormuş ama! Kırk parçaya ayrılan kadını kâğıt gibi yapıştırıp yaşatıp on gün sonra taburcu etmişler. Sonrasındaysa bir daha ne Kozluk'a uğramış ne de çocuklarını, yani Cansın ve ondan sadece birkaç yaş büyük ağabeyi Mesut'u arayıp sormuş. Zaten canını zor kurtarmışmış.

Kozluk bu hikâyeyle uzun zaman sallanmış. Hatta hikâyenin görkeminden kimsenin aklına beş yaşında anasız babasız kalan Cansın'la ağabeyi Mesut'a sahip çıkmak gelmemiş. O ara, çocukların kimsesiz kaldığından sadece bir kişi haberdarmış: Ev sahibi olacak adam! O da rastladığı Kozluklu'ya, kira gelirinin kendisi için öneminden bahseden ve çok yakında hayata geçirmeyi planladığı işten dolayı kendisini suçlamamaları, hatta mümkünse hak vermeleri yönünde kısa bir konuşma yapmaya başlamış. Kozluklu'dan sessiz bir onay aldığını düşündüğü vakit çocukları kapının önüne koymuş.

Zümrüt'ün demesine göre, Kozluklular sadece yoksul olduklarından değil, aynı zamanda vicdansız da olduklarından, iki çocuğun ortada kalmasına göz yummuşlar. Sonunda büyük oğlan Mesut, kaderine kafa tutmaya karar vermiş. Yoksa böcek gibi ölüvereceklermiş karda kışta. Önce hurdalığa dadanmış. Başlamış toplamaya. Tenekeleri üst üste yığıp inşaatlardan yürüttüğü birkaç kalasın yanını yöresini karton kolilerle beslemiş. Böylece boş arsanın bir köşesine

bir gece sabaha kadar canını dişine takarak, köpek kulübesine benzer bir kulübecik kondurmuş.

Oğlanın bacak kadar boyundan büyük gayretini, beş yaşındaki kardeşi Cansın'a sahip çıkmaya çalışmasını önceleri tüm Kozluklu nafile bulmuş. Hatta içlerinden bazısı, devletin bu iki sabiye mutlaka sahip çıkacağına da inanıyormuş. Ancak İstanbul'un buza ayaza kestiği bir kış gecesinde zavallıların donmamak için yaktıkları ateşle, kulübelerinin küle döndüğünü gördüklerinde, gözlerinde topur topur yaşlarla, biraz da pişmanlıkla kimi yatak döşek, kimi patates soğan, kimi piknik tüpü, kimi de tas tas çorba taşımış. El birliğiyle yeniden inşa etmişler kulübeyi. Yine de tüm bunların kalıcı bir çözüm olmadığını dinleri gibi biliyorlarmış. Nihayet karısını her gün sudan bahanelerle dövdüğü için –*hoş, Kozluk'taki kocalardan, karısını dövmeyene kılıbık dense de ve kadınlar kapı önlerinde toplaştıklarında, ne yapıp edip dayağı hak ettikleri kanaatine varsalar da*– pek de sevilmeyen kasap Hayri, kendisinden hiç beklenmeyen ve herkese örnek olacak bir davranış sergileyerek kendi dükkânında Mesut'un dana parçalamayı, koyun butlarını çengele asmayı, ciğer, yürek sökmeyi, yağı siniri etten ayırmayı, makinede kıyma çekmeyi öğrenerek, hiç değilse bir meslek sahibi olabileceğini ve kasabın arkasındaki, depodan bozma küçük odada kardeşiyle birlikte kalabileceğini söylemiş de herkes rahat bir nefes almış.

"Kasabın arkasındaki odada et yiyerek semirdi bu Cansın iti!" derdi Zümrüt, Cansın'dan Cansın diye bahsetmeyi istemeye istemeye. Cansın gerçek adı değildi de ondan.

Çıkarıp canını ver dese, babası çıkarır verirmiş ona. Televizyonda görüp göz yaşı döktüğü bir şişe şampuan neymiş ki! Adam büyük bir markete girmiş, kozmetik bölümüne doğru hızlı adımlarla yürümüş, aklında sadece göz yakmayan şu bebe şampuanı ve oğlunun bu şampuanı gördüğü an yüzünün alacağı şekil varmış. Altın sarısı şişeciği görünce

yüzünde güller açmış. Ceketin iç cebine sokup kapıya yönelmiş. Tam çıkacakken bangır bangır ötmüş alarm. Ortalık karışmış bir anda. Çeke çeke bodrum kata sürüklemişler bunu. Etrafta koli koli sabunun yığılı olduğu bir depoda bir temiz sopalamışlar. O haldeyken bile şu şampuanın markasını soruyormuş. Bir daha oraya ayak basması durumunda ellerinden canını kurtaramayacağı tehdidiyle tekme tokat kapı dışarı atılırken şampuanın markasını da söyleyivermişler. "Cansın!"

Perişan halde eve döndüğünde başından geçenleri sanki canı hiç yanmamış, sanki gururu ayaklar altına alınmamışçasına hane halkına güle oynaya anlatmış ya, bir de başka bir marketten parasını tıkır tıkır sayarak satın aldığı Cansın marka şampuanı çıkarıp oğluna uzatmış ya, "Ulan pezevenk, Cansın Cansın dedin başımı belaya sardın, al sana Cansın!" diyerek oğlunu katılasıya güldürmüş ya, işte bu olay, ertesi gün tüm Kozluk'a yayılmış ve artık o günden sonra herkes Cansın diye çağırmaya başlamış oğlanı. Gerçek ismini hatırlayan da kalmamış bir zaman sonra.

Onu okula göndermek kimsenin aklına gelmemiş ve yine Zümrüt'ün deyişiyle "azgın bir it" gibi büyüyerek delikanlılığa varmış. Öyle fena, öyle ele avuca sığmaz olup çıkmış ki, daha çocuk yaştaki bir iki kızı allem edip kallem edip kasabın arkasındaki şu depodan bozma odaya sürüklediği bile olmuş. Sokakları ana baba belleyen bu oğlanın işleri o kerteye varmış ki, daha on üçünde bir kızı kasaptaki buzdolabında butların arasında saklamışlığı bile varmış. Ailesi tarafından bulunup donmaktan son anda kurtarılan kız *–taş yağacak başımıza diyordu Zümrüt–* şikâyetçi olmadığını söylemiş, Cansın'ın kendisine zarar vermediğine yeminler etmiş. Mesut ağbisinin döktüğü dilin de hayrına, kodese tıkılmamış da karakola çekilerek sopalanmış bu "azgın it".

"... ya on üçümdeyim ya on dört, şimdi tam hatırlamıyorum, iyi mi. Sabahın soğuğunda dürttü annem. 'Coşkun, uyan oğlum!' Ortalık zifiri zindan. Tükürsen, havada donar tükürüğün. Kıçım başım dondu giyinirken. Düştük sigortanın yoluna. Minibüs çukurlara girip çıkıyor, girip çıkıyor. Şoför mahsus yapıyor sanıyorum ben, iyi mi. Annem de içinin dışına çıktığını söyleyince 'Hemşerim, adam gibi sür süreceksen, yoksa o direksiyonu kıvırır münasip bir yerine...' diyeceğim geliyor. Susuyorum! Niye olacak, en fazla kırk beş kilo çekiyorum da ondan, *sinek sıklet* anlayacağın.

Hastane ana baba günü. Her yan insan kaynıyor. 'Seyyardan iki poğaça al, aç biilaç olmaz,' diyor annem. Gidip alıyorum. Giriyoruz röntgen kuyruğuna. Karı kız, çoluk çocuk, bekliyoruz. Hınca hınç. Annemin eli kasığına gidiyor, belinden ikiye katlanıyor. Oturanlardan biri, insafa mı geliyor artık, yer veriyor. Ben de kağıdı açıp uzatıyorum poğaçanın birini. 'Sen ye oğlum,' diyor. Ana yüreği! Zorla tutuşturuyorum eline. Ötekini iki ısırıkta çiğnemeden yutuyorum. 'Oğlum, susadım,' diyor annem. Belindeki kuşaktan

bozuk para çıkarıyor. Gidip su alıyorum. Dönerken başına toplanmış insanları görüyorum. Sesleri duyuyorum. 'Kadın! Ölmüş galiba!' diyorlar. Koşarak yanına varıyorum. Ölmediğini, susuzluktan, yorgunluktan, açlıktan, hastalıktan içinin geçtiğini anlıyorum. Elimdeki suyu hatırlıyorum. Unutmuşum iyi mi! Kapağı söküp atıyorum dişimle. Boşaltıyorum avucuma. Serpiyorum yüzüne gözüne. Alnına düşmüş baş örtüsünü de iteliyorum biraz. Ferahlayıp kendine geliyor. Yüzü aydınlanıyor. Benim de içim aydınlanıyor, iyi mi. Allah var ya, hani şu filmlerdeki tırışkadan delikanlılar gibi dayılanmak istiyorum o an. 'Ana,' demek istiyorum, 'sırası mı şimdi umutsuzluğa düşmenin, yakında iyileşecek, ayağa kalkacaksın, gör bak benim güzel anam, cebim de birkaç yıla kalmaz para denen illeti görecek, ayrılacağız o şerefsiz ağbimin, o mendebur yengemin yanından, tutacağız kendimize iki göz oda, yaşayacağız rahat rahat, merak etme benim güzel anam!' demek istiyorum. Ama susuyorum. Niye olacak, ister kantarla ister teraziyle tart, en fazla kırk beş kilo çekiyorum da ondan. *Tüy sıklet* anlayacağın.

Sonra... Sonra tangır tungur çıkıp geliyor bir sedye. Kucaklayıp annemi, yatırıyoruz hastabakıcıyla. Zaten kuş kadar hafif. Bir deri bir kemik. O haldeyken bile bacaklarını kapatmak için doğrulmaya çalışıyor. İşte böyle yaptığı için mi yoksa hastabakıcı pezevengi işini doğru dürüst yapmadığından mı bilmem, ben tam arkama dönüyorum, hastaneye yatması gerekebilir diye gecelik, havlu, mendil falan doldurmuştu annem bir torbaya, işte o torbayı almak için tam dönüyorum arkama... Bir ses... Gümmm diye! Arkama dönüyorum... Annem yerde yatıyor! İyi mi. Arkam ne yan, önüm neresi hiç bilmiyorum. Meğer düşmüş sedyeden. Hem benim hem de oradaki herkesin kanı damarında donuyor yeminle. Anneme, bana, hastabakıcı itine kilitleniyorlar hep. Çıt çıkmıyor bir zaman. Ben hastabakıcının üs-

tüne yürüyecekler sanıyorum. Ulan it, niye dikkat etmiyorsun, diyecekler sanıyorum. Nerdee... Susuyorlar! Korktuklarını anlıyorum. Şu hastabakıcı iti hepimize sert sert, sosyal sigortaların kralı gibi bakıyor da ondan. Ben de sadece annemin intikamı için değil, o sabah röntgen sırasına girmiş herkesi, yaşlı genç, çoluk çocuk, karı kız herkesi, görevini adam gibi yerine getirmediği için korkuya boğan hastabakıcıya dikiyorum gözlerimi. Delirmiş gibi atlıyorum itin üstüne. Kaybediyorum kendimi. Duvara yapıştırıyorum bunu. Kan fışkırtana kadar ağzını burnunu darmadağın ediyorum. Etraftan, dur yapma, diyorlar hep. Doktor gelene kadar bir ordu insan durduramıyor, iyi mi! İnan, doktor gelip 'Yeter evladım, haydi buyrun içeri geçelim de annenizi muayene edelim,' demese, sonra da hastabakıcı itine dönüp, 'bundan sonra işini adam gibi yap yapacaksan Tufan Efendi, sedyeden düşürdüğün bu kaçınca hasta,' demese, annem de yattığı yerden doğrulup 'İyiyim ben, dur yapma oğlum n'olur!' demese öldürecek oluyorum adamı, iyi mi. Elimi silkeliyorum. Giriyoruz içeri. Doktor annemin sırtına aleti yapıştırıp dinliyor ha dinliyor. Artık, kadıncağızın iliği kemiği mi söylüyor 'fazla yaşamaz bu' diye bilmem, tam altı ay sonraya randevu veriyor doktor, iyi mi. Hastaneden çıkarken suratını kapkara görüyorum zaten. Gidici olduğunu anlıyorum.

Gidiyor da. Kürek kürek toprak atıyorum üstüne. Hoca okurken iki ağbim de orada. Takmışlar kollarına karılarını, düğüne gelir gibi gelmişler, iyi mi. Mahalleden kadınlar da var. Fısır fısır konuşuyorlar aralarında. Bir tek Zümrüt yengem, bir tek o mendebur! Her vakit ifrit olduğum gibi göğüs bağır açık. Dayamış sırtını ağaca, kaykılıp oturmuş. Allah biliyor ya, hazır mezarlıktayken kıtır kıtır doğrayıp gebertesim geliyor. O yana bakmamaya çalışıyorum. Cavit ağbim gene körkütük sarhoş, kimseyi görecek hali yok. Yü-

züm gözüm soğuktan donuyor. Kürek tutan ellerimi bıçak gibi kesiyor ayaz. Böyle zehir gibi fışılıyor rüzgâr. Kar yağmaya başlıyor sonra. Böyle ekmek büyüklüğünde, tane tane, döne döne. Sanki Allah onları görmeyeyim diye yağdırıyor o karı. Ben öyle inandım yani. Yine de görüyorum. Bir iki dakika içinde her yeri beyazlatan kar onları da hayalete çeviriyor. Bakıp bakıp gülmeye başlıyorum ben de, iyi mi. Başka da bir şey yapamıyorum. Niye? Niyesini ben de bilmiyorum ki! Kiloyla bir ilgisi yok ama... Bunu biliyorum."

Coşkun'un anlattıklarının büyük bir kısmı doğru; fakat her hakikat iki yüzlü olduğuna göre, kim, her şeyi başından sonuna eksiksiz, yalansız, yansız anlatabilir ki, Coşkun anlatsın. Gerçekten de annesini toprağa verdikleri o karlı günde, mezarlıkta toplananlar arasında en sefil, en bedbaht görüneniydi Cavit. Karısının anacığına son yıllarda ettiklerini ve kendisinin olaylar karşısında basireti bağlanmışçasına uyuşukluğunu düşündükçe içi içini yiyordu. Zümrüt'ün yakışıksız davranışını görmemiş değildi, ama koşup kulağından tutamaz, yahu kadın delirdin mi, toparlan biraz, çilekeş anamı toprağa verirken numaradan da olsa üzülmüş gibi dursan ya biraz, diyemezdi. Çünkü Zümrüt mezarlığın ortasında hiç çekinmeden çıngar çıkarır, onun pısırıklığının altını keyifle çizerdi. Oysa kendisini hiçbir zaman pısırık yahut tutuk bulmazdı ki Cavit. Henüz gençken konuşulması gereken yeri ve zamanı sezgileriyle tespit eder, kimi arkadaşları gibi zevzeklikten hoşlanmazdı. Evlendikten sonraki yıllar içindeyse söylediği her sözün karısı tarafından ağzına tıkılmış olmasından dolayı adeta taşa dönüşmüştü.

Öyle ki Zümrüt, konuşması ve konuşmaması gereken zamanları kaşla gözle hatırlatırdı ona. İki kaşını havalandırır, çenesini ileriye doğru iterse, "Ne duruyorsun konuşsana Cavit!" demekti bu. Tek kaşını eğerek yüzünü ekşitirse "Sus artık, fazla konuştun Cavit!" Hele somurtup dişlerini sıktığı zamanlar vardı ki "Cavit, sonsuza kadar sus!" demiş olurdu böyle zamanlarda. O da bütün bu imaları, annesi tarafından terbiye edilmiş bir çocuk gibi ezber etmişti ve aslına bakılırsa bu vahim durumu zamanla lehine çevirdiği bile söylenebilirdi. Az konuşmak onu evinden, sorumluluklarından uzaklaştırmış, bir tür içe dönüşe zorlamıştı. Yalnızca kelimelerle kurulacak köprüler bir bir yıkıldıktan sonra, uzakta bir ada gibi kalan karısının kıyılarına o da arada bir yanaşıyordu artık. Hoş, bu kadarını bile istemiyordu karısı. Eh, kelimeler de Cavit'in içinde yıllarca durmaktan ekşimiş, bozulmuştu ve şimdilerde konuşmaya kalksa dilini tuz gibi yakacağını iyi bildiğinden gerisin geri yutuveriyordu işte.

Zümrüt'e gelince. Erkeklerin mevtayı toprağa indirdiği sıra, çaputlara sardığı kızı ağlamaya başlayınca onun acıktığını düşünmüştü. Yalnız orada emziremeyeceğini, bunun uygunsuz bir davranış olduğunu o da biliyordu. Ancak ne zaman ki bitmek bilmeyen dualar arasında ağlamaktan moraran kızını susturmaya çalışmaktan helak olmuş, ne zaman ki buz gibi havada kat kat giysinin içinde soğuk terler dökmüş, işte o zaman sırtını bir ağaca yaslamakta ve onca oğlandan sonra doğurduğu kızını göğsüne bastırmakta bir sakınca görmemişti. Kışlık bir mantosu olmadığından üst üste giydiği hırkaların düğmelerini teker teker açıp çocuğu içine almış, ancak çocuk, anası tarafından ağzına zorla sokulan, kara ve iri uçlu olduğu uzak mesafeden dikkatle bakan birisi tarafından bile kolayca fark edilebilecek bu memeden kurtulmak için çırpınmaya başlayınca ve minik dudaklarını açarak nefes almaya çalışınca, bu reddoluş Zümrüt'ün çile-

den çıkmasına yetmiş, iyilikten anlamayan kızına o kadar çok sinirlenmişti ki, o andan sonra uygunsuz bir iş yaptığı fikri hiç düşmemişti aklına. Zaten kaynanası, bir lüzumsuzluk yaparak o kış günü ölmeseydi, ölüp de kendisini bu zor duruma sokmasaydı. Ölürken bile yük olmasaydı...

Kozluklu kadınların hemen hepsi onun ağzından defalarca duymuştu, "İnsan yükü ağır! Çektiğimi bir ben bilirim bir de Allah! Yedir, pişir, doyur! Bıktım vallahi!"

Cümlesi hak verirdi ona. İnsan yükünün ağır olduğuna onlar da inanırdı. Öyle üç beş gram da değildi bahsedilen; külçe külçe, ton ton bir ağırlıktı basbayağı. İşin bir başka yönüyse kaynanasının toprağa verildiği o gün Zümrüt'ün duyduğu sevincin gizlenesi şey olmadığıydı. Bu sevinci bastırmak ne kelime, imkânı olsa tüm dünyaya haykırmak isterdi o.

Gelgelelim Coşkun'un hastabakıcıyı duvara yapıştırması, ağzından burnundan kan gelesiye dövmesi külliyen palavraydı. Eğer bu şekilde davranacak olsaydı, sabah ezanında yollara düştüklerinden beri geçirdikleri zamanı ziyan etmiş olacaktı ki bu gerçeği idrakten yoksun değildi çok şükür. Dişlerini sıkmış ve küçük bir şekerleme için uzanmış birinin huzuruyla kıpırtısız yatan, fakat muhtemelen bütün iç organları birbirine geçen annesini kucaklayarak sedyeye yatırmış; her gün benzer hadiselerle karşılaşan ve ön sıralara geçebilmek için hastaların türlü "numaralarına" şahit olan hastabakıcının "Doktora haber vereyim!" demesi ve ortadan sırrolmasıyla, yer yarılmış gök ortasından karpuz gibi çatlamıştı da çıtı çıkmamıştı Coşkun'un.

Yalnız, anlattıkları arasında kendisinden o yaşlarda pek de beklenmeyecek olgunlukta bir tespiti vardı ki bu, kuyrukta bekleyenlerin gördükleri manzara karşısında umutsuzluğa kapılarak bir kar kuyusuna düşmüş gibi donup kalmalarıydı. Gerçekten de meydana gelen bu feci olaydan

sonra hepsi susmuş, üstlerine başlarına sinen bu suskunluk hastabakıcının yanlarından ayrıldığı ana kadar sürmüş, hastabakıcının umduķları süre içerisinde dönmemesiyle de ortalığa yayılmaya başlamıştı, yine aynı hastabakıcı tarafından anında kırılabilecek bir isyanın ilk mırıltıları, ana teması "nerde bu devlet"ti.

Anası vakitsiz ölenlerin Allah'a inançları ya birdenbire yiter gider ya da daha bir sağlamlaşır. Mezarlık dönüşü hızı git gide artan karla kaplanan yolda Coşkun da ağır ağır yürüyor, Allah'tan başka sığınacak kimsesinin kalmadığını düşünüyordu ki ağbisi gelip kolunu onun omzuna koymuş ve aklını başına devşirmesini, sakın ola serserilik etmemesini, yoksa külahları değişeceklerini, okul masrafına, defterine kitabına, kalemine gömleğine yetişemeyeceğini, kendisinin perişan halini gördüğünü, aslan gibi delikanlı olduğunu, *–kulağına eğilip birkaç adım önden yürüyen karısını başıyla işaret ederek–* yengesinin iyi bir insan ama biraz da sinir sahibi bir kadın olduğunu, damarına basmamasını, suyuna gitmesini söylemişti. Coşkun da ağbisinin söylediklerinden çok söyleyemediklerini duyup anlamış ve başının çaresine bakacağını, "Merak etme ağbi, bir iş bulur çalışırım!" diyerek göstermişti. Ertesi sabah Kozluk çarşısında kapı kapı dolaşıp iş aramaya da hemen başlamış, ancak ya deneyimsizliği ya da yarım gün okula devam edecek olması yüzünden bir türlü kendisine göre bir iş bulamamıştı. İşte o gün-

lerde bir akşam Cavit eve sevinçle girmiş ve tam da ona göre bir iş bulduğunu, milletin işsizlikten kırıldığı bu zamanda böylesi bir iş bulduğuna sevinmesi gerektiğini, dört ayağı üzerine düştüğünü, bu işin vallahi de billahi de ballı lokma tatlısı olduğunu söylemişti heyecanla. Ne işi miydi? Hay allah, unutmuştu heyecandan! O akşamüstü Hadımköy taraflarında Komünist Cemal'e rastlamıştı. O kim miydi? Eski bir arkadaşıydı. İşi gücü bir kenara koyup eski günleri yad etmek için bir çilingir sofrası kurmuşlardı. *–Zümrüt, sonunun tatlıya bağlanacağını düşündüğü için onun esip gürlemesine izin verir gibi susuyordu, aksi takdirde 'zıkkım iç' derdi en azından–* Çalıştığı matbaaya eleman arandığını söylemişti Cemal. Onun da aklına hemen Coşkun gelmişti.

Bak bu Cemal yıllar evvel komünistmiş, ama kalbi karanlık biri değilmiş hiç. Gençliğinde ay çiçeği gibi sarı, Edirneli göçmen bir kızın nârıyla yanıp tutuşmuştu. Yanaşıp yanına, ilan-ı aşk etmişti. Kızın da gönlü varmış ki, karşılık vermişti. Söz kesmişlerdi aralarında. Ancak kızın anasıyla babası, bir akraba ziyaretine giderken tesadüfen yol kenarındaki bir grev masasında, üzerinde "BU İŞYERİNDE GREV VAR" önlüğüyle görüp komünist olduğuna anında karar verdikleri Cemal'e kızlarını vermektense, "Kıtır kıtır keser kanını içeriz, memleketin başına ne geldiyse hep bu anarşikler yüzünden geldi," diyerek bir akrabalarına verivermişlerdi. Kız da gık demeden gitmişti gitmesine ya, o zamanlar tığ gibi delikanlı olan bu Cemal yediği bu ağır darbeden sonra takatini yitirmişti. Komünistliğini unutup içtikçe içmiş, içtikçe yanan yüreği ferahlayacak sanmıştı. Akşamdan kalma bir günün sabahında dalgınlıkla sağ elini kesim makinesine kaptırmıştı. Dört parmağı anında kopmuştu. Etraftan kimsenin aklına, kopan parmakları hastaneye yetiştirmek gelmemişti; çünkü gözleri rotatifte kıymaya dönmüş deri parçalarının yapıştığı kıpkırmızı gazetelere çakılı kal-

mıştı. Sadece matbaa çalışanları mı! Cemal'in kendisi bile parmaklarının koptuğuna inanamayarak bakakalmıştı bir süre. Sonunda bir deri parçasının ucunda sallanan başparmağını tuta tuta, kanlar içinde koşmuştu hastaneye. O gün kurtarılan başparmak da bir ay sonra kangren olup genç bir doktor "Keseceğiz!" deyince, öküz gibi böğürerek hastaneyi birbirine katmıştı. Sonrasında da, kendisini hepten sarhoşluğa vermişti. Çalışanlarının aklını hak hukuk diyerek çelen Cemal'i işten atmak için matbaanın patronu da bahaneye baktığından, kapı önünde bulmuştu kendisini. Bir zaman başka işlerde çalışmıştı. Çalıştığı hiçbir yerde sivri dili yüzünden fazla barınamamıştı. Bir gün polise ihbar etmişlerdi bunu. Karakollarda gördüğü eziyeti, işkenceyi cehennemdeki kul görmemişti. Leşini atmışlardı ıssız bir yere. Ancak kimin canını alacağını Allah'tan başkası bilir miymiş? Ölmemiş meğer. İki şarapçı bulmuş onu! –*Şu ıssız yer gerçekte Kozluk hurdalığıydı ve bahsettiği iki şarapçıdan biri kendisiydi, ama bunları söylemeyi doğru bulmamıştı Cavit.*– "Hemşerim, kimsin, elinden ne iş gelir?" diye sormuşlardı. Herif "Likya!" diye birşeyler gevelemişti ağzında. Matbaacı olduğunu söylemişti bir de. Şu şarapçılar da birkaç gün yanına uğrayıp yaralarını iyi ettikten sonra koymuşlardı bunu bir matbaanın önüne. Artık kendi yolunu bulsun diye.

Herkese Yer Var da, Bir Allah'a mı Yer Yok Şu Güzel Dünyada

Daimi sarhoş Komünist Cemal. Romanya'dan İstanbul'a kaçak yollarla gelen ve birkaç kelime dışında Türkçe bilmeyen Çıyan Stefan. Dergi, gazete, kitap yığınlarını balyalayan ve genç yaşına rağmen yüzü erkenden kırıştığı için İhtiyar diye çağırılan Yakup. Boya kutularının başından ayrılmayarak bedavadan kafa bulan Hasan. Çay yerine lohusa, koruk, ahududu gibi adı duyulmamış şerbetler pişiren Bulgar göçmeni dul Ayten. Kambur hacı Süleyman. Bir de kâğıt kamyonlarının geveze şoförleri. Coşkun da aralarındaydı artık.

Ezilenlerin, sömürülenlerin, işçinin, emekçinin hakkını savunmayı boyun borcu bilenlerin ateşli yazılarıyla neşeli karikatürlerin, dini yayınlarla en ucuzundan porno yayınların aynı makinelerde, aynı mürekkeplerle basıldığı, Hadımköy taraflarındaki boş bir arsanın ortasında Nuh nebiden kalma bu matbaanın çalışanları, makinelerin gürültüsünden birbirlerini duyabilmek için avaz avaz bağırarak konuşuyor, kâh kalıphanede kimyasal zehirle dolu bir tankın başında akşama kadar ayakta dikiliyor, kâh devasa büyüklükteki kâğıt balyalarını oradan oraya sürüklüyor, durmadan bel ağ-

rılarından şikâyetleniyorlardı. Birlikte yenen akşam yemeklerinde maaşların azlığından, bu maaşla hiçbir ihtiyaçlarına yetemediklerinden, çalışma koşullarının fenalığından, can korkusuyla iş gördüklerinden, karılarının dırdırından ve çocukların hastalıklarından konuşuyorlardı en çok. Ağbisinin tembihiyle susuyor, konuşmalara katılmıyordu Coşkun. Cemal de çoğunlukla susuyor, dişlerini sıkıyor, başını iki yana sallıyor, sonunda "Yeter yahu, yeter," diyerek ayağa fırlıyor, bunca yakınmayacak olsalar vallahi ağzını açmayacağını, kendisini mecbur bıraktıklarını söylüyor, konyak şişesini cebinden çıkarıp büyükçe bir yudum alıyor ve başlıyordu anlatmaya. Eski bir türküyü çığırır gibi.

Bir zamanlar uğruna sevdiceğini kaybettiği bir dünya varmış inandığı. İyiyle kötünün, tatlı ile tuzlu kurabiye gibi birbirinden ayrıldığı bu dünyada hiç kimsenin karnı aç kalmazmış. Herkes gürül gürül çalışır, ter dökermiş, ancak karınları da patlayasıya doyarmış akşam yemeklerinde. Geceleri tısır tısır uyur, karanlık kâbuslar yerine tatlı rüyalar görürlermiş.

Bir yerin bir parçacık ağrıdı mı, koşarmışsın hastaneye. Diş sıkmak, sabırla iyileşmeye çalışmak, doktor ilaç parası hesap etmek, hacı hoca kapısı aşındırmak nedir bilmezmişsin. Hastanede sıra beklemek, kuyruğa girmek gibi zahmetli işleri rüyanda görsen inanmazmışsın. Çünkü son moda tekniklerle donatılmış hastanelerin doktoru hemşiresi ayakta karşılarmış seni. Zengin yoksul ayrımının katiyen yapılmadığı –*ki bu dünyanın olmazsa olmazı zengin yoksul ayrımının olmamasıymış zaten*– pırıl pırıl hastanelerde, en ağır ameliyatları iki paraya olur, sağlığına kavuşur, neşe içinde evine ocağına dönermişsin.

Hiç kimse soğukta aç açık kalmaz, üşümezmiş bu dünyada. Herkesin evinde gürül gürül yanarmış sobası. Devlet yıktırırmış kömürünü odununu, kapına. Akşam oldu mu,

takarmışsın koluna karını, tutarmışsın evlatçığının elinden, tiyatroya sinemaya gidermişsin.

Ne, çocuklar mı! Çocuklar konusunda da çok hassasmış bu dünyanın aklı başında yöneticileri. Onları doğruluğu sınanmış bilgilerle donatır, doktor, avukat, mühendis, pilot, astronot falan yaparlarmış.

Sokaklarda yatıp kalkan kimsesizleri görmek ne mümkünmüş! Bu zavallılara analık babalık etmeyi, şefkat kucağı açmayı boyun borcu bilirmiş, devletin aklıselim yöneticileri.

Patron falan da yokmuş ha! Öyle, zam zamanı geldi mi, patronun çehresindeki değişiklikleri film seyreder gibi seyretmek zorunda kalmazmış "emekçiler".

Herkes ama herkes çoluk çocuk, karı kız, işçi memur, bu dünyanın güven veren devletinin sağlam kucağında mutlu mesut devinip durur, üç günlük hayatlarını gamsız, kaygısız sürdürmekten başka bir şey düşünmezlermiş.

Oh ne güzelmiş!

Cemal'in anlattıklarını bir masal dinler gibi dinleyen matbaa çalışanlarının kulaklarının pası silinir, hani neredeyse gökten düşecek üç kızıl elmayı beklerlerdi. Ne zaman ki Cemal, güzel güzel anlattığı bu dünyada kadın erkek demeden herkesin iş çıkışında mutlaka bir bara ya da meyhaneye uğrayıp iki kadeh votka devirerek günün yorgunluğunu üzerlerinden attığını, içki içmeyenin adam yerine konmadığını, namaz niyaz gibi öte dünya işleriyle kimsenin meşgul olmadığını, din gibi fuzuli bir işe kimsenin kafa yormadığını, zaten dünyaca tanınmış büyük bir ekonomist ve bu dünyanın hakiki yaratıcısı olan koca kafalı bir adamın yıllar önce dinin kitlelerin afyonu olduğunu, cenneti de cehennemi de yaşadıkları şu dünyada kendilerinin yarattığını açıkça ifade ettiğini söyler; başta Kambur Hacı Süleyman olmak üzere teker teker kalkmaya başlarlardı. Konuşmanın kabak tadı verdiğini, Cemal'in her seferinde ipin

ucunu kaçırdığını söyler, "Olur mu hiç öyle şey!" derlerdi. Lafın sonunun istemedikleri biçimde bitmesine hayıflanarak, son ana kadar her şeyin pek de güzel ilerlediğini söylerlerdi. Herkesin eşitçe, herkesin kardeşçe yaşadığı bir dünyanın Allahsız olduktan sonra neye yarayacağını da sorarlardı. "Herkese yer var da, bir Allah'a mı yer yok bu güzel dünyada!" derlerdi. "Olmaz olsun böyle dünya!" deyip arkalarına bakmadan uzaklaşırlardı. Cemal'in sözlerinin, vallahi de billahi de Allah'ın gücüne gideceğini de konuşurlardı aralarında. Göçmen Ayten bile gülerdi.

Cemal de onlara gülerdi. Kadri bilinmemiş bir tiyatro oyuncusu gibi ayağa fırlar, kâğıt kırpıklarının, gazete, dergi balyalarının, boya kutularının arasında şöyle birşeyler söylerdi: *"Köleler ekmek kaygusu çekmedikleri için felsefe yapmıyorlar, çünkü ekmeklerini köle sahipleri veriyor onlara! Ve yıkılıp gidiyor canım Likya!"*

Ellerini dizlerine vura vura gülerdi ötekiler. Kırılırlardı gülmekten. Cemal'in iyi bir insan, ancak boş işlerin adamı olduğunu konuşurlardı aralarında. Bir tek Coşkun. O, gerçekten de Likya diye bir yer olup olmadığını düşünür, oranın, gerçekten de Cemal'in anlattığı gibi bir yerin var olup olmadığına kafa yorar, geç vakitlerde matbaadan ayrılırken bildiği ülkeleri tek tek aklından geçirir, ne kadar uğraşırsa uğraşsın Likya diye bir yeri katiyen hatırlamazdı.

Ekonomik Darboğaz

Coşkun matbaada çalışırken yağmurlar yağdı, güneş rotasını hiç şaşırmadan her sabah doğup her akşam battı, sıcak ve soğuk rüzgârlar birbirine karışarak esti ve günlerden bir gün tüm Türkiye'nin, tabiî Kozluklıların da yabancılık çekmeden kaderleri belledikleri bir laf ortalıkta dolanmaya başladı: "Ekonomik darboğaz"

Dünyaca tanınan bir ekonomistin, bilimsel açıdan da kayda değer bulunan ekonomik bunalım tarifi kabaca şöyledir: *"Ekonomik kriz çok üretilip az tüketilme olayından doğar. Para belli ellerde toplandıkça öbür ellerde zorunlu olarak azalır. Her anamalcı yükselişi zorunlu olarak bir anamalcı alçalış kovalar. Bu kriz döneminde, savaşın her türlüsü zorunludur. Kumaş sanayii silah sanayiine dönüşür, buğday ve kahve yakıt olarak kullanılır, süt veren inekler kesilir, yeni makineler hizmete konmasın diye ihtira beratları satın alınır, birçok ürün denize dökülür, tarlalar, fabrikalar yakılır. Bütün bunların sonunda anamalcı sistem yeni bir dengeye yönelir, bunalımların devresel karakterinin nedeni de budur."*

Vallahi bütün Kozluklu bir araya toplansa açlıktan gurul-

dayan mideleri, faturası ödenmediği için sık sık kesilen elektrikleri, hastalıktan kırılıp öte dünyayı boylayan çocuklarıyla bu tanım arasında bir ilinti kuramazdı! Oysa yine dünyaca tanınan fakat bilimsel açıdan pek de ciddiye alınmayan bir başka ekonomist, ekonomik bunalımı tam da Kozluklu'nun anlayacağı dilden tarif etmişti. Bu ekonomiste göre bunalımların nedeni güneş üstündeki lekelerdi. Ekonomik bunalımlar her on yılda bir tekrarlanmak zorundaydı, çünkü her on yılda bir güneş üstünde lekeler meydana gelir, bundan ötürü doğa koşulları değişir, güneş lekelerinden doğan sıcak dalgalar üretimi çoğaltır, ekonomik gelişme başlar, yatırımlar artar, bunun sonunda da ekonomik bunalım meydana gelirdi.

İşte Kozluklu bu tarifi duysa, hiç değilse bir ucundan tutar, öyle ki, gözünü her sabah Kozluk'ta doğan güneşe diker, bu güneşin değil on yılda bir, her allahın günü lekeyle kaplı olduğuna yeminler ederdi. Kozluklu kadınlar güneşe bakıp günlük hallerini tercümeyi iş edinir, pencereden balkondan birbirlerini gördükçe, "Bu sabah erkenden uyanıp baktım da gördüm vallahi, güneşin üstünde nah böyle lahana yaprağı kadar bir leke vardı. Eh benimki rahat durur mu, daha kahvaltı sofrasının başında günü dar etti. Perdeyi çekip kapattım ben de!" derlerdi. Erkekler kahvede güneş üstündeki lekelere göre zar tutar, pul kollar, okeye döner; hele kirli ve neşeli yüzleriyle çocukların gözleri güneşe bakmaktan geçici olarak körleşir ve bazı uyanıklar güneş üstündeki lekelerin yorumcusu olur çıkar, bazı tüccar kafalılar da güneş gözlüğü ticaretine başlardı. Saatler süren zahmetli yolculuklardan sonra şehrin uzak bölgelerine çalışmaya gidenlerse, güneşe gözlerini kısarak dikkatle baktıklarını, üzerinde leke meke görmediklerini, ne varsa Kozluk'un üzerinde parlayan güneşte olduğunu, her akşam sıkıntıyla anlatırlardı birbirlerine.

Zümrüt'e gelince... O, zenginlerin güneşinin aydınlık mı aydınlık, yoksulların güneşinin ise kapkaranlık olduğuna kalıbını basar, "Bu yüzden karadır bahtı yoksulların, bu yüzden kara yazılıdır alınları," derdi. Cavit de güneşin üzerindeki lekelere bakarak dertlenir, hiç durmadan içerdi.

İşte bu "ekonomik darboğaz" lafı ortalık yerde herkesin, gün boyu kahvede pinekleyen işsiz güçsüz takımının, kapı önlerinde akşama kadar gelip geçeni çekiştiren kadınların, keskin bıçak gibi bir o yana bir bu yana savrulan delikanlıların, bir münasip koca beklemekten bıkıp usanmayan ev kızlarının, sokaklarda düğün arabalarının peşinde koşturan çocukların diline düştüğü sıra, Coşkun'un da matbaadaki işine son verildi.

Ne kadar yalvarıp yakardıysa da, kendisine çok yakışan duygusal ve hakkaniyetli bir konuşma yaptı Cemal. İşten çıkarılmasına zaten üzüm üzüm üzüldüğünü, kendisini daha fazla kahretmemesini, bir gün hani hep bahsettiği şu Likya'da yaşayacaklarını, dört mevsimi de bahar olan bu yerde kimsenin bugünkü gibi kolayca işinden çıkarılmayacağını, kaderlerinin patronun iki dudağı arasında olmayacağını, insanın insanca bir yaşam süreceğini söyledikten sonra, elemana ihtiyaç olursa muhakkak kendisini çağıracağına söz vererek uğurladı onu. Sarılıp kucaklaştıkları sıra Coşkun utana sıkıla, "Cemal ağbi," deyiverdi, "Likya diye bir yer var mı sahiden?" Cemal'in gözlerinden yaşlar gelene kadar gülmesine de, "Olmaz mı hiç! 58B'ye atla, son durakta in, kendini orada bulursun!" demesine de bir anlam veremedi.

Matbaadan ayrıldıktan sonra okula bir süre daha devam etmişti Coşkun. Öğleden sonraları evde Zümrüt karşılıyordu onu. Ama ne karşılamak! İki eli belinde, siniri tepesinde karşısına dikiliyor, üç beş ay çalışıp da adam mı olduğunu soruyordu. Coşkun ağzını açacak olsa *–ki bu işe yeltenmemesi gerektiğini anlamaya başladığı günlerdi–* elin kısrağının küheylan doğursa ses çıkarmadığı, kendi tavuğunun daha bir yumurta bile yumurtlamadan yedi düvele duyurduğu gibi birbirinden şaşırtıcı deyimlerle söyleniyor, lafı uzattıkça uzatıyor, iş aramasını, zaten alkolik ağbisinden bıktığını, bir de onunla mı uğraşacağını söylüyordu. Belli ki ekonomik darboğazın, belli ki sokakların çamurunun, belli ki duvarların rutubetinin, belli ki kocasının zavallılığının, belli ki çaresizliğinin sebebi belliyordu onu.

Coşkun da zaman içerisinde kadının o çok kıymetli halı ve kilimlerinde ıslak ayakla yürüyüp iz bırakmamak, bir araba dolusu laf işitmemek için ayda bir kez banyo yapan, bu yüzden de buram buram kokan bir gölgeye dönüşmüştü. Çok az konuşuyor, gerekmedikçe ağzını açmıyordu. Ne

tuhaftır, aynı günlerde okuldaki öğretmenler de söz birliği etmişlercesine yengesi gibi davranmaya başlamışlardı. Türlü münasebetle karşısına çıkıyor, gömlek pantolonun üzerine çıkmayacak, kravat düzgün bağlanacak, düzenli saç sakal tıraşı olunacak, ödevler tamamlanmadan okula gelinmeyecek, gömlekler gün aşırı yıkanıp ütülenecek diyorlar da başka bir şey demiyorlardı. Bir de ısrarla onun iyiliğini düşündüklerini söylüyorlardı.

O da teke gibi koktuğunu düşündüğü bir sabah, okul yolundan sapmıştı. Kozluklu çocukların kafa göz yardığı, diz dirsek kanattığı parka doğru yürümüş, orada cayır cayır yanan bir lastiğin etrafında oturan Cansın'la Sami'yi görmüş, yengesinin ağzından "Kozluk'un itleri" olduklarını bin defa duyduğu ve yaşıtı görünen bu çocuklara daha ilk anda yakınlık duymuştu. Nasıl duymasındı ki? Öfkesinin kabardığı anlarda, ona da it olduğunu söylemiyor muydu kadın? İtin, itten başka dostu olur muydu!

Okuyup okumadığını sormuşlardı ona ilkin. Çat pat devam ettiğini söyleyince, suratlarını ekşiterek ilgilenmez görünmüş, kendilerinin okul yüzü görmediğini, ama okulun boktan bir yer olduğunu gayet iyi bildiklerini söylemişlerdi. Coşkun'un, "Madem okula gitmiyorsunuz, nerden biliyorsunuz!" diye dayılanır gibi konuşmasıyla da, "Okula gitmediysek bi bok bilmiyor mu sandın sen bizi!" diye çıkışmış, "Öğren öğren sonu yok!" diye kestirip atmış, sonu olmayan bir işe neden girişeceklerini sormuşlardı. Hem canları istese okula gidebileceklerini, iki kere ikinin dört ettiğini, Türkiye'nin yedi bölgesi olduğunu, üç beş bilinmeyenli denklemleri, Türkiye'nin doğu ile batı arasında bir köprü gibi gerim gerim gerildiğini, Atatürk'ün bu köprü üzerinde karşılaştığı çetin ceviz düşmanları sivrisinek püskürten şeltoks gibi püskürttüğünü, hepsini kırıp geçirip denize döktüğünü kolayca öğrenebileceklerini; ancak, daracık sıralarda ağzı süt

kokan çocuklarla kıç kıça oturup, açlıktan nefesi kokan hocaların anlattığı zamazingoları dinlemektense şuracıkta kafa bulmanın çok daha iyi olduğunu da söylemişlerdi.

Coşkun da kendisini, aslında okulu çok da umursamadığını, hatta okulun boktan bir yer olduğunu iyi bildiğini, öğretmenlerin hepsine posta koyduğunu, okulun tozunu attırdığını, okulda ne kadar kız varsa hepsinin kendisine bayıldığını, ancak onları aptal bulduğu için hiçbirine yüz vermediğini söylerken bulmuştu.

Onun sade suya tirit salladığını düşünen Cansın, paydos saatinde okulun kapısında tüttürdüğü cigaranın ateşinde yanmak, dumanında tütmek için kızların hepsinin can attığını yapıştırmış ve hatta birkaç kızın apış arasını gördüğünü bile söyledikten sonra başlamıştı tarife, ince ince, dil dil, dudak dudak.

Parktaki hakikatli bu ilk karşılaşmanın sonunda kızlar hakkında ileri geri konuşmanın lüzumsuzluğu ve esas olarak kızların konuşmaya bile değmeyecek yaratıklar olduğu hususunda fikir birliğine varıldığında, Cansın onu aralarına kabul ettiğini, Feridun ağbisiyle tanıştıracağını söyleyerek göstermiş ve "Ağbi dediğime bakma, baba yarısıdır!" demişti. Güya boğazlarından geçen her lokmada payı varmış bu Feridun'un ve içtikleri sigaranın parasını bile o koyuyormuş ceplerine.

Karanlık işlerde küçük çaplı da olsa başarı elde ettikleri söylenebilecek adamlar yaşar Kozluk gibi yerlerde. Karadır çoğun saçları, rüzgâr yemiş gibi taralıdır geriye. Yirmili yaşlarını çoktan devirmiş, otuzlarından gün almamışlardır. Kırık dökük de olsa fiyakası tam bir araba çekmişlerdir altlarına. Yaz sıcaklarında bile mutlaka ceket pantolon takım elbise giyerler. Ya düzene ayak uyduramamışlardır ya da düzen onları fırlatıp atmıştır bir kenara. İşte onlardan biriydi Feridun. "Teşkilattaki haksızlıklara gelemediği için polislikten istifa etmiş" süsü vermişti kendisine.

Daha tanıştıkları gün Coşkun'un cebine bir miktar para sıkıştırmış, berbere uğrayıp saç sakal tıraşı olmasını söylemiş ve böylece onu da diğerleri gibi kartal kanatlarının altına aldığını göstermişti. Berberin kapısından kendisini mühim bir adam gibi hissederek giren Coşkun, yaklaşık bir yirmi dakika sonra ılık sularla defalarca ovalandığından, tüy gibi hafifleyen kafası ve gönlüyle dışarı çıktığında karşı kaldırımda kendisini bekleyen Feridun'u görmüş, artık dünyaya kopmaz iplerle bağlandığını, yer yerinden oynasa da za-

rar görmeyeceğini, saçının telinden ayağının tırnağına dek dolu dolu hissetmişti. Hele başı her sıkıştığında yanına uğramasını da söylemişti ya Feridun, hak ettiği düzlüğe çıktığına inanmak kalmıştı ona yalnız.

Cansın'la "sabah antrenmanları"na da o sıralarda başlamışlardı. Sabahları erkenden çıkıp koşuyorlardı. Yan yana, nefes nefese. Hararetli yüksek bu koşular sırasında Cansın kıvraklığın öneminden, Feridun'la tanışmadan önce Sami'yle kalabalık meydanlarda avare avare dolanan kadınların çantalarını kırlardan papatya toplar gibi topladıklarından, yaz günü açık bırakılan pencerelerden hayalet gibi süzüldüklerinden, evleri, arabaları, dükkânları gece gündüz patlattıklarından, ne zaman ki Feridun'la tanıştıklarından, bu gibi çer çöp işlerden el çektiklerinden, artık yalnızca "alacak tahsilatı"na çıktıklarından, aslında bu işin çok güç olduğundan, ancak kendisi gibi gözü karaların kıvırabileceği bu işleri icra ederken zaman zaman kaba kuvvete başvurmak zorunda kaldıklarından, idmanın, antrenmanın, eforun bunun için gerektiğinden, tabana kuvvet bir dünyada yaşadıklarından, bu hayatın filmlerdeki gibi heyecan dolu olduğundan, katiyen ana kuzularına göre olmadığından, Feridun'un arkası çok kuvvetli bir adam olduğundan ve işler ters gitse bile "teşkilattaki dostlar" sayesinde hiç korkmadıklarından, yakalanma ihtimallerinin yüzde sıfır olduğundan, onurlu bir işin icabını yerine getirenlerin kararlılığıyla bahsetmişti.

Hemen her akşam üzeri Kozluk çarşısında Feridun'la buluşuyor, küçük bir tekel bayiinin arka tarafında izinsiz işletilen basık tavanlı bir birahanede çift kâğıtları sarıyor, kafaları dumanlıyor, sonra sokaklara savruluyorlardı. Yürüyüşleri, yürüyüşe benzemiyordu. Önde Feridun, arkasında neferleri, sanki uçacaklar da, uçuş öncesi prova yapar gibi! Sırtlarında yine Feridun'un temin ettiği kemik rengi, hafif

kumaştan ceketlerin önü açık, içerisinde yol aldıkları havaya bile dayılanıyorlardı. Diş takırdatan soğuklarda hiç mi hiç üşümüyorlardı. Üşümek sıradan insanların işiydi!

Feridun, arkadaşı olan polislere ihtiyaçları olmadığını da söylüyordu onlara. Cep delik cepken delik haldeki milletin "alışveriş manyağı" olması, yakalanma ihtimallerini zaten yüzde sıfıra indiriyordu. Gönüllerini rahat tutmalı, işlerine bakmalıydılar. Koşuşturan insanlara gözlerini kısarak bakıyor, cüzdanlarındaki kredi kartlarıyla boylarından büyük borçların altına giren bu güruhun arasına bir turist gibi karışıp cep harçlıklarını çıkarabileceklerini, paradan ve cicili bicili yeni şeylerden başka hiçbir şeye dokunmak istemeyen bu insanların onları yakalayarak ellerini kirletmeyi istemeyeceklerine yüzde bin beş yüz emin olmalarını, hepsinin sorumluluğunu üstlendiğini, himayesine aldığını söylüyordu.

Sorumluluğunu üstlenmek.

Himayesine almak.

Arka çıkmak.

Bozuk plak gibi tekrar ettiği sözlerdi bunlar. "Siz ve sizin gibi daha nice pırlanta delikanlının sorumluluğunu sırtımda taşıyorum da asla yorulmuyorum. Yorulmam da!" diyordu. Eğer sorumluluklarını üstlenmeseymiş kaybolur giderlermiş. Kaybolmamak için ona sığınmalı, tam olarak teslim olmalılarmış. Bak çok mühimmiş bu mesele. Ana babalarının yapmadığını yapıyor, taşın altına elini o koyuyormuş. Bizzat evlat edinmişmiş hepsini. Hele arkalarını kollamasaymış, maazallah... Yakında büyük işlere imza atacaklarmış. Şimdilik ufak tefek işlerle yetinmeliymişler. Bahsettiği bu ufak tefek işler, borç verip geri alamayanlar, söz verip tutmayanlar, yan yatanlar, çamura batanlar oluyordu genellikle. Yardıma muhtaçları dinliyor; bu müşkül durumunu çözse çözse kendisinin çözeceğine emin olmalarını, gönüllerini rahat tutmalarını söylüyor, sonra evlatlarını salıyordu

sokaklara. Evlatlar da adamın birini takibe alıyor, karanlık bir köşede sıkıştırıp adamakıllı pataklıyor, bir de senet imzalatıp vadesinde ödenmediği takdirde canını alacaklarını söylüyorlardı.

Onca zaman ne Cansın'ın, ne Coşkun'un ne de Sami'nin ona karşı saygıda bir kusurları görülmüştü. Sözünden hiç çıkmamış, gözünün üstünde kaşın var dememişlerdi. Hatta gururları birbirlerinin gözü önünde defalarca ayaklar altına alındıysa da, ki:

– Hep birlikte içip zıvanadan çıktıkları bir gün, Feridun onları anadan üryan soymuş, hatta birer kısa etek giydirerek fotoğraflarını da çekmişti ve güya bunu "komiklik" olsun diye yaptığını söylemişti, ancak ertesi gün "Ayıp olmuyor mu ağbi!" dediklerinde kendisine tam olarak güvenilmediği, kendisine tam olarak teslim olunmadığı gerekçesiyle üçünü de eşek sudan gelesiye dövmüştü, ama:

– Bir başka sefer Coşkun hakkına düşen paraya itiraz etmişti ve yine anasından doğduğuna pişman olasıya dayak yemiş, burnu kırılmış, üç arkadaş sabahlara kadar hastane kapılarında sürünmüşlerdi, ama:

– Bir başka sefer Sami artık düzenli bir işte çalışacağını, bir tüpçüde iş bulduğunu söyleyince deliye dönmüş ve bir müddet çalışıyormuş gibi görünmesine müsaade ettiğini, ancak bu "sikindirik işte" çalışmaya kendisini kaptırıp asıl işlerini aksatmamasını, aksi takdirde olacaklardan kendisinin sorumlu olmadığını elini beline yaklaştırarak söylemişti; belinde ne olduğunu üçü de biliyordu, ama:

– Aynasızlar tarafından defalarca yakalanıp o biçim sopalanmışlardı da, hükmünün sökmeyeceği karakol olmadığını sık sık söylediği halde yanlarına uğramayıp bin yalan kıvırmıştı, ama her şeye rağmen ona hürmetten vazgeçmemişlerdi.

Üstüne üstlük içip içip sapıtıyordu Feridun, tamam.

Tamam, işi kıvıramaz, parayı getiremez ya da haklanacak birinin hakkından gelemezlerse bir temiz sopadan geçiriyordu üçünü de, doğru.

Tamam, ellerine ancak karınlarını doyuracak kadar para veriyor, bir de "Sizin için biriktiriyorum bu paraları itoğluitler!" diyerek yalan söylüyordu, bu da doğru.

Tamam, eğer içlerinden biri, onu yarı yolda bırakacak olursa çektiği fotoğrafları kahvenin duvarına asacağı da doğruydu.

Tamam, belinde her daim dolu bir silah taşıdığı dosdoğruydu.

Tamam, bir silah için can vermeye hazırdı üçü de ve bir gün onlara da birer silah ayarlayacağını söyleyip duruyor, nedense o gün bir türlü gelmiyordu, doğruya doğru.

Tamam, aynasızlar gözlerine çok daha merhametli görünmeye başladığından, bile bile kendilerini yakalatıp bağlatıyorlardı, bak bu da doğru.

Tamam, şehvet insanı yolundan saptırırdı, ama nedense her akşam pavyon âlemlerinde karıları tekmil sıradan geçiren, teker teker tokmaklayan kendisini saptırmıyordu, bak doğruya doğru.

Yalnız... İnsanın bir sabır eşiği olduğu da doğruydu ve onun yapıp ettiklerine, dengesiz davranışlarına, adalet palavralarına dair şüpheler almış başını yürümüştü bu zaman zarfında. Laf kıtlığında asma budamak kolaydı. Kolaysa açsındı pergelleri, düşsündü itin kopuğun peşine. Kolaysa imzalatsındı senedi sepeti, kolaysa kapsındı çantayı cüzdanı. O, karı kız peşinde koşarken kendileri can pazarında koşuyordu. Tamam, ağbilik de bir yere kadardı! Bu Feridun artık çok oluyordu! Görmüyor muydu ki, her biri, gölgesinde birer öküz dinlenecek kadar boy atmış! Görmüyor muydu ki, onca zaman onursuz, gursuz yaşamaktan içle-

ri kurumuş! Görmüyor muydu ki, birer dilenci gibi avuçlarına koyduğu üç kuruşla hiçbir ihtiyaçlarına yetemez haldeler! Görmüyor muydu ki, ne Cansın vitrinde görüp gözüne kestirdiği cep telefonuna kavuşabiliyor, ne Coşkun başından beri istediği gibi elinde dolu torbalarla eve dönebiliyor *–hoş bunu unutmuş bile sayılırdı–* ne de Sami güzeller güzeli karısı Dilber'ini koluna takıp gönlü dilediğinde bir dönerciye götürebiliyor! Görmüyor muydu ki, sabırlar tükenmiş, tahammül kalmamış hiç!

Aralarında konuşuyor, birbirlerini kışkırtıyor, ancak gıyabında atıp tuttukları ve ilk karşılaşmalarında "Yeter artık!" diyeceklerine birbirlerine söz verdikleri Feridun'la karşılaştıklarında dut yemiş bülbüle dönüyor ve her seferinde anlıyorlardı ki ona isyan etmek, kazan kaldırmak namümkün! Öyle ya, zor zamanlarında el uzatmamış, ayağa kalkmalarına yardımcı olmamış mıydı? "Evlat deyip bağrıma bastım lan sizi!" demez miydi? Üstlerine yürüyüp hakkını helal etmediğini söylemez, kim bilir belki de çekip vurmaz mıydı? Diş bileyip diş sıktılar hep. Ta ki o güne kadar.

– Çimlere basmayın yazıyor şurda lan!

– Çimlere basmıyoruz ki oğlum, ota basıyoruz biz... Hem... Çim ne lan?

– Zengin otunun adıdır o oğlum!

Keyifler yerindeydi. Yürüyorlardı. Gökyüzüne çalınmış bir parmak bal kadar parlaktı güneş. İki belediye işçisi tarafından daha o sabah biçilen otların üzerine beyaz takım elbisesiyle çarşaf gibi serilmişti Feridun. Yanından hiç ayırmadığı radyosunda, sesini hüzne boğan ağlak bir kadının şarkısı duyuluyordu. Eski tarihli bir gazetenin üstüne iki hıyar eğri büğrü dilimlenmişti ve bira şişelerinin kapakları naylon bir torbanın ağzından fırlamıştı.

Feridun elini gözüne siper edip, "Nerde kaldınız lan hıyartolar!" demişti. Onlar da birbirlerine bakmış, bakıp da onun kafayı çoktan bulduğunu aynı anda çakmış, bağdaş kurup karşısına oturduktan sonraysa ona yetişebilmek için cigaralıkları tutuşturup derin derin solumuş, şişeleri de kafalarına dikerek boğazlarını bir temiz cilalamışlardı. Epey sonra...

"Sami, şu karşıki karakol geçen sene bombalanan karakol değil mi?"

"O ağbi."

"Biz aynı şimdi olduğu gibi burda oturuyor olsaydık, cam kırıkları buraya kadar gelirdi değil mi?"

"Gelirdi herhalde ağbi."

"Şimdi bumm diye patlasa... yine gelir mi ki?"

"Bilmem ağbi!"

"Samiii..."

"Efendim ağbi!"

"Samiii... Dilini eşek arısı mı soktu lan! Lafı niye öyle kestirip atıyosun... Bira uzat bakayım ordan... Bak! Bak bak şu baloncuya bak lan, nasıl bakıyo bu tarafa... Hooop, hemşerim! Ağır mı lan o balonlar, yardım ister misin, ha... Hıyar versem yer misin... Samii!"

"Efendim ağbi!"

"Senin karı nerelerde Samii?"

"Memlekette ağbi..."

"Eee..."

"..."

"Eeee dedik ulan!"

"Ne diyorsun ağbi!"

"Anlamazdan gelmesene lan! İngilizce mi konuşuyoruz burda! N'apıyosun diyorum! Karısızlık başına vurmadı mı, diyorum."

"..."

"Samiii... Susmasana lan... Söyle bakayım, karısına sahip çıkmayana ne denir?"

"Godoş ağbi!"

"Ne diyorsun lan sen!"

"Yok ağbi... Yani... Karısına sahip çıkmayana godoş denir diyorum."

"Kes lan kes! Adındır o senin! Puşt!"

"Öyle deme ağbi!"

"Yalan mı lan? Söyle bakayım karını niye yolladın memlekete?"

"Ağbi valla namusluydu benim karım. Hep iftira attılar. Ben de yolladım memlekete. Hep içime attım ağbi!"

"Ne diyorsun lan sen gerzek! Yani bi senin karı namuslu, herkes namussuz öyle mi!"

"Yapma be ağbi!"

"Hele bak... Şunun oturuşuna bak hele! Şşşş! Ağlıyor musun yoksa lan sen... Erkek adam ağlar mı lan... Şşşş! Coşkun!

"Efendim ağbi!"

"Sor bakalım! Niye ayrılmış tüpçüden!"

"Sami! İşten ayrıldın mı sen?"

"Ayrılacaktım zaten, tüp taşımaktan fıtık girdiydi belime!"

"Doğruyu söylesene lan! Artist olmak için, hem de şahsen hem de bizzat manken olmak için ayrıldım desene it!" Sonra uzanıp kolunu onun boynuna dolayıvermişti.

Sami de omzunda onun kolunu değil de, misal yüz elli kiloluk bir danayı tek hamlede yutuverecek dört metrelik devasa bir anakondayı taşır gibi sıkıntıyla "Bakırköy'de bir kadının evinde tüp takmıştım, daha önce de gitmiştim oraya, kadın bana tiyatroyla ilgilenir misin, demişti. Ben de, abla bizim tiyatroyla ne işimiz olur, demiştim. Niye olmayacakmış, bir ara uğra, ha gelmeden telefon et, sen de telefonunu ver bakayım, demişti. Abla benim telefonum yok, demiştim ben de. O zaman sen beni ara deyip telefon numarasını da bir kağıda yazıp vermişti. Ben de aradım işte..."

Azgın bir neşeyle onun sözünü kesmişti Feridun, "Oğlum, karı tüpü kendisine takmanı istemiş lan!"

Sami'nin canhıraş, "Yok ağbi, kocası da evdeydi..." demesiyle de "Oğlum zaten işin raconu bu... Sen hiç duymadın

mı... Tiyatrocu karılar orospu, kocaları da godoş olur... Tam da sana göre işte!" diyerek yapıştırmıştı lafı.

Sami'nin tahammülünün kalmadığı boynunu bir yana devirişinden, dişlerini sıkışından belli oluyordu. Söylemek isteyip de söyleyemediği küfürlerin hepsi sanki yüzündeki siğillerin içinde birikmiş gibi de kıpkırmızıydı suratı.

Kısa bir sessizlikten sonra Cansın'a dönüp "Siktiğimin radyosunu da ayarlayamadın gitti lan, karı gibi laf yetiştirmeye gelince üstüne yok ama!" demişti Feridun. İkisinin arasında bambaşka bir muhabbetin olduğu da gün gibi ortaya çıkmıştı bu anda. Sonra Sami'den hıyar uzatmasını da istemişti. Aman yumuşak olmayaymış ha! Sert olanından vereymiş!

Bütün iyi niyetiyle "Çakı da vereyim mi ağbi!" deyince Sami, "Yok, onu götüne sok!" demişti Feridun, ölümüne susamışların lakaytlığıyla.

Usulca son bir uyarıda daha bulunmuştu Sami. "Böyle konuşma ağbi!"

Kuduz bir köpek gibi haykırmıştı o zaman, "Konuşursam n'olur lan ibne! Karını becermeyen kalmış mı ki Kozluk'ta? Bir biz kalmışız! Cansın, susmasana lan sen de!"

"Ağbi ben öyle dememiştim aslında... Kahvedekilerin söylediklerini söylemiştim sana..." diyen Cansın da fırlayıp ortadan bir anda yok olmuştu.

Onun ardından bakakalan Feridun'sa "Eee!" demişti, "Alacağını aldıktan sonra gidersin tabii köftehor... Lan Sami! Şu salak bile tadına baktıktan sonra bir akşam getir de biz de bakalım şu ballı karının tadına" deyince ikisi birden üzerine atlamış, devirip kafasını gözünü yumruklamaya başlamışlar, fakat bir süre sonra onun direnmediğini, kendilerine karşılık vermediğini, üstelik tostoparlak büzüşüp kafasını korumaya çalıştığını, hatta ağlayıp sızlayarak kendisini öldürmemeleri için çocuk gibi yalvardığını görünce

durmuşlardı. Coşkun, Sami'nin elindekini o ara fark etmişti işte. Birdenbire Feridun'un sırtına bir dikiş makinesinin sipsivri iğnesi gibi hızla batıp çıkmaya başlayan ve ışıltısı kanla gölgelenen o sustalıyı! Başlarının yanacağını anlamış, korkmuştu. Feridun'a bir ders vermeyi ne zamandır istiyorlardı tamam, ama onu öldürmeyi? Hayır. Bunu hiç düşünmemişlerdi. Sami'yi onun üzerinden zorla çekmiş, "Bırak şu pisliği de kaçalım burdan!" demişti. Sami bir iki hamle daha yapmış, Cansın'ın çoktandır karısının peşine düştüğünü, her önüne gelene onu becerdiğini, kadının yatakta çok ateşli olduğunu anlattığını, işte şimdi de Feridun hayvanının niyeti bozduğunu, gözünü karısına diktiğini, artık dayanamadığını, doğrayacağını, keseceğini bağıra çağıra söylemişti. Coşkun, Cansın'ın sözlerini hatırlamıştı. "*Karısı ateşli olan adam, bal bulmuş ayı gibi...*" Demek kahvedekileri bahane etmişti de, kendi niyetini aşikâr etmişti onca zaman! Demek haysiyetsizin önde gideniydi bu Cansın!

O ilkbahar geldiğinde Kozluk'ta havalar bir türlü ısınmamıştı ve kış mevsiminde kömürünü tasarruflu kullanmasını bilenler, diğerlerine nispet yapar gibi biraz da, sobalarını hâlâ gürül gürül yakıyorlardı. Sokaklara dökülemedikleri için baygınlık geçiren kadınlar, evlerde bıkkınlıkla buluşuyor, uzayan kıştan yakınıyor, pişirdikleri yöresel yiyeceklerin tariflerini birbirlerine veriyor, kocalarından ve evlatlarından bitimsiz şikâyetler ediyor, ayıp fıkralara neşeyle ve bol kahkahalarla gülüyorlardı. Erkekler de ellerini ovuşturarak kahveye giriyor, gözlerine kestirdikleri sandalyelere can sıkıntısıyla yerleşiyor, iskambil kâğıtlarında geleceklerini arar gibi dalıyorlardı oyuna.

Yatağında usul usul yol alan bir nehre benzetilebilecek bu hayata bomba gibi düşmüştü Kozluk'u haraca bağlayan "sokak itleri"nin hazin ama anlattıkça bir o kadar matraklaşan hikâyesinin sonu!

Anlatılanlara göre Cansın ve Sami paçayı bir şekilde kurtarmışlardı, ama Coşkun ortada kalakalmıştı. Sahip çıkanı da yoktu. Başından beri onlara uymakla yanlış yapmıştı za-

ten. Çekildiği karakolda omzu sarılı haldeki Feridun'u görünce koşup elini öpmeye kalkışmıştı. Ölmediğine sevinmişti herhalde! "Ağbi affet, büyüklük sende kalsın..." der gibi yalvaran gözlerle bakmıştı onun meymenetsiz suratına. Okkalı bir tokat patlatması için dualar ettiği de belliymiş halinden! Ah anlatanların yalancısıymış kendileri, yerlerde süründürecek, ağzını burnunu kan çanağına çevirecek bir tokat için o anda canını verecek gibi görünüyormuş Coşkun!

Sözün burasında elli bir, yanık, okey ya da tavla oynayanlar kahkahayı basıyordu ve evlerden birinin sıcak sobasının başında çayını yudumlayan Zümrüt, "Oh olsun," diyordu, "aslan gibi kükrediği günlere saysın!"

Yine anlatılanlara göre polislerden birinin usulen "Davacı mısın?" demesiyle, Feridun'un dudaklarının açılıp cevap vermesi arasındaki an lastik gibi uzadıkça uzamış ve "Tabii şikâyetçiyim memur bey, bu ite babalık yaptım onca zaman, canıma kastetti, hem de şahsen hem de bizzat kendisi!" demesiyle fırlayıp koparak yapışmıştı Coşkun'un yüzüne.

Bu tuhaf benzetmeye de gülüyordu Kozluklular. "Ne! Lastik gibi mi! Hah ha ha!" Sonunda safça bir işe daha kalkışmıştı bu Coşkun. Koşarak yapışmıştı Feridun'un eline. O zaman polislerden biri sertleşmiş, "Ulan it!" demişti, "Asker kaçağıymışsın sen!"

Güya habersizmiş Coşkun!

Bak bak bak!

Güya Kozluk muhtarlığında kaydı yokmuşmuş da, çağrı kâğıdı bu yüzden eline ulaşmamış!

Güya babası, erkenden askere gitsin diye yaşını büyük yazdırmış nüfusa!

Vah vah vah! Yok devenin nalıymış!

Artık "Helal süt emmedin mi sen!" diyerek tekme tokat girişen, polislerden biri miymiş, yoksa Feridun mu bilinmez, ama anasından emdiği süt burnundan gelesiye döv-

müşler bunu. Dövmüşler de gıkı çıkmamış! Kendi kıçını toplayacak hali olmayan Cavit de, kardeşini kurtarmak için karakola uğramamış bile. İnsan vatani görevinden kaçar mı, diye diye tekme tokat defalarca dövülmüş Coşkun burada. İnek yalamış gibi geriye taradığı saçları diplerinden çeki çekiverilmiş. Kafası yumruklanmış. Belli ki askerlik bahane edilmiş, belli ki Feridun'un sözü emir telakki ediliyormuş Kozluk karakolunda!

Daha sonra hâkim önüne de çıkmış Coşkun efendi. Yediği tonla dayaktan sonra ayakta duracak hali yokmuş. Kafasını kaldırıp bağışı bol yaradana bakar gibi bakmış da, hâkimin "adam öldürmeye kalkmışsın, suçun çok büyük" dediği an ihtiyar kadınlar gibi olduğu yere yığılıp kalmış.

Kötücül kahkahalar Kozluk'un kapalı mekânlarında çınlıyordu. Nihayet, bir buçuk yıl hapis cezası kesinleşmiş. Bu ceza gayet hayırlı imiş böylesi serseriye. Cemiyet bir mikroptan daha kurtulmuş. Eee, zaten su testisi bin yıldır su yolunda kırılıyormuş. Darısı Cansın'la Sami'nin başınaymış!

Duran Kumandan

Yolu hapishaneye düşenler ilkin ne şiirle ne romanla, yekten hikâyeyle karşılaşırlar. Duvarları bölük pörçük, başsız sonsuz, yarım yamalak, hayatın anlamını aramaktan uzak, sıradan ve çoğunlukla arabesk hikâyelerle örülü bir koğuşta Coşkun da, Duran Kumandan ve onun hikâyesiyle karşılaşmıştı.

Özel bir güvenlik şirketinde çalışıyor, hastanelerin, otellerin, alışveriş merkezlerinin, zincir mağazaların, fabrikaların, havaalanlarının güvenliğini sağlamak maksadıyla kurulan ve ana ilkesi müşteri memnuniyeti olan bu şirketin çalışanlarına sabah akşam çay demliyormuş Duran Kumandan adındaki bu zat. Şirket çalışanları arasında seviliyor, hatırı sayılıyor, hatta sözü de dinleniyormuş. Kendisine duyulan bunca muhabbetin sebebi, demlediği mis kokulu çaylar değilmiş elbet! Derin bir adam oluşunda yatıyormuş işin sırrı. Kendini bildi bileli "hikmetli, hidayetli" hikâyeler okumaya, dinlemeye ve de anlatmaya meraklıymış. Servise çıktığı saatlerde yalnız dünyevi işlerle ilgilenmeyi âdet edinen şirket çalışanlarına bu hikâyelerden an-

latmaya bayılıyor, masasına çay bıraktığı birini ayaküstü davet ediyormuş hakikatin mükemmel bahçesine. Birçokları anlattıklarını memnuniyetle dinliyormuş. Ara sıra tersleyenler de çıkmıyor değilmiş, ancak onlardan uzak durmasını biliyormuş o. Bir yandan da şirkette olanı biteni takip ediyor, yine şirketin işleyişini, mahiyetini derinlemesine kavramaya çalışıyormuş. Bir zaman sonra karısını kızını, parasını pulunu, evini arabasını kem gözlerden koruyabilmek için şirketin kapısını aşındıranlara hayretle bakmaya başlamış. Uzun uzun düşünüp şöyle demiş sonunda: "Yahu! Malınızı mülkünüzü korumayı bildiğiniz kadar maneviyatınızı korumanın derdine düşseniz a siz!" Daha o günlerde bir güvenlik şirketi kurmayı koymuş kafasına. Hatta bu iş için para biriktirmeye bile başlamış. Her şey yolunda giderken bir gün bir iftiraya uğramış. İşte bu yüzden düşmüş buraya. Anlatmanın lüzumu yokmuş. Her iftira kadar çirkinmiş bu da!

Duran Kumandan'ın Coşkun'a
anlatmayı uygun bulmadığı çirkin iftira

Şirkette sekreterlik yapan etine dolgun, bir yanıyla bıldırcın, bir yanıyla tay gibi gencecik bir kız varmış. Duran Kumandan onu da doğallıkla davet etmiş hak yoluna ve ona da anlatmış hikmeti hidayeti bol hikâyelerinden. Ancak o hoş görünümünün altında meğer ıslah edilmesi gereken günahkâr bir yosmanın ruhu yatmıyor muymuş! Onu baştan çıkarmaya çalıştıkça çalışmıyor, göz süzmüyor, gerdan kıvırmıyor, baldır bacak göstermiyor, kıvırttıkça kıvırtmıyor, saç savurup çıldırtıcı derecede açık saçık giyinmiyor, insanı delirtecek kokular sürünmüyor muymuş! Vallahi, tastamam bir şeytana benziyormuş fettan! Tamam, Duran Kumandan neyi var neyi yok her şeyini hak yoluna adamış biriymiş, ancak Eyüp aleyhisse-

lamdan da büyük sabra sahip olabilir miymiş, nihayet Allah'ın yarattığı bir kul değil miymiş o da? Bunca tahrikkâr davranışa daha ne kadar dayanabilirmiş?

Bir öğle vakti herkesin yemeğe çıktığı saatte, dönerciden yarım ekmek arası döner isteyip şirkette kalan, üstelik iyice eğilip göğüslerini masanın üzerine seren kızı görünce pes etmiş! Yanına yanaşıp kendisini çok beğendiğini söyleyince kız da, "Ne zamandır bekliyordum seni!" deyip arzuyla bakmamış mı yüzüne! Eh artık yerinde kim olsa durmaz, duramaz; kolundan tuttuğu gibi sürüklermiş kızı. O da böyle yapmış. Çekip kolundan tuvalete götürmüş, sert sakallarıyla karpuz büyüklüğündeki göğüslerin arasına gömülmüş, sonra baldırlarından kavrayıp... Tövbe estağfurullahmış! O derece geçmişler ki kendilerinden, yere yuvarlanmışlar! Bu sırada, kafasını lavabonun kenarına çarpmış kız. Ancak zevkten inliyormuş da! O, pantolonunu toplarken kızın baygın olduğunu fark etmiş, etmiş de zevkten bayıldığını düşünmüş. Beline kadar sıyrılan eteğini dizlerine kadar çekiştirdikten sonra uzaklaşmış yanından. Yanlış anlaşılmaktan korkmuş.

Öğle yemeğinden dönen şirket çalışanları bu manzarayla karşılaştıklarında kızın başına üşüşmüşler. Boş yere yaygara ediyorlarmış hep! Toplanan kalabalık içindeymiş o da. Bir suç ya da günah işlemediğini düşünüyor, kızın numara yaptığına, kendisini daha fazla tahrik etmek için böyle bir oyuna kalkıştığına dahi inanıyormuş. Hani, neredeyse, bana bırakın şunu, onu uyandırmanın yolunu iyi bilirim ben deyip öne atılacakmış, ama bunu yapmamış da tekrar birlikte olacakları günü iple çekmiş o an.

Şirket çalışanı iki kadın –ki nicedir gözleriyle yiyip bitiriyorlarmış onu– kıskançlıklarından olsa gerek, sarılıp telefona çağırmışlar polisi. Kaçabilirmiş, ama kaçacak bir durum olmadığına inanıyormuş. İki polis memuru gelerek onu apar topar yakalamışlar. Kız şikâyetçi olmuşmuş. Tecavüze uğradığı-

nı iddia ediyormuş. Şaşkınlıktan küçük dilini yutacakmış. İşin içinde başka alengirli işlerin olduğunu daha o dakka anlamış. Mutlaka ayağını kaydırmak isteyenlerin, anlattığı "hikmetli hidayetli hikâyelerden" rahatsız olan kâfir kısmının parmağının olduğunu düşünmüş işin içinde. Yoksa kızın şikâyetçi olmayacağına adı kadar eminmiş. Açıklamaya çalıştıysa da sözünü kimseye dinletememiş. Polis aracının arka koltuğunda Allah'ın suçsuzları itham edenlere reva gördüğü cezaları sıralamış, ancak hiçbiri umursamamış.

Söylediğine göre az bir zaman kalmış hapisten çıkmasına. Serbest kalır kalmaz şirketini kuracakmış. Coşkun'un bildiklerinden değil ama. Hakiki maksadı, masumların manevi dünyalarını gözle görülmeyen saldırılardan, iftiradan ve şeytandan korumayı iş edinecek bir şirket olacakmış bu. Tamam, çalışanlarına özel giysiler giydirecekmiş birer kukla gibi ve bellerine de silah kuşandıracakmış bazısının, fakat hakiki amacı güvenlik olanın, ne giyimle olurmuş işi ne de silahla! Onun şirketinde formaliteden olacakmış bu gibi işler. Manevi dünyalar, dünya kurulalı beri bilhassa "şeytan"ın saldırısına maruz kalıyormuş. Türlü kılıklarda gençlerin karşısına çıkan şeytan, onları kendisine esir ediyormuş. Belli ki Coşkun da onlardan sadece biriymiş. Gençler helak oluyor, sapır sapır dökülüyor, kimi kahvelerde zaman öldürüyor, kimi alkol denizinde kulaç atıyor, kimi heyecanını top peşinde koşturuyor, kimi parayı pulu göklere çıkarıyor, kimi de hapishaneleri dolduruyormuş. Etraflarındaki hiç kimse de, bu gençlerin sararmış dişlerinin, morarmış göz altlarının ve bok kokan donlarının farkında değilmiş. Ama beklesinlermiş! Bekleyip görsünlermiş bakalım. O ve onun gibiler düzeni sağlayacaklarmış çok yakında. Bodrum katlarda esrar içilmediği, ara sokaklarda bıçak çekilmediği, her kahvehanede ilmin konuşul-

duğu o günler geldiğinde, kendileri en üst mevkilerde hak ettikleri yerleri kendiliğinden alacaklarmış.

Coşkun'un ellerini avcunun içine almış, gözlerini, onun kara gözlerine dikerek bambaşka zamanlarda, bambaşka coğrafyalarda geçen hikâyelerinden ona da anlatmış; sonra serdengeçtilerden de bahsetmişti. Osmanlı devleti ordularında, düşman ordusu içine gözünü kırpmadan dalan fedai askerlermiş bu serdengeçtiler. "Ser" baş imiş, serden geçmek de baştan geçmek oluyormuş. Toplu halde düşman ordusunun sağ, sol veya arka cenahından hücum eden ve ölümü akıllarına hiç getirmeyen bu yiğitlerin hücumları pek dehşetli olur, ekseriya daldıkları ordunun moralini bozup içlerine korku salarlarmış. Kendisini de bir serdengeçti olarak görüyormuş o. Manevi dünyalara yapılan saldırılara karşı durmak, bu fitnelerin üstüne tam bir serdengeçti cesareti ve gözü karalığıyla gitmek, yılmadan usanmadan mücadelesini sürdürmek, kollarındaki kelepçeleri yaradanın bileziği saymakmış şimdilik üzerine düşen. Cezaevine düşmek de onurunu incitmemiş hiç. Yaradanın kendisine reva gördüğü imtihanlardan biriymiş bu da! Hakikat yolunda değil cezaevine, rezil batakhanelere düşmekten bile korkmazmış. Hem zaten kılıçların gün be gün keskinleştiği yerlermiş cezaevleri. Buraya bir odun olarak bile girse, en azından sivri bir ok olarak çıkarmış insan.

Coşkun da hapishaneden bir ok olarak değilse de bambaşka biri olarak çıkmıştı. O güne dek kafa yormadığı meselelerde aydınlanmasını sağlayan, mübarek insan Duran Kumandan'la helalleşmiş, bundan sonra hiçbir surette suça karışmayacağına, nefsini terbiye edeceğine, o tahliye olana dek vazifelerini aksatmadan yerine getirerek sabırla yolunu gözleyeceğine dair bir söz de verdikten sonra birliğine teslim edilmişti. Laf arasında ondan da bir söz almaya çalışmıştı. Kozluk'a geleceğine ve şu güvenlik şirketini birlikte

kuracaklarına dair bir söz! Ancak Duran Kumandan böyle bir söz vermemişti de, "Göz açıp kapayıncaya kadar geçer zaman ve vakit gelince görünürüz biz sana!" demişti yalnız. Bu da yetmişti Coşkun'a.

Piknik Zamanı

Amerikan Kotu, Tahran Pazarlarında "Şalvar-ı Türki" Diye Satılıyor

Ucuza bulduğu için üç kilo kadar kanat almıştı Cavit. Sonuydu zaten. Olsaydı biraz daha alırdı ama kalmamıştı. Kalmazdı tabii. Açtı millet, aç! Tavuğu görse, sokakta yolup çiğ çiğ yiyecekti! Oh iyi yapmıştı! Birazdan cızır da cızır pişecek, lokum gibi afiyetle yenecekti. Ağır ağır ilerleyen pikabın ön tarafında oturuyordu. Coşkun'un yanında. Kucağındaki torbayı uçmasından korkar gibi iki yanından sıkı sıkı kavramıştı. Gözünü uzaklara dikmişti. Sazı bacaklarının arasındaydı. Ustaca çalamıyordu ve bir teli de kopuktu ama olsun! Yanında olsundu yeter. Saçlarını suyla ıslatmış, bir yana güzelce devirmişti. Ya şu dimdik oturuşu! Kırılmasından hiçbir şeyden korkmadığı kadar korktuğu ve cebinde taşımaktan bıkmadığı iki kadehti bu duruşun müsebbibi. Bir de ayak dibindeki iki rakı şişesi!

Coşkun'u düşünüyordu. Kardeşini. Değiştiğini. Artık küçük bir kardeşten çok gözüne zaman zaman bir ağabey gibi görünmeye başladığını. Kendisinden çok daha olgun, çok daha aklı başında biri olup çıktığını. Hatta belki de kısa bir zaman sonra kendisine sahip çıkacak genç bir adam oldu-

günu. Öyle ya, sık sık bahsettiği şu Duran Kumandan'la kuracakları güvenlik şirketinde ona da bir iş ayarlardı belki. Bekçilik gibi. Fazlasında yoktu gözü. Zümrüt'ün onu alaya almayı bırakacağı bir iş yeter de artardı. Durup dururken, isterse pikaba takılabileceğini söyledi bu yüzden. Kendisinin olan her şeyin onun da sayılacağını, şu "Duran Kumandan Beyefendi" gelene kadar evde oturmak yerine pikapla dolaşabileceğini.

Sustu Coşkun. Cavit de onun suskunluğuna derin anlamlar vehmetti. Daha geçen hafta pantolon almak için birlikte Kozluk çarşısına gitmişlerdi. Mağazaların vitrinlerine üşüşen gençleri işaret ederek, düştükleri belalardan bahis açmıştı Coşkun. Marka belasına akılları takılan bu gençlerin çeşitli tuzakların esiri olduğunu söylemiş; kesimi bol, dökümlü kumaştan pantolon giymek istemesinin sebebini de Tahran pazarlarında Amerikan kotunun Şalvar-ı Türkî diyerek alınıp satıldığını söyleyerek açıklamıştı. Bu lafı sık sık tekrarlayarak Türklerle alay ediyorlarmış güya. Kimsenin alay etmesini istemediğinden, kot pantolon giymeyecekmiş kendisi! Doğrusu bu laf üzerine söyleyecek söz mü kalmıştı ona? Yalnız saygı duyulurdu bu çocuğa! Vallahi, televizyondaki tartışma programlarına çıkacak kadar artırmıştı kültürünü bu Coşkun! Varsın sussundu uzun uzun. Düşünüyordu elbet. Vardı bir bildiği.

Trafik lambalarında kırmızı ışığı son anda fark ettiğinden sert bir frenle durabildi Coşkun. Arka taraftan duyulan çocukların neşeli bağırtılarına, rakı şişelerinin şıngırtıları eşlik etti. Işık yeşile dönünceye kadar suskunluk hâkim oldu ön tarafta. Tekrar hareketlendiklerinde Coşkun, başından beri merak ettiği bir şeyi, altlarındaki pikabın nereden geldiğini sordu. Cavit de yerinde kıpırdanarak keyifle söz açtı Hicabi'den. Şimdi rahmetli olan arkadaşını nasıl da özlediğini, onun nasıl iyi, nasıl muhterem bir insan olduğunu

söyledikten sonra, kafasını milim oynatmadan ve gözlerinin önünde açılan bir kitabın satırlarını okur gibi de dalgın, anlatmaya başladı.

Canciğer kuzu sarması arkadaşı Hicabi'nin hatırasıydı mavi pikap. Daha çok balıkçılarla gemicilerin takıldığı Yenikapı'daki duman altı kahvelerden birinde rastlaşmışlardı. Yıllar önce. Kendisi daha tıfıl delikanlı, o ise nereden baksan altmışını devirmiş bir ihtiyar. Kanları kaynamıştı birbirine. Sigara dumanından gözün gözü görmediği kahveden çıkıp deniz kenarında yürümüşlerdi. Hava rüzgârlıydı. Zamanın modasını yansıtan pantolonların bol paçaları yelkenli gibi şişip şişip iniyordu.

Hicabi, çırpınan denizin kendilerini gördüğü için heyecandan elinin ayağının birbirine karıştığını söylemişti de gülmüştü Cavit:

"Ağbi, deniz heyecanlanır mı hiç!"

Denizlerin, göklerin, dağların, tepelerin de insanlar gibi duygulandığını, fırtınaların, depremlerin, sellerin, heyelanların hep bu hissiyatlar sonucu ortaya çıktığını söylemişti Hicabi. Çatladıkapı'ya vardıklarında durmuş, üst tarafta kalan Topkapı sarayını parmağıyla gösterip "Sen hiç saray gördün mü?" demiş, yolun karşısındaki surların dibine geçerek onu bir kapıdan içeri buyur eder gibi de:

"Haydi, gir bakalım içeri!"

Kapı falan yoktu meydanda ha! Yine de o büyük bir ciddiyetle kırk bir çeşit sedefin kullanıldığı bu kapıyı, ünlü sedef ustası Ragıp Bey'in tam kırk bir ayda hazırladığını, gereken sedef miktarını Marmara denizindeki Sedef Adası'ndan tam kırk bir günde toplam kırk bir sedef kayıkla taşıdığını söylemiş ve bu muhteşem kapıdan geçerken kafasını biraz eğmesini de tembihlemişti. Güya çok kısaymış padişahların boyu!

"Çattık deliye!" diyor, fakat çok da eğleniyordu Cavit. Yaşını başını almış babası yaşındaki bu adamın tertip ettiği oyunda bir sakınca yoktu nasılsa. Başını eğerek onu takip etmiş, hayalî koridorlardan geçerken, önünde durdukları her odayı tavandan tabana, duvar duvar, kapı pencere, kiriş çerçeve inceden inceye tarif edişini hayretle dinlemişti. Öylesine kaptırmıştı ki kendisini, "Allah senden razı olsun ağbi!" demişti bir ara, "Ölsem de gam yemem artık! Sayende gördük sarayı da!"

Gülmüştü Hicabi bu söze. Sonra tavanları altın varakla kaplı da olsa saraylarda durmaktan sıkıldığını söyleyerek dışarı çıkmıştı. Tabii yine koridorlardan, yine odalardan ve nihayet yine şu sedef kapıdan geçerek! Ardı sıra yürüyor, kıs kıs gülüyordu Cavit.

Yine yolun karşısına geçip, yine deniz kenarında yürümüşlerdi. Hicabi gün görmemiş taze gelin gibi heyecandan ne yapacağını bilemeyen, ilk işareti bu iki yakışıklıdan bekleyen, ancak hislerine karşılık bulamadığı için kalbi kırılan ve sırf bu yüzden İstanbul'u terk-i diyar eyleyerek Karadeniz'e açılmaya karar veren İstanbul Boğazı hakkında da anlatıp durmuştu; dalgaların arasında bir o yana bir bu yana sallanan balıkçı tekneleri hakkında da... Gördüğü her şey hakkında, doğru ya da eğri, edecek bir çift lafı olan adamdı doğrusu. Aman ne laf yapıyordu ağzı! Yok bir zamanlar ba-

lık yerine kuş çekermiş balıkçılar İstanbul Boğazı'nın soğuk sularından da, hani İstanbul'un da İstanbul olduğu zamanlarmış ama o zamanlar! Yok, küçük bir kızın cesedi saklıymış şu az evvel sırtlarını dayadıkları surların içinde! *–Cavit titremiş, yaslandığı taşın serinliğini bir an sırtında hissedince fısıltıyla besmele çekmişti.–* Yok bir zamanlar buralarda çiğ balık yiyen bir adam yaşarmış da, yok gavur cellatlar varmış da, yok kimsesizler mezarlığı şu tepelerdeymiş de, yok ölülerin kopmuş kelleleri geceleri ampul gibi aydınlatıyormuş buraların karanlıklarını da... Daha neler anlatmıştı neler...

Cavit ertesi gün soluğu aynı kahvede almış, Hicabi de hem o gün hem de ondan sonraki günlerde sık sık gelir olmuştu. Galiba işsiz güçsüz takımındandı o da. Aylar boyu süren bu arkadaşlıktan ikisinin de büyük keyif aldığı söylenebilirdi. Cavit, Hicabi'nin gevezeliklerini başka hiçbir arkadaşında bulamıyor; kim bilir, belki Hicabi de kendisini dinleyecek birini bulduğu için seviniyordu.

Bir gün, uygun bulduğu bir anda soruvermişti Cavit, "Ağbi, sen nereden öğrendin bunca lafı yahu!" Onu darıltmaktan korkar gibi de, "Yoksa uyduruyor musun!"

Gençliğinde çok kitap okuduğunu söylemişti Hicabi. Bu kitaplarda tanıdığı hayalî kahramanlardan yakın akrabalarından bahseder gibi bahsetmiş *–Robinson adında biri yaban dayısı, Madame Bovary adında bir kadın gözü dışarıda yengesi, Hamlet adında biri ihanete uğramış koç dayısı, adı Don soyadı Kişot olan biri de ailenin delisi–*, eskiden, çok eskiden bir tiyatrocu olduğunu da ekleyivermişti göğsünü kabartarak.

Vallahi dilini yutası gelmişti Cavit'in!

"Bildiğin gibi değil ama!" demişti Hicabi, ki hayatında bir kez bile tiyatroya gitmemişti Cavit ve bildiği bir şey de yoktu tiyatro hakkında.

Dediğine göre kumpanya gibi bir şeymiş onlarınki. Gençken Beyoğlu'nda tanıdığı bir adam tutmuş kolundan, almış

onu yanına. Birkaç yıl boyunca İstanbul'un *–ki o zamanların bütün İstanbul'unu derlesen toplasan bir bohçacı taşırmış sırtında–* her yerinde oyunlar oynamışlar. Toplam üç beş adamdan müteşekkil bu tiyatro grubunun kurucusu olan şu adam *–ki öleli çok olmuş, Allah rahmet eylesinmiş–* bir gün hakiki sanatçıların hakiki sahnesinin Anadolu olduğunu söyleyivermiş. Düşmüşler yollara. Her bir şehrini dolaşmışlar Anadolu'nun. İzmit'ten Bolu'ya, Ankara'dan Eskişehir'e, Trabzon'dan Artvin'e... Uğramadık şehir bırakmamışlar. Kimi zaman izinli, kimi zaman izinsiz oynamışlar oyunlarını. Çünkü o zamanlar sağ sol davasına yolda ayağı takılan, öte dünyayı boyluyormuş. Onlarınsa derdi davası tiyatroymuş. Çocuk gibi hevesle, nerede bir yükselti görseler durup oynuyorlarmış.

İşte tam da o günlerde, kumpanyanın kurucusu olan ve Hicabi'nin her zaman hasretini çektiği şu adamın aklına müthiş bir fikir gelmiş. Gerekli izinler epeyi güç uğraşlardan sonra alınmış ve başlamışlar hapishanelerde oynamaya.

Cavit şaşkınlıkla "Hapishanede oyun mu olur ağbi!" deyip sözünü kesince, "Adına ibret tiyatrosu derler!" demişti.

Kırk elli kişilik mahkum kalabalığı, gardiyanlar tarafından sandalyelere oturtuluyor, başlıyorlarmış seyre. Hicabi ve diğer oyuncular da, kendileri için hazırlanan derme çatma sahnede yerlerini alıyor, başlıyorlarmış oynamaya. Daha çok, gül gibi hayatlar sürerken şeytanın kulaklarına üflediği fena fikirlerle hayatlarını mahveden ve sonu felaketle biten insanların trajik hikâyelerini canlandırıyorlarmış bu oyunlarda. Hem arkadaşları hem de Hicabi, yaptıkları işi layıkıyla yapmayı şiar edinmiş kişiler olduklarından, aşkla oynuyorlarmış oyunlarını. "Artık sırf bu yüzden mi yoksa mahkûmlar seyrettikleri oyunun kendilerine hatalarını hatırlatmasından hoşlanmadıklarından mı," diyordu, her oyunun sonuna doğru birkaç mahkûm yerlerinden fırlıyor, sandal-

yelerini sahneye fırlatıyormuş. Gardiyanlar bu isyankâr mahkumları yaka paça çıkarırlarken, onlar da ezelî bir sanatı icra ettiklerini düşünüp hiç mi hiç üzülmüyor, hatta oyunun finalini daha güçlü kılmak için ellerinden geleni artlarına koymuyorlarmış.

Cavit ona hiç evlenip evlenmediğini de sormuştu bir ara. O da, tiyatro denen şeyin insanın aklını başından aldığını, her şeyi unutturduğunu söylemiş, "Sahneydi, turneydi derken evlenmeyi unutmuşuz meğer!" demişti yalnızlığına yanar gibi. "Bundan sonra benim gibi kıçının kılı ağarmışını da kim ne yapsın!"

Cavit, işi gücü koyvermiş, başlamıştı onunla dolaşmaya. Külüstür bir pikabı da varmış Hicabi'nin. İşte altlarındaki mavi pikapmış bu. Bir gün Eyüp'e gidip oradaki mübareklerin huzurunda dualar ediyor, bir gün Sarıyer'deki balıkçılarla şarap şişelerini tokuşturuyorlarmış bu pikap sayesinde. Kâh Şile sahillerinin ıssız kayalıklarında demleniyor, kâh Çatalca taraflarındaki köylerin kahvelerinde köylülerle hasbihal ediyorlarmış.

Nerde sabah orda akşam takılıyorlarmış ya, bir gün sırra kadem basmış bu Hicabi. Kumkapı sahilindeki kahvelerde sorup soruşturduysa da arkadaşının izine rastlayamamış bir türlü. Bir gün adamın birinin verdiği akılla bir iki muhtarlığa uğramış. Cankurtaran mahallesinin muhtarından, arkadaşının yaklaşık bir ay önce evinde ölü bulunduğunu öğrenmiş. Adresi bir kâğıda yazıp koymuş cebine, düşmüş yola. Daha sokağın başına varır varmaz mavi pikabı görmüş. Vallahi arkadaşının suretini görür gibi titremiş içi! Pikabın kapısını zorlayınca açık olduğunu görmüş. Kontak anahtarını da üzerinde görünce kendisine bıraktığını anlamış. Hiç tereddüt etmeden oturmuş şoför koltuğuna ve çevirmiş anahtarı.

Tam arkasındaki küçük camın kırılasıya vurulmasıyla ürperip sustu Cavit. Sanki Hicabi'ydi cama vuran! Yeter, hikâyenin devamını anlatma, diyordu sanki! Oysa Zümrüt'tü seslenen; çukurlara girmemesini, fırının önünde durup ekmek almasını buyuruyordu Coşkun'a. Ancak böyle olmasaydı, yani Zümrüt cama vurmasaydı da, hikâyenin devamını anlatmazdı. Anlatamazdı. Hem o güne dek kimseye anlatmamıştı ki! Bir mezar soyguncusu veya bir hırsız gibi görülmekten korkusuydu buna sebep. Hikâye tam şurada başkalaşıyordu: Hani Cavit hiç tereddüt etmeden oturmuştu ya şoför koltuğuna, hani çevirmişti ya kontak anahtarını... Çevirmemişti işte! Başka bir anahtar dikkatini çekmişti anahtarlığın ucunda. Hemen çakmıştı mevzuyu! Pikabın önünde durduğu metruk evin de Hicabi'nin olduğunu ve besbelli onu da kendisine bıraktığını.

Kapı açıldığında ağır küf kokusu yüzüne vurmuş, biraz da korkmuştu. Hicabi'den, onun karşısına dikileceğinden değil de polisten, muhtardan, konu komşudan. İçeri girdiğinde demek bu evde yaşadığını, demek ince dokumadan bu halının üstünde yürüdüğünü, demek bu resimleri hiç üşenmeden elceğiziyle duvarlara astığını, demek bu yatakta kıvrılıp uyuduğunu, demek bu masada karnını doyurduğunu, demek arka taraftaki bakımsız bahçeye bu pencereden baktığını, demek boyunları bükük bu çiçekleri sabah akşam suladığını, demek duvarlara çakılı raflarda dizili onca kitabı okuduğunu, demek... demek bu sallanan sandalyede keyif çattığını... Otursa mıydı?

Ağır ağır sallanmaya başladığında, "Ulan Hicabi, ulan Hicabi!" diyordu kendi kendine, "Bilmediğin bok yoktu be! Kitaplarda yazmıyor muydu öleceğin!" Sallandıkça tavana takılıyordu gözü. Parlak yıldızlar yapıştırmıştı oraya da! Ne adamdı be! Sonra Hicabi'yi de, nerede olduğunu da unutup an be an çocuklaşarak hızlandıkça hızlanmış, dengesini yi-

tirip arkaya devrilmiş, sonunda kafasını duvara çarparak düşmüştü yere. Doğrulmaya çalışırken yine dikkatsizliği yüzünden kolunu bir rafa çarpmış, raftaki kitaplar bir gürültü bir patırtıyla etrafa saçılmış, işte o sıra...

Aslına bakarsan, o paraları almazdı Cavit! Yolda üç kuruş bulsa etrafına bakınıp sahibini arayacak adamdı ne de olsa. Şayet içinden bir ses Hicabi'nin bu parayı da kendisine bıraktığını söylemeseydi!

Mavi pikap fırının önünde bir kez daha sert bir frenle durdu. Kucağından düşecek gibi olan torbaya daha bir yapıştı o. Aşağı atlayan Coşkun'un arkasından bakarken onun, anlattığı hikâyeden pek etkilenmediğini düşündü. Oysa kendisinin tüm hayatını değiştirmişti Hicabi. O parayla Kozluk'ta bir arsa satın almış, daha sonra Nurettin'le el ele verip üstüne bir ev kondurmuşlardı. Gözü uzaklarda mavi bir leke gibi görünen denize takıldı sonra. Hicabi'nin benzetmesiyle "gün görmemiş taze gelin gibi utangaç" falan görünmüyordu hiç de. Daha çok, sırtındaki yük gemilerini taşımaktan yorgun, uykudan gözlerini aralayamayan, bezgin birine benziyordu. Kendisi gibi.

Bir gün ellerinde kazma kürek, sırtlarında taş toprak, çıkıp sahile geldi yetkililer. Kamyon kamyon taşıdıkları toprağı göz açıp kapayıncaya kadar bir güzel yaydılar. Bolca çim tohumu serpip, üçer beşer metre aralıkla ağaç fidanları diktiler. Sıra sıra banklar ve birkaç da jimnastik aleti yerleştirdikten sonra, lambalarla aydınlatıp çekip gittiler.

Bundan sonra Kozluk ve benzeri yerlerde yaşayan kadınlara gün doğdu. Onlar da çaylarını demleyip termoslara doldurdular, bol soğanlı patates salatalarını hazırlayıp sarmalar sardılar, karpuzları kol altlarına sıkıştırıp kızlarını da yanlarına katarak burayı su yolu ettiler; ettiler de deniz tarafından esen efil efil rüzgârı göğüslerinde, gerdanlarında hissedip, hayat neymiş bir iyi anladılar.

Zümrüt de bu yeni âdetten çok memnun kaldı. Sıcak yaz akşamları kös kös evde oturmaktansa deniz kenarında ferahlamak tam ona göreydi. Tek sıkıntısı, ne yapıp edip kendilerinden önce gelen ve deniz kenarına yakın yerleri kapan atik ailelerdi. Tabii Cavit'in içip içip sapıtmasını saymazsak eğer! Hoş buna da alışmıştı ya. Hem Kozluk'ta iç-

meyen adam mı vardı allahaşkına. İçmeyen erkeğe erkek mi denirdi Kozluk'ta!

El frenini çekip aşağı atlayan Coşkun arka tarafa koştu. Torbaları alıp yere bıraktı. Çocukların inmesine de yardımcı olacaktı ama onlar sıçrayıp etrafa dağıldılar. Cavit de elinde sazıyla, rakı şişeleriyle gelip kasadan hiç eksik etmediği taburesini istedi karısından. Zümrüt onu duymadı bile. Elini gözüne siper etmiş, sahili gözlüyordu. Kozluk'tan kimse var mı, buna bakıyordu ama, bakışlarıyla muharebe alanını zapt edecek büyük bir komutana benziyordu görünüşü. Bu yüzden, eteğini toplayıp aşağı atladığında, ötekiler tereddütsüz onun peşine düştüler. Uygun gördüğü bir ağacın yanında durana kadar da onu takip ettiler. Torbalardan birinden bir örtü çıkarıp yere sermeye çalıştı Zümrüt. Fakat rüzgâr ona mani oldu. Ne kadar uğraştıysa da düzgünce seremedi. İşte o zaman o da payına düşeni aldı. "Hay mübarek!" dedi sinirle, "Bari sen dolaşma elime!" Elinden gelse rüzgârı da terbiye edecekti. Allahtan Coşkun yetişip örtünün uçlarına birer taş koymayı akıl etti de, böylesi inanılmaz bir işe kalkışmadı.

Örtünün etrafına toplandıklarında piknik tüpü Zümrüt'ün dert ortağı gibi yanı başındaydı ve tutuşmasına bir kıvılcım yetip arttı. Cavit de taburesine kurulmuş, mangalını hazırlamaya başlamıştı. Ancak onun dert ortağı güçlük çıkardı. O da başladı bir türlü tutuşmayarak kendisini deli eden kömüre küfretmeye! Coşkun'dan yardım istedi. Bayağı bir uğraştan sonra kömür alev aldı. Maruz kaldığı isten dumandan da şikâyet etti Zümrüt. Kaderimmiş diye söylenerek mangalı başka bir tarafa almalarını buyurdu onlara.

Yağlı tavuk kanatlarının cızırdamaya başlamasıyla keyfi yerine gelen Cavit, ceketinin cebinden çıkardığı iki kadehi yarı bele kadar doldurdu; üstlerine biraz da su ekledikten sonra "Buyur!" dedi.

Durakladı Coşkun. İçmeyecekti. Yeni kararları arasında ağzına alkol sürmemek de vardı. Söz vermişti Duran Kumandan'a. Belaların en büyüğüydü alkol. Şeytanın girdiği kılıklardan en bilineniydi. Ancak...

"Alsana be oğlum!"

Kendisini bile şaşırtan bir kararsızlık yaşadı o an. Sanki yeni hayatının bir adım öncesindeydi. Sanki birkaç dakika sonra görülmedik bir film gibi başlayacaktı yeni hayatı. Sanki günler geceler boyu serserilik ettiği şu sahildeki görünür değişiklikler bile, toplanıp yeni hayatının başlamak üzere olduğunun müjdesini veriyorlardı ona. Ona! Ne istediğini bilen, nereye varacağını bilen, amaç sahibi bu genç adama!

"Haa, buzsuz içmem diyorsun, e haklısın valla, ama dur bakalım ne varmış şu cepte, ta ta tamm, unuttuğumu sanıyordun değil mi?"

Ağbisinin onu adam yerine koyduğu aşikârdı. Yengesi de her zamanki suratsız hallerini takınmış olsa da, *–Löp Et konusundaki kararlı duruşunun etkisiyle olsa gerek–*, biraz insafa gelmişe mi benziyordu ne! İşte her şey ve herkes birleşmiş, ona bir şans tanıyordu. Ona! Ne istediğini bilen, nereye varacağını bilen, amaç sahibi bu genç adama! Bir kadehçik rakı insanı yolundan alıkoyabilir miydi? Geçmişe veda için bir kadeh rakıyı, Duran Kumandan bile hoşgörmez miydi? Nihayet, çocukların azgın bağırtıları ve şiddeti an be an artan rüzgârla birbirini döven ağaç dallarının hışırtıları arasında cam cama değdi ve keskin anason kokusu mis gibi dağıldı havaya.

"Yenidoğan sarılığı, bebeklerde yaşamın ilk haftasında sık görülen bir sorundur. Sağlıklı bebeklerdeki normal sarılığa "fizyolojik sarılık" denir. Sarılığa bilirubin adlı bir maddenin kan düzeyindeki artışı yol açar. Bilirubin yenidoğan bebeklerin bazılarında vücuttan atılamaz. Karaciğer henüz yeterince olgunlaşmamıştır veya bilirubin biraz fazla miktarda ortaya çıkmıştır. Doktora başvurduğunuzda, bir kan testi isteyerek bilirubin düzeyine bakacaktır. Sonuca göre ya bebeği izlemeye alacak ya belli bir dalga boyunda UV ışını alması için hastaneye yatıracak (bu işleme fototerapi diyoruz) ya da nadiren, eğer değer çok yüksekse kan değişimi gerekecektir. Toksik düzeylerde bilirubin, işitme kaybına yol açabilir, bebeğin beynine zarar verebilir. Bu nedenle zaman geçirmeden doktora başvurup uygun tedavinin başlaması önemlidir."

Bebeklerdeki sarılığı soğukkanlı, dingin, mesafeli bir dille anlatıyor tıp. Bilirubin diyor, fizyolojik diyor, dalga boyu diyor, UV ışını diyor, "Biz bu işleme fototerapi diyoruz," diyor, toksik düzey diyor, hemen doktora başvurun diyor... Lakin diliniz Zümrüt gibi *bilirubin, toksik düzey, UV ışını,*

fototerapi demeye dönmüyorsa, yahut Cavit gibi alkol denizinde yitip gitmeye karar verdiyseniz, bebenizin kanında sayıları an be an çığ gibi yükselen sarı çıyanlarla baş edemezsiniz demiyor! Yavrunuzun fındık kadar küçük beyni, bu sarı çıyanların zulmüyle bir daha asla düzelmeyecek şekilde zedelenir, bir hurma gibi çürür, bu çürümenin neticesinde kafası kavun kokulu bebenizin tırnak kadar gövdeciği taş kesilir, bir daha yürüyemez demiyor.

Zümrüt de onca oğlandan sonra ortasından ikiye çatlayarak evde doğurduğu *–aslına bakılırsa konu komşu tam da o günlerde Kozluk'taki özel hastanelerden birinin, fiyatı çok uygun bir doğum kampanyası başlattığını, kendilerinin bu hastanede ucuz ucuz doğurduğunu, onun da bu işi aynı yerde görebileceğini söylemelerine rağmen o düşünüp taşınmış, oğlanları nasıl da kolayca evde doğurduğunu hatırlamış, karnını erkek doktorlara açmayı istemediğinden bu doğumu da evde yapmakta bir sakınca görmemişti–* ay parçası kızının, doğumdan birkaç gün sonra sararmaya başladığını ve bu sararmanın beynini çürüttüğünü bilememişti! Biricik kızının vücudundaki tüm kasların bir daha yumuşamayacak şekilde sertleştiğini, bu sertleşme sebebiyle yürüyemeyeceğini, koşup oynayamayacağını, konuşamayacağını, okula gidemeyeceğini, bundan böyle cansız bir oyuncak gibi nereye koyarsan koy öylece yatacağını bilememişti! Ama olmuştu işte!

O da, Allah'ın kullarına bahşettiğine inandığı iki iyilikten biri için başlamıştı dua etmeye. "Allahım!" diyordu, "İki iyilikten birini ver şu kızıma!"

Allah'ın kullarına bahşettiği iki iyilik:

– Sağlık.

– Ölüm.

Ona göre Allah kızını ya sağlığına kavuşturup iyileştirmeli, hiç değilse konuşması, yürümesi için şifa vermeli yahut almalıydı canını! Öyle ya, nur yüzlü kızı boklu dereye

koşamayacak, Zümrüt arkasından yırtınamayacak, kendi fistanlarından bozup bozup ona eteklikler dikemeyecekse, yaşamasının ne gereği vardı! Yine de bir görevi savar gibi kucaklayıp hastaneye de götürmüştü onu. Genç bir doktor, kayıt işlemleri sırasında doğum tarihini sormuştu. Heyecandan şaşırıp kızının doğum tarihi yerine kendi doğum tarihini söyleyivermişti de, doktor kafasını önündeki defterden kaldırmış, "Aaa, rastlantının bu kadarı, aynı yıl, aynı gün doğmuşuz sizinle," deyip tatlı tatlı gülümsemiş, sonra bu önemsiz tesadüfün üzerinde durmayarak dönmüştü işine. Zümrüt de, masanın karşı tarafında beyaz önlüğü, temiz suratı ve kalem tutan akça pakça elleriyle oturan doktorla aynı yaşta olduklarına inanamaz halde kalmıştı! Sırtında, ayak bileklerine kadar uzayan soluk yeşil renkli pardösüsü, ayağında tozdan görünmeyen topukları erimiş ayakkabıları, kafasında pazardan aldığı baş örtüsü ve kucağında kasılmaları gittikçe çoğalan kızıyla tam da onun anası yaşında görünüyordu!

Aynur'un hastalığında ilerleme kaydedebileceklerini, ancak "tam olarak asla iyileşemeyeceğini" söylemişti doktor. Her şeyden önce bunu kabullenmesi gerektiğini de... Genellikle durumu kabullenemeyen ana babalar yüzünden kendilerinin zorluklar yaşadığını da.

Yutkunmuştu Zümrüt. Belirgin şekilde. Muayene olması için kızını bırakarak dışarı çıkmış, orada yalnız başına oturmuş, doktorun buzdan soğuk, buzdan katı sözlerini düşünmüştü. Demek kabullenmesi gerekiyordu! Demek kızının yürüyemeyeceğini, konuşamayacağını kabullenmesi gerekiyordu! Mümkün müydü bu!

Düşüncelere daldığı sıra, neredeyse on yaşında görünen bir oğlan çocuğunu kucağında güçlükle taşıyabilen bir kadın girmişti içeri. Bu oğlan da tıpkı kendi kızı gibi kaskatıydı. Kadın çocuğun ani sıçrayışlarını zapt etmeye çalışıyor,

bunu başaramıyor, kendini bilmez haldeki çocuk her seferinde yere düşecek gibi oluyordu. "Allahım!" demişti Zümrüt gördüğü manzara karşısında, "Kime, ne kötülük ettim de böyle bir cezayı reva gördün bana!"

Bir hemşire kızını geri getirip biraz daha beklemesini söyledikten sonra çekip gitmiş, şu kadın da dönüp "Geçmiş olsun!" demişti.

"Sağ ol," demişti o ve başını hemen aksi istikamete çevirmişti. Konuşkan biri olmasına rağmen onunla konuşmayı hiç istememişti.

Ortak kederlerini paylaşmakta ısrarcı görünen kadınsa, "Maşallah," demişti, "pek de güzelmiş... Doğuştan mı?"

Zümrüt'ün göğsü, kızına güzel denildiğinde gururlanan kız analarınınki gibi kabarmış; ancak "Doğuştan mı?" diyerek kastettiği şey midesine bıçak gibi saplanmış, "Yok," demişti kısa yoldan, "sarılıktan... Ama iyileşiyor, önümüzdeki sene yürür diyor doktor!"

"Oğlum da kızın gibiydi kardeş, yıllarca yürüyecek dediler ama boş laf... Senin benim gibisini böyle avutuyorlar, hiç boşuna ümitlenme..."

Kızının canını alması için Allah'a ilk kez o gün hastane dönüşü yakarmıştı Zümrüt. Kim bilir, belki de bunca dedikodu bundan çıkmıştı Kozluk'ta. Güya sakat kızını öldürmeye çalışıyormuş Zümrüt! Banyo yaptırırken *–yanlışlıkla–* yere düşürmesi de bu yüzdenmiş! Günlerce aç bırakması da! Zavallıcık çatlayana kadar ağladıktan sonra susuyor, ölümü bekliyormuş. O vakit *–ne de olsa ana yüreği diyorlardı gözleri yaşararak–* Zümrüt de dayanamıyor, ağlaya ağlaya başlıyormuş beslemeye yavrucağı. Seher bir seferinde gözleriyle görmüş, o hiçbir yeri kıpırdamayan kızcağızın, anasının elindeki ekmek parçasını kapmak üzere yekindiğini. Fakat bir de ona sorsalardı! İşte şu sahilde herkes keyif sürerken onun çektiği azabı bir bilselerdi! Çatalın arkasıyla

ezmeyi yeterli bulmadığından sarma içini çiğneyerek ağzında yumuşattığını, kızın kenetlenmiş dişlerini aralayıp damağına yapıştırmaya çalıştığını bir görselerdi! Lodos denizden topladığı çeri çöpü sahile nasıl vuruyorsa, dünyanın kahrının kederinin de onun üzerine kürek kürek atıldığını bir anlayabilselerdi! O zaman onların da içinden gelmez miydi baş örtülerini kafalarından sıyırıp boynuna dolamak ve o güzel yüzü morartana dek sıkmak! Hayır, onu öldürmeyi hiç istemiyordu. Kendiliğinden ölmesini bekliyor, yalnızca yardım ediyordu, ikisi için de kurtuluş sayılacak bu ölüme.

İnsan soyunun sürekliliğini, annelerin çocuklarını doyurma telaşı, hevesi ve gayretkeşliği sağlar. Naylon torbanın içinde durmaktan hamurlaşmış ekmeklerden ikisini üçünü, kılıcını kınından çeken bir paşa gibi çekip aldı Zümrüt. Karınlarını deşer gibi de ortalarından ikiye böldü. Bir iki tavuk kanadını sıcak sıcak parçalayıp aralarına serpiştirdi. Ancak et pek az göründü gözüne. Çare mi yok! Hemen, ikişer dolmayı da sıcak sıcak bastırdı üstlerine. Elmas'a dönüp çocukların top peşinde açlıktan bayılacaklarını, ekmekleri bir an önce yetiştirmesini söyledi.

Elmas az sonra elinde yarım ekmekle geri dönüp Uğur'u bulamadığını söyleyince, aklı başından gitti bir anda. Dönüp kocasına baktı. Ağaç dalına tünemiş serseri bir baykuş gibi taburesinden düştü düşecek haldeydi o ve artık görmeye bile katlanamadığı Coşkun'un da gözleri kan çanağına dönmüştü. Korktuğu başına gelmişti işte! Hadisenin şiddetiyle anında beslenmiş, can bulmuş bir sesle "Ne derim ben Seher'e!" dedi ve derhal çocuğu aramasını buyurdu Elmas'a.

Karanlık çökeli epey olmuştu, ama lambalar sayesinde gün gibi aydınlıktı sahil. Elmas bütün dikkatini toplayarak etrafına bakınınca mangalların etrafında dağınık halkalar şeklinde yayılmış aileleri, top peşinde koşan çocukları, çimenlerin üzerine boylu boyunca uzanmış erkekleri, tülbentlerini omuzlarına yıkarak biraz özgürleştiklerini cümle âleme kendilerince duyuran kadınları, sütlü mısır, soğuk su, midye dolma, tavuk pilav satıcılarını, yine mangalların etrafında dört dönen köpekleri, iyi aile babalarından korkularına sebep gazete kâğıdına sardıkları biraları kafalarına diken birkaç serseriyi gördü de, Uğur'u göremedi.

"Yok abla!" dedi, "Uğur yok ortalarda!"

Zümrüt kocasına söylenmeye başlamıştı bile. Şu zıkkımı içmese olmaz mıymış, hadi bakalım çocuk ortadan kaybolmuş, şimdi kendisi ne yapsınmış.

Onun istifini bozmamasına, hatta "Buralardadır yahu, nereye gidecek!" demesine ifrit kesilip "Nereye olacak Cavit Efendi, bak sağımızda gecenin bu saatinde vızır vızır işliyor arabalar, solumuzda çırpınıyor kapkara su!" demek istiyordu Zümrüt.

"Bak ben çok korkuyorum, bu çocuğun başına bir hal gelirse benim her yerime inme iner, sen karısız kalırsın, çocukların da anasız!" demek istiyordu.

Işıl ışıl kara yolunu işaret edip "Yahu Cavit! Bak, şu karanlığa bir bak allahaşkına!" demek istiyordu.

"Bunca ışığın yanı başındaki şu zifiri karanlığa bak bir de! Ya suya düştüyse bu çocuk! Ya rüzgâra kapılıp uçuverdiyse kayalıklardan!" demek istiyordu.

"Kafayı mı üşüttün sen Cavit, ne derim ben anasına? Bu çocuğun da başına fena bir iş gelirse, Seher bu sefer delirir vallahi! Delirmeden önce haber gönderir, 'Ölüme gelmesin, ölüsüne gitmem,' diye. Ben de deliririm! Kozluk'un tekmil kadını ağıt yakar, diz döverken, mutfak tülünün arkasından

kadersiz yavrunun tabutunun camiye götürülüşünü seyrederken aklım uçar gider! Tabii yavrucağın cesedi bulunabilirse!" demek istiyordu.

Ancak tüm bunları ona söylemektense dağa taşa söylemenin daha doğru olacağını düşünüp Elmas'a döndü ve "Yürü!" dedi sinir küpüne dönmüş vaziyette, "Git, şu parka bak bi yol!"

En nihayet Coşkun'a da seslendi. "Sen de kalk Coşkun Efendi! Bi' işe yara bari. Elmas'la git, it kopuk doludur bu saatte oralar!"

Düzenlemesi çarçabuk yapılan sahile, iki "hûr" müteşebbisin, "görülmesi gereken yerleri" görür görmez çattıkları lunaparkın ardına kadar açık geniş kanatlı kapısından önce Elmas girdi. Coşkun da birkaç adım gerisindeydi. Yürümeye çalışıyor, gözle görünmeyen birtakım engellere takılır gibi sendeliyordu. Ayakta duracak hali yoktu pek. Önü sıra ilerleyen bir karaltıyı takip ediyor, yanından geçtiği bir yanıp bir sönen ışıklara, seslere, görüntülere dikkat kesiliyor, sanki Allah tarafından yalnız sarhoşlar için açılmış bir koridorda kendini bilmez bir halde ilerliyordu.

Üflesen yıkılacak iptidailikteki pavyonlardan birinin önüne geldiklerinde önce Elmas durdu, sonra Coşkun. İkisinin de kulaklarında çın çın çınladı Zümrüt'ün sesi.

Bir düğün dönüşü Cavit'in evlere şenlik ısrarıyla uğramışlarmış buraya. Yoksa o adımını atmazmış! Dönme dolaba binmemek için ayak dirediyse de, kocasının ısrarına karşı koyamadığından binmek zorunda kalmışmış. Oturdukları kasa yükseldikçe yükselmiş, yükseldikçe yükselmiş, onun da başı fırıldak gibi dönmüş de dönmüş, sonunda Ca-

vit'in boynuna sarılmak zorunda kalmış. Oysa o kimmiş, Cavit'in boynuna sarılmak kim! Üstelik, "Ay Cavit fena oluyorum ben, içim boşalıyor vallahi!" diye kuş gibi çırpınmış da, gönlü geniş cinsten bir adam olduğundan, onun hallerine gülüp eğlenmiş kocası. Sonra da tutturmuş çarpışan otolara binelim diye. "Herif çocuk muyuz biz!" dediyse de dinletememiş sözünü. Şu oyuncak arabalardan birine oturur oturmaz, aklından zoru olan birine benzeyip çıkmış adam. Diğer arabalara çarpmak için kudurmuş bir neşeyle direksiyonu bir sağa bir sola kırıyor, eh, onun bu azgın hallerini gören diğerleri de arabalarını onların üzerine sürdüğünden, ona yalnız gözlerini kapamak kalıyormuş. Sert bir çarpışma sonrasında boynunun kırıldığını bile düşünmüş ah!

Çarpışan otolardan kaçar gibi uzaklaştığı, Cavit'in biraz sakinleştiği ve kendisinin de dağılan baş örtüsüyle pardösüsünü toparlamaya çalıştığı dakka gözüne çarpmış şu Güldüren Aynalar! "Haydi Cavit!" demiş, "Şuraya bakalım bir yol!" Demez olaymış! Gözünde her tür hoppalığa teşne adam, bu isteğini duyunca sevinçten kucaklamaya kalkışmamış mı onu! İşte o zaman bir öğretmen edasıyla etraftaki kalabalığı kolaçan etmiş ve hemen sonra gözlerini iri iri açarak ona bakmış, bakmış ki kendisine gelsin! Yoksa koskoca adam, tıpkı filmlerdeki gibi kucaklayacakmış onu! Yine de elini tutmasına mani olamamış. Nihayet eli kopasıcayla, iki sevgili gibi el ele tutuşup girmişler içeri. Duvarlarda boy boy aynanın olduğu bu yerde, her aynanın önünde bir zaman durup kendilerine bakmışlar. Şekilden şekle giren suretini gördükçe, gülmek bir tarafa, çok rahatsız olmuş kendisi. Cavit de aynadaki görüntüleriyle alay edince basmış küfrü! O vakit, dümeni kırıp bu aynaların deli saçması olduğunu söylemiş kocası. Hatta dışarı çıktıklarında, seyyardan keten helva bile almışmış gönlünü hoş edebilmek için.

Her hikâyenin sonunun, yeni bir hikâyenin başlangıcı olduğunu kundaktaki çocuk bile bilir. Değil ki Elmas'la Coşkun bilmesin.

"Bir edepsizlik edeceksen, gizlemesini de bileceksin. Allah'ın yarattığı kedi bile örtüyor pisliğini!" der Zümrüt her zaman. Elmas da suçlarına bir yenisinin eklendiğini ve tam da ablasının söylediği gibi bu suçunu da gizlemesi gerektiğini düşünerek beti benzi atmış vaziyette dışarı çıktı. Asker adımlarla hızlı hızlı yürüyerek, her taşın altına, her ağacın ardına, her kuşun kanadına bakarak, kaybolan çocuğu arayan ablasının yanına vardı ve kelimeleri birbirine karıştırarak onun lunaparkta düştüğünü, sızıp kaldığını, ne yaptıysa da bir türlü yerinden kaldıramadığını söyledi.

"Ne diyorsun sen? Kim düştü? Kim kalktı?" dedi Zümrüt.

"Coşkun!" dedi Elmas. Sesinin titremesine mani olmaya çalışarak, "Düşüp kaldı Güldüren Aynalar'da!"

Aklını oynatması için Allah, o an Zümrüt'e bir fırsat daha tanıdı! Sabahtan beri yaşadıkları resmi geçit yaptı gözlerinin önünde. Önce borcam kırılmıştı, sonra şu it başına olmadık işler açmıştı, daha sonra eltisi oğlunu peşine kuyruk etmişti ve işte şimdi de kaybolmuştu oğlan, ve işte şimdi de zırlamaya başlamıştı kız, ve işte şimdi de kafayı bulmuştu Cavit,

ve işte şimdi de düşüp kalmıştı Coşkun efendi, Güldüren Aynalar'da!

Canı çıksındı hepsinin! Yine sınanıyordu işte. Zaten kendisine göre bir gün içinde defalarca sınanıyordu. Üstelik sadece belli günlerde, belli saatlerde değil; her an, her saat, her dakika türlü sınava tâbi tutuluyor, aklı muhafaza yahut aklın sınırlarını zorlama adı verilebilecek bu sınavlarda pür dikkat kesilmesi ve aklını yitirmemeye çalışması gerekiyordu. Gerçi kendisi gibilerin akıllarını kolayca yitirmeyeceğini de her vakit söylerdi ya! Delirseymiş, dört beş yıl önce zehirli varillerle oynadıkları için hastaneye kaldırılan çocuklar arasından yalnız kendi oğlu öldüğünde eltisi Seher delirirmiş! Oysa oğlunu toprağa verdikten hemen sonra toparlanarak "onu yeniden doğurmak" istediğini söylemişti kadın. Vallahi okumuş yazmış kısmı, onun yine de aklını yitirdiğine hükmedebilir ve hatta ölen oğlunun bir benzerini doğurmanın imkânsızlığını açıklamaya da kalkabilir; ancak, ne Zümrüt ne de Kozluklu kadınlar böylesi bir hükme varmayı akıllarından dahi geçirmez, onu kararından vazgeçirmeye çalışmazlardı. Öyle de yapmışlardı. Onlara göre çocuğu ölen her kadın, şayet kafasına koyarsa, yavrusunun tıpa tıp bir benzerini doğurabilirdi. Mümkündü bu! Hem Kuran'ı güzel okuyanlardan biri bir Mevlit'te söylememiş miydi, Allah'ın kitabında rahmin "dayanıklı karargâh" olarak anıldığını ve kadınların da bu karargâhın kumandanları olduğunu.

Gözden yitene kadar ablasının arkasından baktı Elmas. Sonra içi kıyıldı birden. Acıktığını düşündü. Işıltısını kaybetmiş piknik sofrasına yanaşıp iki üç sarmayı tıkıştırdı ağzına. Kemikleriyle yiyecek gibi iki kanadı da üstüne bastırdı. Bir büyük parça ekmeği de zorla tıktı. Fazla çiğnemeden hepsini yuttu. Sonra biraz daha ekmek, bir iki kanat daha, iki üç de sarma... Bu kadar acıkmış olmasına hayret etti.

"Kıtlıktan mı çıktın kız!" dedi enişte de gülerek. "Şu paketi uzat bakayım!"

Sigara paketini ona uzatırken içinden bir dal kaptı Elmas. Ayağa kalkıp pikaba doğru yürüdü. Niyeti kasada gizlice bir sigara içmekti. Az sonra sesi tüm sahilde duyuldu. Avazı çıktığınca bağırıyordu:

"Ablaaa... Uğur burda!"

Müjdeli ses kulağına vardığında Zümrüt bir ceset sürükler gibi sürüklüyordu Coşkun'u. Onu olduğu yere bırakıp koşmaya başladı. Kasada kıvrılıp uyuyakalmış çocuğun yanına vardığında, bir tekerleme temrin eder gibi belalar okumaya başladı. Çocukcağız da, gürültüye ağlayarak uyandı. Zümrüt onun kıçına *–daha fazlasını hak ettiğini düşünüyordu ama korkutmamak, korkutup da kekeme bırakmamak, kekeme bırakıp da Seher'le birbirlerine girmemek için–* bir şaplak indiriverdi öfkeli bir sevinçle. Uykusundan olan oğlan, ne olduğunu anlayamadan, arabanın etrafını saran diğer çocukların çağrısına uyup aşağı atladı ve hemen gözden kayboldu.

Gözünü Elmas'a dikti Zümrüt. Onu tam sorguya çekecekti ki bir patırtıyla yüreği ağzına geldi. Cavit tabureden devrilip düşüvermişti yere! Kaderine yandı o! Kız kardeşini de, sorguyu da unutup, ömrünün törpüsü kocasını kaldırmak için ondan tarafa sürüdü ayaklarını. Cavit'se düştüğü yerde gülüyor, hızla gelişen olayları takip edemiyor, düşe kalka yaklaşan kardeşine söyleniyordu, "Sana söylemiştim Coşkun Bey, şişede durduğu gibi durmuyor ki bu meret, adam olman için daha çook içmen lazım..."

Öyle utanıyordu ki Coşkun, utanç o an yeryüzünde birinin kılığına bürünecek olsa, bu muhakkak kendisi olurdu. Yalnız, tarifsiz bir gurur da yok değildi üzerinde. Elmas'tı buna sebep. Elmas! Köşeleri usulca dönen Elmas!

Kozluk'tan uzaktayken Elmas'ı aklının perdesine düşürmek, sabahları erkenden uyanışını, koridorda küçük adımlarla yürüyüşünü hatırlamak Coşkun'un yaptığı en güzel şeydi. O zamanlar da musluktan akan suyun sesiyle başlardı evde hayat. Yalnız bir farkla. Herkesten önce Elmas uyanırdı. Uyumazdı, ablası başına dikilip söylenene dek. Uyanır, kışın en soğuk günlerinde dahi *–şebeke borularını donduracak kadar soğuduğunda bile–* suyu yüzüne çarpar da çarpar, elinde yine su dolu bir maşrapayla salondaki sobanın yanına gelir *–Coşkun'u uyuyor sandığından–*, dizlerine incecik bir tülbent serer, başlardı taramaya. İnce dişli tarak suya batar çıkar, tarardı onun beline dek inen saçlarını.

Yorganın bir ucunu kaldırır, gizlice seyrederdi Coşkun. Tülbendin üzerine dökülen saç tellerini derleyip toplayışını, avcunun içinde yuvarlayıp bir topak haline getirişini, diktiği iğneliğin içine doldurduşunu, ağız kısmını özenle dikişini, ayağından çıkardığı terliğin arkasıyla ince bir çiviyi duvara çakışını, bu işi görürken gövdesinin yay gibi gerinişini, bir bohça gibi dürüp büktüğü tülbendi silkelemeye gidişini...

Duvardaki iğneliklere gözünü diker, birinin dile gelmesini beklerdi Coşkun. Bu nafile bekleyiş sırasında duyulmayacak sesler duyardı kulakları. Olmaz ya, Elmas'ın ayakları altında ezilen halının kilimin hışırtısını, sokaktan geçen birinin tıknefes öksürüğünü, üst katta yaşayan ve yüzünü bazen aylarca görmediği Nurettin ağbisinin harala gürele boğazını temizleyişini, bir de kendi kalbinin düzensiz atışını... Tutar, Elmas'ın sessizliğine bağlardı bunu. Onun sessizliğinde tüm seslerin belirginleştiğine inanırdı. Yürüyüşünü de düşünürdü. Son derece ağır yürür, ablası gibi yeri göğü inletmek bir yana, yerden gökten sakınır, varlığını belli etmemek için ağır adımlarla yol alırdı Elmas. Kanadı bitmeden uçmak isteyen kuşlar gibi acelecilik etmez, kapılara yaklaşırken yavaşlar, köşeleri hızla, aniden değil de usulca dönerdi. Adeta evin yüz ölçümünü genişletirdi yürüyüşüyle. Nohut oda bakla sofa ev, onun havayı ürkütmekten çekinen adımlarıyla koca bir kervansaraya dönerdi de, hayret ederdi buna Coşkun.

Onu ilk gördüğü an ise hiç çıkmamıştı aklından, çıkmazdı da. Diktiği bir iğneliği ablasına uzatıyordu. Zümrüt de bildik asabi halleriyle böyle boş işlerle uğraşacağına evin işine gücüne bakmasını söyleyerek tersliyordu onu. İşte bu anda gözlerini yere dikmesine dikmiş, ama çenesi durmamış, iğnelik dikmeyi anasının öğütlediğini, bu sayede pislikten korunacağını söylemiş, sonra da anasının ağzıyla konuşur gibi "Üstüne iğne toplarsın, içine derdini, diyor annem," demişti bilmiş bilmiş. Kimsesizliğiyle dikbaşlılığını bir arada gördüğü Elmas, işte o anda aklına çıkmaz mürekkeple yazılmıştı. Elmas. Köşeleri usulca dönen Elmas.

Bütün günahları Allah hazırlamış kullarına. En çok da kadın kısmına. Yok öyle olmasaydı, Zümrüt dilinde küfrün bini bir para içeri girdiğinde, onu sere serpe yerde yatarken görür müydü hiç! Manzara gerçekten de sadece dünü, bugünü, yarını, çocuklarına ve evinin hiç bitmeyen işlerine adanmış onun gibi bir kadın için değil, aklı başında pek çok kadın, hatta günümüzün özgür ruhlu kadınları için dahi dehşet verici sayılırdı. Pantolonu dizlerine kadar sıyrılmıştı Coşkun'un ve edep yerlerinin tamamı değilse de, makul bir kısmı uygunsuzca ortadaydı.

Zümrüt'ün şaşkınlığını, tülbendinin oyalı ucuyla gözlerini kapayarak göstermesi anlaşılır şeydi de, tanıdığı ya da tanımadığı bir erkeği böyle adaba yakışmayacak halde gören her kadın gibi bulunduğu yeri derhal terk etmemesiydi şaşırtıcı olan. Bunda yaradılışının payı büyüktü. Bildiği duaları *–ki itikadı sağlam bir kadın olarak üç Kulhüvallah ve bir Elham'ı bilirdi–* uç uca ekleyerek hızlı hızlı okumaya başladı. Mevlitlerde gözlerini nemlemdirmek dışında yaradanı pek aklına getirmese de, bu gibi durumlarda yüce bir varlı-

ğa sığınmayı iş edinirdi. Bu yüzden her duanın arasında, bilhassa gözlerinin suçunu bağışlamasını diledi yaradandan. Duvarları boy boy aynalarla kaplı bu odanın, tam da ifritlerin kaynaştığı bir kaynar kazan olduğunu düşünerek derhal bu delikten çıkmayı, Cavit'in yanına gitmeyi, sefil kardeşinin düştüğü durumu etraflıca tasvir etmeyi... fakat hemen sonra, kendisine mukayyet olmaktan aciz kocasının yerinden kalkamayacağını hatırladı.

O ara... Tövbe, tövbe... Başka bir varlığın yanı başında peyda olduğu hissine kapıldı birden. Kıpırtısını, nefes alışını duyar gibi oldu. Kaba etini çimdikleyip bir de besmele çekerek sağa sola üfledi ki, eğer cin taifesinden ise ürksün. Ürksün de kaçsın. Cinlerin karşısında duramayacağı bir şey varsa bu, Allah'ın adını anmaktı. Yalnız ayak uçlarına bakıyor, gözlerini bir açıp bir kapıyor, gözünü her kapayışında bu alelacayip mahlukun yok olacağını umut ediyor, gözünü her açışında yerinden kıpırdamadığının, çektiği besmelelere rağmen bana mısın demeden öylece durduğunun farkına varıyordu. Sonunda yaradandan aklını korumasını dileyip kafasını usulca çevirerek, in mi cin mi olduğunu anlayamadığı mahlukun ayaklarına bakabildi. Tövbe estağfurullah! Tırnakları uzamış, kıllı, kirli, simsiyah ayaklar göreceğine ant içebilirdi, fakat kıldan kirden eser taşımayan bir çift tertemiz ayaktı gördüğü! Kafasını biraz kaldırınca eteğinin de kendi eteğine benzediğini fark etti sonra. Derin bir nefes alarak "Allah paramparça etsin bu aynaları, kendinden bile korkuyor insan!" dedi yüksek sesle. Aynı anda kendi görüntüsünden korktuğu gibi, kendi sesinden de korktu! İnsan kendi sesini duyunca başkaları düşüyor aklına. Evhama kapıldı birden! Ya bir gören olduysa! Böylelikle, her şeyi yarattığına, hangi taşın hangi dağa, hangi kuşun hangi dala yakışacağını ince ince hesap ettiğine o an tastamam iman ettiği yaradanla başladı dertleşmeye. "Hey güzel rabbim,"

dedi, "yanıltmışsın Kozluk'un tekmil kadınını meğer bugüne dek. Kıyametin yaklaştığını yanlış emarelerde görmüşüz hep! Ne vakit yeri göğü yarıp suya katsan Kozluk'u, ne vakit taşırsan dereyi, ne vakit yatağı yorganı, halıyı kilimi yüzdürsen sel sularında, kıyamet burnumuzun dibinde dedik hep bir ağızdan! Ne vakit bir erkek erkekliğini unutup elini suya sabuna, cama çerçeveye sürdü, kıyamet koptu kopacak, erkek kısmı ev işi mi yaparmış dedik şaşarak! Hem zaten bin vesileyle binbir kere duymuştuk, ha bugün ha yarın, ha sabah ha akşam, kıyamet bir yerden başlayacaksa eğer, oranın muhakkak Kozluk olacağını, Kozluklu'nun her an, her saniye başına yumruk büyüklüğünde taşlar yağdıracağını... Meğer tekmil yanılmışız ah! Meğer kıyamet, Zümrüt kulunun, kaynının edep yerlerini görmesiyle başlayacakmış." Kudreti bol yaradanla konuşmak yüreğine biraz serin su serptiğinden "Bu yazıyı yazdıysan sen yazdın, bozarsan sen bozarsın ya rab..." dedi sonra, "Cavit kulundan çektiğimi bir sen bilirsin. Yıllardır helal sayılan yerlerini bile... tövbe, tövbe... görmemek için bir kuş gibi boynumu geriye çevirdiğimi... Sen şu günahkâr gözlerimi affet, Zümrüt kulunun ne kusuru var ya rab!" dedi nihayet. Amin!

İçi biraz rahatlamış halde eğilip omzunu dürttü. Bir iki inledi Coşkun. Gözlerini açmaya çalıştıysa da bunu beceremedi. Zümrüt'ün aklına onu orada öylece bırakıp gitmek de gelmedi değil; fakat olaylardan kaçmak yerine üzerine gitmesiyle tanınırdı ya, ne yapıp etmeli, ite çeke götürmeli, sonra da Kozluklu kadınlara... Hayır, hiç kimseye anlatamayacaktı! Bak bir yılgınlık çöktü ki üstüne, tarifi zor. Başkalarına anlatamayacak olduktan sonra, yaşadıklarının ne kıymeti vardı? Yaşamak, anlatmak değil miydi? Anlatamayacak olduktan sonra bir ölüden ne farkın olurdu?

Sonunda, başına gelecek tüm felaketlerin geldiğine ve da-

ha kötüsünün gelmeyeceğine inananların bitkinliğiyle, günahsız bir çocuğun rahatlığıyla sızmış kalmış Coşkun'u kollarının altından kavradı. O da doğrulmaya çalışıyordu işte. Nihayet ayağa kalkabildiği sıra Zümrüt'ün gözüne çarptı şu gözlüğün kırık parçaları. Elmas'ın gözünde görüp de sinir olduğu gözlüğün... Eğilip sinirle aldı, cebine sokuşturdu, kaderine yandı, bir kez daha.

"Ben istemedim" derim!

"İstedim ama zorlamadım. O da istedi. En çok o istedi. Çok değişmiş kendisi. Sahildeydik. Uğur... Nurettin ağbimin küçük oğlu... Kaybolmuştu. Ayakta duracak halim yoktu benim. O önden yürüyordu, ben de arkasından. Herkes gördü. Beni oraya götüren kendisi. Önden yürüyordu. Ayakta duracak halim yoktu benim. Delirmiş gibi gülüyordu millet. Kim gülüyordu, neye gülüyordu hiç anlamıyordum. Sonra baktım... Ayıptır söylemesi... Soyunmuş... E erkeğim ben de... Kendimde değildim zaten hiç..." derim.

Böyle derim.

"Elmas iyi bir kız, bir kuzu gibi masumun teki, yok hiç günahı, ne zamandır aklımı fikrimi şaşırmıştım ben!" demem! Böyle demem. Diyemem.

"Rüyalarıma girdi bu orospu!" derim.

Yok, diyemem!

"Delikanlı adamım, gece yastığa başımı kor komaz rüyaya düşüyordum," derim. "Adam boyu başak tarlalarında, mısır bostanlarında peşinden koşuyordum bunun. Aslında

Elmas'a benzemiyordu da, yarı insan yarı hayvandı sanki. Bir an beline kadar Elmas, belden aşağısı körpecik bir oğlak, bir an bacakları süt gibi bir ceylan... Kolları öyle uzun, öyle çok ki... Bu kız büyüyle uğraşıyor, saç telleriyle kim bilir ne büyüler yaptı bana..." derim. Böyle derim! "Seviyorum!" derim. "Askerdeyken hep onu düşündüm!" derim.

Der miyim? Diyemem! Derim!

"Ortalıkta bir sürü ayna vardı. Biraz uzağındaydım ben bunun. Yanıma geldi, 'Coşkun, bak!' dedi. Aynalara bakmamı istedi benden. Aynanın içinde gördüm bunu. Ortalıkta kimseler yoktu, ama birileri durmadan gülüyordu. Bana güldüklerini anladım. 'Kız istiyor, daha ne duruyorsun uyuşuk!' diyorlardı. Aynanın içindeki Elmas kısacıktı, memeleri büyümüştü. Kolumdan tutup başka bir aynanın önüne çekti beni. Orada da çöp gibi incecikti bacakları, selvi gibi uzamıştı boyu..." derim! Böyle derim. Evet derim.

"İnsanın aynalara bakmasının çok günah olduğunu söyledim ben. Allah'ın yarattığı insanın görüntüsünü bozarak acayip mahlukata dönüştüren bu aynaların yasaklanması gerektiğini bile söyledim. Manevi dünyalara bir saldırı bu aynalar, dedim. Dedim ama o güldü. Hem güldü hem de gözümün içine baktı. Çok değiştiğini düşündüm ben de. Eskiden böyle değildi, bunu düşündüm. Gülüyorlardı etraftan. 'Haydi,' diyorlardı, 'daha ne duruyorsun, yoksa uyuşuk ağbine mi çektin.' Aklımın, fikrimin bağı çözüldü bir anda. Şeklin şemailin birbirine girdiği aynaların içinden yüz verdi, umut verdi bu kız bana. Yaşının küçüklüğüne aldanmayın. Bundaki cilve kırk yıllık orospuda yok. Ben de çok içmiştim ama! Elime koluma hâkim olamadım. Bir de baktım ki elim kolum kıçına üşüşmüş. Bacağımla ayırdım bacağını, o daracık, o çok kızdığım pantolonunu *–Allah'ın bana o an verdiği güçle–* sıyırdım, çünkü yürüyecek hal yoktu bende...

Karşı koymadı. İtmedi. İstemem demedi. Kolaycacık teslim oldu. O zaman şüphelendim ben... Sanki... Sanki alışık gibiydi..." derim! Böyle derim.

Sonra, her harfin üzerine tek tek basa basa "Ağabey," derim komisere. Okumuş yazmış adamlar gibi ağız dolusu "Ağabey," derim. "Ağbi," demem kısa yoldan. "Önemli bir şey söyleyeceğim size! Yalnız... Bir tek size söyleyeceğim," derim.

"Ulan ne söyleyeceksen söylesene it!" deyip terslense de o, duymazdan gelirim. Koskoca komiser böyle konuşsa ne çıkar, bunu düşünürüm. Yaptığımdan çok utandığımı, pişman olduğumu, başıma ne geldiyse hep sahipsizlik, hep ana babasızlık yüzünden geldiğini söylerim. Yepyeni kararlar aldığımı, bundan böyle bambaşka biri olacağımı, iyi bir insan olacağımı da söylerim. "Bana inanmıyorsanız Duran Kumandan'ıma sorun," derim. "Çok yakında gelecek, saygıdeğer bir insan kendisi," derim.

Ya tam bu sırada aynasızlardan biri, komiserin son sözlerinden cesaret alarak yanıma yanaşır, tiksinerek suratıma bakar, okkalı bir tükürük yapıştırıverirse... O zaman başımı önüme eğer, susarım.

Ya tam bu sırada gıcırdayarak açılırsa kapı!

Ya toyluğu suratından akan bir başka aynasız, elinde sabıka dosyamla girerse içeri!

Ya getirip dosyayı, komiserin masasına bırakırsa!

Ya dosyayı açmasıyla suratıma dik dik bakması bir olursa komiserin!

Ne yaparım? Ne derim?

"Ulan it! Daha yeni kurtarmışsın paçayı, hangi cesaretle kalkıştın bu işe!" derse komiser.

O vakit açarım ağzımı, yumarım gözümü.

"Ağabey! Vallahi de billahi de evleneceğiz! Seviyoruz birbirimizi!"

Yok, yok! En iyisi susmak.
En iyisi hiç kimseye, hiçbir şey dememek.
Yakında o herkese der zaten.

Kimseye bir şey demedim. Anlatmadım. Gözlüğü kafamdan çıkarmamı istedi. Şaşırdım. "Niyeymiş!" dedim.

"Orospular takar onu!" dedi.

Biraz tuhaf bakıyordu. Gözlüğü çıkardım hemen. Yalnız sapına bir tutam saç takılıp yüzüme düştü. O da uzanıp eliyle geriye itti. Alnımı okşadı. Gözlüğü aldı. Beni sevdiğini o an anladım.

Sonra, "Sen," dedi, "namuslu bir kızdın, n'oldu sana?"

Korktum, bir namussuzluk yapmadığımı söylemek istedim, ama o kızgındı.

Elimden tutarak aynalardan birinin önüne çekti beni. "Bak!" dedi, "Şu haline bir bak, sen misin bu!"

Aynaya göz ucuyla bakarak, biraz da terslenerek, "Benim tabii!" dedim.

"Hayır!" dedi, "Bu sen değilsin, bu başkası!"

Kendimden şüpheye düşüp bir daha baktım aynaya. Oradaydım. Kafam kocamandı ve omuzlarım ayaklarıma değecek kadar kısalmıştı boyum. O da yanımda duruyordu. Kafası kocaman, boyu kısacık. Öyle komik görünüyorduk ki gülmeye başladım.

"Neye gülüyorsun!" deyip öyle bir sinirlendi ki elindeki gözlüğü yere fırlattı. Yetmezmiş gibi de üstüne bastı. Sonra da böcek ezer gibi ezdi ayağıyla.

Ne yapacağımı şaşırdım ben. Havva düştü aklıma. Aynanın içinden,"N'aptın, Havva'nın gözlüğüydü o!" dedim.

O da aynanın içinden "Alma o orospunun adını ağzına!" dedi.

"Ne orospusu, çok iyi bir kız o!" dedim yine aynanın içinden.

"Anasının üzerinden geçmeyen kalmamış!" dedi.

Sinirlendim. "Nerden biliyorsun!"

Bunu Cansın'ın söylediğini söyledi.

"Cansın'ın doğru söylediğini nerden biliyorsun?" dedim sesimi biraz yükselterek.

"Cansın yalan söylemez!" dedi.

"Cansın'ın her söylediğine inanır mısın!" dedim bu defa biraz korkarak.

"İnanırım!" dedi.

"Eee, başka neler söyledi Cansın?" dedim.

"Yaptıklarını!" diye yapıştırdı lafı.

Titredim bak o zaman! Yine de son bir cesaretle sordum. "Ne yapmışım ki ben!"

"Kozluk'ta herkese göz süzüyormuşsun, öyle kızlardan olmuşsun!"

O zaman ağız aradığını anladım. Kozluk Center'da olanları bilse böyle çocuk gibi konuşmazdı. Yine de gözlüğü kırdığı ve Havva hakkında kötü konuştuğu için kızgındım. Eğilip parça parça olmuş gözlüğü yerden alıp gidecektim. Gözlüğü aldım ama doğrulurken bir şey oldu. Aynanın içinde. Baktım. Aynanın içindeki Coşkun'un, yine aynanın içindeki Elmas'a sırtından sarıldığını, kollarını da kollarının altından geçirip göğsünde kelepçe gibi kavuşturduğunu gördüm. Baktım. Yanı başımdaydı Coşkun. Durmuş, aynaya bakıyordu benim gibi.

"Bırak!" diyordu aynanın içindeki Elmas. Delirmiş gibiydi aynanın içindeki Coşkun. Direnir gibiydi Elmas, ama yeteri kadar değil. Sanki biraz naz olsun diye yapıyordu bunu. "Sana bu pantolonu giyme demedim mi!" diyordu Coşkun. Birbirleriyle cebelleşiyor, Elmas ondan *–güya–* kurtulmaya çalışıyordu. Sonra, aynanın içindeki Elmas direnmeyi bıraktı. Birden Coşkun'a sarıldı. "Öyle mi!" dedi, "Demek, istemiyorsun bunu giymemi!"

Aynanın içindeki Coşkun da "evet" der gibi kafasını aşağı yukarı salladı. Sonra, aynanın içindeki Elmas üzerindeki pantolonu ağır ağır çıkarmaya başladı. Aynanın içindeki Coşkun da şaşırdı, onları seyreden bizler de.

Sonra birbirlerine karıştılar. Öyle laf olsun diye değil ama! Dört elli, dört ayaklı bir acayip mahluk olup çıktılar. Yalnız elleri, kolları, bacakları değil, yüzleri de karıştı birbirine. Elmas'ın belli belirsiz kaşları yerine Coşkun'un kara kaşları oturdu, kalın mı kalın. Coşkun'un kısa saçlarının yerine de Elmas'ın beline kadar saçları uzayıverdi, cılız mı cılız. Halbuki ikimiz de öylece durmuş, bakıyorduk. Birdenbire gözyaşlarım boşaldı benim, boynumdan aşağı, dere gibi. Öyle bir korkuya kapıldım ki hemen kaçmak istedim oradan. Yokluğumun uzadığını ablamın fark etmiş olacağını da düşündüm. Coşkun'u öyle bırakmayı hiç istemedim ama mecburdum. Kapı yerine çekilmiş perdeyi iteleyip dışarı çıkarken enişteмin bir sözü düştü aklıma. "Deli saçması bu aynalar, deli!"

Eli Kulağında Kış

"İnsan, korktuğuna uğrar!" der, zihnin kaderin rotası olduğunu bilenler. Zümrüt korktuğu ne varsa başına geleceğini sahildeki o gece hissetmiş, içine bir kurt düşmüş, ne Elmas'la ne de Coşkun'la yüz göz olmak istemediğinden susmuş, fakat yaklaşık bir buçuk ay sonra sağanak yağmurlar başlayıp okullar açıldığında, daha ilk hafta oğlanlar bitlendiğinde, onların kafa derilerini yüzer gibi tırnaklaya tırnaklaya kazıdığında ve soğuklar hafif hafif ısırmaya başladığında şu içindeki kurt hani neredeyse ağzından çıkacak kadar büyümüştü.

Üst kattan duyuldu Seher'in gür sesi. Çay demlediğini söylüyor, onu çağırıyordu. Dantel torbasını kaptığı gibi merdivenleri üçer beşer tırmanarak eltisinin yanına vardı Zümrüt. Aynı anda gök, ortasından yarılır gibi gümbürdedi, hemen ardından fındık büyüklüğünde damlalarla bastırdı yağmur. Seher balkonda çamaşırı olduğunu söyleyince beraber koşturdular. Korkuluksuz balkonda kurumuş birkaç parça çamaşırı fazla ıslanmadan içeri taşıdılar. Telaşları görülmeye değerdi. Yağmurdan korkan bir tür kuşa benziyor-

lardı. Hani olmaz ya yer altında yaşıyorlarmış da, hani kısa bir an için yeryüzüne çıkmışlar da, hani yağmurla karşılaşınca korkudan ne yapacaklarını şaşırmışlar da, hani çığlık çığlığa yurtlarına yuvalarına dönmeye çalışırlarmış gibi.

Çaylar karşılıklı yudumlanırken Seher, eline geçirdiği bir kredi kartıyla uçan kuşa borçlanan kardeşi Murat'ın günaşırı gelip kapıya dayandığını, borç para istediğini, çocuğun bu haline kahrolduğunu, elinde parası olsa vereceğini, fakat bu borcu tümüyle kapatacak parayı ömür boyu çalışsalar da bir arada göremeyeceklerini, çocuğun yakında dolandırıcılıktan hapse atılacağını, özü tertemiz olan bu çocuğun sonunu düşündükçe içinin cız ettiğini söyledi.

Zümrüt onu dinlerken gözünün önüne bu "çocuk" geldi. İşin aslı hiç de eltisinin anlattığı gibi değildi. Seher'in sonuncusu olduğu altı kızdan sonra dünyaya gelen bu "çocuk" anası, babası ve ablaları tarafından şımartılarak büyütülmüş, her arzusu itirazsız yerine getirildiğinden, şatafatlı hayatların özentisi biri olup çıkmıştı. Kozluk'u beğenmemesi, Kozluklu hiç kimsenin yolunun düşmediği yerlerde gezip tozması, Kozluklu'nun, önünden geçse vitrinine bakmaya çekineceği mağazalardan alışverişe merak sarması hep bu yüzdendi. Azla yetinmeyi bilmeyen bu "çocuğun" sonuna da şaşırmadı bu yüzden. Nereden baksan otuzuna merdiven dayamış kazık kadar adama "çocuk" diyen eltisinin, hataların en büyüğünü yaptığını da düşündü, ama bu düşüncesini onunla paylaşmayı uygun bulmadı. Birinin samimiyetle anlattığı bir derdi lüzumsuz ahkâmlarla kesmek, akıl verdiğini sanarak havalara girmek, önemsememek, umursamamak... Yok, bunlar onun yapacağı işler değildi! O, hakiki dostlukların temel harcında acının bulunduğuna kalpten inananlardandı. Biri bir derdini anlatmaya kalktığında asla müdahale etmezdi. Acıya, kimselere güvenmediği kadar güvenir, acının mağrur duruşunu ne neşede ne de oyunda bulurdu. Bi-

riyle gerçekten dost olabilmek için, mutlaka bir acıyı paylaşmak gerektiğine inanırdı. Dert dinlemekte, acıya kulak vermekte üstüne yoktu bu yüzden. Ha, birlikte gülmek, birlikte eğlenmek de mümkündü ona göre, ancak kâfi değildi. Şöyle derdi bazen, "Bir fıkra sen anlatırsın o güler, bir mani o anlatır sen gülersin... Sonra... Sonra iki tarafa da farz olur susmak!" Ki susmak, ölümle birdi onun için, malum. Kafasında bir dertleşme adabı da vardı ve bu adabın gereklerini, bir şirketin kuruluş sözleşmesinin maddelerini sayar gibi sıralardı:

– Bir karşındaki anlatacak derdini tasasını, sırrını aynasını, bir sen!

– Biri, bir derdini döker yahut bir sırrını açar da sen susarsan taş gibi, küçümsemiş sayılırsın hem onu, hem derdini!

– Derdini dökeni, sırrını açanı dinledikten sonra, eğer bir dert de sen icat etmiyorsan, bir sır da sen döküp saçmıyorsan orta yere, bilenmekten parıl parıl parıldayan keskin bir bıçak saplamalısın karşındaki dertli kişinin yüreğine! Çünkü bir tek, acı denkler insanı.

– Ha, bir derdin, bir sırrın yok mu... Bak o zaman uyduracaksın! Hem de beter mi beter, kimselerle paylaşılmayacak, dermansız bir dert olacak bu!

– Onun da yolu yordamı var elbet. Karşındaki ana babasından mı dert yanıyor, sen de anandan babandan dertleneceksin; yok kocasından, karısından yahut evladından mı yaka silkiyor, en belalısından bir koca, en şirretinden bir karı yahut en hayırsızından bir evlat verdiğini söyleyeceksin kaderin sana! Çok da abartmayacaksın ama. Karşındakinin derdi, seninkinden katmerli olacak muhakkak. Ancak o zaman denk olur insan!

Eltisini dinlerken kafasını bir aşağı bir yukarı sallayarak ona hak verdiğini ve sıkıntısını paylaştığını gösterdi Züm-

rüt; nihayet, kendisinin de bir dert icat etme ve böylelikle denk olma kısmına gelince, yepyeni bir dert aramasına yahut uydurmasına gerek olmadığını gördü. Coşkun'la Elmas'ın arasında döndüğüne artık iyiden iyiye inandığı gizli kapaklı işlerden bahsetmesi yeter de artardı. Bu yüzden, "Şuraya yazıyorum!" dedi, "Eğer ki bir gönül meselesi yoksa bunların arasında, bana da Zümrüt demesinler!"

Seher'in şaşkın bakakaldığı sıra, "Elmas'la Coşkun'un canım!" dedi.

"Günahları boynuna be abla... İnsan gözüyle görmedikçe... Ne bileyim ben..." dedi o, temkinli.

O zaman sinirlendi Zümrüt! O hayatı boyunca ortayolcu, "ne şiş yansın ne kebap"çı olmamıştı, olamazdı. Gözünü kapayarak daldığı olaylardan, kimi zaman yara bere alarak çıksa da, bir kahraman gibi, asla pişmanlık duymazdı. Çayından bir yudum aldı ve kuşkularına eltisini de ortak etme konusunda kararlı bir adım atarak, son günlerde dilinin ucuna defalarca gelen fakat anlatmaktan imtina ettiği, lunaparktaki şu gecenin ayrıntılarını, başladı anlatmaya. Seher'in şaşkınlığının dakika dakika arttığını gördükçe konuyu iyice dallandırıp budaklandırdı. O geceden sonra Elmas'ın yürüyüşünün hepten kıvraklaştığını, bir zamanlar kendisinin de genç kız olduğunu, bu gibi değişikliklerin neye alamet olduğunu gayet iyi bildiğini, vallahi burasına geldiğini, bu işin kokusunun yakında çıkacağını, bu kızın konfeksiyonda, gömlekte bir iş bularak çalışmasının en iyisi olacağını söyleyerek lafın sonunu bağladı.

O vakit Seher'in yüzüne bir tebessüm gelip oturdu. Haftalardır hamaratça ördüğü dantelin uzayan ucunu, gömleğinin yakasındaki iğnelerden biriyle çengelledi. Söyleyeceği bir şey var da nazlanır gibi başındaki tülbendi çözüp yeniden bağladı. Ağırlığını, ağrıyan bacağının üzerinden alıp diğer bacağına verdi. Çayından bir yudum aldı. Zümrüt'ün

kendisini izlediğini bilir gibiydi. Sonunda yüzündeki imalı gülüşün sebebini açıkladı.

Evlere temizliğe gidenleri, bir de yukarı mahallelerdeki yüksek konutlarda merdiven silenleri saymazsak Kozluk'un çalışan, "kâğıtlı" tek kadınıydı Saniye. Sigortalıydı yani. Şişli taraflarındaki bir tekstil firmasında yirmi kişilik personele yemek pişiriyordu. Kocası da aynı şirkette şoförlük yapıyor, getir götür işlerine bakıyordu. Karı koca sabahın erken saatlerinde evden çıkıyor, trafikte geçirilen sıkıntılı saatlerden sonra iş yerlerine varıyor, akşam geç vakitlere kadar çalışıp didinip, yine yoğun trafikte sıkışan konserve gibi havasız otobüslerde mecalsiz dönüyorlardı evlerine. O seneye kadar küçük kızlarını da işyerlerine götürmüşlerdi. Saniye tencereler dolusu yemekleri pişirirken, Bahar adlı şirinlik muskası kız da şirketin maskotu olup çıkmış, ancak bu yıl ilkokula başlayacağından ve yarım gün evde yalnız kalması gerektiğinden, kıza refakat edecek birine ihtiyaç duyulmuştu. Saniye sağa sola haber uçurarak evini güvenle teslim edeceği, kızına gözü gibi bakacak temiz birini aradığını söylemişti.

Bu haberle tüy gibi hafiflediğini hissetti Zümrüt. Neredeyse kalkıp yanaklarından öpecekti eltisini. "Allah senden razı olsun Seher!" dedi. O ana kadar elini sürmediği dantel torbasını kapıp yerinden kalkarken "Gidip konuşayım şu kızla!"

Seher ona çayını bitirmesini söylerken tırabzansız merdivenlerden inmeye başlamıştı bile. İçeri girdiğinde Elmas'ı telefon ahizesine yapışmış buldu. Başka zaman olsa kıyameti koparırdı, ama o an susmayı tercih etti. Elmas da ahizeyi yerine bırakıp ayağa kalkacak gibi olunca:

"Otur, otur!" dedi, "Diyeceklerim var sana!"

Önce başladı halinden şikâyet etmeye. Pazardan canının çektiği sebzeyi meyveyi alamadığını, Aynur'u hastaneye götürmek gerektiği halde otobüs bileti alacak paranın bile ce-

binde olmadığını, akıl küpü oğlu Sinan'ın öğretmeniyle dün yolda karşılaştığını, adamın "çivi mivi" diyerek birşeyler·geveledi̇ğini, Sinan'ın yazdığı bir kompozisyondan ayak üstü bahsettiğini, (*il genelinde düzenlenen bir kompozisyon yarışması için hazırladığı bu yazıda Sinan, yalnız kendisinin kullanacağı bir odasının, bir bilgisayarının ya da bir dolabının olmadığını, fakat bundan hiç şikâyeti olmadığını söylüyor, sonra "Yalnız bir çivim var benim," diyordu. Okul giysileriyle çantasını astığı bu çivinin eni, boyu hakkında ayrıntılı bilgiler veriyor, evde kimsenin olmadığı saatlerde onunla konuştuğunu, duvardaki bir göz gibi kendisini izlediğini düşündüğünü, okuldan dönmesini heyecanla beklediğine emin olduğunu, bazen aralarının bozulduğunu, yerinden oynayıp düşecek gibi olduğunda kafasına çekiçle vurup duvara gömdüğünü... Yazıyordu güzel güzel.*) yakında gireceği bir sınava hazırlanması için bir dershaneye kaydolmasının çok iyi olacağını söyleyen adama, oğlunu değil bir dershaneye yollamak, bir an önce çalışmaya başlayıp para kazanmasının daha yerinde olacağını söylediğini, paranın şu dünyada en mühim şey olduğunu ve köpeklerin bile parasız adamı kalabalıklar arasından seçip kıçından ısırdığını gülerek söylediğini, eşek kuyruğu gibi ne uzayıp ne kısaldıklarını söylerken biraz utandığını... Sonunda lafı çok uzattığını düşünüp Saniye'nin kızına bakacak birini aradığını pattadanak söyleyiverdi. Onu heveslendirmek için de, "Dilediğini dilediğin saat alırsın kız, bi simit mi çekti canın, çağırırsın simitçiyi, gevreğinden iki tane sarıver dersin, bi' etek mi beğendin pazarda, bi' kilo meyve mi çekti canın, bi' külah dondurma mı istedin yazın sıcağında, cebinde paran olsun yeter..." dedi.

Onca çeneye çıtı çıkmadı Elmas'ın. Zümrüt de şaştı kaldı bu işe. Halbuki konfeksiyonda ya da gömlekte çalışmaktan daha iyi olan bu işi bulmuş olmasına sevinmeliydi. Kaşlarını çatıp "Sevinmedin mi kız?" dedi.

Kafası o ana kadar kazan gibi olan Elmas da "Sevindim," dedi donuk bir sesle. Dokunsan ağlayacak, sıkıntıdan patlayacak gibiydi. Hırkasını sırtına geçirdi. "Havvalara gideyim mi ben?"

"Git tabii, git!" dedi Zümrüt havadar bir sesle, "Evde oturup da ne yapacaksın! Çalışınca da gez gezebildiğin, toz tozabildiğin kadar!"

Kozluk İlköğretim Okulu'nda sağlı sollu sıralanan sınıf kapılarının açıldığı koridor, iki ucu açık bir hortuma benziyordu da, bu hortumda hızla akan bir maddenin içerisinde kalmış gibiydi Elmas.

– Toplayın kitaplarınızı!

– Ödevini yapmayan yarın gelmesin okula!

Cevval öğretmenlerin son sözleri, kara tahtaların kenarlarını otoritesiyle eğip büküyor, dışarıya varıyordu. Zilin çalmasıyla yüreği ağzına geldi. Çarparak açılan kapıdan bir iki aceleci çocuk dışarı fırlayınca, içeri mi girsin, olduğu yerde mi kalsın bilemedi. Baş örtülerine sıkı sıkı sarılmış iki kadının teklifsizce, yuvarlana yuvarlana girdiklerini görünce peşlerine takıldı.

İlk iş günüydü bu. Ön sıralardan birindeydi Bahar. Toparlanıyor, kalemini, kitabını çantasına tıkıştırıyordu. Diğer çocuklardan yaşça küçük olduğu belliydi. Annesi iş yerine götürüp getirirken yol kenarındaki tabelalara, afişlere bakarak okumayı sökmeseymiş, bu yıl okula başlamayacakmış. Daha beş buçuk yaşındaymış.

Eve doğru yürürken "Ödevin var mı?" diye sordu Elmas. Vardı. Çizgi alıştırması yapacak, defterinin bir sayfasını eğik çizgilerle dolduracaktı. Eve girer girmez mutfağa koştu Elmas. Her şeyi eliyle koymuş gibi bulmasına hiç şaşırmadan, akşamdan kalma yemeği buzdolabından çıkarıp ısıttı. Kızın karnını doyurup eğik çizgi çalışmasını da yaptırdıktan sonra oyun oynamayı teklif etti ona. Sevinerek kabul etti kız. Anne olmak istediğini söyledi Elmas. "Önce doğurmam lazım seni!" dedi.

Kız şaşkın "Ama doğdum ben!" dedi.

"Mahsusçuktan!" dedi Elmas. Kanepenin üstündeki yastıklardan birini katlayıp tişörtünün içine soktu. Başladı kıvranmaya. Halıya uzanıp bacaklarını da iki yana açtı. Ikınıyordu. Sonunda yastığı çekti. "Başının geldiğini" söyledi. Yastığı havaya kaldırdığında yüzünde yorgun ama mutlu bir gülümsemeyle, "Bir kız!" dedi heyecanla, "Nur topu gibi hem de!"

Doğumun nasıl gerçekleştiğinden bihaber kız, gördüklerinin heyecanıyla bebeği kucağına almak istedi. Yani yastığı.

"Saçmalama!" dedi Elmas sinirle "Bebek sensin, hâlâ anlamadın mı! Adın da Aynur!"

Bebek olmayı kabul etmedi kız. Az kalsın ağlayacaktı. Onu yatıştırmak için birazdan büyüyeceğini söyledi Elmas. Şimdi yeni doğan bir bebek gibi ağlamalıydı. Kız ağlamaya başlayınca onu kucağına alıp "Ağlama benim güzel kızım!" dedi Elmas. Tişörtünü yukarı sıyırdı. Birer kahve fincanı büyüklüğündeki memeleri ortaya çıktı. Kız daha ne olduğunu anlamadan kendisini bu kuru tahta göğüse yapışmış buldu. Elmas onu uzun uzun emzirecekti, anne sütünün çok faydalı olduğunu biliyordu, ancak bu hakiki temastan sıkılan kız artık büyümek istediğini, yoksa oyunu bırakacağını söyledi. Kabul etmedi Elmas. "Öyle hemen büyünmez, hastalıklarla, sıkıntılarla boğuşa boğuşa büyür insan, hadi sen hastalan, ben de seni iyileştireyim," dedi.

Bu açıklamayla tatmin olan kız tüm yaratıcılığını sergileyerek elini karnına bastırdı ve çok ağrıdığını söyledi.

"Olmaz!" dedi Elmas, "Kulağın ağrıyor senin!" Kulak ağrısının nasıl dindirileceğini biliyordu.

Onun sözünü dinleyen kız, bir elini kulağına bastırıp çok ağrıdığını söyledi. Elmas da yastığı onun ağrıyan kulağının altına koydu. Böylece hemen geçti kulak ağrısı.

Sonra, "Haydi pazara gidelim," dedi Elmas anne. Saniye'nin yatak odasındaki karyolanın etrafında el ele dolaştılar. Plastik yüzük, kolye, küpe istedi kız ondan. Zaten dünyayı istese alırdı Elmas. Madem ki onun kızıydı! Madem ki onun annesiydi! Onu mutlu etmek için elinden geleni yapardı!

Dönüş yolunda, en sevdiği yemeği sordu kızına. "Köfte!" deyince sinirlendi. Kasaba uğrayamazlardı. Etin yağsız tarafından kıyma çektirmeyi o da isterdi, ancak öcüler vardı kasapta. "Makarna pişireyim sana," dedi. Sevindi kız. Markete uğrayıp bir paket fiyonk makarna aldılar. Çikolata diye tutturan kızına da, hayır demedi Elmas anne. Şu solucana nispet yaptılar.

Eve döndüklerinde çamaşırlara, bulaşıklara girişti Elmas anne, yerleri, camları, her yeri sildi süpürdü, yaladı yuttu. Kızına hiç ev işi yaptırmadı. "Sen yorulma benim güzel kızım!" dedi.

Bir ara kız oyundan sıkıldığını ve anne olma sırasının kendisinde olduğunu söyleyince, "Bu yaşta anne olamazsın ki!" dedi şaşkınlıkla.

"Ama oyun bu!" deyince kız, "Olmaz dedim!" diyerek parladı.

Kızın gözleri dolu dolu olmuştu ki sokak kapısının açıldığı duyuldu. Elmas büyük bir ciddiyetle, "Bak baban geldi, kızdırma beni!" diye fısıltıyla azarladı onu. Karşısında Saniye'yi görünce şaşırdı.

"Haydi çık sen" dedi Saniye. Bu söze de sinirlenir gibi oldu Elmas. Neredeyse "Asıl sen çık!" diyecekti. Hazırdı çünkü. Eğer Saniye değil de kızının babası gelmiş olsaydı, her şey doğallıkla ilerleyecekti. Hiç acemilik yaşamadan "hoş geldin," diyecekti ona. "Yemek hazır mı"? diye sorduğunda, "çok yorgun olduğunu" söyleyecekti. O, "yahu bütün gün evde oturduğunu, kendisinin el kapılarında süründüğünü" söyleyecek olsa, daha o sabah bir çocuk doğurduğunun müjdesini verecekti. Pazara gidip evin ihtiyacını gördüğünü, dünya kadar temizlik yaptığını, çocuğun kulağının ağrıdığını, gün boyunca bir dakika bile dizini kırmadığını söyleyecek, üstelik çocuğu tam beş yaşına kadar büyüttüğüyle de şişinecekti. Belki kavgaya tutuşacaklar, belki de gülüp geçeceklerdi tüm bunlara. Yaşanacaklar yaşanacaktı, hepsi o.

Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün Ezilmişin Horlanmışın Abisi

Ayak başparmağına batan tırnağın acısından, gözlerinden yaş fışkıracaktı Cavit'in. Üzerine basamadığını, birkaç gün sokağa adım atamayacağını söylüyordu. Elinde eski bir çarşaf parçasıyla içeri girdi ve "Yok canım," dedi Zümrüt, "Osuruklu göte arpa ekmeği bahane! Ben şimdi icabına bakarım... Otur bakayım şöyle yere! Uzat ayağını da şuraya!"

Söz dinleyen iyi huylu bir çocuk gibi karısının gösterdiği yere oturdu Cavit. Ayağını da uzattı. Sırtını yasladığı divana dizi dizi dizilmişti çocuklar. Aynur'u da kucaklamış, vurdulu kırdılı bir film izliyorlardı televizyonda. Zümrüt, sesi sonuna kadar açık televizyonun gürültüsünden, bir de çocukların kendi aralarındaki itiş kakıştan ziyadesiyle huzursuzlandığından ve birazdan kocasının canını yakacağını da bildiğinden, "Haydi!" dedi Sinan'a, "çıkın sokağa!" Sinan, onun ilk göz ağrısıydı. Hastalıklarla cebelleşerek güç bela büyüyen bu oğlan, yaradılışından gelen bir olgunlukla, yaşıtlarından her zaman bir adım önde olmuştu. Derslerindeki başarısı da herkesin gurur kaynağıydı. Annesinin isteğini yerine getirmek için hemen kalktı ve sessizce dışarı çıktı.

Ya diğerleri? Ah onlar! Zümrüt'ün şamarla, sopayla, küfürle adam etmeye çalıştığı uslanmaz çocuklardı onlar ve her zamanki gibi analarını duymazdan geldiler. Küfür kıyamet bağırtıncaya kadar yerlerinden kımıldamadılar. Sonunda kızı hırsla yatağa atıp kalktılar. Kız sünger yatağın üzerinde bir iki kasıldıktan sonra, babasının sırtına kadar istemsizce yuvarlandı. O vakit Cavit onu kucağına aldı ve karısının sinirlerini alt üst eden bir konuşmaya girişti: "Aynur! Kızım sen gülüyor musun? Kızım babaya yemek pişirecek misin? Kalk hadi, kalk da bir bardak su getir! Kız dediğin böyle yatar mı hiç..."

Tırnağın ucunu makasla çekiverdi Zümrüt ve ona kızı yatağa bırakmasını söyledi. Suratında intikamını almışların huzuruyla, işine daha yeni başladığını da ekledi.

"Çekmeden önce haber versene imansız!" dedi Cavit de. Acıdan gözleri yaşarmıştı. Arkasına dönüp kızını televizyonu da görebilecek şekilde yatağa bıraktı. Uzaktan kumandaya uzanırken, dersini almamış gibi "Aman da ne seyredecekmiş benim kızım!" diyordu hâlâ. Her cumartesi akşamı olduğu gibi, her kanalda bin türlü tartışma programı vardı ve kutsal kitabın şifresi bulundu mu, Avrupa Birliği'ne girmek hakkımızda hayırlı olacak mı, ülkemizde mankenlik neden bir türlü saygın bir konuma kavuşamıyor, evlilik müessesesinde kadınların hakkı neden yeniyor, aldatmak erkeğin elinin kiri mi, sokak çocuklarının hali nic'olacak, deprem İstanbul'u yerle yeksan edecek mi gibi binbir konunun, binbir saygın konuk tarafından uzun uzadıya tartışıldığı bu programlara bayılıyordu Cavit. İşte yine bir kanalda, dudakları bir ucube köleymiş de sahibinden kaçıp kurtulmak en büyük arzusuymuş gibi çılgınca devinip duran bir kadın spiker akşam haberlerini okuyor, son elli yılın en sıcak sonbaharını yaşadıklarını duyuruyordu duyurmasına ya, bir başka kanaldaki "Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün Ezil-

mişin Horlanmışın Abisi" kafasından hiç çıkarmadığı kepiyle, onu her an yutacakmış gibi görünen ve ağzından alevler saçtığı için korkunç bir ejderhaya benzeyen koca bir varilin yanında ayakta duruyor ve bu ejderhayı görmezden gelerek, hatta umursamayarak, üstelik büyük bir gözü karalık eder gibi o bilindik gayretkeşliğiyle, bir evliya türbesinin bakımsızlıktan çöplüğe döndüğünü duyuruyor, paha biçilemez kıymetteki türbelerine sahip çıkmayan bu memleketin yetkililerini derhal görev başına çağırıyor, gelinlik kızlarımızın, torun torbaya karışmak arzusuyla yanıp tutuşan ninelerimizin, boynu bükük dölsüz karı kocaların türbesizlikten kuruduğunu haykırarak içinin paramparça olduğunu söylüyor, bu millete bu muameleyi reva görenlerden hesap soruyor, böylelikle, şu varilin içindeki ejderha da dize gelip bu yiğit mi yiğit kahramanı bir lokmada yutmaktan vazgeçiyor ve yakıcı alevlerini geri çekiyordu.

Dönüp televizyona baktı Zümrüt. "Bizim Seher bayılıyor bu adama!"

"Nesine bayılıyormuş?" diyen kocasına:

"Valla ne dese doğru diyormuş... Herkes ona 'abi' diyormuş bu yüzden." dedikten sonra işine döndü. Kocasının bir çocuk bacağı kadar ince bacağına, nal büyüklüğündeki ayağına ve incelikten koptu kopacak gibi görünen parmaklarına takıldı gözü. Kıpkırmızı, pul pul olmuş derisine! Biraz bulandı midesi. Egzama varmış! Parayı nereden bulacak da krem alacak! Allah biliyor ya, elini sürmeyi istemedi. Yine de batık tırnağın ucunu epeyi uğraştan sonra buldu ve "Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün Ezilmişin Horlanmışın delişmen Abisi"nin tam, "Ayıptır, günahtır, yapmayın kardeşim!" diye sesini yükselttiği anda, Cavit'in de televizyona dalmasını fırsat bilerek, tutup çekti. Ama iyilik yaramadı işte! Cavit öyle bir velvele kopardı ki çocuklar tekmil odaya doluştular. Zümrüt onları kovalamaya çalıştıysa da sıkıştık-

larını, Elmas'ın tuvaletten bir türlü çıkmadığını söylediler. O da, "Sus Cavit, sus!" diyerek ayağa fırladı. "Elbet acıyacak, ama yarın sabah dua edeceksin bana gör bak! Nasıl da ferah uyanacaksın anandan yeni doğmuş gibi..." diyerek çıktı odadan. Cavit'in "Şunu törpüle de bir daha batmasın!" dediğini duyunca bütün dertleri şaha kalktı. Gerisin geri dönüp paylayacak gibi olduysa da, vazgeçti. Tuvaletin kapısında dikilip "Elmas, açsana kapıyı! Çıksana dışarı!" dedi. Bir yanıt alamayınca pirelendi, fakat çocukların ellerini apış aralarına bastırdıklarını görünce dışarı çıkmalarını, Seher yengelerine görünmeden elektrik direğinin dibine işemelerini söyledi onlara.

O ara Cavit yine seslendi, "Zümrüt, koş koş, kanıyor bu!"

Koştu Zümrüt. Örtü yer yer kanla lekelenmişti. Cavit'e göre abartılacak bir durum yoktu, ama ona göre kuvvetlice sıksan bir kova kan çıkardı örtüden. Halıya kan geçeceğini düşündüğünden, "Daha taksiti bitmedi!" dedi, "Kalk! Kalk hadi, kalk!"

Onlar bunca hengâmenin içindeyken, yaka paça darmadağınık, yüzü gözü kan revan içinde çıkıp geldi, kapının eşiğinde durup dikildi ve yabancı birinin tuhaf bakışlarıyla onlara baktı Coşkun. Onu ilk gören Cavit'in dili boğazına aktı da donup kaldı. Zümrüt de arkasına döndüğünde onu gördü ve elini dizine vurup ayağa fırlarken "Vay başımıza gelenler!" deyip çığlığı koyuverdi. İşte tam bu anda "Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün Ezilmişin Horlanmışın Abisi"nin kırk yıllık orospuda rastlanmayacak cilveli civelek sesi de duyuldu: "Bazı şeyler yalnızca Abi'ye anlatılır!"

O akşam gün doğdu Zümrüt'e, gün! Dünya savaşlarının birinde, cephe gerisinde görevli bir hemşireye benzeyip çıktı birden! Coşkun'un anası, Coşkun'un bacısı, Coşkun'un her şeyi olup, ona uzanan ellerin kırılmasını istedi yaradan-

dan, belalar okudu, eğilip yüzüne yakından baktı, kaşının üstünden ince bir deri parçasının sarktığını görmekle canı yanar gibi inledi, ona bu kötülüğü yapanların kim olduğunu çığlık çığlığa sordu *–bir yanıt beklemeden–*, yaptıklarının yanlarına kâr kalmayacağını bile söyledi.

Buruk, geniz yakan bir koku yayıyordu sanki etrafına. Cavit'le çocuklar da sersemletici bu kokunun etkisinden bir türlü kurtulamıyor, Coşkun'la ilgilenmek, neler olup bittiğini anlamaya çalışmak yerine gözlerini ondan ayıramıyorlardı. Gürültü patırtıyı duyan Seher'le Nurettin de içeri girer girmez, aynı kokunun etkisine girdiler. Coşkun'la konuşup başına ne geldiğini öğrenmek işini usulen savuşturarak hep onu gözlediler. Seyirci sayısının artmasıyla gösterinin dozunu artırma ihtiyacı duyan Zümrüt su istedi Sinan'dan. Oğlan koşup bir tas su getirdi mutfaktan. Çarşafın bir ucunu yırtıp suyla ıslattı, Coşkun'un patlamış kaşı üzerinde üfleye üfleye gezdirirken yüzünü ekşitti, tuhaf sesler çıkardı Zümrüt. Nihayet pansumanı layıkıyla tamamladıktan sonra bir yenge olarak asıl üzerine düşenin çay demlemek olduğunu hatırladı. Odadan çıkmadan önce, "çocuğun" üstüne fazla gitmemeleri hususunda diğerlerini kaş göz ederek uyardı. Onlar da, bu uyarıya aldırmayıp "çocuğun" üstüne biraz gidecek olsalar, her şeyin yolundan çıkacağına kani oldular. Bir iki sormaya kalkıştılarsa da, elinde tepsiyle dönen Zümrüt bir kez daha uyardı onları. Bu sefer kaşla gözle değil, sözle. "Varmayın canım çocuğun üstüne! Anlatır sonra, hele bir kendine gelsin!"

Geç vakte kadar oturan Seher'le Nurettin, ne yapsalar da ağzından laf alamayacaklarını anladıkları Coşkun'un ketumluğundan yakınarak ayaklandılar. Zümrüt de onların ardından mutfaktaki üç beş bardağı çalkalamaya koştu.

Gözünü karanlığa dikmişti Coşkun. Camda yansıyan yüzünün aksine bakıyor, bu yüzde kâh büyük bir kahramanın

bol taramalı çizgilerini, kâh bir zavallının titrek hatlarını görüyor, yapacaklarını düşünüyordu. Bir ara uykusu gözlerinden akan ağbisine döndü ve "Ağbi," dedi, "biraz para verir misin bana... Borç olarak yani..."

Ağzı yırtılacak gibi esnerken, "Olsaydı verirdim vallahi," dedi Cavit. Aynı anda göz kapaklarına kamyon kamyon kum döküldü de sanki, uykusuna teslim olup kapanıverdi.

İşini bitiren Zümrüt, salona gelip oğlanlara yataklarına geçmelerini buyurdu. Her zamanki gibi, erken yatıp erken kalkanın yol alacağını, geç yatıp geç kalkanın bakakalacağını, sabah okula gideceklerini falan söyledi. Oğlanlar mızmızlanarak yerlerinden kalkarken televizyonu kapattı. Son olarak Cavit'e de seslenip yatağına geçmesini söyledi. Elektrik düğmesine uzanırken Coşkun'un da orada olduğunu o an fark etmiş gibi "Yat uyu sen de!" dedi. Seyircisi kalmadığından sesi öylesine sıradanlaşmıştı ki!

Kozluk'ta Konuşulacaklar

Fuzuli konuşana iyi gözle bakılmaz Kozluk'ta. Aklına eseni aklına estiği şekilde konuşana, ağzından çıkan lafın nereye gideceğini hesap edemeyene türlü isimler takılır: zevzek, boşboğaz, farfara, yensük, ağzı gevşek, ayarsız, ağzı kalabalık, dili uzun, çanak ağızlı, çatlak zurna... Kimin ne konuştuğundan çok, nasıl konuştuğu da hayli mühim meseledir Kozluk'ta. Yüksek sesle konuşulacaklar, alçak sesle konuşulacaklar ve hiç konuşulmayacaklar, kati sınırlarla ayrılmıştır birbirinden. Misal, gelinlerden bir gelin düğün gecesinde bohçasını toplayıp kaçarsa yahut evli bir adam günün birinde çoluğunu çocuğunu terk ederek genç bir kadının peşine takılırsa veyahut adamın birinin boynu çalıştığı inşaatta bir kalasın altında kalarak kırılıverirse... Bu gibi feci hadiseler dal dal, budak budak, enine boyuna, yüksek sesle konuşulur Kozluk'ta.

Kahvede, kapı önlerinde ya da evlerde toplanan kalabalıktan biri konuyu açar ve düğününden kaçan şu gelinin çok yanlış bir iş yaptığını, böyle davranarak ailesinin yüzünü yerlere geçirdiğini, zamanın çok değiştiğini, zamane kız-

larının tuhaf davranışlarının gün geçtikçe fazlalaştığını, eskiden böylesi olaylara o kadar da sık rastlanmadığını söyler. Bir başkası da hemen lafı alarak ve düğününden kaçan şu gelinin tarafını tutarak, zaten kızın yaşının çok küçük olduğunu, damat olacak moruğun torunu yaşındaki kızla evlenmeye kalkmasının başlı başına bir hata olduğunu, suçun büyüğününse daha çocuk yaştaki kızı evlendirmeye kalkan ailesinde olduğunu, zavallı kızın yerinde kim olsa durmayacağını savunarak fikrini beyan eder. Konuşma, ayrı istikametlere doğru yol alan iki düşüncenin, türlü cephelerde çarpışması şeklinde ilerler. Zaman zaman birbirlerine hak verdikleri olur.

Yine kahvede, kapı önlerinde ya da evlerde toplanan kalabalıktan biri konuyu açar ve günün birinde çocuklarıyla karısını terk eden şu adamın yasak bir aşkın pençesinde ne zamandır kıvrandığını, ancak yoksul ve iyi bir aile babasının aşkını bağrına gömüp ömrünü çocuklarına vakfetmesi gerektiğini, aşk yüzünden delirmenin hiç de kendileri gibi yoksul insanlara göre olmadığını söyler. Bir başkası da hemen lafı alarak ve evini ailesini terk eden şu adamın tarafını tutarak aşkın yoksulluk ya da zenginlikle bir alakası olmadığını, aşk söz konusu olduğunda herkesin eşit olduğunu, hatta aşkın zenginlerle yoksulları bir ettiğini, yüreğinin sesini dinleyen adamın en doğrusunu yaptığını söyleyerek fikrini aşikâr eder. Konuşma yine iki zıt düşüncenin kıyasıya mücadelesi şeklinde sürer gider.

Ve yine kahvede, kapı önlerinde ya da evlerde toplanan kalabalıktan biri konuyu açar ve inşaatta bir kalasın altında kalarak boynu kırılan şu adama yazık olduğunu, çocuklarının yakında dilenciliğe başlayacağını, karısının zaten hasta olduğunu, sahipsiz kaldıkları için feryat ettiğini, devletin onlara sahip çıkmayacağını söyler. Bir başkası da hemen lafı alarak ve devlete toz kondurmayarak, her şeyi devletten

beklemenin yanlış olduğunu, bu anlayışla bu memleketin bir adım ilerleyemeyeceğini, devletin her mazlumun derdine yetişmesinin imkânı olmadığını söyleyerek diğerlerini sinire keser. Konuşma taban tabana zıt iki zihniyetin cengi şeklinde sürer ve çoğunlukla kavgayla son bulur.

Her şeye rağmen "yüksek sesle konuşulacaklar" Kozluk'un tüm mekânlarında sıkıntıdan patlayacakların hayatına belirgin bir renk katar. Esas olarak olayların muhteviyatı değildir ilgilenilen. Bu gibi olaylar üzerinden hayata karşı takındıkları tavrı gösterebilme şansına kavuşabilmiş olmaktır aslolan. Herkes kendi haklılığını savunur, gerisi hikâyeden ibarettir.

"Alçak sesle konuşulacaklar" ise henüz gün yüzüne çıkmamış olaylardır. Birinin kızı, bir başkasının oğluyla kıyıda köşede gizli gizli konuşuyorsa, birinin hayta oğlu karnesindeki zayıf notları çamaşır suyuyla sildiyse, birinin karısı pazarcının biriyle laflarken görüldüyse, birinin kocası her akşam iş dönüşü aynı sokaktan geçmeyi adet edindiyse, birinin pişirdiği böreğin içinde dişe dokunacak kadar bile kıyma yoksa... Bir ayıbı ortaya çıkaran ilk kişi olmamak için Kozluklu birbiriyle yarışır ve kulaktan kulağa oynar gibi eğlenir durur.

"Hiç konuşulmayacaklar"a gelince... Eğer tüm Kozluklu ağız birliği ederek susuyorsa bu apaçık, hadiseden bir çıkar umduklarındandır. Kahvede, kapı önlerinde ya da evlerde toplananlar hep susar. Kalabalıktan biri konuyu açmaz, açıp da şu ateş parçası Ayten'in, Zekiye'nin, Şükrülerin kızının, Elmas'ın ve dahi Kuran da okuyabilen birçok kızın şu adı batasıca Kozluk Center'a vakitli vakitsiz gidip gelmelerinden huylandığını, buralarda neler döndüğünün peşine düşmek gerektiğini, yakında başlarına taş yağacağını, analarla babaların durumun bal gibi farkında olduklarını, kızların getirdiği üç kuruşa tamah edip bu soysuzluğa göz

yumduklarını, kendisinin böylesi bir şerefsizliğe daha fazla dayanamayacağını katiyen söylemez. Bir başkası da hemen lafı alıp kızların tarafını tutmaz, tutup da kızların "güzel bir gün"ün hasretiyle yanıp tutuştuklarını, anaların bu işe göz yummakla keder kûpüne döndüğünü, ağbilerle babaların sırf bu işi görmezden gelebilmek için gözlerine mil çektiğini öldür allah söylemez. Konuşma ayrı istikametlere doğru yol alan iki düşüncenin türlü cephelerde çarpışması şeklinde ilerlemez. Susar Kozluklu. Susmayı en doğru iş beller; inandıkları odur ki, dil her zaman tohum atar, kelam her zaman vücut bulur Kozluk'ta.

Yok! "Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün Ezilmişin Horlanmışın Abisi" bazı şeylerin yalnız kendisine anlatılacağını söylese de, ona da anlatılmayacak şeyler var elbette! Söz gelimi Coşkun, lunaparktaki o geceden sonra zihninin Elmas fikriyle dolup taştığını, iştahının kapandığını, yemeden içmeden kesildiğini, saçının sakalının uzayıp birbirine karıştığını, uykularının kaçtığını, uyurken ya da uyanıkken ruhunu huzura erdirecek bir tekerleme gibi Elmas adını zikrettiğini, gözüne çarpan her görüntüye, kulağına varan her sese Elmas fikrinin eşlik ettiğini, onun ancak bir çocuk avcuna sığacak yüzünün, yerli yersiz, vakitli vakitsiz aklına düştüğünü, gözlerinin, göz bebeklerinin, kirpiklerinin, kirpik uçlarının bu özleyişle eriyip aktığını, onun incecik boynundan yükselen güzel kokuyu sık sık anımsadığını, burnunun bu kokunun hasretiyle sızım sızım sızladığını, bazen de tıpkı o gece olduğu gibi bir çırpıda indirip o dapdar pantolonunu ve aralayıp tığ gibi ince bacaklarını, yanıp kavrulan kasıklarının tırım tırım onu aradığını, onunla konuşmayı aklından defalarca geçirdiğini, ancak bir türlü cesaret

edemediğini, yüreğinin daraldığını, aklına fikrine mukayyet olamadığını ve maalesef olamayacağını idrak ettiğini, onun evden çıkıp gittiği saatlerde zangır zangır titrediğini, halinin anlaşılmasından korktuğunu, çırpındıkça battığını, bir an durgunlaştığını, çaresizleştiğini, güçten kuvvetten düştüğünü, bir an dirilip yeniden doğar gibi olduğunu, bu gelgitten bitap düştüğünü, yalnızca uyuyabildiğini, Duran Kumandan'ından hâlâ bir ses çıkmayışına asabının çok bozulduğunu, ne yapması gerektiğini bilemediğini, bir kez daha başa döndüğünü, yengesinin iş araması yönündeki ısrarlarını kulak ardı ettiği için pişmanlık duymaya başladığını, zaman zaman bir iş aramak aklına geliyorsa da bunu bir türlü içine sindiremediğini, konfeksiyonda yahut bir inşaatta çalışmaktansa işsiz kalmayı yeğlediğini, sonunda sarf ettiği büyük sözlerin altında kalakaldığını anladığını, o akşamüstü evden çıkıp hava almak için biraz dolaştığını, dereye doğru canı sıkkın yürüdüğünü, dere kenarındaki evlerden birinin önünde bir kamyona eşya taşıyan iki kişiyi gördüğünü, bunlardan birinin Sami olduğunu yaklaşınca fark ettiğini, çocuk gibi birden sevindiğini, döndüğünden beri onu görmediği için merak ettiğini, aklına o an bir muziplik geldiğini, eve girip koca bir somyayı sırtlandığını, Sami'nin sırtında somyayla onu gördüğü an sevinçten çıldırdığını, "Sen nerden çıktın yahu," dediğini, kendisinin de tıpkı eski günlerdeki gibi "Yırtık dondan," dediğini, gülüşüp sarılıp kucaklaştıklarını, Sami'nin kamyonun şoförüne dönüp beklemesini söylediğini, adamın da canına minnetmiş gibi "Kahveye kadar uzanayım bari ben de," dediğini, entrika çevirmeye meraklı iki haylaz öğrenci gibi kamyondan iki sandalye kaptıklarını, karşılıklı oturduklarını, birer sigara yaktıklarını, etrafta köpek ulumalarından başkaca sesin duyulmadığını, üstlerine boş evden süzülen sarı ışığın vurduğunu, neden taşındığını Sami'ye sorduğunu, onun "Sebebi-

ni bilmiyor musun?" dediğini, kafasını iki yana sallayarak bilmediğini ima ettiğini, Sami'nin "Allah Kozluk'un bin belasını versin," dedikten sonra buraya bir daha asla ayak basmayacağını kahırla söylediğini, bu laf üzerine Kozluk'un matah bir yer olmadığını aklından geçirdiğini, ancak yine de karın ağrısının asıl sebebini merak ettiği için nereye taşındığını, karısıyla annesinin nerelerde olduğunu sorduğunu, Sami'nin birden mahzunlaştığını, anasının geçen yıl vefat ettiğini, köyüne gömülmeyi vasiyet ettiği için dünyanın parasını ödeyerek cenazesini memlekete götürdüklerini söylediğini, hayatında büyük değişiklikler olduğunu, hani bir zamanlar tiyatrocu bir kadın vardı ya, işte onu hatırlayıp hatırlamadığını sorduğunu, epeyi zaman önce bu kadının onu evine davet ettiğini, Feridun soysuzunun tiyatro ve tiyatrocular hakkındaki sözleri yüzünden önce şüpheye düştüğünü, sonra her işte bir hayır vardır deyip yola koyulduğunu, karı kocanın onu ayakta karşıladığını, güya genç yaşta ölen bir oğulları mı varmış ne, işte ona ikizi kadar benzediğini ağlaşarak söylediklerini, önce bu mavala inanmadığını, kim bilir hangi pis işlerinde kendisini kullanmayı düşündükleri fikrini aklından geçirdiğini, ancak elinden tutup Beyoğlu'ndaki bir tiyatroya götürdüklerinde, üstelik tam da o günlerde amatörler için açılan bir kursa onu da yazdırdıklarında, giyiminden tut da boğazına kadar her ihtiyacıyla ilgilendiklerinde, hatta genç yaşta trafik kazasında ölen oğullarının fotoğrafını da gösterdiklerinde, dürüstlüklerine inandığını, hakikaten de oğlanın kendisine çok benzediğini, önce babasının bir hergelelik yaptığını düşündüğünü, sonra hiç tanımadığı bu karı kocadan gördüğü alakaya dürüstçe karşılık verdiğini, şımarmak yahut sundukları imkânları suistimal etmek yerine bir dediklerini iki etmemeye, eşya taşımaktan tut da postaneye, bankaya koşturmaya kadar her işlerini görmeye başladığını, bir zaman

sonra Dilber'i de tiyatroya temizlik için çağırdıklarını, doğrusu babasından görmediği iyiliği yapan bu karı kocaya çok minnettar kaldığını, bu yüzden erinmeden her işlerine hâlâ koştuğunu, hatta bazı küçük roller için sahneye bile çıktığını uzun uzun anlattığını, bunun üzerine "Ulan Sami, hakkaten artiz olmuşsun sen be!" dediğini, Sami'nin suratına kara bir gölgenin düştüğünü, sıkıntıyla, bunu Cansın'dan mı duyduğunu, başka bir şey duyup duymadığını sorduğunu, kafasını iki yana sallayarak bir şey bilmediğini ima ettiğini, Sami'nin elindeki sigarayı tütünüyle, kağıdıyla, filtresiyle, ateşiyle bütün bütün içine çektiğini ve sonra aslında Kozluk'tan taşınalı çok zaman olduğunu, anasının hatırası birkaç parça eşyayı almak üzere bugün buraya uğradığını, Cansın'ın puştluklarının sonunun gelmediğini, birden "Ya sen?" dediğini, "Sen ne yapacaksın?" deyip "dallama"nın yapıp ettiklerinden haberi olup olmadığını hayretle sorduğunu, "yok" demediğini ama "yok" anlamına gelecek şekilde kafasını iki yana salladığını, bunun üzerine Sami'nin damdan düşer gibi pattadanak, "Pezevengin fotoğraflarımızı kahveye astığından haberin yok mu!" dediğini, tam "Ne fotoğrafı?" diyecek olduğunu, hemen hatırladığını, başına keskin mi keskin bir ağrının bıçak gibi saplandığını, o ara şoförün dönüp geldiğini, Sami'ye seslenip yola çıkmaları gerektiğini söylediğini, Sami'nin ayağa kalkarken "Kardeşim!" dediğini, "Sen de kaç git bu cehennemden! Cansın bununla kalmaz! Üç beş gün önce karşılaştık, çaktığı haplar yüzünden uçuyordu, ikimizin de soysuz olduğunu söyledi it! Güya kalkmış senin de kıçın! İkimize de dünyanın kaç bucak olduğunu gösterecekmiş!" dediğini, o ara şoförün bir daha seslenip o saatte trafiğin yoğun olacağını hatırlattığını, Sami'nin aceleyle "Sahi! Hiçbir şeyden haberin yok muydu?" dediğini, bunun üzerine kafasını iki yana salladığını, öyle bir salladığını ki az kalsın boynunun kırılacak gibi olduğu-

nu, öfkesinden içinin içini yediğini, hemen kasaba koşarak o sütü bozuğun kafasını gözünü yarmayı aklından geçirdiğini, ancak Sami'nin susmadığını, "Allah allah! Nasıl olur yahu, kaç zamandır dilindeyiz milletin!" dediğini, sonra şu şoförün duymasını istemez gibi kulağına eğilip hani Feridun'u bıçaklayıp kaçtıkları gün var ya, işte o günden söz açtığını ve saçmalamaya başladığını, Cansın'ın da o günden sonra karakola çekildiğini, fakat bunun formaliteden olduğunu, polis tarafından misafir gibi ağırlandığını, karakolda bir hafta on gün kadar kebap yaptığını, salıverildiğinde Mesut ağbisiyle kavga ettiklerini, pis işlerinden de kendisinden de bıktığını söyleyen ağbisinin onu sokak ortasında tokatladığını, eşyalarını sokağa savurduğunu, Cansın'ın "Gidecek yerim yok ağbi" diyerek günlerce kasabın kapısında yatıp kalktığını, fakat ağbisinin insafa gelmediğini, onu içeri almadığını, nihayet bir gece Cansın'ın kapıyı kırdığını, bağırtılarından Kozluk'un sallandığını, o günden sonra Mesut'u görenin olmadığını, Kozluklu'nun işin iç yüzünü tahmin ettiğini, ancak sustuğunu, korktuğunu, o zaman bu zamandır Cansın'ın görülmedik işlere kalkıştığını, Feridun'la bir olup Kozluklu kızların ellerine üçer beşer kuruş sıkıştırarak onları pazarladıklarını, bu işlerin hep Kozluk Center'da döndüğünü, kasabın namının artık yalnız İstanbul'da değil, Türkiye'nin her yanında duyulduğunu, kasap Hayri'nin "o da et, bu da et" vecizesinin dilden dile uçtuğunu, yahu tüm bunları sağır sultanın bile duyduğunu, sonra susup birden "Elmas!!" dediğini, Sami'nin kafayı tırlattığını o an anladığını, fakat damarlarına güçlü bir zehrin yavaş yavaş yayılmaya başladığını, önce çamurlaştığını, sonra kuma, ardından daha çok sertleşip biçimsiz bir taşa, bir kayaya, birazdan Sami'nin kafasına inecek çok sert bir şeye dönüştüğünü, o sıra Sami'nin "Kardeşim!" dediğini, "Kozluk'ta dolaşacak yüz kalmadı bende. Kaç, kurtul sen de!

Durduğun hata! Söylenmedik laf yok arkandan! Maytap geçiyorlar. Bir kumandan mı ne varmış beklediğin? Deli diyorlar! Başka bir yere kaç git! İstersen beni ara. Beyoğlu'nda falanca tiyatroyu sordun mu, herkes gösterir!" derken ayaklandığını, sandalyesini kapıp kamyona doğru yürümeye başladığını, bunun üzerine deyyusun yalan konuştuğunu anladığını, dalları acı meyveden yıkılan bir ağaç gibi kafasını sallamaya başladığını, aklının yırtıcı bir kuş olup havalandığını, Kozluk'un üzerinde çığlıklar atarak dolanmaya başladığını, altındaki sandalyeyi kaptığı gibi arkasından koşup yetiştiğini, "Yalan konuşmasana lan," diye haykırarak sırtına indirdiğini, yere yığılan Sami'nin kafasına vurmaya başladığını, şoförün koşup müdahale ettiğini, Sami'nin o haldeyken bile "Ağbi bırak, o benim kardeşim," dediğini, kamyona atlayıp uzaklaştıklarını, peşlerinden bir zaman koştuğunu ancak yetişemediğini, durup bir an ne yapacağını düşündüğünü, derenin pis suyuyla elini yüzünü yıkadığını, kahveye doğru yürüdüğünü, içeri girdiğinde yüksekte, griye boyanmış kapaklı demir bir kutunun içindeki televizyonda bir spikere gözünün takıldığını, bu spikerin Kozluk'un iki yüzlü, namussuz, alçak, haysiyetten yoksun heriflerine yurttan ve dünyadan haberler ilettiğini gördüğünü, düğmesine uzanıp sesi kıstığını, kafasında bu iki yüzlü, namussuz, alçak, haysiyetten yoksun heriflere edeceği lafları ölçüp tarttığını, duvardaki şu fotoğrafları söküp parça parça etmeyi, yüzlerine savurup arkasından ettikleri sözleri ağızlarına kırık jilet parçaları gibi doldurmayı, kafalarını alttan üstten bastırarak yutmalarını emretmeyi kafasından geçirdiğini,etraftakilerin fısıldaşıp gülüştüklerini görmesine gördüğünü, bu gülüşmelerin ne manaya geldiğini anlamasına anladığını, ancak plan program dahilinde hareket etmesi gerektiğini bildiği için sustuğunu, gözleriyle duvarları taradığını, bir takvimle bir Atatürk resminden başka

bir şey görmediğini, masaların arasından bir gölge gibi süzüldüğünü, çay ocağına yakın bir masada okey oynayan gürültücü bir grubun yanındaki boş sandalyeye iliştiğini, sandalyenin şeklini alır gibi bacaklarını birbirine doladığını, herkesin duyacağı şekilde yüksek sesle konuşmaya başladığını, "Gece oyun, gündüz oyun, hepiniz oyuna geliyorsunuz," diyerek güçlü bir başlangıç yaptığını, içinde "korkusuz yaşamak, emniyette olmak, manevi dünyalar, güvenlik, cennet, cehennem, kurtuluş, ölümü sevmek, ahiret, namus" gibi kelimelerin bulunduğu bir torbaya elini bir sokup bir çıkarır gibi, başı sonu belirsiz cümleler kurduğunu, fakat konuşmasının maalesef okey taşlarının şakırtısı, sigara dumanı ve çay bardaklarından yükselen buğunun arasında yitip gittiğini, kendisini duyan olmadığı gibi dinleyen de olmadığını, akıllarını okeye kaptırmış şu grubun dikkatini çekebilmek için onları bir kez daha uyardığını, kıyamet günü geldiğinde ellerinde tuttukları okey taşlarının kaynar kazanların üzerinde sapır sapır dökülerek haşlanmalarına sebep olacak ipince bir köprüye döneceğini onlara hatırlattığını, içlerinden birinin ayağa kalkarak "la havle" çektiğini, kendisini tartaklamaya başladığını, ilk taşı atan bu soysuzu eğlence meraklısı diğerlerinin takip ettiğini, üçünün beşinin bir olup üzerine çullandıklarını, kendisini ite kaka kapı önüne atmaya kadar işi vardırdıklarını, ancak kendisinin de boş durmadığını, haysiyetsiz yaşamaktan içleri kurumuş bu soysuzlara ana avrat küfrettiğini, düştüğü yerden fırlayıp sırtlarına sırtlarına yumruklar indirdiğini, onların da kendisini yere devirerek Allah yarattı demeden tekme tokat girişiklerini, yüzüne gözüne, sırtına karnına, artık neresine rast gelirse vurdukça vurduklarını, tam bu sırada ancak bastonuna dayanarak yürüyebilen romatizmalı bir ihtiyarın orada peyda olduğunu, kendisini lince kalkışanları durdurmaya çalıştığını, "Bırakın zavallıyı," diyerek ve hatta bastonunu savu-

rarak onları uzaklaştırdığını, bir süre öylece yerde yattığını, her yanının ağrıdığını, elindeki bastonu kendisine vermeye istekli görünen ihtiyara minnet duyduğu halde sinirinden "Git işine!" deyip terslediğini, başını ellerinin arasına alarak düşünmeye başladığını, Duran Kumandan'a da onun güvenlik şirketine de belalar okuduğunu, hepsinin yalan olduğunu o an idrak ettiğini, kim bilir kaç zaman orada oturduğunu, hiç durmadan ne yapması gerektiğini düşündüğünü, en sonunda bulduğunu, işte bu halde eve döndüğünü... Tüm bunları kiminle konuşabilir, kime anlatabilirdi Coşkun? "Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün Ezilmişin Horlanmışın medyatik Abisi"ne mi?

Ya Elmas! O da lunaparktaki o geceden sonra zihninin Coşkun fikriyle dolup taştığını, iştahının kapandığını, yemeden içmeden kesildiğini, uykularının kaçtığını, uyurken ya da uyanıkken ruhunu huzura erdirecek bir tekerleme gibi Coşkun adını zikrettiğini, gözüne çarpan her görüntüye, kulağına varan her sese Coşkun fikrinin eşlik ettiğini, onun kapkara gözlerinin yerli yersiz, vakitli vakitsiz aklına düştüğünü, yüreğinin daraldığını, aklına fikrine mukayyet olamadığını ve maalesef olamayacağını idrak ettiğini, Coşkun'un evden çıktığı saatlerde zangır zangır titrediğini, hastalandığını, halinin ablası tarafından anlaşılmasından çok korktuğunu, çırpındıkça battığını, bir an durgunlaştığını, çaresizleştiğini, bir an dirilip yeniden doğar gibi olduğunu, bu gelgitten bitap düştüğünü, o öğleden sonra oynadıkları oyun sırasında Bahar'ın "Ben de anne olacağım," diye tuttırduğunu, onu bilmem kaç kere uyardığını, aynı şeyi ısrarla söyleyen kıza vurmak zorunda kaldığını, kızın zırlayıp ağladığını, annesini aramaya kalktığını, ona engel olmaya çalıştığını, aslında niyetinin canını yakmak olmadığını, yalnızca annesini aramasını istemediğini, fakat kızın kendisini

yerlere attığını, kafasını koltuğun kenarına çarptığını, yere düştüğünü, öldüğünü düşündüğünü, nefes almadığını gözleriyle gördüğünü, çok korktuğunu, ne yapması gerektiğini bilemediğini, o sıra Saniye'nin eve döndüğünü, yakasına yapışıp kendisini tokatladığını, polise şikâyet edeceğini bağıra çağıra söylediğini, isterse kulu köpeği olacağını ama n'olur polise şikâyet etmemesi ve katiyen ablasına söylememesi için çok yalvardığını, yine de ikna edemediğini, korkudan bacakları titreye titreye eve dönerken kahvenin önünde Coşkun'u gördüğünü, koşup ona yardım etmeyi aklından geçirdiğini, ancak *bir an* kendisine kimin yardım edeceğini düşündüğünü, çok korktuğunu, hayattan bezdiğini, yalnızca ölmeki istediğini, Kozluk cehenneminden "güzel bir gün"e açılan bir kapının olmadığını ve o güzel günü oturup beklerken cayır cayır yanacağını anladığını, eve döndüğünde eniştesinin batık tırnağıyla uğraşan ablasının dalgınlığını fırsat bilip odaya kapandığını, duvardaki iğnelikleri topladığını, bir torbaya doldurup hemen Oğuz'un dükkânına koştuğunu, iğnelikleri verip borç para istediğini, orada kalması için Oğuz'un yalvarıp yakardığını, nihayet çıkarıp bir tomar para verdiğini, eve dönüp ağır yün yorganın altına girdiğini, üstünde giysileriyle beklemeye başladığını, herkes uyuduktan sonra evden çıkmayı planladığını, düşüncelere daldığını, kaçışının ardından kimsenin kendisini merak etmeyeceğini, evden kaçtığını düşüneceklerini, oysa kendisinin evden kaçmayacağını, ne zamandır yolunu gözlediği şu güzel güne kavuşacağını, sımsıcak göz yaşlarının yanaklarında derin yarıklar açarak yastığını ıslattığını, sonunda bir ılıklığın içine kayıverdiğini, kim bilir kaç zaman sonra korkuyla uyandığını, günün aydınlanmış olmasından endişelenip kör cephe odanın kapısından kafasını uzattığını, mutfağın penceresinin simsiyah bir oyuk gibi göründüğü görmekle içinin çok rahatladığını, o sıra beklenmedik bir şeyin olduğunu,

evin sessizliğini bir hırıltının böldüğünü, aynı hırıltıyı Aynur'un ağlama sesinin takip ettiğini, kızın susmasını beklediğini, ancak susmak ne kelime, boğazı yırtılasıya ağlamayı sürdürdüğünü, yapması gerekeni o an kavradığını, kapıyı yavaşça aralayıp demir beşiğin başına yürüdüğünü, ağlamaktan sesi çatallaşan kızı kucaklayıp güçlü bir şefkat duygusuyla göğsüne bastırdığını, onu hemen orada emzirmeyi, doyurmayı, beslemeyi, hemşireye doktora yetiştirip, iğneye ilaca kavuşturup iyileştirmeyi, elinden tutup pazara götürerek her istediğini almayı, hiç ev işi yaptırmamayı, okula yollamayı, kendisi bilmeyi, kendisine bakar gibi ona bakmayı, tüm bunları hemen oracıkta yapmayı aklından geçirdiğini, ancak kızın yüzünü gözünü usulca öperek onu susturduğunu, ağlaması hemen kesilince onu da o güzel güne götürmesi gerektiğine iyice emin olduğunu, çok yavaş bir sesle "Abla... Aynur'u yanıma alıyorum ben!" dediğini, ablasının ağır uykusunun arasında umursamaz bir sesle "Al, al!" dediğini, sokağa çıktıklarında karanlıkta gözün gözü görmediğini, havanın buz gibi soğuk olduğunu, kızı bir battaniyeye sarmayı düşünemediği için kendisine kızdığını, güzel bir günün kendilerini köşede bekler gibi beklediğine için için inandığını, hiç korkmadan yürüdüğünü... Tüm bunları kiminle konuşabilir, kime anlatabilirdi Elmas? "Fakirin Fukaranın İşsizin Güçsüzün Ezilmişin Horlanmışın Abisi"ne mi?

Ramazan ayı o zamana dek görülmedik bir şenlik havasında geçti Kozluk'ta. Normal seyrindeki bir ramazan ayında yalnızca uyuyup uyanıp Allah'a ibadet eden Kozluklu, evden kaçarken ablasının sakat kızını da yanında götüren Elmas'la, cinnet getirerek bir gecede ortalığı birbirine katan Coşkun'u konuşup durdu sahur vakitlerine kadar. Aslında ikisini de kınar gibiydiler, fakat duydukları memnuniyeti gizlemeye de gerek görmüyorlardı. Önce "Ayıp ayıp, kaçıyorsan kaç, ama kızı ne demeye götürüyorsun yanında?" diyor, sonra fısıltıyla "Valla kurtardı kızı!" diyorlardı.

Coşkun da yapıp ettikleriyle bal oluyor, börek oluyor, şifa oluyordu boş midelere. Bir kere kasabı yakmakla Kozluk'u mis gibi kızarmış et kokusuna boğmuştu ve milletin hiç değilse burnu bayram etmişti. Kozluk Center'ın kapısında ızbandut gibi dikilen güvenlikçilere de sataşmış, o dakka derdest edilmişti, bir kez daha. Zümrüt'ün misafir odasının altını üstüne getirmesine ne demeliydi peki! Her şeyi kırıp dökmüştü. Vah zavallı Zümrüt vah! İyi ki aklını kaybetmemişti kadıncağız o gece. Kalkıp ziyarete gitmek gerekti.

İkisini de Allah'a havale ettiğini söylüyordu Zümrüt. İçinde Elmas ya da Coşkun ismi geçmeyen tek cümle kurmuyor, gözlerini boşluğa dikip "Ah! Ah!" diyordu, "Kız çok ağladı o gece. Yorgunluktan kalkacak halim yoktu benim, tam kalkacakken seslendi, abla Aynur'u yanıma alıyorum ben, dedi. Ne bileyim, yatağına alacak sandım. Meğer..." Gözlerini boşluğa dikiyor, bir an canlılığını yitirmiş gibi duruyor, sonra gözleri dolu dolu oluyor, canı kadar sevdiği yavrusunu kaçırdığı için iki elinin iki cihanda Elmas'ın yakasında olacağını söylüyor, elini artık iyice belirginleşen karnına bastırıyor, yakında Aynur'unu yeniden doğuracak olmasa Allah'tan kendisine bir gün bile göstermemesini diliyordu. Misafir odasını o halde gördüğünde neler hissettiğini soranlara da kısacık bir yanıt veriyordu: "Ölsem daha iyiydi!" Uzun suskunluklardan sonra söylediği bir laf daha vardı ki bu, Kozluklu kadınların akıllarında tutmayı isteyecekleri türdendi. "Ah ah! İnsan kısım kısım yer damar damar! Meğer bir değil, iki yılan beslemişim koynumda onca zaman da ruhum duymamış!"

Onca sıkıntıya rağmen arife günü pazara çıkmaktan kendisini alamadı Zümrüt. Bayramın yaklaşması Kozluklu tüm kadınlarda olduğu gibi onda da bir tür ruhi gerginliğe yol açmıştı. Kozluk pazarı her bayram öncesi olduğu gibi yine yalnız kadınlara mahsus bir karnavala benziyordu. Kadınlardan kimi yanında çocuklarıyla aheste, kimi çocuklarını bir komşuya bıraktığından aceleci, gürültülü patırtılı adımlarla, gözlerine kestirdiklerinin daha ucuzunu, en ucuzunu bulabilmek umuduyla bir tezgâhtan ötekine seğirtiyordu.

Zümrüt de aralarındaydı. Başka zaman olsa önüne kattığı iki oğluyla, güneşli güzel bir gölün parlak sularında nazlı nazlı salınarak yüzen bir kuğu gibi kalabalığı yarar, tezgâhların arasında savaşa sonuna kadar inanan, gözünü budaktan sakınmayan, korku nedir bilmeyen, düşmana acımasız,

dosta dost bir asker gibi göğsü ileride yürürdü, ancak kolu kanadı kırıktı şimdi. Bu yüzden yolunu kaybetmiş, süngüsü düşmüş bir asker gibi yürüyordu. Yine de tezgâhlara baktıkça içi açılıyor, biraz olsun ferahladığını hissediyordu. Ne de olsa kendi evinden sonra, kurallarını en iyi bildiği yerdi pazar. Sıcak soğuk, yaz kış demeden haftanın hep aynı günü düzenli şekilde kurulmasına içten içe hayranlık beslerdi. O hastalanıp gelemeyebilirdi, ama pazarın kurulması, alışın, verişin, takasın, değişin, tokuşun sürmesi, her ne olursa olsun hayatın devamlılığının işaretini derinden derine sezdirirdi. Atmakta olan bir kalp gibiydi bu pazar. Hastalık ya da diğer dertlerin hepsinden bir an önce kurtulmak ve bir ucundan tutmak gerekliydi. Ondan uzak kalmak yaşamdan uzak kalmaya eşdeğerdi.

Oğullarına birer takım asker kıyafeti alacaktı o gün. Tabii pazarcıyı takside ikna edebilirse! Oğlanlar önceki bayramda Seher'in oğlu Uğur'un üstünde görmüş, özenmişlerdi. Çocuk işte! Bu bayram yavrucakların boyunlarını bükük, gönüllerini mahzun bırakmayacak, birer küçük asker edecekti onları! Hem şimdiden alışmaları lazımdı. Yakında delikanlı olacak, askere gidecek, vatan borçlarını ödeyeceklerdi. Belki de şehit düşüp... Yüreği burkuldu bir an. Öyle olmuyor muydu? Doğur, besle, büyüt, sev, okşa, kokla, sonra... Yollamasa mıydı? Saklasa mıydı? İmkânsızdı böyle bir şey? Hem herkes oğlunu saklasa, kim koruyacaktı memleketin hudutlarını? Kim nöbet tutacaktı soğuk geceler boyu? İçi titredi. Kendi kendine konuşanlar gibi, "Aman," dedi, "kim ederse etsin hudutların bekçiliğini!" Oğullarının öldüğünü görmektense, en azılı düşmanların hudutlardan girdiğini görmeyi yeğlerdi. Evlatları gün görsündü de, en azılı düşmanla kapı bir komşu olsundu!

Çocuk kıyafetlerinin satıldığı bir tezgâhın önünde durdu sonra. Açık ve koyu yeşilin dalga dalga harelendiği ve kü-

çük bir Türk bayrağının göğüs hizasına kötü bir dikişle tutturulduğu asker kıyafetini çok istiyor olmalarına rağmen, pazarın ortasında soyunmamak için yırtınıp gözyaşı döktü oğlanlar. Zümrüt onlarla mücadele ederken kan ter içinde kaldı. İşin pazarlık kısmına gelince nefesinin yetmeyeceğini, yığılıp kalacağını sandı. Adam da taksite bir türlü ikna olmadı. Fazla ısrar etmedi o da. Sinirle oğullarına dönüp "Asker olup da ne yapacaksınız?" dedi. Kafalarına birer de şaplak patlattı. Oğlanlar zırıl zırıl ağlamaya başladıklarında, başka bir tezgâha yönelmişti bile. Sonunda siyah birer takım aldı onlara. Oğlanlar da üzüntülerini unutuverdiler hemen. Pazarın sonuna varmıştı ki onu gördü. Tezgâha yanaşıp eline aldı. Askısından tutup havaya kaldırdı. Küçük kız çocukları için dikilmiş kat kat tüllerle bezeli bir gelinlikti bu! Kızını gelinliğin içinde hayal etti. Güzel yüzüne çok yakışmasına rağmen kızcağız ayakta durmakta güçlük çekiyor, eline koluna hâkim olamıyor, bembeyaz tülleri ağzından akan salyayla ıslatıyordu... Hemen nefretle bıraktı yerine! Neredeyse ağlayacaktı.

Nihayet, tüm duygularını harekete geçiren pazardan ayrılırken, başka zaman olsa, biraz un, biraz şeker, biraz da ceviz alacağını geçirdi aklından. "Başka zaman olsa," dedi kendi kendine. Misafirlerin şerbetini damlata damlata, parmaklarını yalaya yalaya ve maharetine övgüler düze düze afiyetle yiyecekleri bir baklava açardı, başka zaman olsa. Eve varana kadar kolları kopardı ağrıdan da şikâyet etmezdi hiç. Koşup mutfağa, kırardı cevizleri. Çıkarırdı tezgâhın altından bir leğen. Kıvamından hoşnut kalasıya yoğurur da yoğururdu hamuru. Sonra yumruk büyüklüğünde parçalar koparır, bunları avcunun içinde ovalar ha ovalar, nihayet oklavanın yardımıyla bir adam yüzü büyüklüğünde genişletir, en sonunda başlardı elleri arasında uçurmaya! Hamur, parmakları arasında gide gele, çarşaf gibi incecik yufkalara

dönüşürdü! Yağladığı tepsiye yufkaları güzelce yayar, iç açan bu görüntüye dönüp dönüp bakardı. İyice döverek inceltti̇ği ceviz içini de yufkaların arasına serpiştirir, en üstte kalan yufkayı iki yumurtanın sarısıyla güzelce boyar, bir bıçakla çaprazlamasına dilimler, koşup kapının arkasındaki davul fırını kucaklayıp getirirdi. Çalıştığı fabrikayı sırtlayan bir işçinin kuvvetiyle hem de! Yorulmazdı ki hiç! Bitmek bilmeyen gayretini düşündü bir an. Ne vardı çamaşırları sabah akşam ağartacak, ne vardı kabı kacağı kalaylayıp parlatacak, bunu düşündü. Gayreti anasından mirastı. Onca acının, onca sıkıntının içinde, muntazaman yapardı işlerini anası da. Bazı kadınlar gibi, başına bir dert geldiğinde eli kolu buz kesmez, ayılıp bayılmaz, fenalık geçirmezdi de, işe güce daha çok sarılır, böylelikle derdini tasasını sağa sola savurup def etmiş olurdu. Hani domatesleri bidonlara basarken, dertlerini de basardı sanki ve hiç değilse kışa kadar kapaklarını bir güzel kapatırdı. Gayret insanın elinde değildi ki, içindeydi içinde. İstese de söküp atamazdı. Ayakları baklava malzemelerinin satıldığı bir tezgâha kendiliğinden yöneldi.

Zümrüt'ün pazarda dönenip durduğu saatlerde Cavit de, yapımı aylardır süren ve dünyanın en büyük stadyumu olacağı dilden dile dolaşan inşaatta çile dolduran –*böyle söylüyordu kendisi*– arkadaşı Veli'nin yanına gitti. Dev bir çukurun içinde buldu onu. Üstü başı, yüzü gözü toz toprak içindeki adam bir tavuk gibi silkelendi, sık sık uğradıkları, bir apartmanın ikinci katında, tüm demirbaşı üç masa, beş sandalye, yaşı geçkin birkaç düşkün kadın ve birkaç berduştan ibaret birahanenin yolunu tuttular. Oraya vardıklarında cebinde beş kuruşunun olmadığını hatırladı Cavit. "Bir açıklıkta, parkta falan otursak..." dedi. Razı olmadı Veli. Kendisinin ısmarlayacağını söyleyerek ısrar etti. Cavit de fazla nazlanmadı doğrusu.

Su bardaklarında bira içmeye başladılar. Cavit, arife günü kurtların, kuşların dahi oruç tuttuğunu hatırladıkça, az içmesi gerektiğini düşünüyordu; düşünüyordu ya, insanda düşünmeye hal mi bırakıyordu meret! İlk kadehten sonrası kendiliğinden geliyordu. Böyleydi zıkkım! Diline damağına bir kere değdirmeye görsün; yeri, göğü ve bu ikisinin ara-

sındaki her şeyi unutana dek içmek istiyordu her seferinde. Yine öyle oldu. Veli'yle karşılıklı içmekle ve birbirinden komik fıkralar anlatıp altlarına kaçıracak kadar gülmekle geçti zaman. Hayır, hayır! Başka zaman muhakkak böyle olurdu, ancak içi kan ağlıyordu Cavit'in. Bu yüzden içmekle ve içli türküler mırıldanıp ağlayıp sızlamakla geçti zaman. Bir an kızı Aynur'un kaçırıldığını söylüyordu, bir an sonra ne pahasına olursa olsun onu kurtaracağını. Doğrusu ne söylediğini kendisi de bilmez bir haldeydi. Bir ara cebinden dörde katlanmış bir kâğıt parçasını çıkarıp arkadaşına uzattı. "O gece para istedi, vallahi bir paket sigara parası yoktu cebimde, olsa vermez miydim!" dedi. Veli kağıdı açıp göz gezdirdi. Kareli bir defter sayfasına kötü bir el yazısıyla Coşkun tarafından yazılmış bir mektuptu bu. Yıllar önce çekilen yarı çıplak fotoğraflardan, Cansın'ın ettiği puştluklardan bahsediyor, *"Ağbi!"* diyordu, *"Sen neden böylesin. Etarfında kimse seni saymıyor, görmüyor musun. Yengem seni adam yerine koyuyor mu hiç. Her şeyi sineye çekiyorsun. Neden? Ağbi, neden yalnız bıraktın beni. On beş yaşımdan beri çekiyorum ben ağbi. Sen neden içiyorsun sürekli her zaman. Aynurun sakat kalmasında en büyük suç kimin. Bir düşün."*

Kendisini tutamayıp gözyaşlarına boğulan Cavit, "Zümrüt!" dedi, "Gerçekten de adamdan saymıyor beni hiç!"

"Olur mu hiç, yenge yapmaz öyle şey!" dedi Veli de onu teselli etmek isteyerek.

"Yok yok," dedi Cavit, "gerçekten de öyle! Ama bi' sor bakalım, ben adam yerine koyuyor muyum kendimi?"

Karısı, kızı yahut ailesi tarafından adam yerine konmayı isteyen adam, önce kendisini adam yerine koymalıydı. O kendisini adamdan saymıyordu ki! Coşkun bunu hiç aklına getirmiş miydi? Parasız pulsuz itibar olur mu, bunu düşünmüş müydü? Sigortalı bir iş bulabilmek için kaç kapı aşındırdığından, kaç kişinin elini eteğini öptüğünden haberi var

mıydı? Dünkü çocuktu Coşkun, dünkü! Parası olmayan adamın karısı bile olmazdı aslında. Hele Zümrüt gibi bir karısı! Kendisi gibi kırk Cavit çıkarırdı cebinden kadın. Gelmişini geçmişini kitap gibi okurdu. Çocukluğunu, gençliğini, sanki yanı başındaymış gibi ezberden bilirdi. Hangi tepeye tırmandığını, hangi kuşun ardına düştüğünü gözüyle görmemiş olmasına rağmen bir bir anlatırdı. Yok yok, kim ne derse desin, gözü dışarıda kadınlara da benzemezdi Zümrüt. Bulduğuyla yetinmesini de bilirdi bak! Yıllardır dayanmıştı. Yoksulluğa dayanmıştı. Çocukları başına sarıp onu yalnız koymamış, kendisinden daha genç, daha becerikli adamlarla kaçıp gitmemişti. Yapamaz mıydı? Kozluk böyle kadınların muazzam hikâyeleri üzerine kurulu değil miydi? Dırdırı vardı yalnız. O kadarcık olsundu. O kadarına katlanırdı. Yeter ki çocukları anasız kalmasındı. Yeter ki Zümrüt, "Bıktım artık bıktım, diğer kadınlar gibi giyinip kuşanmak, gezip tozmak benim de hakkım," deyip, onu terk edip gitmesindi.

"Yapma be Cavit!" dedi sonunda Veli dayanamayarak, "Gel dışarı çıkıp biraz hava alalım!"

"Yok yok, giderim ben kendi başıma!"

Yıkıla devrile indiler merdivenlerden. Kapı önünde kucaklaşıp ayrılırlarken:

"Yine gel ama!" dedi Veli.

"Tamam, tamam gelirim," dedi Cavit de, "hem nasıl olsa bulurum seni bir çukurda."

Yağmur atıştırmaya başlamıştı. Ceketini kafasına çekip yürümeye başladı. Nerden düştüyse Hicabi düştü aklına. Onun bir sözü. Ne derdi Hicabi? "Senin gibisini görmedim arkadaş, içtikçe efendileşmek her babayiğidin harcı mı! Vallahi bravo sana!" Hem de davudi sesiyle söylerdi bunları. Tabii canım! Zümrüt'ün bilmediği, tanımadığı yanları yok muydu? Arkadaşlarının gözündeki Cavit'ti bu. "Yufka yü-

rekli"ydi lakabı. Gözü yaşlı. İnce ruhlu. Kimsenin kılına zarar gelmesini istemeyen. Kimsenin malında mülkünde gözü olmayan. Kimsenin karısına kızına yan gözle bakmayan. Bir dilim ekmeği paylaşan. Arkadaşı açken, tok uyuyamayan. Çocukları, bir de sarhoşları seven. Cümle mahlukatla kardeş. Zümrüt ne kadar huylanırsa hayvan kısmından, o kadar severdi o. Karlı havalarda bayat ekmekleri ufalar, karın buzun üstüne serperdi. Kediyi köpeği, kurdu kuşu düşünürdü. Löp Et'i can çekişirken bulan da, torba torba ekmek taşıyıp karnını doyuran da, kendi ayağı için eczaneden aldığı egzama kremini hayvanın yanmış yerlerine süren de o değil miydi? Kimsenin ruhu duymuş muydu bunu?

Bayram Sabahı

Yanında uyuyan kocasını görünce, "Hayret," dedi Zümrüt, "nasıl oldu da bulabildin evin yolunu?" Kim bilir kaçta düşmüştü eve. Duvardaki saate baktı. Çok erkendi. Biraz daha uyumak istedi, ama kocasının horultusundan uyumaya imkân mı vardı! Dönüp ona baktı. Bir çocuk gibi yorganı üstünden devirmesine şaşırdı. İnsanın yalnız çocukken üstünü açtığını, büyüdükten sonraysa yorgana yastığa iyice sarıldığını düşünürdü o. Kendisi böyle uyurdu. Akşam ne yana yatsa, sabah aynı yandan kalkardı. Uykusunda bile belli olurdu insanın huyu suyu. Cavit... Öyle umursamaz, öyle rahat! Sonra bir deri bir kemik göründü koca adam gözüne. Günden güne eriyip küçülüyor muydu ne! Eh günde iki paket sigara, bir de üstüne küp gibi içerse olacağı buydu. Bu gidişle yakında...

Bunu düşünmek bile istemedi. Ne yapardı onsuz! Aklına bile getirmemeliydi bunu. Hayattaydı işte. Hayattaydı ve her ne halde olursa olsun evin yolunu bulabiliyor, bulup da horul horul uyuyordu. Ama ya bir gün... Öyle ya, günlerce, hatta haftalarca evine uğramayan, evinin yolunu

unutan adamlar yok muydu Kozluk'ta? Yok yok, ailesini yüz üstü bırakıp başka yerlerde, başka kadınlarla, bambaşka hayatlara yelken açan erkeklerden değildi Cavit. Yıllardır eve yeterince para getirmediği doğruydu, ancak varlığını yanında hissetmesi bile kendisine bir tür manevi kuvvet vermişti. Üstelik onca ağır lafına, eziyetine katlanması, ağzını açıp da tek laf etmemesi, çocuklarına duyduğu şefkati gösterirken düştüğü çocuksu ve komik halleriyle, Cavit'in iyi bir adam olduğu kesindi. İyi adam olmasına iyiydi ama, daha bir bayram sabahı vaktinde uyandığını görmemişti hımbılın!

Kendi kendisini sinirlendirenler gibi başladı söylenmeye. Hem zaten onu uyandırmanın başkaca bir yolunu bildiği de yoktu! Söylenmek, omzunu dürtmek, üstünden yorganı çekip almak... Yalnız bunları bilirdi. Yanağından öpüvermek, uyan canım, uyan ciğerim demek... Yok, bunlar yalnız filmlerde görülürdü. Artist miydi Zümrüt allahaşkına!

Doğrulup ayaklarını sarkıttı yatağın kenarından. Bir tencereye sekiz on patates koyacaktı birazdan. Bayram sabahına şöyle bol yağlı bir patates salatası yakışırdı. Yakışırdı yakışmasına da, pazardan yağ almış mıydı acaba? Cavit'i de uyandırmak lazımdı. Bayram namazına gitsindi bari. "Caviit!" dedi yapmacık bir öfkeyle, "Üsküdar'da sabah oldu, kalksana adam!"

Korkuyla uyandı Cavit. Yatağın içinde doğrulup kötü bir rüya gördüğünü söyledi. "Kalk hadi, kalk!" dedi Zümrüt de sinirle, "Kıçın açıkta kalmış senin!"

Cavit rüyasından bahsetmeyi doğru bulmayıp, o öğleden sonra mezarlığa gidip annesini ziyaret etmelerinin iyi olacağını söyledi ona. Sustu Zümrüt. Ayağa kalkıp ellerini beline dayadı, testi duruşunu aldı ve diğer günlerin çuvala mı girdiğini sordu! Alelacele, bayramın birinci günü koşa koşa mezarlığa gitmenin ne gereği vardı! Anası mezarında doğ-

rulup yol mu gözlüyordu! Kalksın, oğlanları da önüne katıp namaza yetişsindi.

Karısına hak verdi Cavit. Doğruydu. Günler torbaya mı girmişti? Anası mezarda dikilip yol gözlemiyordu ya! Doğrulup giysilerini hızla geçirdi sırtına. Namazı kaçırmayacaktı bu bayram. Laf ediyorlardı kahvede. İşte, oğlanlar da erkenden uyanıp bayramlıklarını giyinmişlerdi bile. Temiz pak yüzleriyle aslan gibi göründüler gözüne. Göğsü kabardı. Sevecen bir sesle "Düşün bakayım önüme keratalar," dedi. Tam kapıdan çıkıyorlardı ki Zümrüt seslendi. Döner dönmez, geçen bayram ziyaretine gidemedikleri hasta amcasına gideceklerdi.

"Gideriz tabii," dedi Cavit, "niye gitmeyecekmişiz ki!"

Kozluk'ta bilhassa dinî bayramlar hususi bir kan değişimine tekabül eder. Sanki bayramdan bir gün önce Kozluk'un gerçek halkı yer altına iner de, onların yerini düzgün giyinmeyi şiar edinmiş, saç taramadan insan içine çıkmayan, ağzından hayır duasından başka söz duyulmayan, hamuru yalnız hoşgörü ve güler yüzle yoğrulmuş bambaşka insanlar alır. Sokaklar, sabahın erken saatlerinden itibaren hareketlenmeye başlar, elleri yüzleri o güne mahsus tertemiz yıkanan çocuklar, birkaç beden büyük gelen giysileriyle –*kollarını çekiştirerek ve sürüyerek paçalarını*– dimdik yürüyen babalarıyla, onların bir iki adım arkasında yürüyen yorgun yüzlü analarını takip ederler.

O sabah da öyle. Kozluklu'nun akraba ziyaretlerine başladığı sıra, mavi pikap Kozluk'tan hareket etti. Çocuklar her zamanki gibi kasadaydılar. Deli dolu koşturmacaları Boğaz Köprüsü'ne kadar bitmek bilmedi. Köprü girişinde trafik hayli yoğundu. Epeyi beklediler bu yüzden. Sonra birden bir yumak ip gibi çözülüverdi trafik de, su gibi akmaya başladı. Cavit de gaza bastı. Köprünün ortasına geldiklerinde

neredeyse uçacak gibiydiler. Aslında kuvvetli bir rüzgârda rahatlıkla devrilecek gibi görünen araç, Cavit'in elinden kaçacak bir hayvan gibi sağa sola savruluyordu. Ancak Cavit de yapışmıştı işte direksiyona! Yanı başında oturan ve ellerini karnının üzerinde kavuşturup gözlerini de yola dikmiş karısının bu sarsıntıdan rahatsız olduğunu düşünüp, "Köprü!" dedi, "Sallanıyor ya, ondan!"

Zümrüt de kafasını iki yana sallayıp "Koca köprü sallanır mı hiç, Cavit sus allahaşkına!" deyip tersledi onu.

Memnundu Cavit. Bir ara gözü, aşağıda, iki dev kıtanın iki yakasına yayılan şehr-i İstanbul'un, güneşin altında her biri birer mücevher gibi ışıldayan yalılarına, saraylarına ve yine boğazın durgun sularına takıldı. Akşam haberlerinde duymuştu. Ne kadar durgun görünürse görünsün boğaz, altında müthiş güçlü bir akıntı olurmuş. Karadeniz'le Marmara denizi bu boğaz sayesinde *–haber merkezindeki şiir meraklısı biri tarafından yazılmıştı bu metin–* balığıyla, yosunuyla, çakılıyla, kumuyla birbirine kavuşuyor, bu şekilde kucaklaşıyormuş.

Hayret etti Cavit. İki büyük âlemin birbirine kavuşmak için bunca mücadelesine! Sonra tuhaf mı tuhaf bir düşünceye kapıldı. Acep hayat da, içinde yaşadıkları şu âlemle, öte âlemin birbirine karışıp kucaklaşması mıydı ki? Öyle ya, boğazdan akan sular gibi akmıyor muydu hayat da? Akıntı çok güçlü değil miydi? Kendileri de bu güçlü akıntıya karşı kürek çekmiyorlar mıydı? Hoş, bu güçlü akıntıya temelli karşı koyacak güç kimde vardı ki? Belki de şu aşağıdaki küçük sandallardan birindeydiler. Tabii ya! Sallanıp duruyorlardı bu yüzden. Mide bulantısından ölecek gibi oluyorlardı zaman zaman. Her bayram ziyaretlere gidiyorlardı. Yaşça büyüklerin ellerini öpüyor, küçüklere el öptürüyor, terbiyeli görünmeleri için onlara bağırıp çağırıyor, ikram edilen çayları aheste yudumluyor, damaklarında na-

neli ya da kakaolu ucuz şekerleri eritirken yanlarında olmayanların vefasızlıklarına dair dedikodular yapıyorlardı. Şu akıntıya karşı ayakta durabildiklerini, onca sıkıntı, onca dert tasa bir yana, her şeyin yolunda gittiğini birbirine göstermeye çalışıyor; hayatın kendilerine değil de, kendilerinin hayata galebe çaldıklarını sergiliyor, eh biraz da nispet yapıyorlardı.

Gaz pedalına sonuna kadar bastı Cavit.

Kozluk, işsizin güçsüzün, çulsuzun uğursuzun, arsızın hırsızın, fakirin fukaranın, itin kopuğun, sefilin baldırı çıplağın yurt tuttuğu bir yer. İstanbul'un biraz ötesinde biraz berisinde, biraz sağında biraz solunda, ama asla ortasında değil! Orada yaşayanların derdi tasası ne Avrupa Birliği, ne dünyayı saran çevre felaketi ne de günü en yüksek değerle açıp en düşük değerle kapayan borsa. Orada kadınlar, kocalarından dert yanar en fazla. Kocalar da karılarından. Gençlerinse ne baştaki hükümetin yanlış kararları ne de küresel ısınmanın sonuçları umurundadır! Onların hayallerini dev alışveriş merkezlerinin ışıltılı dükkânları süsler. Varsa yoksa maçlardan konuşurlar aralarında. Bir de işsizlikten! Çaresizlikten, kimsesizlikten, yalnızlıktan!

Olmaz ya, yaşlısıyla genciyle, kadınıyla erkeğiyle tüm Kozluklu, hani yeryüzünden bir anda kaybolup gitse, belki de yokluklarını fark eden Allahın kulu olmaz. Kozluklu'nun varlığıyla yokluğu bir çünkü.

İnsan Kısım Kısım, Yer Damar Damar'la, Hatice Meryem bizi, Kozluklu sıradan bir ailenin evine misafirliğe çağırıyor. Bu; dilli güllü Zümrüt'le dilini yutmayı düşleyen Elmas'ın, pikabına çocukları doldurduğu gibi ailesini pikniğe götüren Cavit'le bir türlü bir baltaya sap olamayan Coşkun'un ve diğerlerinin hikâyesidir.

İLETİŞİM 1314
ÇAĞDAŞ TÜRKÇE EDEBİYAT 175

ISBN-13: 978-975-05-0594-2
9 789750 505942